

“Eski Kürt toplumu yıkılmıştır. Şeyhlik, aşiret, aşiret reisliği, büyük toprak sahipliği gibi geleneksel ve gerici kurumlar, ancak devletin maddi ve manevi desteğiyle ayakta tutulmaya çalışılmaktadır. Devlet bu kurumları koruculuk adı altında ayakta tutmaya çalışmaktadır. Kürt toplumu altüst olma sürecini yaşamaktadır. Bu altüst olma sürecinde yeni kurumlar, yeni değerler, yeni ilişkiler oluşmaktadır. Toplum ileride çok daha ileri ve çağdaş bir düzeyde yeni dengelemlere ulaşacaktır. Kürdistan eski Kürdistan değildir. Kürt toplumu eski Kürt toplumu değildir. Kürt eski Kürt değildir.”

İsmail BEŞİKÇİ

ISBN: 975-8242-09-01

İsmail BEŞİKÇİ

“Hayali Kürdistan”ın Dirilişi

ARAM YAYINLARI-3

Araştırma-İnceleme: 2

1. Basım Şubat 1998

Dizgi-Mizanpaj: Aram Yayıncılık

Baskı: Serler Matba

Kapak Tasarım: Ersin

ISBN: 975-8242-09-01

ARAM BASIN YAYIN SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

Asmalı Mescit Mah. Terkoz Çıkması Karaaslan Apt.

Kat: 1 No: 104 Beyođlu -İSTANBUL

Tel: 0 (212) 292 18 63

İsmail Beşikçi

“Hayali Kürdistan”ın Dirilişi

Aram Yayınları

İÇİNDEKİLER

“HAYALİ KÜRDİSTAN”IN DİRİLİŞİ.....	1
Ehmedê Xanî ve Sonrası Olmayan Işık Kaynağı.....	6
Üç “Kürt”.....	9
PKK; Öncesi Olmayan Fakat Geleceği Yaratan Bir Kurumlaşma.....	10
Sonuç: Savaşın Galibi Kürt Halkıdır.....	18
ONBİRİNCİ.YIL	21
15 Ağustos Atılımından Önceki Durum.....	22
15 Ağustos Çıkışı.....	25
Türkiye'nin Kürdistan'daki Konumu.....	26
Yükselen Ulusal ve Toplumsal Mücadele ve Mücadeleyi Bastırma Harekâtı.....	28
Sonuç: Demokratik Kanallar Israrla Tıkandığı Zaman, Silah, En Önemli İfade Yöntemi Olarak Belirmektedir.....	32
PKK 1996 KÜRDİSTAN ESKİ KÜRDİSTAN DEĞİLDİR	34
Eski Toplum.....	34

Eski Toplumunu Belirleyen Temel Politik Süreçler.....	36
Eski Toplumunu Red, Eskiye Yıkma, Yeni Toplumunu Kurma Bilincinin Gelişmesi.....	47
Gerilla Hareketinin Oluşturulması ve Yükselmesi.....	50
Kuvvayi Milliye Hareketi ve PKK Hareketi.....	57
PKK'yi Bastırma Harekâtı.....	62
PKK'yi Bastırmada Hizbullah'ın İşlevi.....	66
Anti-Demokratik Yapı ve Türkiye'nin Uluslararası İtibarı....	71
"Kürt Terörü"nü İçeriği.....	76
Yeni Kürt Toplumunu.....	78
Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi ve Türk Solu.....	82
Kirli Savaş ve Türk Burjuvazisi.....	89
İnsan Hakları Savunucuları ve Kürt Sorunu.....	98
Gerilla Mücadelesi ve Kürt Dili.....	100
Önderlik'in Üslubu.....	115
Sonuç: Toplumsal ve Politik Olaylarda Düşüncenin Yöntemi.....	116

TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM DİNAMİĞİ OLARAK

PKK.....	125
Bir Olgı: Baba-Oğulun, Ailenin Aynı Davada Tutsak Olarak Yer Almaları	125
Çoğalan Olgular.....	126
1960'lardan 1990'lara Büyük Dönüşüm Nasıl Gerçekleşti?.....	130
Kadınların Mücadeleye Katılması.....	137
Sonuç: Kürt'lerde Aydınım Belirmesi.....	137

KÜRT AYDINI.....	140
Kürt Aydınımın Toplumsal Kategori Olarak Belirmesi.....	148

"HAYALİ KÜRDİSTAN"IN DİRİLİŞİ

1960'lı yılların sonlarında, Kürdistan'da yoğun ve yaygın bir devlet terörü başlatıldı. "Komando Harekâtı" denilen bu askeri harekât, Kürdistan'ın hemen hemen her yerinde görülüyordu. Hakkari, Mardin, Siirt, Diyarbakır, Bitlis, Muş, Erzurum, Ağrı gibi yörelerde, özellikle 1970 yılı yaz aylarında, "Komando Harekâtı" yoğun bir şekilde sürdü, köyler ve köylüler toplu aramalardan, toplu işkencelerden geçiriliyordu. Erkeklerle, erkeklik organlarına ip bağlanıp, ipi de kadınların eline verilip köyün içinde dolaştırılmaları önemli bir işkence yöntemi idi. Kürt'lerin onurunu kırmak ve düşkün, düşürülmüş insanlar haline getirmek için bu yöntem yaygın bir şekilde uygulanıyordu. "Komando Harekâtı", köylerde silah aramak ve "firari aramak" bahanesiyle gerçekleştiriliyordu. Aslında asıl neden, 1969 yılı sonlarında kurulan ve 1970 yılında Ankara, İstanbul, Diyarbakır, Batman, Silvan, Kozluk, Ergani gibi Kürt şehirlerinde örgütlenmeye başlayan **Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nın** Kürt toplumunda yaratmaya başladığı kıpırdanmalar ve ulusal duyguların filizlenmesidir. Devletin amacı, bu kıpırdanmaları ve filizlenmeleri kökünden kazıdır. Bu oluşumun gelişmesine hizmet eden ortamı tamamen yoketmektir, etkisiz kılmaktır. İşte "Komando Harekâtı"nın asıl amacı bu oluşumdur. Bu harekât sırasında sık sık Silvan gibi bazı

Kürt şehirlerinde, arama-tarama yapılan, sakinleri gözaltına alınan evlerin tepesine askerler tarafından Türk bayrağı dikiliyordu.

"**Komando Harekâtı**"'nın hemen arkasından 12 Mart muhtırası verildi. Ankara, İstanbul gibi alanlar dışında Kürdistan'da da sıkıyönetim ilan edildi. Sıkıyönetim süresi içinde Kürdistan'daki baskı ve zulüm daha da arttı, Kürt halk kitleleri devlet terörü ile korkutulmaya çalışılıyordu... 1978 senesinde, Yüksekova'da gerçekleştirilen "**Kanatlı 78**" tatbikatında, devlet, Kürtler'deki muhtemel bir ulusal uyanış karşısında nasıl tavır takınacağını göstermiş oldu. Buna rağmen 1970'li yılların ortalarında, Kürdistan'da canlı bir toplumsal ve siyasal gelişme yaşandı, **Rızgari-Komal, Anti sömürgeci kültür dernekleri, Özgürlük Yolu, Devrimci demokratik kültür dernekleri, Kawa** ve bunların yayın organları çevresinde dinamik bir fikir ortamı doğdu. "Sömürge" kavramı Kürt toplumunun ve Kürdistan'ın tarihsel geçmişinin ve bugününün kavranmasında önemli bir kavram olarak kullanılmaya başlandı. Kürdistan'daki bu gelişmeler karşısında güvenlik kuvvetleri de, gerek nitelik olarak, gerek nicelik olarak etkin bir şekilde örgütleniyor, yeni yeni teknolojilerle donanıyordu.

Bütün bunlar, 1930'lu yılların başlarında, Kürdistan'da ve Kürt toplumuna biçilen statüko üzerinde sarsıcı, parçalayıcı etkiler yaratıyordu. Ağrı ayaklanmasının bastırılmasından sonra, **Milliyet** gazetesinde bir karikatür yayımlandı, 19 Eylül 1930 tarihli **Milliyet** gazetesinde yayınlanan bu karikatürde, Ağrı Dağı zirvelerine yapılmış bir mezar görülüyordu. Mezarın ayak kısmı Küçük Ağrı'ya doğru uzanıyordu. Mezarın başındaki taşta, "**Muhayyel Kürdistan burada medfundur.**" (**Hayali Kürdistan burada gömülüdür.**) yazıyordu. Kürdistan düşüncesi ve pratiği öldürülmüş, mezara sokulmuştu. Kürdistan düşüncesi ve pratiğinin bir daha canlanıp dışarı çıkmaması için de, mezar iyice betonlanmıştı. Yine bu tarihlerde, dönemin **Başbakanı İsmet İnönü** "**Bu ülkede sadece Türk ulusu etnik ve ırksal hakları talep etme hakkına sahiptir. Başka hiç kimsenin böyle bir hakkı yoktur.**" demişti. (**Milliyet**, 31 Ağustos 1930)

Dönemin Adefet Bakanı **Mahmut Esat Bozkurt** ise, Kürtler'e layık gördüğü işleri, değeri, daha samimi ve çarpıcı bir şekilde

ifade etmektedir. Adalet Bakanı **Mahmut Esat Bozkurt**, Ege bölgesinde halka karşı yaptığı bir konuşmada şöyle demiştir: "**Biz Türkiye denen, dünyanın en hür ülkesinde yaşıyoruz. Mensubunuzun inançlarından samimiyetle bahsetmesi için buradan daha müsait bir ortam bulamazdı. Onun için hislerimi saklamıyacağım. Türk bu ülkenin yegane efendisi yegane sahibidir. Saf Türk soyundan olmayanların bu memlekette bir tek hakları vardır. Türkler'e hizmetçi olma hakkı, köle olma hakkı! Dost ve düşman ve hatta dağlar bu hakikati böyle bilsinler.**" (**Milliyet** 19 Eylül 1930)

Cumhuriyet'in Kürtler'e biçtiği değer budur. Kölelik, hizmetçilik. Cumhuriyet dönemi boyunca Kürtler'e fiili olarak uygulanan politikalarından biri böyle açıklanmıştır. Diğer de Kürtlerin ulusal ve toplumsal varlığını inkar etmek, Kürtler'in asimilasyonunu sağlamak için her yolu ve yöntemi kullanmak...1920'li yılların başlarında Kürtlere ve Kürdistan'a dayatılan koşulların aynen devam etmesi için bunlar gerekmektedir. Birinci Dünya Savaşı içinde oluşturulan politikalarla, Kürtler ve Kürdistan bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmıştır. İngiltere, Fransa ve Çarlık Rusyası arasında, 1915-1917 yılları arasında yapılan gizli görüşmelerin ortaya çıkardığı sonuçlardan biri budur. Osmanlı İmparatorluğu'nun paylaşılması sırasında, doğal kaynak bakımından, özellikle petrol kaynakları bakımından çok zengin olan Kürdistan ülkesinden daha büyük pay koparabilmek için, bu emperyalist devletler arasında önemli bir mücadele yürütülmüştür. Rusya'da, 1917'de gerçekleşen Ekim Devrimi sonunda Bolşevikler bu gizli ilişkilerden çekilmişlerdir. Ayrıca, bu gizli antlaşmalar deşifre edilmiştir. Birinci Dünya savaşı sonunda gerçekleşen Türk-Yunan ve Türk-Ermeni Savaşları sürecinde, Kürdistan üzerindeki emperyalist bölüşüm politikasının derinleştirildiğini ve kesinlik kazandığını görüyoruz. Bu süreçte, Rusya'nın, çekilmesiyle oluşan boşluğun, İstanbul'daki Osmanlı Sarayına karşı Ankara'da gelişmeye başlayan Kemalist hareket tarafından doldurulmaya çalışıldığını görüyoruz. Nitekim, Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması sürecinde Çarlık Rusyası'nın, denetimine bırakılan toprakların, genel olarak, yeni kurulan Türk

Devleti'nin egemenlik alanına bırakıldığını görüyoruz. Bu bakımdan, Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması sürecinde, dönemin en önemli emperyalist güçleri İngiltere ve Fransa'nın Ortadoğuda'ki yerli işbirlikçileri ilk planda Kemalistlerdir, daha sonra da Arap ve Fars monarşileridir. Lozan Antlaşması, Kürdistan'ın bölünmesini, parçalanmasını ve paylaşılmasını devletler arası garanti altına alan bir antlaşmadır. Lozan görüşmeleri sırasında ortaya çıkan Musul sorunu, İngiltere ve Türkiye arasında yapılan gizli görüşmelerle çözüme kavuşturulmuştur. Türkiye, Kürtlerden gelebilecek ulusal hak istemlerini bastırması ve Kürtleri özerkliğe götürebilecek bütün kanalları kapalı tutması, Kürtlerin siyasal bir birim oluşturmalarını engellemesi karşılığında Musul böylece, İngiliz egemenlik alanı içinde kalmıştır.

Lozan'ın temel amaçlarından biri, Kürtlerin ve Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması olduğu halde, Lozan antlaşmasında Kürt ve Kürdistan adlarının geçmemesi için büyük bir dikkat gösterilmiştir. Kürdistan, bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmıştır. Fakat Lozan Antlaşmasında, bölünen, parçalanan ve paylaşılmanın Kürdistan ve Kürtler olduğuna dair en ufak bir iz bırakılmamıştır. İnsanların, araştırmacıların bilincine böyle bir konunun çarpmaması için bütün önlemler alınmıştır. Türk Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel bu durumu "Lozan Dehası" kavramlarıyla anmaktadır. Lozan görüşmelerinde Kürtler'in temsilcisi yoktur. Kürdistan'ı ve Kürtleri bölen, parçalayan ve paylaşan, Kürtlerin başına binbir türlü çorap ören bir antlaşma görüşmelerinde Kürt temsilcilerinin olmaması çok doğaldır.

Bütün bunlardan dolayı Kürdistan sömürge bile değildir. Kürdistan'ı "alt sömürge" kavramlarıyla tanımlamak mümkündür. Kürdistan ülkesinin, sınırlarının çizilmemiş olması, Kürt kimliğinin ve Kürdistan kimliğinin inkar edilmesi, reddedilmesi "alt-sömürge" ilişkilerini niteleyen önemli özelliklerdendir. Kürdistan bu nitelikleriyle klasik sömürgelerden çok çok farklıdır. "Sömürge", "Sömürge ülke", bir statü göstergesidir. Kürtler'e ve Kürdistan'a dayatılan ise statüsüzlüktür. Kürdistan devletlerarası sömürge baskısı altındadır. Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması, Kürdistan'ın ve Kürtler'in ortaklaşa bir şekilde ve

askeri yollarla denetim altında tutulması, Kürdistan'ı "alt-sömürge" bir kategoriye sokmaktadır. Bu yönleriyle, dünyada Kürdistan'a benzeyen bir ülke daha yoktur. Kürtler'e benzeyen bir ulus daha yoktur. Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması sürecini kabaca, 1915-1925 olarak göstermek mümkündür.

Bundan sonra Kürtler'e karşı yoğun bir asimilasyon politikası uygulanmıştır. Bir taraftan Kürtler'in ve Kürdistan'ın varlığı inkar edilmiş, bir taraftan da Kürtler'e, hizmetçilik, kölelik dayatılmıştır. 1937-1938 Dersim ayaklanmasından sonra bu ilişkiler, daha da yoğunlaştırılmış, derinleştirilmiş ve yaygınlaştırılmıştır. Kürtler'in kamuda görev alabilmeleri, Kürt kimliğini inkar edip Türkleşmelerine, Türkler'den daha fazla Türk olmaları koşuluna bağlanmıştır. Kürtlük bir daha çıkmamak, yeşermemek üzere mezara konmuştur, mezar betonlanmıştır. Beklenen, Kürtlüğün tamamen çürümesidir. Bunun gerçekleşmesine inanılmaktadır.

1940'lı, 1950'li yıllar devlet açısından bu beklentilerle geçmiştir. Kürdistan'da dikkate değer bir kıpırdanma yoktur.

1958'de Irak'ta askeri darbe gerçekleşti. Askeri darbe sonunda krallık yıkıldı, cumhuriyet ilan edildi. **Mele Mustafa Barzani** peşmergeleriyle birlikte, sürgünde oldukları Sovyetler Birliğinden Irak'a döndüler. **Irak Kürdistan Demokrat Partisi** legal bir parti haline geldi. Güney Kürdistan'daki bu gelişmelerin, Kuzey Kürdistan'da da bazı etkileri oldu. "49'lar Davası" (1959), 27 Mayıs 1960'dan sonra, 485 Kürt'ün Sivas'ta bir kampta toplanması, mensupları gözaltına alınan bazı evlerin çatılarına Türk bayrağı dikilmesi, 485 kişiden 55'inin (**55 Ağalar**) sürgüne gönderilmesi "23'ler Davası" (1963), Sağlık Bakanı **Yusuf Azizoglu** ile içişleri bakanı **Hıfzı Oğuz Bekata** arasındaki tartışmalar (1963) illegal olarak **Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi'nin** kurulması (1965) bu etkiler ve etkilenmelerle ilgilidir.

Bu arada, Türkiye'nin ve Kürdistan'ın iç dinamikleri de gelişmektedir. Tarıma Makinanın gimesi, traktörleşmenin yoğunlaşması gibi nedenlerle, Kürdistan'da, ekonomik ve toplumsal yapı değişmektedir. 1962 yılında kurulan **Türkiye İşçi Partisi**, Kürdistan şehirlerinde hızlı bir şekilde örgütlenebilmektedir. **Yön**, **Barış Dünyası**, **Sosyal Adalet** gibi dergiler, yeni yeni konulardan

sözetmekte, Osmanlı tarihine yeni bir bakış açısı getirmeye çalışmaktadır. Buna rağmen, Kürtler tarafından yayımlanan **Deng** dergisi, çok yoğun bir baskıyla karşılaşmıştır. bu dergi, 1963'te ancak 3 sayı yayımlanabilmiş, dördüncü sayısı, henüz matbaadayken toplatılmış, derginin yayını sürdürmesi engellenmiştir. 1967 yılında, çeşitli Kürt şehirlerinde düzenlenen doğu mitingleri, Kürdistan'daki ekonomik ve toplumsal dönüşümün önemli bir göstergesiydi. **Devrimci Doğu Kültür Ocakları**'ndan yukarıda söz etmiştik. 1971 rejiminden, "**Doğu duruşmalarından**" Kürtlerde yeni yeni gelişmeye başlayan ulusal duyguların ve ulusal düşüncelerin kökünü kazımaya çalışan devlet terörünün gittikçe yükseldiğinden de söz etmiştik.

Ehmedê Xanî Ve Sonrası Olmayan Işık Kaynağı

Kürt tarihinin özü, Kürtlerin ve Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılmasıdır. Ortadoğu'nun ortasında yer alan Kürdistan'ın ve Kürtler'in bu durumu, Kürtler tarafından yeteri kadar kavranılmamıştır. Kürdistan'ı devletlerarası sömürge baskısı altında tutan devletlerde böyle bir bilincin oluşmasını engellemek, bölünmeyi, parçalanmayı ve paylaşılma Kürt toplumunun ve Kürdistan'ın beynini dağıtmıştır, iskeletini parçalamıştır. Bu tür felakete uğrayan bir ulusun bir daha derlenip toplanması, ayağa kalkması, yürümesi koşması kolay olmuyor. Bu konuda, Kürtler arasında yeteri kadar bir bilinç oluştuğu söylenemez. Kürtler'in bu sürecin, bu sürecin sonuçlarının bilincine vardıkları doğru değildir. Bu felaketin bilincine varan kişi, büyük Kürt bilgisi **Ehmedê Xanî**'dir. Fakat **Ehmedê Xanî** öncesi ve sonrası olmayan bir bilgedir, bir düşünürdür.

Ehmedê Xanî'nin içinde yetiştiği aile ortamını, içinde yaşadığı toplumsal koşulları, nasıl bir eğitim aldığı, **Mem-û Zin**'i, **Nubara Biçukan**'ı nasıl yazdığını yeterince bilmiyoruz. **Ehmedê Xanî** için falancanın düşüncesinden, falancanın eyleminden etkilenerek düşüncelerini ve duygularını dile getirdi diyemiyoruz. Bu yönüyle, **Ehmedê Xanî**'nin yaşadığı dönemde, Osmanlı İmpara-

torluğu ve İran İmparatorluğu arasında, Kürdistan üzerinde önemli bir çatışma vardır. **Ehmedê Xanî** 17. yy'da yaşamıştır. 16. yy'da ve 15. yy'da, Osmanlı Devleti ve İran Devleti arasında, sürekli savaşlar yapılmıştır. Osmanlı İran savaşları Kürdistan topraklarında yapılmaktadır. Her iki tarafın da Kürtler'den oluşturulmuş orduları vardır. Osmanlı-İran Savaşları, Kürdistan ülkesinde olmaktadır. Osmanlı ve İran adına Kürtler savaşmaktadır. Orduların komite kademesi kuşkusuz İstanbul ve Tahran saraylarına bağlıdır. Bu savaşlar sonunda Kürdistan, İran İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu arasında ikiye bölünmüştür. 1639 Kasr-ı Şirin antlaşması bu bölünmeyle garanti altına alan bir antlaşmadır. **Ehmedê Xanî** bölünmenin, parçalanmanın ve paylaşılmanın üstesinden gelmeye çalışmaktadır.

Bölünme, parçalanma ve paylaşılma, elbette toplumsal bir zaafla ilgilidir. Yani, düşmanları, Kürt toplumunun bazı zaaflarından faydalanarak onu egemenlikleri altında tutmaya çalışmışlardır. Kürdistan'ı egemenlikleri altına almaya çalışan güçler birden fazla olduğu zaman da, birbirleriyle işbirliği yaparak, Kürdistan'ı bölmeye, parçalamaya ve paylaşmaya gayret etmişlerdir. Bölünmeyi, parçalanmayı ve paylaşmayı kolaylaştıran bu zaafların antropolojik ve sosyolojik konular olduğu açıktır. **Ehmedê Xanî** bunlar üzerinde de durmaktadır. Bunun acısını yaşamaktadır. Bu yönleriyle **Ehmedê Xanî**'nin öncesi yoktur.

Ehmedê Xanî'nin **Mem û Zin** isimli destanının "**Derdimiz**" isimli bölümünün çok ciddi bir şekilde, duyarak, hissederek incelenmesi gerekir. Bölümün tamamının incelenmesi gerekir. **Mehmet Emin Bozarslan** çevirisinde bazı yasal endişelerle çıkarılmış beyitlerle özellikle incelenmelidir. Mem kimdir, Zin kimdir? Neleri temsil ediyorlar vs.

Son yıllarda, **Dr. Cemşit Bender**, Kürtler'in çok eski tarihleriyle, toplumsal yaşantılarıyla, uygarlıklarıyla, ilgili çok önemli bilgiler vermekte, açıklamalar yapmaktadır. Gutiler'den Hurriler'den, Kassitler'den, Medler'den bunların Kürtlerle ilişkilerinden sözetmekte varsayımlar ileri sürmektedir. Bu bilgiler, örneğin bana heyecan vermektedir. Fakat **Ehmedê Xanî**'nin 17. yy'da, benzer bilgilerden hareket ettiği. "**Kaybolmuş bir cennet**"i

aramaya çalıştığı söylenemez.

Ehmedê Xani'nin öncesi olmadığı gibi sonrası da yoktur. 17. yüzyılda yaşayan **Ehmedê Xani**'nin 18.yy'da yaşamış bir benzeri yoktur. Örneğin, 18. yy'da, **Ehmedê Xani**'nin düşüncelerinden, tavır ve davranışlarından etkilenen bir şair yoktur. **Ehmedê Xani**'nin düşüncelerini hayata geçirmeye çalışan bir siyaset adamı, bir asker yoktur... Bu durumda, insan ister istemez **Ehmedê Xani**'nin kişiliğine ait özellikler üzerinde durmaya çalışıyor.

19. yüzyıl baştan sona Kürt ayaklanmalarıyla doludur. **Babanzade Abdurrahman Paşa ayaklanması** (1806), **Mir Muhammed ayaklanması** (1830), **Bedirhan ayaklanması** (1840'lı yıllar), **Yezdan Şer ayaklanması** (1856), **Ubeydullah Nehri ayaklanması** (1880-1881) bunlar arasında sayılabilir. 19. yy'da bunların dışında Kürt ayaklanmaları da vardır. Fakat, bunların hiçbirinde de **Ehmedê Xani**'nin düşüncesini ve pratiğini görmek mümkün değildir.

1898 Yılından itibaren, İstanbul'daki Kürt aydınlarının **Kürdistan** gazetesini çıkarmaya başladığını görüyoruz. İlk Kürtçe gazete olan **Kürdistan**'ın, baskılar üzerine yayınına, Kahire'de daha sonra da Cenevre'de devam ettiğini görüyoruz. İkinci Meşrutiyet'ten sonra, milliyetçi bazı düşünceler ve örgütlenmeler Kürtler'de de gelişmeye başlıyor. **Kürt Teavün ve Terakki Cemiyeti** (1908), **Kürt Neşr-i Maarif Cemiyeti** (1910), **Kürdistan Teşrik-i Mesai Cemiyeti** (1912), **Kürt talebe Hêvi Cemiyeti** (1912) bu örgütlenmeler arasında sayılabilir. Bu örgütlenmeler çerçevesinde Kürtçe bazı gazetelerin ve dergilerin yayımlandığı da görülüyor. **Kürt Teavün ve Terakki gazetesi**, **Rojî Kurd**, **Hetawê Kurd** vs. Bu örgütlenmeler ve yayınlar Birinci Dünya Savaşından sonra da sürmüştür. 1918 yılının sonlarında kurulan **Kürdistan Teali Cemiyeti**'nin ve bu örgütlenmeler çerçevesinde kurulan **Jin** gazetesinin, Kürtler arasında önemli bir çekim merkezi oluşturduğu anlaşılmaktadır. 1919 yılında **Mem û Zin**'in bir önsözle yayımlandığı da görülüyor. Fakat bu örgütler ve yayınlar etrafında toplanan Kürtler'in de **Ehmedê Xani**'yi kavradıkları, **Ehmedê Xani**'nin düşüncelerini yaşama geçirmeye çalıştıkları söylenemez. Bunun en önemli göstergesi, bu Kürtler'in

hepsinin de İstanbul'da yaşıyor olmalarıdır. Osmanlı hükümetinde şu veya bu derecede **memur** olmalarıdır. Kürdistan'dan oldukça uzak olan Kürt aydınlarının Kürt halk yığınlarıyla organik bağlar kurabildiklerinden; hatta dergilerinin, gazetelerinin, Kürdistan'a Kürt halkına ulaştığından bile kuşku duymak gerekir. Bunun dışında Türk muhalefetini temsil eden **Jön Türkler**'in Osmanlı hükümetine memur veya bürokrat olarak görev alması aynı şey değildir.

Birinci Dünya Savaşından sonra, Kürdistan'ın çeşitli kesimlerinde yeni güç odakları oluşuyor. Bu güç odaklarından her biri, Kürt siyasetini kendi denetimlerine almak, kendilerinin dışındaki güç odaklarını tesfiye etmek amacındadırlar. İstanbul'da **Seyit Abdulkadir, Kürdistan Teali Cemiyeti**'nde önemli bir isim olarak belirmektedir. **Seyit Abdulkadir**'in yeğeni **Seyit Taha**, Güney Kürdistan'da Revandız'da önemli bir güçtür. Gücü, Hakkari, Van, Mehabad gibi yörelere uzanmaktadır. Güney Kürdistan'da **Şeyh Mahmud** özellikle Süleymaniye etrafında etkili bir önderdir. Doğu Kürdistan'da, **Simko**, Botan'da **Bedirhaniler**, Diyarbakır'da **Cemşilpaşazadeler** önemli güç odaklarıydı bunların hepsi birbirleriyle ihtilaflydı, birbirlerini tasfiye etmeye çalışıyorlardı. Birbirleri aleyhine, Kürdistan'ı, Kürtler'i egemenliği altına almaya çaba sarfeden, bu konuda etkili politikalar oluşturan devletlerle gizli görüşmeler yapıyorlardı... Bunların **Ehmedê Xani**'yi kavradıkları, **Ehmedê Xani**'nin pratiğini yaptıkları hiçbir zaman söylenemez. Bu güç odaklarının birbirleriyle olan ilişkilerinin, çelişmelerinin, çatışmalarının incelenmesi, Kürt toplumunun temel zaafını bütün yönleriyle açık bir şekilde ortaya koyacaktır. Bunun antropolojik ve sosyolojik bir inceleme olacağı açıktır.

Üç "Kürt"

19. yy'ın sonunda ve 20. yüzyılın ilk yarısında yaşayan üç önemli isim var. Bunların üçü de Kürt kökenli, üçü de Kürdistan'ın dışında yaşıyor. Üçü de Kürtler için dikkate değer bir hizmet yapmamış, fakat, temel amacı; Kürtlüğü bitirmek, yok etmek olan yön-

temleriyle her türlü hizmeti yapmışlar. Bunlardan birincisi, **Abdullah Cevdet**'ir. **Abdullah Cevdet**, Kürdistan davasını Osmanlılık gibi bir siyasal oluşum içinde bu oluşuma hizmet eden siyasal düşünce akımı içinde eritmeye çalışmıştır. İkinci kişi, **Ziya Gökalp**'tir. **Ziya Gökalp**, Türkçülük akımının gelişmesine çok büyük hizmeti olan bir kişidir. Kürtlüğü, **Türkçülük** akımını geliştirerek, yoğunlaştırarak ve yaygınlaştırarak bitirmek istemektedir. Üçüncü kişi ise, **Said-i Nursi**'dir. **Said-i Nursi**, Kürtlüğü İslam enternasyonalisi içinde eritmek çabasıdadır. Said-i Nursi'nin, hayatının başlarında, 1908-1909 yıllarına kadar Said-i Kurdi imzasıyla yazılar yazdığı bir dönem de olmuştur. Fakat bu yıllardan sonra, bu tavrından uzaklaşmıştır.

Bu üç kişinin **Ehmedê Xani**'yi kavradıkları söylenemez. O dönemde, yukarıda adları sayılan örgütler ve dergiler etrafında toplanan başka Kürt aydınları da vardır. Müküslü **Muallim Hamza**, Mutkili **Halil Dayali**, Doğu Kürdistan'lı Kürtlerden **Muhammed Mihri**, Hakkari'den, **Abdurrahim Zapsu**, Vanlı, **Memduh Selim**, Liceli **Ahmet Remiz**, Bitlisli **Kemal Fevzi**, Diyarbakırlı **Dr. Fuad**, Botanlı **Emin Ali Bedirhan**, Güney Kürdistan'dan, Babanzade **Şükrü**... gibi başka Kürt aydınları da vardır. Bunların herbirinin, Kürtler için çok önemli çabalar gösterdikleri kuşkusuzdur. Fakat bunların da, Kürdistan davasının özünü, **Ehmedê Xani**'yi kavradıkları söylenemez. İstanbul'da olmaları, Kürdistan'dan ve Kürt halkından kopuk olmaları, memur, bürokrat... olmaları objektif olarak buna engeldir.

PKK; Öncesi Olmayan Fakat Geleceği Yaratan Bir Kurumlaşma

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Kürt sorunu olduğunu hiçbir zaman kabul etmemiştir. Kürt sorununun Kürdistan sorununun, varlığını her zaman inkâr etmiştir, reddetmiştir. Devletin siyasal sınırları içinde yaşayan herkesin Türk olduğunu, Türkleşmenin tamamlandığını, herkesin Türklüğünden onur duyduğunu söylemiştir. Kürt olduğunu söyleyenlere, Kürtlerle ilgili ulusal ve

demokratik haklar isteyenlere ise, çok ağır baskılar yapmıştır. Bazen bu baskılar, ilgili kişinin fizik varlığının imha edilmesine kadar varmaktadır. "**Komando Harekâtı**"yla bu baskının daha da arttığını yukarıda belirtmiştik. İşte **PKK** bu baskı zulüm ortamında doğdu. Devletin, "**Kürtlük mezara kondu, mezar betonlandı, Kürtlük çürüdü, çürütüldü...**" dediği süreçte doğdu. **PKK** militanlarının, 1984'de silahlı mücadeleye başlayan **PKK** gerillalarının, 1960'lı yılların sonlarında 5-10 yaşlarında olan çocukluklarında "**Komando zulmü**" nü yaşayan, analarına, babalarına, yakınlarına yapılan zulümlerin tanıkları olan delikanlılar olması, üzerinde durulması gereken bir olgudur. Bu, toplumsal yaşamdaki sürekliliği, olguların birbiriyle diyalektik ilişkisini, çelişmeleri ve çatışmaları gösteren çarpıcı bir örnektir. Bu çocuklar, babalarının dedelerinin erkeklik organlarına ip bağlanıp dolaştırıldığını görmüşlerdir; dedelerinin sakallarından tutularak yere çarpılıp çığnendiğini; analarının, ebelerinin saçlarından sürüklenerek götürüldüğünü görmüşlerdir... Ağabeylerine, ablalarına, amcalarına, dayılarına yapılan işkencelerin, zulümlerin hepsinin farkındadırlar... **PKK** böyle bir zulüm ortamında, 1970'li yılların ortalarında mayalanıp, sonlarında ortaya çıkmıştır.

PKK, **Ehmedê Xani**'ye benzemektedir. **Ehmedê Xani** gibi **PKK**'nin de öncesi yoktur. **PKK** kendinden önceki Kürt örgütlerinden tamamen farklıdır. 19. Yüzyıldaki ve 20. yüzyıldaki Kürt örgütlenmelerini, Kürt örgütlerini "**geleneksel**" kavramıyla tanımlamak mümkündür. Bu örgütlerin "**sağ**" veya "**sol**" olmaları, kendilerini bu kavramlarla tanımlamaları fazla önemli değildir. Bu örgütlerin, örgütlenmelerin en önemli özelliği Kürdistan sorununa gerektiği gibi cevap veremez bir yapıda olmalarıdır. Bu yapı, bu örgütlenme Kürdistan sorununun ağırlığına denk düşen bir yapı, bir örgütlenme değildir. Kürdistan'a ve Kürt toplumuna dayatılmış ırkçı ve sömürgeci koşulları değiştirebilecek bir yapıda olmaları, ideolojik olarak böyle bir donanıma sahip olmaları, bu koşulları değiştirecek tavır'ı ve davranışı göstermemeleri, bu yapıların veya örgütlerin önemli bir özelliğidir.

Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması çok ağır

koşullar yaratmıştır. Kürdistan devletlerarası bir sömürge baskısı altındadır. Kürdistan'ı alt-sömürge kavramıyla ifadelendirmek mümkündür. Kürdistan'ı parçalayan ve paylaşan devletler, Kürdistan topraklarını, kendi ülkelerinin bir parçası saymaktadırlar. Bunu da "Türk Devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.", "İran ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.", "Irak ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür." sloganlarıyla ifade ediyorlar. Bu, parçalandığı ve paylaşıldığı sırada Kürdistan'ın sınırlarının çizilmemiş olmasıyla ilgilidir. Bölünme, parçalanma ve paylaşılma, Kürt kimliğinin kolayca inkar edilebilmesini sağlamıştır.

Kürtlerin Ortadoğu'daki nüfusu 30 milyondur. Kürdistan'ın ülke olarak genişliği 500-550 bin kilometre kare civarındadır. Bu kadar büyük bir nüfusa rağmen, bu kadar geniş ülkeye rağmen, Kürtlerin, dünyada, uluslararası kurumlar nezdinde en ufak siyasal statüsü yoktur. Halbuki dünyada, nüfusu 1 milyondan az onlarca devlet vardır. Kürdistan alt-sömürge'sini müşterek bir şekilde denetleyen devletlerin, her birinin resmi ideolojisi vardır. Çok katı olan bu resmi ideolojiler, devletlerin, cezai yaptırımlarıyla ayakta tutulmaya çalışılmaktadır. Yine, bu devletler, resmi ideolojilerini etkili kılabilmek için yoğun bir şekilde silahlandırılmışlardır. Kürdistan'ı denetim altında tutmaya çalışan ordular tepeden tırnağa en modern silahlarla donatılmışlardır. Bu devletlerin kitle imha silahlarına sahip oldukları da bilinmektedir.

Resmi ideolojiye sahip olan devletlerin demokratik devletler olmadıkları aşikardır. Bütün bunların, Kürtleri çok zor koşullarla karşı karşıya bıraktığı besbellidir. 70 yılı aşkın bir zamandır, Türkiye'de, Kürtlerin ulusal ve toplumsal varlığı ısrarla inkar edilmiştir. Bu inkar sürmektedir. Kürtlere ilişkin politikaları oluşturan ve bu politikaların uygulanmasını denetleyen askeri yetkililer, *devletin bütün olanakları tüketilse de, devlet ekonomik bakımdan çökse de, Kürtlere hiçbir hak verilmeyecektir. Onlar için tek çıkar yol Türk olmalarıdır, Türkleşmeleridir, demekteler!* Bütün bunlar, Kürtlerin hem örgütsel olarak, hem ideolojik olarak çok donanımlı olmasını gerektirmektedir.

Öte yandan, Kürt sorunu, sadece bilgi sorunu değildir. Bilgi

sorunu yanında tavır ve davranış sorunudur da... Devletlerin ırkçı ve sömürgeci politikalarından ve uygulamalarından dolayı Kürdistan konusundaki, Kürt toplumu konusundaki bilgilerimiz hem yanlıştır, hem de eksiktir. Bu konudaki bilgilerimiz elbette arttırılmak, geliştirilmek durumundadır. Örneğin Cemşid Bender hocanın, Gutiler, Hurriler, Mitanniler, Kassitler, Urartular, Medler'le ilgili ve bunların Kürt halkıyla bağları konusundaki çalışmaları, Kürtlerin çok eski dönemlere ilişkin yaşantıları, uygarlıkları konularındaki açıklamaları kuşkusuz çok önemlidir. Hind-Avrupa dil grubuyla ve Hind-Avrupa dil grubunun Mezopotamya kaynaklı olduğuyla ilgili varsayımları yine çok dikkate değerdir. Bu çalışmalar, benzer çalışmalar elbette sürdürülmelidir. Kaldı ki, Kürdistan'la ve Kürt toplumuyla ilgili ne kadar çok şey öğreniyorsak, aslında ne kadar az şey bildiğimiz ortaya çıkıyor... Bütün bunlar bir gerçektir, fakat Kürt sorunu, sadece bilgi eksikliğinden veya yanlışlığından kaynaklanan bir sorun değildir. Düşünelim ki, Kürt kimliği, Kürdistan kimliği hala inkar edilmektedir. Kürdistan'ın sömürge olduğu saptamasını, hatta sömürge bile olmadığı saptamasını yaptıktan sonra, bunun gereklerini de yapmak durumundasınız. Bu da, sorunu duyuş, kavrayış, tavır ve davranışla ilgilidir. Devlet inkarcı ve imhacı tutumunu ısrarla, inatla sürdürüyorsa, bütün demokratik ortamı yok etmişse, görüşme konuşma kanallarını tıkamışsa size de silahtan başka bir yol bırakmamış demektir. Devletin bu kaskatı tavrı ortadayken **"biz silahlı mücadeleye karşıyız, sorunları demokratik yollarla çözeceğiz."** demek, salında hiç bir şey yapmamak anlamına gelmektedir. Öte yandan Türk devleti, dünyanın en büyük ordularından birini beslemektedir. NATO içinde, nicelik bakımından, Amerika Birleşik Devletleri ordusundan sonra gelmektedir. Devlet Kürdistan'da artık çıplak zor olarak vardır. Adaet, eğitim, sağlık, bayındırlık... gibi hizmetler tamamen durmuştur. Devlet bürokratik yapısı, durmadan devlet terörü üretmektedir.

PKK'nin, geleneksel Kürt örgütlerinden çok önemli bir farkı vardır. Bu örgütler, hep geçmişin **"şanlı"** mücadelelerinden söz etmişlerdir. Bu geçmişin ve bu günün sağlıklı bir şekilde eleştirisine engel olmaktadır. Halbuki PKK Kürt toplumunun

düşürülmüşlüğüne vurgulama yapmıştır. Ortadoğu'da 30 milyon-
dan fazla nüfus, 500-550 bin kilometre kare genişliğinde bir ülke...
fakat uluslar ailesi içinde en küçük siyasal statüye sahip olmayışı.
Ulusun adının ülkenin adının yasaklanması... Kendi özünü inkar,
kendi özüne ihanet. Alabildiğine düşkünlük, düşürülmüşlük... İşte
PKK temel saptamalarından bazıları böyleydi. Geçmişin
"Şan"ından "Şeref"inden söz edilmiyor, bilakis, geçmişin çok
önemli, belirleyici zaaflarına çok ciddi, çok kapsamlı eleştiriler
getiriliyordu. Böyle bir saptama, Kürt halk yığınlarını derinden
sarstı. Derinden sarsılan temel gerçekliğini kavrayan, gerçekliğinin
bilincine varan kitleler PKK etrafında örgütlenmeye, PKK'nin
açtığı yoldan ilerlemeye başladı.

PKK Kürdistan'ın Kürt toplumunun temel sorunlarını saptadı,
bu sorunları çözecek, toplumsal ve siyasal koşulları değiştirecek
güçleri oluşturdu ve bunları savaşa kanalize etti. Buysa hem bilim-
sel boyutları olan, hem de ahlaki boyutları olan bir süreçtir. Sürecin
çok başarılı yürüdüğü besbellidir.

Silahlı mücadelenin, Güney Kürdistan'da veya Doğu
Kürdistan'da çoktandır varolduğu söylenebilir. Hatta, 1924-1938
arasında Kuzey Kürdistan'da silahlı mücadelenin varlığından
sözedilebilir. Fakat bunlardan hiçbiri de Kürdistan sorununun
ağırlığına denk düşen örgütlenmelerin eseri değildir. Bunların
hiçbirini, Kürdistan sorununu kavrayacak, Kürdistan'da siyasal ve
toplumsal dönüşümü başlatacak ideolojik politik donanımına sahip
değildir. Örneğin Güney Kürdistan'daki peşmergeler, disiplinsiz
tavır ve davranışlarıyla, ulusal ve toplumsal bilinçten yoksunluk-
larıyla, Kürdistan sorununa ağırlığına denk düşen bir örgütlenme
içinde değildirler. PKK gerillalarındaki disiplin, PKK geril-
lalarındaki ideolojik ve politik donanım, ulusal duygu, vatan
anlayışı, peşmergelerde yoktur. Örneğin bir peşmerge, küçük bir
pazarlık karşılığında birkaç milyon lira karşılığında sahip olduğu
silahı bile satabilir, bir PKK gerillası ise, milyonlar verseniz bir tek
mermisini bile satıya çıkarmaz. Elbette bütün peşmergeler, bütün
PKK gerillaları böyle değildir. Fakat, her iki örgütlenmede ağır
basan yön budur. 1960'lı yıllarda Mele Mustafa Barzani'nin
önderliğindeki Irak Kürdistan Demokrat Partisi çok büyük bir

güç, büyük bir çekim merkezi olarak görünürdü. Bugün ise, KDP,
PKK'nin ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesine karşı Türk
sömürgeciliğinin bir kurumu gibi çalışmaktadır. Türk sömürge-
ciliği, Devrimci Doğu Kültür Ocakları kökenli bir kısım kişileri
ve örgütleri de bu doğrultuda sürece katmaya çalışmaktadır.

PKK'den söz ederken, PKK önderliğinden de söz edilmesi
gerekir. Ehmedê Xani gibi PKK önderi Abdullah Öcalan'ın da
öncesi yoktur. PKK Genel Başkanı'nın çocukluğunun, içinde
yaşadığı aile ve toplum koşullarının incelenmesi; arkadaşları,
eğitimi gibi konuların irdelenmesi kuşkusuz önemlidir. Örneğin
Yalçın Küçük hocamızın PKK genel Başkanıyla yaptığı röportajı
içeren Kürt Bahçesinde Sözleş ve Dirilişin öyküsü adlarıyla
yayımlanan kitaplar bu konuda çok önemli bilgiler vermektedir.
Fakat, bütün bunlar, yine de PKK önderliğinin oluşumuyla ilgili
çok açıklayıcı bilgiler veremiyor. "Öncesi olmayan önder"
kavramları çok açıklayıcı değil. Bu konuda daha bilimsel açıkla-
malar gerekiyor. Öte yandan bunlar, toplum felsefesiyle, tarih felse-
fesiyle çok yakından ilgili olan konulardır. Toplumlar bazen uçuru-
mun kenarındayken, tamamen çürüyüp yok olurken, birtakım
önderler, o toplumlara yeniden ruh ve heyecan vermişler, o toplum-
ları diriltmişlerdir. Bu, dünyanın çeşitli yerlerinde, çeşitli zaman-
larda görülebilen bir olgudur. Fakat şurası açıktır; Gerek PKK
gerek PKK önderliği artık sonrası olmayan bir örgüt, sonrası
olmayan bir önder değildir. Bu yönüyle, PKK ve PKK önderliği
Ehmedê Xani'den ayrılmaktadır. Bu, Ehmedê Xani'nin
düşüncelerinin ve özelemlerinin 300 yıl sonrası gerçekleşme
sürecine girmesi anlamına gelmektedir. bu bakımdan Yaşar
Kaya'nın, PKK Genel Başkan'ı Abdullah Öcalan'la yaptığı ve 15
Temmuz 1994 tarihli Özgür Ülke gazetesinde yayınlanan röportaj
oldukça önemlidir. Bu konuşmalar sırasında, PKK önderi
Abdullah Öcalan, "Ehmede Xani'nin pratikçisi" olduklarını
söylemiştir.

PKK artık kurumlaşmıştır. Bu kurumlaşma, PKK'yi her zaman
ayakta tutacaktır. Bu, geleceği yaratacak bir kurumlaşmadır. PKK
önderliğinin en büyük başarısı, PKK'yi böyle bir kurumlaşma
aşamasına getirmiş olmasıdır. 4-5 yıl önce, önderliğin çok önemli

olduğunu, Apo'ların çoğalmasa gerektiğini, herkesin Apo'laşması gerektiğini söylüyorduk. Artık, diplomaside, kültürde, ekonomide, askerlikte, dilde, toplumsal ve siyasal yaşamda, kurumlaşmayı vurgulamak gerekir. Çeşitli kesimlerde kurumlaşmanın yaygınlaştırılması ve derinleştirilmesi gereği üzerinde durmak gerekir.

Mehmet Bayrak, "*Kürtler, Ulusal-Demokratik Mücadeleleri*" isimli bir kitap yayınladı. Kitapta, "*Gizli belgeler, Araştırmalar, Notlar*" var. **Şeyh Said** ve arkadaşlarını yargılayan Şark İstiklal Mahkemeleri'nin tutanakları gizli tutuluyor, hala yayınlanmıyor. Fakat yukarıda sözü edilen kitaptaki raporlara ve başka belgelere göre, **Şeyh Said**'in ve arkadaşlarının, o dönemde yargılanan başka kişilerin savunmaları son derece zayıf, cılız... "**Bağımsız Kürdistan Kurmak**" suçlamasıyla yargılandıkları halde, Kürtler konusunda, Kürdistan konusunda ciddi şeyler söylemiyorlar. O dönemden günümüze çok şey gelmedi... Günümüzden geleceğe ise çok şey gidecek...

Geçmiş çok köklü bir şekilde eleştirmek, geçmişini inkar etmek anlamına gelmez. **Şeyh Said, İhsan Nuri, Seyit Rıza, Aşer, Dr. Nuri Dersimi, Dr. Fuad, Kemal Fevzi, Kadri Cemal Paşa, Nurettin Zaza**... daha niceleri kuşkusuz çok saygın kişilerdir. Fakat bu şehitlere duyulacak en büyük saygı, sevgi bunların düşüncelerini, eylemlerini, dönemlerinin toplumsal koşulları içinde, bilimin ve siyasetin kavramlarıyla eleştirmektir. Güney Kürdistan'daki, Doğu Kürdistan'daki şehitler için de böyle yapmak gerekir.

Toplumsal ve siyasal değişimin boyutlarını gösterebilmek için, toplumsal yapının, değerler sisteminin, siyasal kültürün ve siyasal beklentilerin değişimini gösterebilmek için, birkaç örnek vermekte yarar var. 1925'te **Şeyh Said**, Kürt halkı için ayaklandığı zaman, yoksul Kürtler'e, topraksız köylülere, marabalara, ayaklanmaya katılmaları için davetiye bile çıkartmamıştı. Aşiret reisleriyle, Şeyhlerle görüşmenin yeterli olduğunu düşünüyordu. Günümüzde ise, topraksız köylüler, ulusal ve toplumsal mücadelenin en önemli dayanaklarından biridir. Bu kitleyi "Özgür ve yoksul köylüler" kategorisi içinde göstermek mümkündür. Bunun çok önemli bir dönüşüm olduğu açıktır.

Yine, 1920'li yılların ortalarındaki uluslararası koşulları düşünelim. **Şeyh Said**'in "Avrupa temsilcisi" var mıydı? O yıllardaki Kürt hareketlerinin "Londra Bürosu", "Paris Komitesi", "Roma Temsilciliği", "Moskova Bürosu", "Viyana Sekreterliği", vs. var mıydı? "Kürdistan Komitesi" ve bu komitenin, Bonn'da, Berlin'de, Paris'de, Stockholm'de Madrid'de, Güney Afrika'da, Washington'da... Avusturalya'da büroları var mıdır? **Şeyh Said**'in veya benzer Kürt ayaklanmalarını yürütenlerin İslam ülkelerinde büroları var mıydı? Günümüzde PKK'nin Ortadoğu'da Avrupa'ya, Afrika'dan Amerika'ya, Avusturalya'ya kadar bütün ülkelerde örgütlendiği, oradaki Kürtlerle organik bağlar kurduğunu görüyoruz. Bu süreçte uluslararası kurumlarla ve çeşitli devletlerle diplomatik ilişkiler de geliştiriliyor. Uluslararası demokratik kamuoyu, Kürtler hakkında daha duyarlı bir hale geliyor. Demokratik kamuoyu devletlerin Kürt politikalarını etkiliyor. Kürdistan'a dayatılan alt-sömürge koşulları, Kürtlerin karşı karşıya olduğu devletlerarası sömürge baskısı konularında uluslararası kamuoyu günden güne bilinçleniyor. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Kürtlerin uğradıkları tarihsel haksızlık, pek çok kişinin ve kurumun bilincine, artık, daha çok çarpıyor.

1920'li, 1930'lu yılları düşünelim. Ayaklanmaya katılan Kürtlerin belirli bir eğitimden geçtikleri söylenebilir mi? O zaman, Kürtlerin eğitim kampları, irtibat büroları, vs. var mıydı? Günümüzdeyse, onbinlerce gerilla vardır, bunların eğitimleri söz konusudur. Bunların silah araç ve gereçlerinin sağlanması, barınma, giyim-kuşam, yeme-içme ihtiyaçlarının giderilmesi önemli bir sorundur. Bunların çok önemli bir örgütlenmeyi, önemli maddi kaynakları gerekli kıldığı besbellidir. Bu bakımdan artık, "**PKK terör örgütüdür**" sözü sıradan bir sözdür. Bu tür bir slogan, sürecin gerçek niteliğini artık gizleyemiyor.

PKK'nin düşüncesi ve eylemi, Kürdistan dışında, Türkiye'de de etkili olmaktadır. 1993 yılı içinde bir grup kadın, "Kürt olmayan biz kadınlar, Türk kimliklerimizin bize verdiği ayrıcalıktan utanç duyuyoruz" diyen bir bildiri yayımlamışlardır. Bildiride 105 imza vardır. Bu, Kürt sorununu kavrayan, Türk egemenlik sisteminin "**eşitlik**" anlayışını ortaya koyan en önemli gelişmelerden biridir.

Sonuç: Savaşın Galibi Kürt Halkıdır

10 yılı aşkın bir zamandır, PKK önderliğindeki Kürtlerle Türk güvenlik güçleri arasında savaş sürmektedir. Devlet hiçbir kurala-kaideye uymamaktadır. En ağır silahlar kullanılarak köyler yakılmakta, yıkılmaktadır. Kürdistan yıllarca savaş uçaklarıyla, kobra ve süper kobra helikopterleriyle, ağır toplarla bombalanmaktadır. 8 tekerlekli Alman panzerleri Kürdistan'ın her yerinde kullanılmaktadır. Kürtlere karşı gerçekleştirilen operasyonları insan haklarının ihlalleri olarak değerlendirmek mümkün değildir. Zira Kürtler "suçlu" değil, "düşman" kabul edilmektedir. Hatta Kürtlere yapılan muamele düşmana yapılan muamele bile değildir. Köyleri, evleri yakılan-yıkılan Kürtler, kitleler halinde toplama kamplarına toplanmakta, işkenceye tabi tutulmaktadır, kızgın güneşin altında aç-susuz bırakılmaktadır.

Bitmez tükenmez bombardımanlarla Kürdistan'ın doğası tahrip edilmektedir. Ormanlar, ekin tarlaları yakılmakta, hayvanlar telef edilmekte, kurşuna dizilmektedir. 1994 yılı Temmuz ayı sonlarında, Çanakkale'de, Gelibolu Yarımadası'nda meydana gelen ve çok büyük kayıplara yol açan orman yangınının devlet yetkililerini çok üzdüğü anlaşılmaktadır. Gelibolu ormanları için üzülen devletin, Kürdistan'da orman yakmayı vazgeçilmez bir prensip haline getirmesi, günümüzde, Türkiye ve Kürdistan ilişkilerini belirleyen en çarpıcı örneklerden biridir. Ekin tarlalarının, çeşitli ürünlerin yakılması, hayvanların kurşuna dizilmesi yine böyledir. Bunlar, Kürt düşmanlığının boyutlarını göstermesi bakımından önemlidir. Kapitalizm, emperyalizm gibi kavramlar bu tahribatı açıklamakta yetersiz kalıyor.

Devlet tarafından, Kürdistan'da yoğun bir savaşın sürdürüldüğü, fakat, hiçbir kaideye, kurala uyulmadığı besbellidir. Fakat, savaşın galibi artık bellidir. Savaşın galibi Kürt halkıdır. Kürtler çok büyük, çok ağır maddi ve manevi acılar yaşamaktadırlar. Bedel çok ağır olmaktadır, ama **Kürtler artık tarih sahnesine çıkmışlardır.** Kürtleri bu süreçten geri çevirmenin, bu süreci durdurmanın hiçbir olanağı yoktur. Özgürlük ve eşitlik bilinci, demokrasi isteği bütün topluma yayılmaktadır. Kürtler Ortadoğu'da, artık, yükselen bir

güçtür, dikkate alınması gereken bir güçtür.

Gerilla mücadelesi sürecinde, Kürt toplumunda çok büyük toplumsal ve siyasal dönüşüm gerçekleşmektedir. Kadının mücadeleye aktif olarak katılması, dönüşümün boyutları hakkında, önemli bir fikir vermektedir. Eskiden evinden dışarı çıkamayan, bakkala gidemeyen Kürt kadını, Diyarbakır'dan, Mardin'den tek başına çıkıp, Ankara'da, İzmir'de, Bursa'da cezaevlerini dolaşmaktadır. Nizamiye kapıları, gözaltılar, karakollar Kürt kadınlarını politikleştirmiştir, yüreklendirmiştir.

Kürdistan, eski Kürdistan değildir. Siyasal kültür artmakta, değer yargıları hızla değişmektedir. **Ehmedê Xani'nin** düşünceleri, istekleri, beklentileri 300 yıl sonra gerçeklik kazanmaktadır.

Her politikasını PKK'ye, Kürt sorunun bastırılmasına endekslenmiş olan devlet politikası iflası yaşamaktadır. Çok güçlü olduğu söylenen Türk diplomasisi, PKK'nin, Kürtlerin diplomatik girişimleri karşısında hiçbir etki gösterememektedir. Bir zamanlar, "teröre karşı dünyayı ayağa kaldırdık" diye övünen Türk Başbakanı Çiller, artık "teröristler, bütün Avrupa'nın, Batı'nın uluslararası kurumların beynini yıkamışlar..." demektedir. Türk ekonomisinin Kürdistan'da yürütülen özel savaş harcamalarından dolayı tıkanıdığı besbellidir. Enflasyonun temel nedeni, özel savaş harcamalarıdır. İç politikadan dış politikaya bütün sistem, PKK'ye, DEP'e, Kürtlere karşı planlanan ve uygulanan politikaların baskısı altındadır...

Kürt dinamiği, artık, bütün çirkinlikleri deşifre etmektedir. Her türlü Kürt katliamına, soykırımına imza atan fakat özelleştirmeye imza atmayan bir Dışişleri Bakanı... Prof. Dr. **Mümtaz Soysal**... Kürt dinamiği artık, "devrimci" denen bir kısım insanların, kurumların, partilerin, ırkçı, sömürgeci ve faşist zihniyette olduklarını apaçık ortaya koymaktadır.

Mücadele büyüdükçe, geliştikçe Kürtlerin karşı karşıya oldukları sorunların ağırlığı da kendilerini daha yoğun bir şekilde hissettirmektedir. Dil sorunu, Kürtçe'ye verilmesi gereken önem bunların başında gelmektedir. Şu, çok açık bir gerçektir. Sömürgecinin diliyle, sömürgecinin kurumlarından kopuş sağlanamaz. Gerilla, 10 yılı aşkın bir zamandır sürdürdüğü mücadeleyle, vatan sevgisi, ulus sevgisi, insan sevgisi konularında, insanlık anlayışı konularında

önemli bir duyarlılık yaratmıştır. Fakat, dil konusunda, Kürtçe konusunda böyle bir duyarlılık yaratılmamıştır. Bunun için önemli bir çaba da harcanmamıştır. Bu konunun irdelenmesi de gerekli olmaktadır. Bununla beraber, bu soruna da daha ciddi bir yaklaşım gösterileceği kuşkusuzdur.

Kürtlerle Türkler, Kürtlerle Farslar, Kürtlerle Araplar... arasındaki ilişkiler örneğin İspanyollarla Meksikalılar arasındaki ilişkilere benzemektedir. Bu ilişki, İngilizlerin, örneğin, Uganda'yla, Tanzania'yla; Fransızların Senegal'le; Portekizlilerin Angola'yla ilişkilerine benzemektedir. Kürtçe'nin inkar edilen, "ilkel" denen, küçümsenen bir dil olduğu bilinmektedir. Özgürlük ve eşitlik mücadelesinde çok ağır bedeller ödenmiştir. Özgürleşmenin bedeli ödenmektedir. Günümüze kadar binlerce genç insanın, onbinlerce Kürdün kanı toprağa karışmıştır. Toprağa düşen her şehit, özgürlük ve eşitlik bilincinin daha gür bir şekilde fişkırmaya neden olmuştur... Mazlum Doğan, Kemal Pir, Hayri Durmuş, Haki Karer... diye saymaya başlasak... Mehmet Karasungur'a Mahsum Korkmaz'a gelsek... Zekiye Alkan, Vedat Aydın, Hafız Akdemir, Hüseyin Deniz, Musa Anter, Ferhat Tepe... Aysel Malkaç... Abdurrahman Turhallı... Mehmet Sincar... desek, Bedriye Taş, Muhsin Melik... Savaş Buldan... Halim Dener... İbrahim İncedursun... saymaya devam etsek ne defter yeter ne kitap. Onbinlerce şehit. Hepsini sevgiyle anıyoruz.

Hiçbirisinin silahı yerde kalmamıştır.

Hiçbirisinin kalemi yerde kalmamıştır.

Mücadele büyük bir özveriyle, fedakârlıkla, çeşitli kesimlerde, çeşitli alanlarda sürmektedir.

Mücadeleyi sürdürenlere binlerce selam olsun..

ON BİRİNCİ YIL

Kürdistan Ulusal ve Toplumsal Kurtuluş Mücadelesi'nin onbirinci yıldönümü kutlanıyor.

15 Ağustos, Kürdistan ve Türkiye'nin, Ortadoğu'nun, tarihinde çok önemli bir dönüm noktasıdır. **PKK** öncülüğünde başlayan bu mücadele, her türlü boğma ve yoketme operasyonlarına rağmen yükselerek sürmektedir.

15 Ağustos'ta, **PKK** öncülüğünde başlatılan Kürt direnişinin çok meşru temelleri vardır. Bu, zulme, asimilasyoncu, imhacı, ırkçı ve sömürgeci bir devlet politikasına karşı başkaldırıdır. Asimilasyoncu, imhacı, ırkçı ve sömürgeci devlet politikasının sistematik olduğu da bilinen bir gerçektir. Devlet ise, onbir yılı aşkın bir zamandır, Kürtlerin, gaspedilmiş ulusal ve demokratik hakları için ayağa kalkmasını "terör" eylemi olarak değerlendirmektedir. Devlet, Kürt sorununa yön veren temel dinamikleri, ırkçı ve sömürgeci uygulamaları gizlemek için sorunu "terör" kapsamı içinde ve "terör" kavramlarıyla değerlendirmektedir. İç kamuoyuna ve dış kamuoyuna da sorunu bu çerçevede anlatmaya gayret etmektedir. Halbuki, 15 Ağustos 1984 atılımının çok meşru nedenleri vardır. Devlet, Kürt sorununun varlığını kabul etmemekte, devlet terörünü de tırmandırarak, soruna kaynaklık eden temel dinamikleri yoketmeye çalışmaktadır. Burada, 15 Ağustos 1984 öncesini, **PKK**'nin örgütlenmesini ve gelişmesini sağlayan siyasal ve toplumsal ortamı kısaca da olsa, gözden geçirme gereğini duyuyoruz.

15 Ağustos Atılımı'ndan Önceki Durum

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Kürtlere ve Kürdistan'a ilişkin temel politikası asimilasyondur. Cumhuriyet tarihi boyunca bu politika, kararlı ve sistematik bir şekilde uygulanmıştır. Kürt, Kürdistan, Kürtçe gibi sözcükler yasaklanmıştır. Tek parti döneminde, Kürtçe konuşan insanlardan para cezası da alınmıştır. Asimilasyon vazgeçilmez bir devlet politikasıdır. Kürt toplumuna karşı sistematik bir şekilde sürdürülen asimilasyon, Türk, egemenlik sisteminin en önemli uygulama alanlarından biridir. Asimilasyon kararlarının nasıl alındığına ve uygulandığına dair çok önemli belgeler vardır. Zamanın Başbakanı İsmet İnönü'nün 1935, Birinci Genel Müfettiş Abidin Özmen'in de 1936 yılında hazırladığı raporlar, kamuoyuna yansımıştır.

Türkiye, Kürtlere uygulanan asimilasyon politikasında yalnız değildir. Büyük Britanya, Fransa, İran gibi, Kürdistan'ın bölünmesine, parçalanmasına ve paylaşılmasına katılan devletler de, kendi egemenlikleri altındaki Kürtlere yoğun ırkçı, sömürgeci politikalar uygulamaktadırlar. Onlar da, asimilasyoncu ve imhacı devlet politikalarını yaşama geçirmek için her yolu denemektedirler, her yolu mübah saymaktadırlar. Irak'ı İngiliz sömürge yönetiminden, Suriye'yi Fransız sömürge yönetiminden devir alan Irak ve Suriye devletleri de, kendi paylarına düşen Güney Kürdistan'da ve Güneybatı Kürdistan'da ırkçı ve sömürgeci politikaları Türkiye ile eşgüdüm içinde uygulamak için büyük bir dikkat göstermişlerdir.

1930'lu yıllarda, 1960'lı yıllarda, Kürtlerin Türklüğüne, Kürtçe'nin, Türk dilinin bir şubesi olduğuna dair çok geniş kampanyalar açıldı. Bir taraftan Kürtlerin ulusal ve toplumsal varlığı inkar ediliyor, bir taraftan da Kürtlerin Türk olduğu konusunda çok yoğun bir propaganda sürdürülüyordu. Diğer taraftan da Kürtlerden kalan bütün anıtlar, Kürt dilinin ve kültürünün ürünleri, Kürtleri çağrıştıracak her türlü iz silinmeye, yok edilmeye gayret edildi. Kürt folklor ürünleri, Kürt halk şarkıları, ezgileri, ağıtları gaspedildi, Türkleştirildi, Türk folklorunun bir parçası olarak sunulmaya başlandı. Kürtlerden, Kürtçe'den söz edenler, çok çeşitli işkenceler-

le, ağır para ve hapis cezalarıyla karşılaştılar. Kürtler'den Kürtçe'den söz eden bir dergi yayınlansa, üniversitelerden profesörler, basından köşe yazarları, Kürtlerin Türklüğü, Kürtçe'nin Türkçe olduğu propagandası yapan yazılar yayınlıyorlardı. Kürtlerin ve Kürtçe'nin varlığı kesinlikle inkar ediliyordu.

1960'ların sonlarında, Doğu Mitingleriyle, **Devrimci Doğu Kültür Ocakları**'nın kurulmasıyla ulusal bilinç konusunda yeşermeler başladı. Kürt halk kitleleri arasındaki bu bilinçlenmelerin gelişmesini engellemek, kitleleri ve siyasal akımları bastırmak için devlet terörünü olağanüstü bir şekilde tırmandırdı. "**Komando Harekatı**" denilen operasyonlarla zulüm ve işkence, sistematik bir hale getirildi, köylülerin köy meydanlarında toplanıp, orta yaşlı ve yaşlı erkeklerin erkeklik organlarına ip bağlayıp kadınların eline verilmesi ve dipçik zoruyla köy içinde dolaştırılmaları bu dönemde sık sık uygulanan bir işkence ve hakaret biçimiydi. Yaşlı erkekler, çocuklarının, gelinlerinin, damatlarının, torunlarının önünde sakallarından tutulup yere çalınıyor ve üzerinde tepiniliyordu. Kadınlar, çocuklarının ve kocalarının gözleri önünde saçlarından sürüklenerek götürülüyorlardı. Bu işkence ve hakaret, silah ve fırası arama bahanesiyle yapıyordu. Keyfi bir şekilde silah ve fırası isteniyor, bunlar verilmeyince de, işkence ve hakaret otomatik bir şekilde başlıyordu. İşkencenin ve hakaretin esas nedeniyse, gelişme, filizlenmeye başlayan ulusal bilincin bastırılması, dağıtılmasıydı. 12 Mart bu gelişmeler üzerine geldi.

Ordunun, 12 Mart 1971'de hükümete muhtıra vermesinin iki önemli nedeninden biri Kürdistan'daki gelişmelerdi. Diyarbakır'da kurulan, Diyarbakır-Siirt illeri Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemelerinde bu süreç yargılandı. **Devrimci Doğu Kültür Ocakları, Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi** gibi örgütler hakkında kapsamlı davalar açıldı. Çok geniş iddianameler yazıldı. İddianamelerde, Kürtlerin Türk olduğu, tarihte Kürt diye bilinen bir halk olmadığı, Kürtlerin kökeninin Türk olduğu ve Orta Asya'dan geldikleri, Kürtçe diye bilinen bağımsız bir dilin olmadığı, Kürtçe denen dilin Türk dilinin ilkel bir ağız olduğu uzun uzun anlatılıyordu. **Devrimci Doğu Kültür Ocakları**'na mensup bazı arkadaşların iddianameye cevap teşkil eden, Kürtleri ve

Kürtçe'yi savunan savunmaları mahkemede çok büyük bir etki yaratmıştı. Bu tutum karşısında mahkemenin yargılama mantığı allak-bullak olmuştu. Buna rağmen mahkemeler, Kürtlerin Türk asıllı olduğu, Kürtçe'nin Türkçe olduğu şeklindeki resmi ideolojiyi tekrarlayan görüşlerini, mahkumiyet kararlarının gerekçelerinde de uzun uzun yazmaya devam ettiler. Türkçe konuşmayı bilmeyen bazı tutsakları dinleyebilmek için bir tercüman kullanmalarına rağmen, Kürtçe'nin, aslında Türkçe olduğunu anlatmakta kararlılık gösterdiler. Kürtlerden ve Kürtçe'den söz eden araştırmacılara, yazarlara, Kürt kültürünü savunan örgütlenmelere çok ağır cezalar verdiler.

Kürtler'in ulusal ve demokratik haklarından, bu hakların gaspedildiğinden söz edildiği zaman, **ayrı bir Kürt halkı yok ki, ayrı bir Kürt dili yok ki hakları olsun**" deniyordu. Kürtlerin ulusal ve demokratik hakları, Kürtler ve Kürtçe yok sayılarak, reddedilerek, inkar edilerek kabul edilmiyordu. Devlet bu konuda, hiçbir görüşmeye, tartışmaya yanaşmıyordu. İnkarcı ve imhacı, ırkçı ve sömürgeci düşüncesini ve tutumunu ısrarla sürdürüyordu. Kendisini, kitapla, gazeteyle, dergiyle ifade etmeye çalışanlara karşı çok ağır baskılar yapıyordu. Ulusal ve demokratik hakları için örgütlenmeyi basturmak için devlet terörü olağanüstü bir şekilde tırmandırılıyordu. Devletin Kürdistan'daki ırkçı ve sömürgeci politikası, asimilasyoncu ve imhacı uygulamaları 1970'li yıllarda da sürdü. Kürtler'in kendilerini ifade etmeleri konusunda barışçıl bütün yollar tıkanmıştı. Varolan çok kısmi demokratik ortam da gittikçe daralıyordu. İşte PKK böyle bir süreçte örgütlendi ve gelişmeye başladı. PKK'ye ilk katılanlar arasında, 1960'lı yılların sonlarında henüz çocukluklarını yaşayan gençler vardı. Bunlar, babalarına, analarına, dedelerine, ağabeylerine... komando harekâtı sırasında yoğun işkenceler yapıldığını yakından görmüşler, yaşamışlardı...

PKK'nin örgütlendiği dönemdeki toplumsal ve siyasal ortamı dikkatlerden uzak tutmamak gerekiyor. Kürtlerin ulusal ve toplumsal varlığının ısrarlı bir şekilde inkar edildiği, Kürtler'den ve Kürtçe'den söz edenlerin devletin çeşitli yaptırımlarıyla karşı karşıya kaldığı, Kürt sorunu diye bir sorunun kabul edilmediği, görüşme, tartışma ortamının oluşmasının engellendiği, bütün

barışçı ve demokratik kanalların tıkanıdığı bir dönem... 12 Eylül rejimine böyle bir ortamda gelindi.

Kürdistan'da gelişen ulusal ve toplumsal uyanışın bastırılması 12 Eylül 1980 darbesinin en önemli nedenlerinden biriydi. 12 Eylül rejiminde Kürdistan'ın her tarafında yoğun ve yaygın bir vahşet yaşandı. İşkence, sistematik bir şekilde uygulandı. 1981-1985 yılları arasında Diyarbakır Cezaevi'nde uygulanan işkenceyi insanların beyinlerinden, belleklerinden silmek mümkün değildir. Sadece Diyarbakır Cezaevi'nde 40'ın üzerinde devrimci ve demokrat insanlar, yurtseverler işkencelerle katledilmiştir. Sistematik baskı ve işkence uygulamasının tek amacı vardır. Kürtlüğü bütün kurumlarıyla insanların zihinlerinden silmek, ulusal ihaneti sağlamak.

15 Ağustos Çıkışı

15 Ağustos 1984 çıkışı böyle bir zulüm sürecinde gerçekleşti. Eruh ve Şemdinli baskınlarıyla başlayan bu süreç derinleşerek, yaygınlaşarak bugünlere geldi. Devlet, ilk defa karşılaştığı yepyeni eylemi, hemen "eşkiyalık", "teröristlik" olarak tanımladı. "PKK bir terör örgütüdür" denildiği zaman, devlet terörü gizlenmiş olmaktadır. PKK'nin hangi siyasal ve toplumsal koşullarda örgütlendiği konusu dikkatlerden uzak tutulmaya gayret edilmektedir.

Devletin bu politikasında önemli başarılar kazandığı da bilinmektedir. Gerek iç kamuoyu, gerek dış kamuoyu devlet tarafından öylesine yoğun bir şekilde bombardıman altına alınmıştır ki, PKK adı insanlarda, terörü çağrıştıran bir hale gelmiştir. Devletin, Kürt sorununu ısrarla inkar eden tutumu, devlet terörünün tırmandırılarak Kürt sorununa kaynaklık eden temel dinamikleri yoketmeye çalışması, Kürtler'in ulusal ve demokratik haklarını ısrarla inkar etmesi, baskıyı ve işkenceyi sistematik bir devlet politikası olarak uygulaması, örneğin Diyarbakır Cezaevi'ndeki vahşet gizlenir, dikkatlerden uzak kalır olmuştur.

Devletin propaganda bombardımanı sürecinde medyanın, yani

radıoların, televizyonların, gazetelerin durumunun irdelenmesi, kuşkusuz, çok önemli bir konudur. Basın, bu konuda Milli İstihbarat Teşkilatı'nın bir şubesi gibi çalışmaktadır. MİT'in itibarsız bir yardımcısı... Olaylar, hep devletin istediği kadar, devletin kavramlarıyla verilmektedir; yorumlar, resmi ideolojiyi doğrulayan bir şekilde yapılmaktadır. Devlet ve hükümet, basını çok geniş kredilerle beslemektedir. **Avrupa Konseyi, Avrupa Parlamentosu** gibi kurumlardan, uluslararası insan hakları kurumlarından, demokratik kurumlardan inceleme ve soruşturma heyetleri geldiği zaman bu konu yine gündemde olmaktadır. İnceleme ve soruşturma heyetleri, Türkiye'de basına yaptıkları açıklamalarda; **"PKK elbette terör örgütüdür, PKK'nin muhatap kabul edilmesi mümkün değildir, fakat Kürt kimliği de tanınmalıdır, Kürtler'in kültürel hakları yok sayılarak Kürt sorunun çözülmesi mümkün değildir, askeri yolların dışında bazı önlemler de almak gerekir..."** demektedirler. Bu, devlet terörünü gizleyen, devlet terörünü yok sayan bir yaklaşımdır. O halde, burada, kavgayı başlatan kimdir, kavgayı sürdüren kimdir, kavganın başlamasına zemin hazırlayan kimdir, sorularının yeniden ele alınması ve irdelenmesi gerekmektedir. Bunu somut bir örnekle anlatmanın yararı vardır.

Türkiye'nin Kürdistan'daki Konumu

Örneğin, benim bir tarlam var. Orada çocuklarımla birlikte tarım yapıyorum. Çevrede komşular var. Onlar da kendi arazilerinde tarımla uğraşıyorlar. Birgün çok uzaklardan, çevreye yeni bir aile geliyor. Bizim tarlamıza sokulmaya, tarlayı ele geçirmeye çalışıyor. Bizi kendi arazimizden kovmaya başlıyor. Veya, ancak kendisine köle olursak orada kalabileceğimizi dayatıyor. Bu durumda biz de tarlamızı korumaya, yeni gelen saldırgan ve mütecaviz aileyi tarlamızdan uzak tutmaya çalışıyoruz. Bu, aramızda bir mücadele, bir kavga başlatıyor. Bu durumda kavgayı, mücadeleyi başlatan kimdir? Mücadele olmasın diye, kavga olmasın diye

saldırgan, mütecavize boyun eğmek insanlık mıdır? Baskıya ve zulme boyun eğmek insanlığa yakışır mı?

Saldırgan ve mütecaviz ailenin bazı olanakları da olabilir, hatta işini daha iyi yürütmek için bizim ailedeki çelişkilerden, örneğin çocukların arasındaki çelişkilerden yararlanıyor da olabilir. Saldırgan ve mütecaviz aile, olanakları, koşulları daha etkili bir şekilde kullanmakta, kendisini haklı, bizi haksız göstermeye çalışmaktadır. Gasp yoluyla el koyduğu arazimizin ekiminden elde ettiği gelirlerden bir kısmını kendi propagandası yolunda kullanarak, etrafa rüşvet dağıtarak bizi daha bunaltmakta, zor durumlarla karşı karşıya bırakmaktadır. Biz de, zamanla daha bilinçlenerek, teçhizatlanarak, teçhizatımızı geliştirerek arazimize sahip çıkmak istiyoruz, arazimize sahip çıkmanın mücadelesini veriyoruz. Bu da mücadeleyi tırmandırıyor. Saldırgan ve mütecaviz aileyi arazimizden kovmak, arazinin güvenliğini sağlamak için belirli bir şiddet uygulamamız gerektiği şüphesizdir. Bu durumda, bizim **"şiddete başvuruyorlar, terör yapıyorlar"** diye suçlanmamız mümkün müdür? Mücadelenin, kavganın başlamasının ortamı, koşulları, zamanı, elbette dikkatlerden uzak tutulmamalıdır.

TC Devletinin Kürtler'e ve Kürdistan'a ilişkin politikası, Türkiye'nin Kürdistan'daki konumu tam anlamıyla yukarıda belirtildiği gibidir. Türkiye uzaktan gelen saldırgan ve mütecaviz aile konumundadır. Düşünelim ki, Oğuz Türkleri'nin, Orta Asya'dan İran'a, oradan da Kürdistan'a ve Anadolu'ya gelmeleri 11. yy'a rastlamaktadır. Kürtler ise, tarihin çok eski çağlarından beri Mezopotamya'dadır. Fakat Türk devleti, daha sonraki süreçte, özellikle cumhuriyetle birlikte, Kürtlerin ulusal ve demokratik bütün haklarını gasp etmiştir. Kürtler bu haklarının bilincine vardıkları zaman da **"Kürt yok ki, Kürtçe yok ki, herkes Türk ve Kürtçe denen dil de Türkçe'den başka birşey değil"** diyerek bu hakları, yok saymanın, inkar etmenin yoluna sapmıştır. Kürtler ulusal ve demokratik haklarını geri almakta ısrarlı oldukları, kararlı bir mücadele sürecine girdikleri zaman da, devlet terörünü tırmandırarak bunu önlemenin yolunu aramıştır. Barışçıl demokratik kanalları daha sıkı bir şekilde tıkamıştır. Düşünce suçu ağır bir suç olmuş, düşünce **"terör"** kapsamında, **"terörist"** bir

faaliyet olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Devletin bu politikalarına ve uygulamalarına karşı gerillanın da belirli bir şiddet uygulaması kaçınılmazdır. Devlet ise kendi terörünü gizlemek, dikkatlerden uzak tutmak için, gerilla şiddetini abartarak ön plana çıkarma gayreti içindedir. Medyayı, bu çıkarları doğrultusunda gayet rahat bir şekilde seferber edebilmektedir.

Bazen korucu ailelerine yapılan saldırılardan sonra, basında PKK aleyhine çok ağır bir suçlama kampanyası yürütülmektedir. Bu suçlamalar radyoda, televizyonda, gazetelerde iki-üç gün sürmektedir. "Kan emici PKK", "Bölücü terör örgütünün bir katliamı daha!", "terör örgütü yine azdı, çocukları, kadınları katletti..." gibi haber başlıkları eksik olmamaktadır. Bazen, bu cinayetlerin, PKK üniforması giyinmiş devlet güçleri, yani kontr-gerilla tarafından gerçekleştirildiği de, bütün delilleriyle, tanıklarıyla açık bir şekilde ortaya konmaktadır. Buna rağmen basın küçücük bir özeleştiriyeye bile girişmemektedir. Kontr-gerilla operasyonlarını görmezden, duymazdan, bilmezden gelmektedir.

O halde şiddet ortamının kaynaklarını incelemek resmi ideolojiyi incelemek gerekiyor. Terör ve şiddet olgusunun izlenebilir ve gözlenebilir sürecini, yani görüntülerini izlemek sağlıklı bilgi vermiyor. Devlet terörünün nedenlerine, işleyiş sürecine değinmeden, gerilla şiddetinden, teröründen söz etmek, inandırıcı olmuyor. Gerilla şiddetinin devlet terörüne karşı bir tepki olarak oluştuğunu bilmek gerekiyor. Devlet terörünün de hukuk dışı, çağ dışı bir resmi ideolojiyi korumak ve sürdürmek için turmandırıldığını unutmamak gerekiyor.

Yükselen Ulusal Ve Toplumsal Mücadeleyi Bastırma Harekâtı

PKK öncülüğünde, 15 Ağustos 1984'te başlayan gerilla mücadelesinin çok önemli meşru temelleri olduğunu, çok önemli nedenleri olduğunu biliyoruz. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin, Türk basınının "PKK terörü"nden söz ettiği her yerde bu çıkış noktasının hatırlanmasında yarar vardır. 15 Ağustos'un

turmandırılan ve yaygınlaştırılan devlet terörüne karşı önemli bir atılım, önemli bir çıkış olduğunu da biliyoruz. Gerilla, Kürt halk yığınlarıyla kısa zamanda bütünleşmiş, ulusal uyanış ve ulusal bilinç hızla gelişmeye başlamıştır. Kürt toplumunda çok önemli toplumsal ve siyasal değişme gerçekleşmiş, siyasal kültür, siyasal değer yargıları değişmiştir; kadınlar gerillada aktif görevler almıştır. Kürt toplumunun her kesiminde siyasallaşma hızlanmıştır. Buna rağmen devlet hızla değişen siyasal ve toplumsal ilişkileri, yükselerek süren, biriken siyasal beklentileri, hiç değişmeyen bir resmi ideolojiyle kontrol altına tutmaya, değişimi engellemeye çalışmaktadır. Hiç birşeyin değişmesini istememektedir. Herşeyin eskiden olduğu gibi sürüp gitmesini istemektedir. Devlet terörü değişimi engellemenin eski ilişkileri sürdürmenin aracıdır.

Bugün, devlet, gerillalara karşı, tank, top, helikopter, kobra, süper kobra helikopterleri, skorsky helikopterleri, savaş uçakları, casus uçakları, her türlü savaş araç gerecini kullanmaktadır. Buna rağmen devlet, buna savaş dememektedir. "Bir avuç eşkiyaya karşı sindirme, eşkiyayı etkisiz bırakma hareketi" demektedir. "Eşkiya"ya karşı, "bir avuç eşkiya"ya karşı bu tür gelişmiş araç ve gereçlerin öldürücü silahların kullanıldığı nerede görülmüştür. "Eşkiya"nın devlet istediği, özerklikten, federasyondan söz ettiği nerede görülmüştür? Gerillalara karşı, Dersim, Ağrı, Kulp, Gabar gibi yörelerde, 20 biner, 30 biner kişilik ordularının kullanıldığı da görülmektedir. Dersim'de 50 bin kişilik bir ordunun hareket halinde olduğu, devlet radyoları ve televizyonları tarafından sık sık duyulmuştur. Tankların, topların, savaş uçaklarının, süper kobra helikopterlerin, skorskylerin, 30 biner, 50 biner kişilik orduların kullanıldığı süreç elbette, savaş sürecidir. Buna rağmen devlet, resmi ideoloji, buna savaş değil, "bir avuç eşkiyayı etkisiz bırakma operasyonu" demektedir.

20 binin üzerinde gerillası, 60 binin üzerinde milisi, yüzbinlerce sempatzanı olan bir örgütten, "eşkiya", "terörist" diye söz edilmesi kendini kandırmaktan başka bir şey değildir. Bugün cezaevlerinde yaşanan açlık grevlerinde, tutsak ailelerinin açlık grevlerini desteklemesinde bu kitleliliği görmek mümkündür. Cezaevlerinde ve cezaevleri dışında binlerce kişi dönüşümlü ve

süresiz açlık grevi yapıyor, bazı siyasal isteklere gerçeklik kazandırmak için...

Bütün bunların ötesinde, bu operasyonlar Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin siyasal sınırlarını da aşmaktadır. Güney Kürdistan'a sık sık operasyonlar düzenlenmektedir. 20 Mart 1995 günü, Güney Kürdistan'a 35 bin kişilik bir orduyla, çok üstün silahlarla, üstün savaş araç ve gereçleriyle girildiği devlet basını tarafından, övünülerek, gururla dile getirilmiştir. Bu operasyon aylarca sürmüştür. 1994 yılı Mart ayı sonunda Güney Kürdistan'daki Zelé Kampının bombalanmasına 52 savaş uçağının, 8 helikopterin katıldığı yine aynı basın tarafından, yine övünülerek gururla dile getirilmiştir. 1992 yılının Ekim ayı başlarında, Güney Kürdistan'a yine kara ve hava harekati yapılmıştır. 20 bin askerin katıldığı bu hareket ta aylarca sürmüştür. Artık, Kürt sorunu, Türkiye'nin uluslararası ilişkilerini etkilediği gibi öteki devletleri de yakından etkilemektedir. Her devlet bir Kürt politikası oluşturma süreci içindedir. Kürdistan'ın ve Kürt ulusunun bölünmesinden, parçalanmasından ve paylaşılmasından dolayı Kürt sorunu zaten uluslararası bir sorundur.

Devletin Kürdistan'daki operasyonları, gerilladan çok halkı hedef alan operasyonlardır. Kürdistan'da sürdürülen operasyonların amacı gerillaya kaynaklık eden, bağrında gerillayı çıkaran halkı yok etmektir, Kürt sorununun halk dinamiğini yok etmektir. Köylerin yakılması-yıkılması, insanların, ailelerin, yerlerini, yurtlarını terke zorlanmaları bunun içindir. Milyonlarca insan, süngü zoruyla yerlerinden yurtlarından koparılmıştır. Bunlar Kürdistan'ın ve Türkiye'nin dört bir yanına savrulmuşlardır. Gözaltına alındıkları herkes tarafından bilinen, görülen insanların birkaç gün sonra cesetleri bulunmaktadır. "faili meçhul" denen, fakat failinin devlet olduğu açıkça bilinen cinayetler binli sayılarla ifade edilmektedir. Bazı yerlerde evler içindeki insanlarla, hayvanlarla birlikte yakılmıştır. İnsanları mağdur etmek için herşey yapılmıştır. Sık sık yapılan güvenlik aramaları bahanesiyle evler yağmalanmaktadır, talan edilmektedir. Döviz, para, ziynet eşyası gibi değerli mallara el konulmuştur. Gasp edilen bu değerli mallara, pahada ağır, yükte hafif mallara arama tutanaklarında yer verilmemiştir.

Bunlar devlet terörünün nasıl tırmandırıldığını açık bir şekilde göstermektedir.

Ekin tarlaları yakılmıştır. Arı kovanları, tütün balyaları, hayvanlar ağıllarda yakılmıştır. Sürüler, otlaklarda bombalanıp telef edilmiştir. Yakılan, yıkılan köyler, 2000'in üzerindedir. Tarım ve hayvancılık durmuştur, ticaret durmuştur. Devlet, resmi ideolojinin temsilcileri, bölgeyi, insansız bir bölge haline getirme gayreti içindedir, bölgeyi insansızlaştırmaya çalışmaktadır. Ormanların yakılması, devletin sistematik olarak sürdürdüğü bir politikadır. Batı'da yanan ormanlara ağıt yakan devlet, devlet basını, Kürdistan'da devletin orman yakmasını teşvik etmektedir, alkışlamaktadır. Böylece, gerillanın yaşamı, faaliyet sürdürme olanaklarının da daha da daralacağı düşünülmekte ve umulmaktadır.

Köyleri yakılan ve yıkılan milyonlarca insanın yerini yurdunu terke zorlandığını söylüyoruz. Kadınların, çocukların sürgün edilmesi ne demek? Evi, hayvanları, eşyaları yakılan bir kadının duyguları nedir? Kendi ülkesinde sürgün yaşamak nasıl bir duygudur acaba? Nereye gideceklerini, nerede konaklayacaklarını, ne yiyip ne içeceklerini, soğuya, sıcağa karşı nasıl korunacaklarını bilmeyen insanların yaşadıkları duyguları kavramak, yakalamak mümkün müdür? PKK'nin bazı korucu ailelerine yönelmesinden sonra, "şu kadarı kadın, şu kadarı çocuk olmak üzere..." diyerek timsah gözyaşları döken devlet evini yakıp yıktığı, oğlunu, kocasını öldürdüğü, kızını gözaltına aldığı Kürt kadınının duygularını anlıyor mu? 23 Nisanlarda, dünya çocuklarını Türkiye'ye toplamaya çalışan devlet, annesine, babasına, atasına, ebesine, işkence yaptığı, ablasını, ağabeyini cezaevlerine koyduğu Kürt çocuklarının duygularını anlıyor mu? Sürgün nasıl bir duygudur acaba? Evleri yanan çocuklar, koyunları, kuzuları, öldürülmüş çocuklar neler hissederler acaba? Devlet, Bosna'daki Müslüman Boşnaklar sorununu da devamlı gündemde tutarak Kürdistan'da gerçekleştirdiği operasyonları kitlelerin dikkatinden uzak tutmaya çalışmaktadır...

Devletin, Kürt halkına karşı sistematik bir şekilde yürüttüğü bu operasyonları insan hakları kavramı çerçevesinde değerlendirmek mümkün değildir. İnsan hakları ihlali, devletin suçlu kabul ettiği

vatandaşa karşı muamelesinde ortaya çıkan bir hak iddia ihlalidir. Yukarıda kısaca belirtilen operasyonlar ise, vatandaşlara karşı değil düşmana karşı yapılan bir muameledir. Türk devletinin, Kürtler'e düşman muamelesi yaptığı somut bir gerçektir. Zira, Kürtler'i şu veya bu nedenle öldüren Türk güvenlik güçleri hakkında hiçbir soruşturma açılmamaktadır. Kürtlere karşı devletin yaptığı muameleyi düşmana karşı bir muamele olarak değerlendirmek bile mümkün değildir. Zira, devletin Kürtler'e karşı sürdürdüğü operasyonlarda hiç bir kural söz konusu değildir. Halbuki birbirlerini düşman kabul eden güçlerin de riayet etmeleri gereken bazı kurallar vardır. Uluslararası savaş hukuku sözleşmelerinde, Cenevre Sözleşmelerinde vs. bu kurallar yer almaktadır.

Devlet terörünün böylesine boyutlanmasına rağmen, devlet bunları gizleyebilmektedir. PKK teröründen söz ederek devlet terörünü örtmeye çalışmaktadır. Milli istihbarat teşkilatının bir şubesi gibi çalışan Türk basını devletin bu işini kolaylaştırmaktadır. Buna karşı Türk basını çok geniş kredilerle beslenmektedir. Kürdistan'da cereyan eden bu süreç hakkında devletin operasyonları hakkında haber vermeye çalışan **Özgür Gündem**, **Özgür Ülke**, **Yeni Politika**, **Demokrasi** gibi gazetelere çok ağır baskılar yapıldığı bilinmektedir.

Sonuç: Demokratik Kanallar Israrla Tıkandığı Zaman, Silah, En Önemli İfade Yöntemi Olarak Belirmektedir.

Devlet, PKK'yi "terör" kavramıyla anlatmaya çalışmakta, Kürtler'in haklı taleplerini hiç dikkate almamaktadır. Devlet terörünü tırmandırarak Kürt halk dinamiğini parçalamaya, yok etmeye çalışmaktadır. Bu konuda, yoğun bir propaganda yapmaktadır. Uluslararası demokratik kurumlardan gelen heyetler Türk devletinin bu propagandasından etkileniyorlar. PKK'yi Türk devletinin kavramlarıyla değerlendirip, durmadan tırmanan ve yaygınlaşan devlet terörünü görmezden geliyorlar. Halbuki **PKK'nin** son derece meşru bir çıkışı vardır. 15 Ağustos Atılımı'nın meşruluğu hiçbir zaman dikkatlerden uzak tutulamaz. Zira, Kürtler'e kendilerini ifade edebilmek için silaha başvurmadan

başka hiç bir yol bırakılmamıştır. Devlet ise, katı tutumunu, anti-demokratik tutumunu, imhacı, inkarcı, asimilasyoncu, ırkçı ve sömürgeci uygulamalarını bugün de sürdürmektedir. Gerilla ile devletin bu tutumu arasındaki ilişkiyi de dikkate almak gerekiyor. Bu iki olgu birbirleriyle etki-tepki ilişkileri içinde organik bir bütün oluşturuyorlar. Devletin demokratik kanalları tıkayan bu tutumu, gerilla mücadelesinin meşru dayanağı oluyor... O halde, **PKK'ye "terör örgütü"** demek büyük bir haksızlıktır. **PKK** ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi yapan bir örgüttür. Her türlü ulusal hakları gaspedilmiş bir toplumun eşitliği ve onuru için mücadele eden bir örgüttür. Geniş Kürt halk yığınlarıyla organik bağları olan demokratik bir örgüttür.

Devletin Kürt sorunu konusunda saptadığı ve uyguladığı politika, Türk egemenlik sistemini, Türk siyasal sisteminin işleyişini bütün açıklığıyla ortaya koymuştur. Bu mekanizmada siyasal partilerin, hükümetin, Türkiye Büyük Millet Meclisinin küçücük bir kıymeti harbiyesi bile yoktur. Bütün yetki ideolojik ve politik olarak generallerin egemen olduğu ordu ideolojisinin tartışılmaz bir şekilde kabul edildiği Milli Güvenlik Kurulu'ndadır. Hükümet, sadece Milli Güvenlik Kurulu tarafından saptanan politikaları uygulamakla görevlidir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin saptanan ve uygulanan politikaları tartışma hakkı bile yoktur. Kaldı ki, bu kurum da militarist ideolojinin çok ağır bir şekilde etkisi altındadır. Atanmış kurulların, seçilmiş olan kurumlar üzerinde büyük bir ağırlığı ve denetimi vardır. Kürt dinamiği bu mekanizmayı bütün açıklığıyla ortaya koymuştur.

Bugün devlet hem iç politikalarını, hem de dış politikalarını **PKK'ye** endeksli bir hale getirmiştir. "**PKK'yi bitirmek**" için her türlü yol, yöntem mübah sayılmaktadır. Buna rağmen **PKK** de kendi açtığı kanallarda ilerleyip gitmektedir. Kürt halk yığınlarıyla ilişkilerini geliştirmeye çalışmaktadır. Uluslararası ilişkileri güçlenme yolundadır. Politik ve kültürel planda önemli kurumlaşmalar gerçekleştirmektedirler. **Sürgünde Kürdistan Parlamentosu**, **Med TV** bunların başlıcalarındandır. Bunlar, toplumsal ve siyasal planda, **PKK'nin** gücünün, Kürt dinamiğinin etkisinin en önemli göstergesidir. Gerilla mücadelesinin onbirinci yılında gelinen aşama budur...

PKK 1996 KÜRDİSTAN ESKİ KÜRDİSTAN DEĞİLDİR

Bugün Kürdistan'da toplumsal ve ekonomik ilişkilerde, halkın siyasal kültüründe, ekonomik, toplumsal ve kültürel beklentilerinde büyük bir değişiklik yaşanmaktadır. Toplumsal büyük bir hareketlilik göze çarpmaktadır, toplumsal altüst olma durumu göze çarpan en önemli süreçtir. Gerilla hareketi, Kürt toplumunun hem maddi yapısında, hem siyasal ve kültürel yapısında, insanların ve kurumların çeşitli ilişkilerinde çok derin, niteliksel değişiklik yapmıştır. Bu değişiklikleri, insanların zihinsel ve ruhsal yapılarında, değer yargılarında da görmek mümkündür. Kürt toplumu allak bullak olmuştur. Değişimin yönünü ve boyutlarını gösterebilmek için eski Kürt toplumunu ve bu topluma egemen olan bazı ilişkileri ve değerleri kısaca belirtmek gerekir.

Eski Toplum

Kürtlerin Ortadoğu'daki nüfusunun 30 milyon civarında olduğu söylenebilir. Kaba hesaplarla ve tahminlerle böyle bir saptama yapılabilir. Kürtlerin üzerinde yaşadığı ülkenin, yani Kürdistan'ın ülke olarak genişliği ise 500 bin kilometre karenin üzerindedir. Yapılması gereken başka önemli bir saptama da, uluslararası ilişkilerde, uluslararası kurumların nezdinde, Kürtlerin hiçbir statüye

sahip olmadıklarıdır. Kürt, Kürdistan siyasal bir birimi gösteren, siyasal iradesi ve isteği olan, siyasal bir otoriteyi adlandıran sözcükler değildir. Devletlerarası ilişkilerde, Kürtler sözcüğü, siyasal istekleri ve siyasal iradesi olan bir birimi ifade etmemektedir. Sözcüklerin bu içeriklerinden boşaltılması için çok yoğun çaba gösterildiği besbellidir.

Halbuki, dünyada, çok küçük nüfusa, çok küçük bir ülkeye sahip olan pek çok bağımsız devlet vardır. Bugün Birleşmiş Milletler'de temsil edilen bağımsız devlet sayısı 185'tir. Bu devletlerin önemi bir kısmının nüfusu 1 milyondan azdır. Nüfusu 50 binin altında olan devletler vardır. Bunların bazılarının ülke topraklarının genişliği ancak, Kürdistan'ın bir şehri kadardır. Nüfusu 5 milyonun altında olan onlarca devlet vardır. Nüfusu 10 milyon civarında olan devletlerin sayısı, tüm bağımsız devletlerin sayısından fazladır.

Bu kadar büyük bir nüfusa, bu kadar büyük bir ülkeye sahip oldukları halde, Kürtlerin uluslar ailesi içinde böyle statüsüz, kimliksiz ve kişiliksiz bırakılmaları, dikkatle, sabırla irdelenmesi gereken bir durumdur. Devletlerarası ilişkilerde, uluslararası kurumların çalışmalarında, bu konuyla ilgili olarak çok trajik olan bazı siyasal süreçler de kendini hissettirmektedir. **Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı** gibi bazı kurumlar, zaman zaman Kürt sorunuyla ilgili bazı kararlar almaktadır. 39 üyeli **Avrupa Konseyi**, 15 üyeli **Avrupa Birliği**, Kürt sorununun çözümüyle ilgili kararlarına, "**Ortadoğu'da bağımsız bir Kürt devletine karşıyız**", "**Ortadoğu'da mevcut sınırların değişmesi mümkün değildir**" diye başlamakta, bu hükümlerine, "**... zaten bağımsız Kürt devleti Kürtler için de iyi değildir**" şeklinde bir cümle ilave etmeyi de hiç ihmal etmemektedirler. Bağımsızlık Kürtler için neden pozitif bir değer değildir acaba?

Kürt toplumunun tarihsel gelişiminin, Ortadoğu'nun bugünkü statüsünün kavranması hiç şüphesiz bilimin konusudur. Fakat burada bilim alanının dışında başka bir alan, ahlaki bir konu vardır. Yukarıda bazı bağımsız devletlerin nüfusuyla ve ülke genişlikleriyle ilgili bazı değerlendirmeler yapılmıştı. Örneğin 39 üyeli **Avrupa Konseyi**'nde nüfusu 25 bin olan bağımsız bir devlet bile vardır. Nüfusu 300 binin altında olan 3-4 devlet vardır. Ve bu devletler Kürtlerin geleceğiyle ilgili kararlara imza atmaktadırlar,

Kürtlerin geleceğini belirlemektedirler. Nüfusları böylesine küçük olan devletlerin, nüfusu 35 milyon civarında olan Kürtlerin geleceğini belirlemeleri, Kürtlerin geleceğiyle ilgili kararlar almaları trajik bir durumdur, ahlaki olmayan bir durumdur. Bu, devletlerarası ilişkilerin Kürtlerin çok aleyhine kurulduğunu ve sürdürüldüğünü göstermektedir. Bu, başta Kürt aydınları olmak üzere, Kürt toplumunun öteki kesimleri tarafından da bilincine varılmış bir konu değildir. Çünkü bir haksızlığın bilincine varanlar, onu düzeltmek için girişimlerin etrafında örgütlenme başlatırlar.

Uluslararası ilişkilerde, Kürtlerin ve Kürdistan'ın herhangi bir siyasal statüye sahip olmadıklarını belirtmeye çalışıyoruz. Sorunun, şu boyutunun da vurgulanması gerekir: Siyasal bakımdan Kürdistan yoktur, Kürtler, siyasal bir birim oluşturamamışlardır ama, Kürdistan fiili olarak vardır. Kürt halkı fiili olarak vardır. Kürt dili yaşayan bir dildir. Kürtler, Kürdistan, tarihsel ve toplumsal olarak vardır. Siyasal statüko ile fiili durum arasındaysa büyük bir çelişki gözlenmektedir. Kürtler ve Kürdistan konusunda temel çelişki de budur.

Kürt toplumunun devletlerarası ilişkilere, uluslararası kurumlara ilişkin boyutu kısaca budur. İç politikadaki, iç ilişkilerdeki görünümü ise çok daha ağırdır. Kürt toplumu "düşürülmüş" bir toplumdur. Düşünelim ki, Kürtlerin Türkiye Cumhuriyeti devleti sınırları içindeki nüfusu 20 milyondan fazladır. Fakat adı yasaktır, ülkesinin adı yasaktır, dili yasaktır. Türkleşmediği, Türk olduğunu söylemediği, Kürtlüğü reddetmediği sürece insan olarak hiçbir değere sahip değildir. Kürtlüğü inkar etmesi, öz benliğine, kişiliğine, kendi kendine ihanet etmesi anlamına gelmektedir. Böyle bir dayatma nasıl kabul edilebilmiştir, nasıl doğal karşılanabilmiştir? Bu sürecin maddi temellerinin, toplumsal, politik ve ruhsal sonuçlarının incelenmesi gerekir.

Eski Toplumu Belirleyen Temel Politik Süreçler

Kürtlere ilişkin bu olumsuz süreçlerin temelinde, Kürdistan'ın ve Kürt ulusunun bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması olgusu

vardır. Bu da, Birinci Dünya Savaşı süreci içinde Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı toprakların, Büyük Britanya, Fransa, Çarlık Rusyası ve daha sonra da İtalya'nın katılımıyla yapılan gizli antlaşmalarla bölünmesiyle başlayan bir süreçtir. 1915'de başlayan ve 1917 Ekim Devrimi'ne kadar devam eden bu süreçte, yukarıda adları geçen devletler arasında yapılan gizli antlaşmalarda, Kürtlerin ve Kürdistan ülkesinin her seferinde bölüşüldüğü ve parçalandığı görülmektedir. 1917 Ekim Devrimi'nden sonra, bu gizli antlaşmalar Bolşevikler tarafından deşifre edilmiştir. Buna rağmen, daha sonraki süreçte de Kürtlerin ve Kürdistan'ın bölüşülmesi sürüp gitmiştir. Sovyetler birliği'nin oluşması, Anadolu'da başlayan kemalist harekete, Büyük Britanya ve Fransa karşısında büyük bir manevra olanağı sağlamıştır. Bu sefer, İngilizler ve Fransızlarla yapılan gizli görüşmelerle kemalistler bu süreçte önemli bir yer almışlardır. 1919-1922 yılları arasında gerçekleşen Türk kurtuluş savaşı, Doğu'da ve Güney'de Ermenilerle, Batı'da Yunanlılarla yapılan savaştır. Bu dönemde kemalistler, Kürtlerin desteğini alabilmek için, "gavura karşı kazanılacak zaferden sonra, Kürtler de milli haklarına kavuşacaklardır..." propagandasını yapmışlardır. Bu arada, Koçgiri'de olduğu gibi, Kürtlerin ulusal isteklerini kitle katliamlarıyla ezmeyi de ihmal etmemişlerdir.

Birinci Dünya Savaşı sürecinde ve savaştan sonra, Kürdistan üzerinde, sahip olduğu zengin petrol kaynaklarından dolayı, yoğun bir emperyalist ve sömğüreci bölüşüm mücadelesi gerçekleşmiştir. 1922'de başlayan ve 1923'de sonuçlanan Lozan Konferansı'nda en önemli konulardan biri, belki başta geleni budur. Lozan Konferansı'nda başlayan bu süreç 1925'de noktalanmıştır. 1923'te bu sürecin aktörleri iyice değişmiş, aktörlerin, sürecin belirlenmesindeki ağırlıklarında da değişiklikler olmuştur. Kürdistan'ın bölünmesinde, parçalanmasında ve paylaşılmasında, dönemin, Büyük Britanya, Fransa gibi emperyalist devletlerin çok büyük rolleri vardır. Bu sürecin Ortadoğu'daki yerli işbirlikçileriye, başta kemalistler olmak üzere Arap ve Fars monarşileridir. Ekim Devrimi kemalistlerin manevra alanını oldukça genişletmiştir. Bu konularıyla kemalistler, Kürdistan'ın ve Kürt ulusunun bölünmesinde,

parçalanmasında ve paylaşılmasında Büyük Britanya ve Fransa gibi devletlerle işbirliği ve güçbirliği yapmışlardır, bu konularıyla da ayrıca güç oluşturmuşlar ve destek elde etmişlerdir.

Bölünmenin, parçalanmanın ve paylaşılmanın sonuçlarının kavranılması çok önemlidir. Örneğin, Türkiye Cumhuriyeti devletinin denetimi altında kalan Kürdistan'da, Kürt adı ve Kürdistan adı yasaklanmıştır. Kürtçe'nin konuşulması ve yazılması yasaklanmıştır.

Kürtlerin Türkleştirilmesi için her türlü önlem yürürlüğe konulmuştur. Kürtlerin aslının Türk olduğu, Kürtçe'nin Türk dilinin ilkel bir ağız olduğu şeklinde yoğun bir devlet propagandası başlamıştır.

Kürtlere ve Kürdistan'a ilişkin bu görüşler resmi ideolojinin en önemli boyutu haline gelmiştir. Basın, üniversiteler, siyasal partiler, resmi ideolojiyi doğrulayıcı bir çaba içinde olmuşlar, resmi ideolojinin gereklerine göre tavır ve davranış sergilemişlerdir. Kürtlerin Türkleştirilmeleri için sürgünlerle imha, yurt dışına kaçmaya zorlayarak imha, idamlarla imha, kontrgerilla saldırılarıyla imha gibi yöntemler sistematik bir şekilde, yoğun ve yaygın olarak uygulanmıştır. Kürt dili ve Kürt kültürü üzerinde sistematik bir soykırım yapılması, cumhuriyet tarihi boyunca vazgeçilmez bir devlet politikası olmuştur. Resmi ideolojiyi eleştirenler, Kürtlerden, Kürtçe'den, Kürdistan'dan söz edenler, Kürtlerin ulusal ve demokratik haklarından söz edenler, bu hakların gerçekleşmesi için demokratik bir mücadele yürütenler çok ağır cezalarla karşılaşmışlardır. Bu süreçte Türkleşenler, Kürt kimliklerini inkar edenler, Türk olduklarını yüksek sesle söyleyenler, Kürtlük ile kararlı bir mücadele yürütenler, her türlü kamu haklarından yararlanmışlardır, kamuda görev almışlar, görevlerinde hızlı bir şekilde yükselmişlerdir. Kürt kalmak isteyenler, Kürtlerin ulusal ve demokratik hakları için mücadele edenler ise, değil kamuda görev almak, insan olarak bile kabul edilmemişlerdir.

Halkın Emek Partisi, Demokrasi Partisi gibi partilerde, Kürtlerin Kürtler için siyaset yaptıklarını da görüyoruz. Bu nasıl olmaktadır? Çok açık. Çünkü herkesin hüviyet cüzdanlarında "Türk" yazmaktadır. Herkesin "Türk" olduğu, doğar doğmaz hüviyet cüzdanlarına yazılarak belirtilmektedir. Bu konuda, her-

hangi bir soruya gerek duyulmadan, herkesin "Türk" olduğu kabul edilmektedir. Vatandaşlık bağını belirten "Türk" ile etnik kimliği belirten "Türk" birbirleriyle özdeşleştirilmiştir. Bu bakımdan, sözü edilen siyasal partilerde siyaset yapan Kürtler de "Türk" oldukları için, "Türk" olarak siyasete atılmışlardır. Fakat, milletvekili olarak, bu partilerin bünyesinde Kürtlüğe vurgulama yaptıkları için, Kürt sorununu gün ışığına çıkarmaya çalıştıkları için, Kürtlerin ulusal ve demokratik haklarından söz ettikleri için çok ağır baskılarla, karşı karşıya kalmışlardır. Bu, devletin verdiği kimliği kabul etmeyip Kürt kimliği için mücadele etmek anlamına gelmektedir. Bu da cezayı gerektirir. Kürtlerin haklarından söz ettikleri için bu partiler Anayasa Mahkemesi tarafından arka arkaya kapatılmışlardır. Milletvekillerinin dokunulmazlıkları kaldırılmıştır. Dokunulmazlıkları kaldırılan milletvekilleri cezaevine konulmuşlardır. Devlet Güvenlik Mahkemelerinde yargılanmışlar ve ağır cezalara mahkum edilmişlerdir. Mardin milletvekili **Mehmet Sincar**'ın kontrgerilla tarafından katledildiği bilinmektedir.

Son yıllara kadar, 20 milyonun üzerinde bir nüfusa sahip olan Kürtlerin adının yasaklanması, dilinin yasaklanması, ülkesinin adının yasaklanması ibret verici bir olaydır. Bu olayın üzerinde dikkatle durmak gerekir.

Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde, Ortadoğu'da cereyan eden önemli siyasal olayların başında yer almaktadır. Kanımca Ortadoğu'da bugünkü siyasal ilişkileri, statükoyu belirleyen en önemli olgu budur. Kürdistan'ın 17 yüzyılın ilk yarısında, Osmanlı-İran savaşları sonunda, Osmanlı İmparatorluğu ve İran İmparatorluğu sınırları içindeki Kürdistan'ın, Rus-İran savaşları sonunda, 19. yüzyılın ilk çeyreğinde ikiye bölündüğü ve Kuzey bölgelerinin Rus İmparatorluğu'nun denetimi altına girdiği de bilinmektedir.

Kürdistan'ın çeşitli kesimlerinin, kendisini denetleyen devletlerle olan ilişkilerini açıklamakta, sömürge, sömürgecilik gibi kavramlar, Kürtlere ve Kürdistan'a dayatılan ilişkileri açıklayamamaktadır. Kürdistan klasik sömürgelerden çok farklı bir yapıya sahiptir. Kürt kimliğinin ve Kürdistan kimliğinin tanınma-

ması, Kürdistan'ın sınırlarının çizilmemiş olması, Kürdistan'daki toplumsal, siyasal ve kültürel ilişkileri belirleyen en önemli olgulardır. "sömürge" bir siyasal statüdür. Kürdistan ise, sömürge bile değildir. "Hindistan Büyük Britanya'nın sömürgesidir", "Cezayir Fransanın sömürgesidir", "Kongo Belçika'nın sömürgesidir", "Angola Portekiz'in sömürgesidir" önermelerinde, sömürge sözcüğü bir siyasal statüyü göstermektedir. Örneğin Angola isminde bir ülke vardır, bu ülkenin sınırları bellidir, önceden çizilmiştir. Burada yaşayan bir halk vardır, bu halk Portekiz değildir, bu halkı portekizleştirmek gibi bir çaba da yoktur. Bunları Portekiz devleti de bilmektedir. Angola halkı da bilmektedir. "sömürge" çok düşük de olsa bir siyasal statüdür. Sınırları belli bir ülkeyi ve bu ülkede, sömürgeciden çok farklı bir halkın yaşadığını gösterir. Kürdistan'daki durum hiç böyle değildir, çok değişiktir.

Lozan Konferansı'nın en önemli işlerinden biri Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması olduğu halde, Kürdistan'dan daha büyük pay kapma konusunda örneğin Büyük Britanya ile Türkiye arasında çok önemli bir mücadele, çok önemli bir diplomatik çatışma olduğu halde, antlaşma metninin hiçbir yerinde, Kürt adı, Kürdistan adı, Kürtçe gibi sözcükler geçmemektedir. Kürdistan'ın ve Kürt ulusunun bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması kulislerde konuşulmuştur. Taraflar ikili üçlü guruplar halinde, bu sorunu kulislerde tartışmışlardır. Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması çok büyük bir diplomasidir. Büyük diplomasinin kulislerde yapıldığı söylenir. Hem Kürdistan'ın ve Kürt ulusunun bölünmesini, parçalanmasını ve paylaşılmasını büyük bir iş olarak belirlemek, hem de yapılan işi büyük bir dikkatle, bilinçli bir şekilde gözlerden irak tutmaya çalışmak çok büyük bir diplomatik ve politik beceriyi gerektirir. Türk Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, sırf bu özelliğinden dolayı, "Lozan bir dehadır" demektedir. Bunlardan dolayı, "sömürge", "sömürgecilik" kavramları, "Türkiye-Kürdistan", "Irak-Kürdistan", "Suriye-Kürdistan", "İran-Kürdistan" ilişkilerini anlatmakta çok yetersiz kalmaktadır. Kürdistan devletleri arası sömürgeci Kürdistan'ın birden fazla devletin sömürgesi

olması sadece nicelikle ilgili bir sorun değildir, aynı zamanda nitelikle ilgili bir sorundur. Bu durum ancak, alt sömürge kavramıyla açıklanabilir. Kürtlerin, Kürdistan'ın hiçbir statüsü yoktur. Kürtler, siyasal isteği olan, siyasal iradesi olan bir birim olarak kabul edilmemektedir. Kürt ulusu ve Kürdistan, Kürt adı ve Kürdistan adı, yeryüzünden, tarihten ve dillerden silinmek üzere bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmıştır.

Kürdistan'daki durumun, buradaki ilişkilerin klasik sömürgelerden çok farklı olduğunu belirtmeye çalışıyoruz. Klasik sömürgelerde daha çok toprak üzerinde bir sömürgecilik vardır. Sömürgecinin doğal zenginlikleri metropole taşınmaktadır. Sömürge, hammadde deposu olarak değerlendirilmektedir. Emperyalist ve sömürgeci devletler hammadde kaynaklarının verimini arttırmak için sömürgeye önemli yatırımlar yapmaktadırlar. Yol şebekesini geliştirirler, tarımı geliştirirler, tarımın verimini artırıcı önlemler alırlar. Bu yolla daha çok sömürme olanakları yaratırlar. Bu husus Kürdistan için de kuşkusuz önemlidir, fakat bu ilişkileri sonsuza kadar sürdürebilmek için, insanların beyinlerine yoğun bir resmi ideoloji bombardımanı yapılır. Bu bakımdan, Kürdistan'da ön planda beyinsel sömürgecilik vardır. İnsanlar, resmi ideolojinin bombardımanı ile, beyinleriyle ve ruhlarıyla teslim alınmaya çalışılır. İnkarcı, imhacı ve asimilasyoncu politikalar sistematik bir şekilde uygulanır.

Klasik sömürgecilikte, sömürgecinin sonsuza kadar elde tutulması gibi bir konu yoktur. Emperyalist ve sömürgeci devlet, sömürgeyi ekonomik ve toplumsal yönlerden belirli bir seviyeye getirdiği zaman, sömürgeyi kendi kendini yönetebilir bir aşamaya getirdiği zaman ona siyasal bakımdan bağımsızlık verecektir. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Milletler Cemiyeti çerçevesinde sömürgeler böyle kurulmuştur. Bu anlayış doğrultusunda, İkinci Dünya Savaşından sonra, sömürgeler, şu veya bu şekilde siyasal bakımdan bağımsızlıklarına kavuşmuşlardır. Kürdistan'daysa sonsuza kadar sürdürülmek istenen bir savaş vardır. Kürdistan ve Kürt ulusu, Kürt ve Kürdistan adları, yeryüzünden, tarihten ve dillerden silinmek üzere bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmıştır. Bu, Kürtlerin kökünün kazanılması anlamına gelmektedir. Buysa, beyin-

sel sömürgeciliği gerekli kılmaktadır. Burada, ulusal kişiliğin, ulusal benliğin yok edilmesi vazgeçilmez bir devlet politikası olarak kendisini dayatmaktadır. Zira, kendi ulusal benliğini koruyan, yeniden kazanan bir ulus, kendi doğal zenginlikleri ve kendi ülke toprakları üzerinde hak iddia eder ve yeniden kazanmaya çalışabilir.

Bugün, Kürt sorununu belirleyen, Kürt sorununun günümüze kadar gelmesini sağlayan bu ilişkilerdir. Fakat başta Kürt aydınları olmak üzere, Kürtlerin, bu ilişkilerin bilincine vardıkları söylene-
mez. Çünkü, herhangi bir haksızlığın bilincine varan bir kişi, bunun düzelmesi yolunda çaba sarfeder, haksız olan bu ilişkileri deşifre eder. 1991 yılına kadar, yani Terörle Mücadele Yasası'nın yürürlüğe girdiği 12 Nisan 1991 tarihine kadar, Kürtlerle, Kürt sorunuyla ilgili düşüncelerini açıklayanlar, genel olarak Türk Ceza Yasası'na göre yargılanırlardı. TCK 142/3'e göre düzenlenen iddianamelerde, "Türklerin milli duygularını zayıflatmak", "Türklerin milli duygularını zedelemek", "ırkçılık yapmak" gibi fiillerden söz edilirdi. Örneğin bir kişi çocuğuna Kürtçe isim koyarsa, hakkında, "Türklerin milli duygularını zedelemek"ten dolayı dava açılırdı. Kürt köylerinin isimlerinin söylenmesi, "Türkleri küçük düşürmek", "Türk ulusunun milli duygularını incitmek" şeklinde değerlendirilirdi. Bir Kürt dilinin yapısıyla ilgili incelemeler yapsa, hakkında, "Türklerin milli duygularını zayıflatmak", "ırkçılık yapmak" gibi iddialarla dava açılırdı. Kürtler de, genel olarak ırkçı olmadıklarını, Türklerin milli duygularını zayıflatmadıklarını, zedelediklerini, böyle bir niyete sahip olmadıklarını vurgularlardı. Bazı arkadaşlar, "Biz sosyalistiz, biz enternasyonalistiz, sosyalistler ırkçılık yapmazlar..." şeklinde savunmalar yaparlardı. Bu tür savunmalar, Kürt sorununun temel niteliği hakkında güçlü bir bilince sahip olmaktan ileri geliyordu. Kürtler elbette ırkçı değildir. Bu, çok açık, besbelli bir gerçektir. Fakat devlet Kürtçe'yi yasaklayarak, Kürt, Kürtçe, Kürdistan gibi sözcüklere yasaklar koyarak, Kürtlere Türk dilini ve kültürünü dayatarak, Kürtleri Türkleştirmeyi vazgeçilmez, sistematik bir devlet politikası olarak uygulayarak ırkçılık yapıyordu. Türkleşmeyenler, Türklerle eşit muamele görmüyordu.

Bu durumun karşısında, "biz ırkçı değiliz", "biz sosyalistiz, ırkçı olamayız" demek, anlamlı bir savunma değildi. Önemli olan devletin ırkçı politikalarının ve uygulamalarının deşifre edilmesiydi, devletin ırkçı düşüncesinin eleştirisiydi.

Kürtlerden, Kürt dilinden vs. söz edenler, Kürtçe konuşanlar, Kürtlerin kendi ana dillerini konuşmalarını, yazmalarını hak olarak dile getirenler, "Türk düşmanı" olmakla, Türklere düşmanlık yapmakla suçlanmışlardır. Bu iddialar karşısında, Kürtler, hiçbir zaman Türk düşmanlığı yapmadıklarını vurgulamışlar, "insancılık, sosyalistiz, enternasyonalistiz..." vs. diyerek kendilerini savunma gereğini duymuşlardır. Kürtlerin "Türk düşmanı" olmadıkları, "Türk düşmanlığı" yapmadıkları çok açıktır. Fakat, devlet tarafından, devlet güdümündeki basın tarafından ve benzeri kurumlar tarafından, Kürtlere karşı, Kürt olan herşeye karşı yoğun bir düşmanlık yapılmaktadır. Kürtler, Kürt dili, varlıkları inkar edilerek küçümsenmektedir, aşağılanmaktadır, horlanmaktadır. "Biz Türk düşmanı değiliz" diyerek çok açık bir olguyu dile getirmek, süreci açıklayıcı bir söz, bir savunma olmamaktadır. Süreci açıklayıcı esas savunma, devletin Kürt olan herşeyi inkar ve imha etmesi, asimilasyonu için çaba harcamasıdır. Bu süreçte de Kürt diline ve kültürüne karşı yoğun bir düşmanlık sergilendiğinin vurgulanmasıdır.

Türkiye Cumhuriyeti devleti, Kürtlere karşı dünyada bir eşi daha bulunmayan ırkçı bir politika uyguladığı halde, hep Kürtleri ırkçılık yapmakla suçlamaktadır. Türk basını ve bazı Türk aydınları da resmi ideolojinin bu tavrını aynen benimsemektedir. Bu tavrın ve bu uygulamanın da bilincine varmak gerekir. Bu tavrı ve uygulamayı da dikkatli bir şekilde irdelemek gerekir. Kürtlere karşı uygulanan ırkçılık, 1960'larda Amerika Birleşik Devletleri'nde 1990'lara kadar da Güney Afrika Cumhuriyeti'nde uygulanan ırkçılıktan çok daha gericidir, çok daha vahşidir, çok daha çağdışıdır. Burada, örneğin, Güney Afrika'da uygulanan ırkçılığın daha katlanabilir olduğu falan söylenmiyor, sadece, Türkiye'de, Kürtlere uygulanan ırkçılığın vahşiliği vurgulanmaya çalışılıyor. Güney Afrika'da, ırkçı beyaz rejim tarafından, yani apartheid rejimi tarafından yerlilere şu söyleniyordu: "Siz, bize benzemiyor-

sunuz, sizin yerleşim birimleriniz, okullarınız, otelleriniz, sine-
malarınız, parklarınız, lokantalarınız, plajlarınız ayrı olmalı, bizim
içimize karışmamalısınız...” Türkiye’deyse, Kürtlere şu söyleniyor:
Siz Türklerle birlikte yaşamaya mecbursunuz, fakat, Türk’e ben-
zeyerek yaşayacaksınız, kendi benliğinizi unutacaksınız,
Türkleşmeye, Türk olmaya, türk gibi yaşamaya mecbursunuz,
başka şansınız yoktur... “Bize benzemiyorsunuz, bizden ayrı yer-
lerde yaşayın, bizim içimize karışmayın” ırkçılığına göre, “biz-
imle birlikte yaşamaya, fakat bize benzeyerek yaşamaya
mebursunuz” dayatması çok daha vahşidir, çok daha gericedir.
Çünkü birinci durumda, yani Güney Afrika’da toplumun iç özerk-
liği ayakta, diri olarak kalmaktadır. İç özerkliği diri olan toplumda,
kişi öz benliğini inkar sürecine girmemektedir. Kürdistan’daysa,
devlet Kürtlerden, kendi öz benliklerine ihanet etmelerini, insan
muamelesi görmenin en önemli koşulu olarak saymaktadır.
Kürtlüğü inkar ve Türkleşme bu anlama gelmektedir Kişi kendi
benliğine, kişiliğine ihanet etmedikçe, Türklerle eşit muamele
görmemektedir. Kendi öz benliğine ihanet ise, kişiliği parçalamak-
ta, insanı köleleştirmekte, düşürmekte, hiçleştirmektedir.

Güney Afrika’da ırkçı beyaz rejim, yani apartheid rejimi
tarafından yerlilere, zencilere, köle muamelesi yapıldığı söylen-
mektedir. Türkiye’deki Kürtlerin durumuna göre, Güney
Afrika’daki kölelik bile bir statüdür. Çünkü, Türkiye’de Kürtler,
Kürt olarak hiç bir değere sahip değildir. Kürtlerin,
Türkleşmedikleri sürece insan oldukları bile kabul edilmemekte-
dir. Türkleşmeyen, Türk olduğunu söylemeyen, kürtlüğünü inkar
etmeyen Kürdün hiç bir değeri yoktur.

yukarıda, Kürtlerin, hüviyet cüzdanlarında “Türk” yazıldığı
için “Türk” olarak milletvekili seçildiklerini, resmi ideolojiyi
eleştirerek Kürtlüğe vurgulama yapanların, Kürt sorununu ön plana
çıkarmaya çalışanların ise, Kürtlerin ulusal ve demokratik hak-
larından söz edenlerin ise, çok ağır baskılarla ve zulümlerle karşı
karşıya bırakıldıklarını belirtmiştik. Kısaca, HEP-DEP süreçlerine
değinmiştik...

Kürt toplumuna, Kürt insanlarına karşı sürdürülen bu politika
gerek toplumu, gerek insanları olağanüstü bir şekilde düşürmekte-

dir. Bu uygulamanın temelindeki esas süreç ise, Kürdistan’ın
bölünmesi, parçalanması ve paylaşılmasıdır. Böl-yönet
politikasının hedefi olmuş bir halk, bir ulus aslında, çok büyük bir
felaketle karşılaşmış demektir. Böl-yönet politikasının hedefi
olmuş bir ulusun beyni dağılmış demektir, iskeleti parçalanmış
demektir. Hele hele Kürtler ve Kürdistan gibi 4-5 devlet tarafından
ortaklaşa bir şekilde bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmış bir ülke
veya bir ulus, çok daha ağır bir tahribatla karşı karşıya kalmış
demektir. Bunun ise, hem Kürtler açısından ayrı ayrı incelenmesi
gerekir. Kürtler açısından şu söylenebilir: bir halk tarihinin belirli
bir döneminde böl-yönet politikasının hedefi olmuşsa, aslında çok
büyük bir zaaf içindedir demektir. Düşman veya düşmanlar bu
zaaftan yararlanarak, bu zaafı büyütür, çoğaltarak, yaygınlaştırarak
ve derinleştirerek o toplumu bölmüşler, parçalamışlar ve paylaşmışlardır.
Bu zaaftan elbette arınmak gerekir. Fakat bu sürecin bilincine varmadan,
bu olumsuzluklardan arınmak mümkün değildir. Çünkü bilmek ve bilincine
varmak çok farklı kavramlardır. Bilincine varmak, haksızlıklarla mücadele
etmek gibi süreci de başlatmaktadır.

Zaaf söz konusu edildiği zaman, Kürt toplumunun tarihsel ve
toplumsal geçmişi, olgusal bir zenginlik içinde, yani olgulara
dayanılarak ele alınmak durumundadır. Kemalist düşüncenin,
kemalist politikaların ve uygulamaların kavranılması elbette önem-
lidir, fakat bu düşüncelerin, politikaların ve uygulamaların ittihat ve
Terakkiye, Hamidiye Alayları’na, daha derinlere giden bir
geçmişinin olduğu da unutulmamalıdır.

Böl-yönet’i düşünmeleri, bu amacı gerçekleştirecek politikalar
uygulamaları, emperyalist ve sömürgeci devletlerin doğaları
gereğidir. Fakt, Kürdistan, dünyada bir eşi daha görülmemeyen bir
böl-yönet politikasının hedefi olmuştur. Birinci Dünya Savaşı’ndan
sonra, örneğin Arap ulusu da parçalanmıştır. Fakat Araplar’ın ayrı
ayrı devletler şeklinde örgütlendiklerini de görüyoruz. Devlet
olmanın ise başlı başına bir değer olduğu kuşkusuzdur. Bu devlet-
lerin çoğu manda (sömürge) devletlerdir. Irak, Ürdün, Filistin
Büyük Britanya’ya bağlı sömürge devletlerdir. Suriye, Lübnan ise,
Fransa’ya bağlanmıştır. Bu devletlerin kurulmasıyla Ortadoğu’da

yeni bir statüko belirlenirken, örneğin, şu veya bu devlete bağımlı bir Kürdistan sömürgesi kurulmasından özenle, dikkatle kaçınılmıştır. Kürtler ve Kürdistan bölünerek ve parçalanarak yeni kurulan devletler arasında paylaştırılmıştır. Bunun, Kürtler için çok haksız bir politika olduğu, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, devletlerarası ilişkiler yeniden kurulurken, **Milletler Cemiyeti** kurulurken, Kürtler'e çok büyük haksızlıklar yapıldığı çok açıktır. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra oluşturulan yeni uluslararası nizamın Kürtler'in çok aleyhine olarak oluşturulduğu kuşkusuzdur. O dönemin bu temel süreçleri günümüzü de belirlemektedir. Klasik sömürgelerde izlenen "**böl-yönet**" politikası, Kürdistan'da, "**böl-yönet-yoket**" biçiminde uygulanmıştır. O zaman başta Kürt aydınları olmak üzere Kürtler'e birkaç söz daha söylemek gerekir: Böl-yönet politikaları emperyalistler ve sömürgeciler için doğal bir çaba olabilir. Bu devletler, halkın kimliğini ve kişiliğini yok etmek, halkı köleleştirmek için çabalar harcayabilir... Fakat bu süreç Kürtler tarafından nasıl kabul edilebilmiştir? Bu sürece karşı neden ciddi bir mücadele yürütülememiştir? Kürtler'in çok çok aleyhine olan bu sürecin bilincine neden varılamamıştır?

Burada önemli olan başka bir konu da "**bedel**" konusudur. Bugün **Birleşmiş Milletler**'e üye olan pek çok devlet, "**düşman**"a tek kurşun sıkmadan, anayasal görüşmeler sonucu bağımsızlıklarını kazanmışlardır. Kürtler ise, 20. yüzyılın başından beri en az bir milyon üzerinde şehit verdikleri halde, değil bir bağımsız devlete sahip olmak, küçücük siyasal bir statüye bile sahip değildir. Adı yasaktır, dili yasaktır. Kürtler'e dünyada bir eşi daha bulunmayan bu durum dayatılmıştır. Bu da uluslararası nizamın ne kadar Kürt aleyhtarı bir nizam olarak kurulduğunu gösterir. Bu sürecin bilincine varmak da çok büyük bir önem taşımaktadır.

Yukarıda, gerek nüfus bakımından, gerek sahip olduğu ülke topraklarının genişliği açısından çok küçük ulusların, halkların, bağımsız devlet olarak örgütlendiğini, fakat çok büyük bir nüfusa ve ülke genişliğine sahip olan Kürtler'in bu çok doğal hakkının sistematik bir şekilde engellendiğini belirtmiştik. Burada, şu sorunun sorulması gerekir: Siyaset bilimi açısından, kamu hukuku ve devlet

teorisi açısından, devletlerarası ve uluslararası ilişkiler bakımından, bağımsız devlet kurmanın koşulları nelerdir? Ülke, halk, egemenlik, uluslararası tanınma gibi temel koşullar Kürtler açısından neleri ifade eder? Örneğin, 25 bin nüfuslu Liechtenstein, 300 bin nüfuslu Lüksemburg bağımsız bir devlettir de, 35 milyon civarında nüfusuyla Kürtler neden devlet olamamışlardır? Devlet olanların özelliği nedir? Kürtler'in eksigi nedir? Bu konular elbette tartışılmalıdır.

Yine yukarıdaki anlatımlara ilişkin olarak şu soru da sorulmalıdır. Güney Afrika değişti. Güney Afrika şimdi, Demokratik bir devlet. Türkiye'deyse, Kürtlere karşı sürdürülen ırkçılık, olanca yoğunluğuyla devam ediyor. Türkiye, Türk egemenlik sistemi bir türlü değişmiyor, neden? **Alpaslan Türkeş, Bülent Ecevit, Mümtaz Soysal, Süleyman Demirel, Yekta Güngör Özden, Nusret Demiral** gibi Türk ırkçılığının has isimleri "**Kürtler bizim kardeşimizdir, bin yıldır beraber yaşıyoruz, et-tırnak gibi bir bütünüz. Türkiye'de herkes eşittir, birinci sınıf vatandaşdır, fakat Kürtçe televizyon olmaz, Kürtçe eğitim olmaz...**" diyorlar. Sağcıların, "**solcu**" oldukları söylenenlerin, anti- demokratların, "**demokrat**" oldukları söylenenlerin, Kürtler karşısında böylesine bir bütünlük oluşturmalarının nedenleri nelerdir acaba?

Eski Toplumunu Red, Eskiye Yıkma, Yeni Yoplumu Kurma Bilincinin Gelişmesi

Kürtler, kendilerine dayatılan bu süreci kabul etmemişlerdir. Bu dayatmalara karşı zaman zaman ayaklanmışlardır. Fakat , güçlü bir Kürdistan bilincinin olmaması, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası ilişkilerin nasıl geliştiğinin kavranmaması, Ekim Devrimi'nin bilincine varılmaması, ayaklanmaların hep yenilgiyle sonuçlanmasına neden olmuştur. Ayaklanma sürecindeki katliamlar, köylerin, öteki yerleşim birimlerinin yakılması, yıkılması, her ayaklanma sonucunda gerçekleştirilen idamlar, sürgünler, gerek Kürdistan coğrafyasında, gerek Kürt toplumunda, toplumsal ve kültürel kurumlarda ve insan ilişkilerinde çok ağır

tahribat yaratmıştır. 1930'lu yılların sonlarında, artık, bütün direniş odakları kırılmış, halk sindirilmiş, başta aydınlar olmak üzere bütün Kürtler yoğun bir Türkleştirilme programının hedefi olmuştur. Bu süreçte, bir taraftan da Kürtlere ait bütün tarihsel ve kültürel izler silinmeye, kazınmaya gayret edilmiştir. 1940'lar, 1950'ler böyle geçmiştir. 1950'li yılların sonlarında, 1958, 1959 yıllarında, Güney Kürdistan'daki gelişmelerden etkilenerek, Kuzey Kürdistan'da da bazı ulusal kıpırdanmalar başlamıştır. "49'lar", "23'ler" davaları, **Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi'nin** kurulması bu süreçte gerçekleşmiştir. 27 Mayıs darbesinden sonra, inkar, imha ve asimilasyon daha sıkı ve kararlı bir şekilde hayata geçirilmeye çalışılmıştır. 1960'ların başlarında **Türkiye İşçi Partisi'nde** örgütlenmeye çalışan Kürtlerde, 1960'ların sonlarına doğru, kendi örgütlerini kurma ve geliştirme düşüncesi daha ağır basmaya başlamıştır. 1965'de **Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi'nin** kurulması, 1967'de gerçekleşen "**Doğu Mitingleri**", 1969-1971 döneminde, **Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nın** kurulması, ulusal ve toplumsal mücadelede olumlu etkiler yarattı.

Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nın kurulması üzerinde önemle durulması gerekir kanısındayım. Önce Ankara ve İstanbul'da daha sonra da Diyarbakır, Silvan, Batman, Ergani, Kozluk gibi Kürt şehirlerinde kurulan **Devrimci Doğu Kültür Ocakları**, Kürt toplumunun özellikle, öğrenci ve esnaf kesimlerinde çok etkili oldu. Giderek köylülük üzerinde de etkisini göstermeye başladı. Bu etkileşimi kırmak, ulusal ve toplumsal gelişmeyi engellemek için 1970 baharından itibaren, yoğun ve kapsamlı bir hareket başlatıldı. Silvan, Bismil, Kozluk, Eruh gibi merkezlerde başlayan komando hareketi, kısa bir zamanda, hızla, bütün Kürdistan alanına yaygınlaştırıldı. Halka çok ağır hakaretler ve işkenceler yapılıyordu. Firari aramak ve silah aramak bahanesiyle yapılan bu harekatta esas amaç kişilerin ve kitlelerin onurunu kırmaktı. Erkeklerin, özellikle torun sahibi erkeklerin erkeklik organlarına ip bağlayıp, ipi kadınların eline vermek, onları köyde, kadınların ve çocukların gözü önünde dipçik zoruyla dolaştırmak yaygın, sistematik bir işkence ve hakaret biçimiydi. Bu, erkeklikleriyle çok övünen geleneksel Kürt toplumu için, Kürt insanları için yapılabilecek

en ağır hakaretti. Fakat, 1960'lı yılların sonları söz konusu olduğu zaman, sadece, komando hareketinin, işkencelerin, hakaretlerin saptanması yeterli olmuyor. Bu hakaretlere, bu onur kırmalara karşı ciddi bir tepkinin oluşmadığının saptanması da gerekiyor. Bir köpeği, bir tavuğu, bir parça toprağı "**namus meselesi**" sayıp, bir çırpıda üçdört kişinin ölümüyle sonuçlanan çatışmalar başlatan Kürtler, devletten gelen bu hakaretleri içlerine sindirip yaşıyorlardı. Halbuki, toplumlar, insanlar, dünyanın hiçbir yerinde, ne Kürdistan'da, ne Türkistan'da, ne Arabistan'da ne Güney Afrika'da bu tür hakaretleri, bunları sindirerek yaşamamalıdır. Eğer yönetimler tarafından gerçekleştirilen bu tür hakaretlerle karşı karşıya kalıyorlarsa, o zaman da bunları reva gören otoriteye karşı ayaklanmalıdırlar. 12 Mart Kürdistan'da böyle toplumsal ve ruhsal bir zemin üzerine gelmiştir. İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Eskişehir, Kocaeli gibi yörelerin yanında, Diyarbakır'da ve Siirt'te de sıkıyönetim ilan edilmiştir. Diyarbakır'da sıkıyönetim askeri mahkemesi kurulmuştur. Sıkıyönetim ilanından sonra, baskı ve şiddet daha da artmıştır. Kitlesele gözaltılar ve tutuklamalar gerçekleştirilmiştir. Toplu köy aramaları yaygınlaştırılmıştır.

1971 rejiminde, Diyarbakır'da yapılan "**Doğu duruşmaları**" Kürtlerin tarihinde çok önemli bir yere sahiptir. Sıkı yönetim askeri savcıları, başta **Devrimci Doğu Kültür Ocakları** ve **Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi** davalarıyla ilgili iddianamelerde olmak üzere, Kürt sorunundan dolayı haklarında soruşturma açılan herkesin iddianamesinde, Kürtlerin ulusal ve toplumsal varlığını reddediyordu. İddianamelerde, Kürtlerin aslının Türk olduğu, Kürtçe'nin de Türkçe'nin bir şivesi olduğu ısrarla vurgulanıyordu. Kürtlerin ulusal ve demokratik hakları, Kürtçe yok sayılarak, Kürtlerin ulusal varlığı reddedilerek, Kürtler Türk sayılarak reddediliyordu. Mahkeme kararlarıyla yani mahkumiyet hükümleriyle, yargıtay onamalarıyla bu görüşler kesinleştiriliyordu. İnkarcı, imhacı ve asimilasyoncu tutum sistematik bir şekilde sürdürülüyordu. Kürtlerden, Kürtçe'den söz edildiği zaman, "**Kürtler yok, Kürtçe yok, herkes Türk, Kürtçe denen dil de Türkçe'dir. Kürtler ve Kürtçe yok ki hakları olsun...**" deniyordu. Görüşlerinizde ısrar ettiğiniz zaman hakkınızda yeni yeni soruştur-

malar açılıyordu. Bunların ötesinde baskı ve şiddet de meydana geliyordu. Örgütlenme çalışmalarını ısrarlı bir şekilde sürdürenlere karşı kontrgerilla saldırıları gündeme geliyordu.

Gerilla Hareketinin Oluşturulması Ve Yükselmesi

Devrimci Doğu Kültür Ocakları mensuplarının, başka eylemler ve yazılar dolayısıyla haklarında dava açılmış kişilerin siyasal savunma yapmaları, Kürtlerin ulusal ve toplumsal varlığından ve Kürtçe'den söz etmeleri, gerek sıkıyönetim kademelerinde gerekse devlet yönetiminde çok büyük bir sarsıntı yaratmıştır. Devlet, ulusal gelişmeyi bastırmak, asimilasyonu hazırlamak için çok daha kapsamlı önlemler almaya başladı. 1971 "**Doğu duruşmaları**" ve daha sonraki süreç şunu gösterdi: Devletin Kürt sorunu konusunda inkardan, imhadan ve asimilasyondan başka hiçbir düşüncesi ve politikası yoktur. Devletin Kürt politikası bu kavramlar üzerine oturtulmuştur. Bununsa devlet terörünü içerdiği, barışçıl bütün kanalların tıkanıdığı görülmektedir. İşte bu koşullarda Kürtler arasında yeni bir grubun oluşmaya başladığını görmekteyiz. 1970'lerin başlarında oluşmaya başlayan bu gruba "**Apocular**" denmektedir. Bu grup silahlı mücadeleyi, gerilla mücalesini düşünmektedir. Kürtlerin seslerini, isteklerini, ancak bu yolla duyurabileceklerini, ulusal ve demokratik haklarına ancak bu yolla kavuşabileceklerini düşünmektedir; planlarını, projelerini buna göre oluşturmaya çalışmaktadır. Bu grubun, devletin, imhacı, inkarcı ve asimilasyoncu politikalarının zalimlikten başka bir şey olmadığını, zalimlerden de adaletin, eşitliğin, özgürlüğün rica ederek istenmeyeceğinin, onu, silah yoluyla almak gerektiğinin bilincine vardığı anlaşılmaktadır. Bu yıllarda, Apocularla, Kürt örgütlerinden birine mensup kişiler arasında, Ağrı'da yapılan bir tartışma bu grubun düşüncelerini ve programını bütün açıklığıyla ortaya koymaktadır. Bir kahvehanede yapılan bu tartışmada bir Kürt örgütüne mensup Kürtler, Kürdistan'ın bir sömürge olduğunu, Kürt halkının bu konuda bilinçlendirilmesi ve

örgütlenmesi gerektiğini vurguluyorlar. Apocuların buna verdikleri cevap şudur:

"Kürdistan elbette bir sömürge'dir. Fakat bu bilginin gereklerini yerine getirmek de gerekir. Kürdistan'ı sömürge olmaktan kurtarmak gerekir. Biz bu gerekler için mücadele başlattık, siz nerelersedesiniz?.."

"**Apocular**" 1978'e kadar gerek Ankara'da, gerek Kürdistan'da çok çeşitli faaliyet yürütmüşlerdir. Propaganda ve örgütlenme faaliyetleri sırasında, devletle, bazı yerel güçlerle, Kürt örgütleriyle Türk solundan bazı örgütlerle çeşitli çatışmalar gerçekleştirmişlerdir. 27 Kasım 1978'de Kürdistan İşçi Partisi (PKK) adı altında yeniden örgütlenmişlerdir. 27 Kasım 1978 PKK'nin kuruluş tarihidir. Kuruluş sürecinde, **Abdullah Öcalan** başta olmak üzere, **Mazlum Doğan, Hayri Durmuş, Mehmet Karasungur, Kemal Pir, Haki Karer, Duran Kalkan, Ferhat Kurtay, Ali Haydar Kaytan, Cemil Bayık, Mustafa Karasu** gibi devrimcilerin çok büyük rolü ve katkısı olmuştur.

27 Kasım 1978 PKK'nin tarihinde kuşkusuz çok önemli bir dönüm noktasıdır. 27 Kasım'ın Kürtlerin tarihinde de çok önemli bir dönüm noktası olduğu açıktır. Lice'ye bağlı Fıs Köyünde yapılan bu toplantının incelenmesinde yarar vardır.

Fıs köyü toplantısına katılanlar 25-27 kişidir. Bunların çok büyük bir kısmı, Ankara'da üniversitede eğitim gören öğrencilerdir. İçlerinde bir-iki memur, öğretmen de vardır. 25-27 kişinin çok büyük bir kısmı Dersimli veya Dersim'e yakın iller olan Bingöl veya Elazığlı'dır. Sivas, Urfa, Mardin, Diyarbakır, Maraş, Adana gibi illerden de birer kişi vardır. Çiftçilik yapan bir-iki kişi olabilir. Hemen hemen tamamı fakir köylü ve işçi çocuklarıdır. 25-27 kişinin bir-ikisinin kadın olduğu sanılmaktadır. Kuruculardan üç-dört kişi Kürt değildir. 25-27 kişinin hemen hemen tamamının, sosyalist dünya görüşüyle donanmış oldukları görülmektedir. 25-27 kişiden 8-10'u günümüze kadar çeşitli çatışmalarda, çeşitli zamanlarda ve mekanlarda şehit olmuşlardır. Bu mekanlar arasında cezaevleri de vardır. 8-9 kişi itirafçı olmuştur. 5-6 kişi PKK'nin düşüncesi ve eylemi doğrultusunda yaşamlarını ve çabalarını sürdürmektedir.

27 Kasım 1978 Fis köyü toplantısı, **PKK'nin Birinci Kongresi** olarak kabul edilmektedir. Daha sonra kongreler dörder yıllık aralarla düzenli olarak toplanmıştır. 1982'de İkinci Kongre, 1986'da Üçüncü Kongre, 1990'da Dördüncü Kongre, 1994'te Beşinci Kongre toplanmıştır. İkinci ve Üçüncü kongre Bekaa'da, Dördüncü ve Beşinci Kongre Güney Kürdistan'da Behdinan'da toplanmıştır. Beşinci Kongre 1994 Aralık ayında toplanması gerekirken, hazırlıklar 1995 Ocak ayına kadar sürmüştür, kongre 1995 Ocak ayının başlarında toplanmıştır. Beşinci kongre, 8-28 Ocak 1995 tarihleri arasında yirmi gün kadar sürmüştür. Dördüncü Kongre ise 1990 yılı Aralık ayı sonlarında bir hafta kadar sürmüştür. Beşinci Kongre'ye 350 civarında **PKK'li** katılmıştır. Dördüncü Kongre'ye 200, Üçüncü kongre'ye 60, İkinci Kongre'ye yine 50 civarında **PKK'li** katılmıştır.

İhtiyaç duyulduğu zamanlarda da konferanslar toplanmaktadır. Günümüze kadar üç konferans toplanmıştır. 1981, 1985, 1994.

1993'de de eyaletler konferansı toplanmıştır. Birinci konferans Bekaa'da, Üçüncü konferans ülkede toplanmıştır.

1981 yılının başında **Serxwebun** gazetesi yayına başlamıştır. **Serxwebun** aylık olarak yayımlanan bir gazetedir. Günümüze kadar, aksamadan yayını sürdürmüştür, yayın devam etmektedir. **Serxwebun** partinin yayın organıdır. Daha sonra, **ERNK'nin** yayın organı **Berxwedan**, **ARGK'nin** yayın organı **peşmerge** yayın hayatına girmiştir.

PKK'nin Türkçe yayın organları dışında Kürtçe, Arapça ve Farsça olarak yayımlanan yayın organları da vardır.

PKK, Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde, Almanca, Fransızca, İngilizce, İspanyolca, Yunanca, İtalyanca dergiler de çıkmaktadır. Dünyanın çeşitli ülkelerinde "**Kürdistan Komite**" adı altında bürolar vardır. İtalya'dan Avustralya'ya, Güney Afrika'dan Meksika'ya, Yunanistan'dan ABD'ye kadar bu bürolar faaliyet halindedir.

1970'lerde, **PKK'nin** kuruluş çalışmalarına, yani 1978'e kadar olan dönemde, önemli bir olgu olarak şunu görüyoruz: Bu çalışmalara, örgütlenme faaliyetlerine katılanlar, Kürdistan'ın asimilasyona en fazla hedef olmuş olan yörelerinden gelmektedirler.

Dersim, Elazığ, Sivas... Fakat, **PKK'nin** düşüncesi, politikası, eylemi, Botan'da çok yoğun bir halk desteğine kavuşmuştur. 1984'de 15 Ağustos'da başlayan gerilla mücadelesi Botan'dan sonra da Kürdistan'ın öteki yörelerinde dalga dalga genişleyerek halkla bütünleşmiştir.

Burada, "**İlk Kurşun**" olayının irdelenmesi gerekir. İlk Kurşun aslında bir andır. Bir başlangıç anıdır, bir sürecin başlangıcıdır, belirli bir birikimin harekete geçirildiği bir andır. İlk kurşunun hayata geçirilmesi büyük bir bilgi birikimini gerektirir. Toplum yapısının, toplumsal çelişkilerin kavranmasını, sağlıklı analizlerin yapılmasını gerekli kılar. Bu, aynı zamanda büyük bir azim ve cesaret gerektirir. "**İlk Kurşun**" için güçlü bir ideoloji ve siyaset planlaması da önemli bir koşuldur. Bu, önemli bir tecrübe birikimini de gerekli kılar. Daha öncelerde cereyan etmiş benzer olayların etraflı bir şekilde değerlendirilmesi gerekir. Biz bütün bu niteliklerin **PKK'de** gerçekleştiğini görüyoruz. Güçlü bir ideolojinin ve siyaset planlamasının da **PKK'de** önemli bir gerek olarak ortaya çıktığını, bu bilincin de gelişmeye başladığını görüyoruz. Örneğin, Kemalist ideolojide ciddi bir kopuşun gerçekleştiği görülüyor.

İlk Kurşun olayının çok önemli bir an olduğunu ortaya koymak için 12 Mart 1971 öncesindeki ve sonrasındaki Türk Sol hareketinden söz etmek gerekiyor. **Siyah beyaz** gazetesinde 12 Mart'ın 25. yıl dönümü dolayısıyla **Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO)** ve **Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi (THKP-C)** militanlarından bazılarının anıları yayımlandı. 1996 yılı Mart'ında, 12 Mart günlerinde yayımlanan bu anılarda çarpıcı bir özellik var. **THKO** militanları dağa çıkmışlar. Amaçları gerilla hareketi başlatmak. Uzun süre dağda kalmışlar. Fakat askerlerle küçücük bir çatışmaya girmemişler. Askerlerle çatışmaya girmemek için özen göstermişler. İşte burada, "**İlk Kurşun**" olayı yok, gerçekleşmiyor. En önemli eylem planı Amerikalıları kaçırmak, rehin alma üzerine yapılıyor. Hele **Deniz Gezmiş** ve **Yusuf Aslan**'ın yakalanmasından sonra, planlar iyice alt-üst oluyor. Bu sefer **Deniz Gezmiş**'i kurtarmak önemli bir çaba olarak kendini dayatıyor. Yeniden Amerikan üslerine saldırma, Amerikalıları rehin alma planları yapılıyor... 1970-71 devrimlerinde kuşkusuz

azim ve cesaret vardı. Fakat başta bilgi ve tecrübe eksikliği, ciddi bir siyaset planlaması yapılmaması, kemalist ideolojiden kopuşun sağlanmaması yeni bir sürecin başlamasına engel oluyor. İlk Kurşun gerçekleşmediği için gerilla hareketi başlayamıyor. Kürtlerde de, PKK'den önce veya PKK'nin oluşmaya başladığı dönemde, gerilla mücadelesini düşünen, fakat çeşitli hazırlıklara bu hazırlıkların tamamlanmasına rağmen, bu kararı veremeyen birkaç örgüt var. Bunun çok önemli bir an olduğunu, bu anı belirleyen çok önemli unsurlar olduğunu belirtmeye çalışıyorum. İlk Kurşunun silah sıkmayla, kurşun atmakla başlayabilecek bir olay olmadığını ortaya koymaya çalışıyorum. Yukarıda bunun için çok önemli birikimlerin mevcut olması gereği üzerinde durmaya çalıştık.

Yukarıda sözü edilen anıların üzerinde durulması gereken bir yönü daha var. 1971 devrimcileri, kendilerinden sonra, Kürdistan'da gelişen gerilla mücadelesi konusunda hiçbir şey söylemiyorlar. Kendileri neden başarısız kaldılar, Kürdistan'daki mücadele neden yükselerek bugünlere ulaştı, konularında birşey söylememeye özen gösteriyorlar.

15 Ağustos 1984'de gerçekleşen Eruh ve Şemdinli baskınlarından sonra, PKK öncülüğünde gelişen Kürdistan Ulusal ve Toplumsal Kurtuluş Mücadelesi yükselerek bugünlere kadar geldi. Aynı tarihte yapılması planlanan fakat gerçekleşmeyen Çatak baskını konusunda PKK kendini sorguladı. Bu sorgulamalar, eleştiriler ve özeleştiriler PKK'nin yeni yeni açılımlar yapmasını kolaylaştırdı. Gerilla hareketi Kürdistan'da çok büyük toplumsal dönüşümler gerçekleştirdi. Kürdistan artık eski Kürdistan değildir, Kürt toplumu artık eski Kürt toplumu değildir. Kürt artık eski Kürt değildir. Gerilla hareketinin yarattığı en önemli süreçlerden biri, kadının gerillaya katılması, siyasal faaliyetlerde önemli bir rol üstlenmesidir. Tek başına bu olgu bile, Kürdistan Ulusal ve Toplumsal Kurtuluş Mücadelesinin çok büyük bir aşama kaydettiğini göstermektedir.

Gerilla, Kürt halk yığınlarıyla çok kolay ve çok sıkı ilişkiler kuruyor. Bunu engellemek için devlet, 1985 yılından itibaren üç önlemleri uygulamaya koymaya başladı. Devlet yanlış tavrı sergileyenlere, gerillalara karşı olanlara "teşvik tedbiri" adı

altında paralar dağıtılıyordu. İkinci olarak koruculuk geliştirilmeye çalışıldı. Üçüncü olarak itirafçılık gündeme getirildi. Teşvik tedbirleri uygulaması kısa zaman sonra bırakıldı. Paraların bir bölümünün PKK'ye kaydırıldığı düşünülüyordu. Fakat, koruculuk ve itirafçılık daha sistematik bir şekilde uygulanmaya devam edildi. Köylere, köylülere koruculuk dayatılıyordu. Gözaltına alınanlara, cezaevindeki tutuklulara, hükümlülere itirafçılık dayatılıyordu. Koruculuğu cazip kılmak için çok yüklü bağışlar ödeniyordu. Koruculuk Kürdü Kürde kırdırmanın en etkin yoluydu. Korucular özgürlük ve eşitlik için mücadele eden Kürtleri, gerillaları vuruyorlardı. Koruculuk aynı zamanda, toplumun ve kişinin onurunu kırmanın, direncini kırmanın en etkin yoluydu. Kişinin kendi kendine ihanet etmesini, düşkün bir kişi haline gelmesini sağlıyordu. Devlet için koruculuğun güvenlik sağlamadan çok bu yönü daha önemliydi.

Devlet 1985'de koruculuğun gönüllü olduğu propagandasını yapıyordu. Aslındaysa, köylülerin, köylerin korucu olmaları için çok yoğun bir dayatma vardı. "Köyünüz, korucu olmaya, devletin silahını almaya, eşkiya ile mücadele etmeye mecburdur. Korucu olmadığınız takdirde köyünüz yakılacaktır." "Ya korucu olacaksınız ya da köyünüz yakılacak." "Ya korucu olacaksınız ya da beş güne kadar bu köyü boşaltacaksınız", "korucu olmadığınız takdirde kurşuna dizileceksiniz", "korucu olmadığınız takdirde PKK'li olduğunuz anlaşılacak..." gibi dayatmalar sık sık kullanılıyor ve hayata geçiriliyordu. Aşiretlere koruculuk dayatıldı. Koruculuğu kabul eden aşiretlere çok geniş maddi ve manevi olanaklar sunuldu. Aşiret, aşiret reisliği, şeyhlik, ağalık gibi geleneksel kurumlar, devletin gücüyle, teşvikiyle ayakta tutulmaya gayret edildi. Aslında, kapitalist gelişmelerle, siyasal kültürdeki gelişmelerle geleneksel kurumlar çözülüyordu. Devlet, koruculuk adı altında, onları toparlamaya, onlara kişilik vermeye çalıştı.

Bugüne kadar koruculuğu kabul etmedikleri için 2500 civarında köy yakıldı, yıkıldı, boşaltıldı. Koruculuğu kabul etmedikleri için, Kürtlerin ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesine sempati duydukları için, PKK'yle mücadele etmedikleri için, binlerce kişi "faili

meçhul" denen, fakat failinin devlet güçleri olduğu apaçık olan cinayetlerle yok edildi. Köylerin yakılması, yıkılması, boşaltılması, ormanların yakılması, yerleşim birimlerinin sık sık abluka altına alınması, yerleşim birimlerine gıda ambargosu konulması, temel yaşam kaynaklarının tahribi... Kürt toplumunun doğal çevresini büyük oranda değişikliğe uğratmıştır. Köylerin yakılması, yıkılması, yaşam kaynaklarının tahrip edilmesi şehirlere yoğun bir nüfus birikimine neden olmuştur. Kürt nüfusa mecburi göç dayatılmıştır. Kürdistan'da özellikle kırsal alanların insansızlaştırılması, sistematik bir politika olarak uygulanmıştır. Kırsal alanların insansızlaştırılması birinci planda gerillayı lojistik destekten mahrum bırakmak içindir. Kürdistan'daki gerilla sudaki balık gibidir, Geniş Kürt halk kesimleriyle böylesine organik bir bağ içindedir. Gerillayı yok etmek için birinci planda denizi kurutmak gereği üzerinde durulmuştur. Aslında, Köylerin yakılmasının ve yıkılmasının bundan çok daha önemli olan nedenleri de vardır. Bu, Kürt nüfusun mecburi bir şekilde Batı'ya doğru göç edeceği, oralarda asimile olacağı anlayışına dayanır. Bu bakımdan, örneğin, köyleri yakılanların, yıkılanların, Güney Kürdistan'a göç etmelerine şiddetli bir tepki duyulmaktadır. Devlet, evlerini ve köylerini yakıp-yıktağı Kürtlerin, Güney Kürdistan'a göçmelerini engellemek için her önlemi alıyor, onları, Çukurova'ya, Akdeniz'e, Ege'ye, Marmara Bölgesi'ne doğru yönlendirmeye çalışıyor. Bütün bunlara rağmen, bütün baskı ve zor uygulamalarına rağmen, devlet, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesini her yıl biraz daha yükselmesine, kurumlaşmasına engel olamamıştır. Ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinin kurumlaşması, Kürt toplumunda, ekonomik, toplumsal ve kültürel hayatın kurumlaşmasında sağlamıştır.

1970'lerden günümüze kadar, **PKK** üyelerinin, **ARGK** (Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu) ve **ERNK** (Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi) üyelerinin eğitim seviyelerinin, okuryazarlık durumları incelendiği zaman, çok çarpıcı olan bazı sonuçlarla karşılaşılacaktır. 1970'lerde, "Apocu" olanların, **PKK**'yi kuranların ve bu yıllarda **PKK**'ye katılanların eğitim seviyeleri, daha yüksekti. O yıllarda, harekete katılanların yaş ortalamaları biraz daha yüksekti. Bu kadroların önemli bir kısmı

gelişen mücadele sürecinde şehit oldular, binlercesi cezaevine konuldu. İtirafçılık yaparak veya benzer nedenlerle, hareketin dışına düşenler de var. Harekete katılım her zaman sürmüştür. Yaş ortalamalarının giderek düştüğü gözlenmektedir. 1980'lerin sonlarında, 1990'ların başlarında harekete katılan lise öğrencileri daha çoktu. Yaş ortalamasının düşmesi yanında eğitim seviyesinin de düşmesi görülmektedir. Kürdistan'ın bazı yörelerinde 1984'ten itibaren okulların kapalı olması eğitim olanaklarını kısıtlıyor. Köyleri, evleri yakılan, yıkılan ailelerin, doğal çevrelerinden koparılan insanların, mecburi bir şekilde göç ettikleri yerlere, intibak edemedikleri, sığınabildikleri mekanların zaten elverişli bir ortam yaratmadığı biliniyor. Bu durumda çocukların eğitimlerinin yarıda kaldığı, veya, ilkokula başlaması gereken çocukların bu olanağı bulamadıkları gözleniyor. Şu olguyu da dikkatten uzak tutmamak gerekiyor. **PKK** hareketinde yer alan başka bir kategorinin de yaş ortalamasının çok yüksek olduğu söylenebilir. Yardım-yataklık suçlamasıyla gözaltına alınan ve tutuklanan pek çok yaşlı, kadın-erkek vardır. Hareket geliştikçe, bu kategorinin yaş ortalaması da durmadan yükselmektedir.

PKK'de, Kürt kökenli olmayan pek çok gerillanın faaliyet yürüttüğü de görülmektedir. Türkler, Çerkezler, Ermeniler, Asuriler vs. **PKK**'de zaman zaman Avrupalı gerillalara da rastlanmaktadır.

Kuvvayi Milliye Hareketi ve PKK Hareketi

Günümüze kadar, **Mustafa Kemal** önderliğinde gelişen Kuvvayi Milliye Hareketi konusunda çok şey söylenmiştir. 1919-1922 yılları arasında gelişen bu mücadeleyi farklı bir açıdan daha değerlendirmek gerekiyor. Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda Osmanlı Devleti, Almanya, Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan'la birlikte yenildi. 30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi imzalandı. Osmanlı Sarayının Büyük Britanya, Fransa ve İtalya gibi galip devletlerle Mondros Mütarekesi'ni imzalamasıyla birlikte, Anadolu'da Kuvvayi Milliye hareketi de örgütlenmeye başladı. Bu,

hem Osmanlı sarayına, hem de Anadolu'yu ve Kürdistan'ı işgal etmeye başlayan Büyük Britanya, Fransa ve İtalya gibi devletlere karşı örgütlenmeye çalışılan bir hareketti. Somut olarak ise, Ermenilere ve Rumlara karşı örgütleniliyordu.

Kuvvayi Milliye'nin olanaklarını şu şekilde belirtmek mümkündür. Bir kere devlet bürokrasisi varlığını aynen sürdürmektedir. Örneğin, saray taraflısı valiler ve kaymakamlar olduğu gibi, Kuvvayi Milliye taraftarı valiler ve kaymakamlar da vardır. Bu, kuşkusuz Kuvvayi Milliye için çok önemli bir olanaktır. İkinci olarak ordunun önemli bir kısmı ayakta. Gerçekte Mondros Mütarekesi, Osmanlı ordusunun dağıtılmasını istemektedir, fakat bu, kağıt üzerinde kalan bir hüküm değildir. Örneğin, Erzurum'da olan ve **Kazım Karabekir Paşa**'nın komutanlığını yaptığı 15. kolordu ayakta. Ordunun geriye kalan birlikleri de Kuvvayi Milliyeci paşalar ve subaylar tarafından derlenip toparlanmakta, yeniden teşkilatlandırılmaktadır. Bunun da Kuvvayi Milliyeciler için büyük bir olanak olduğu besbellidir. Üçüncü olarak Osmanlı devletinden kalan posta, telsiz, telefon sistemi vardır, bunlar etkili bir şekilde kullanılmaktadır. Dördüncü olarak, yine Osmanlı devletinden kalan yol sistemi vardır. Bunun da Kuvvayi Milli hareketine çok büyük olanaklar sunduğu açıktır. Görüldüğü gibi, Kuvvayi Milliye, Osmanlı'dan kalan çok önemli bir miras devralmıştır.

PKK hareketine baktığımız zaman bunların veya benzerlerinin hiç var olmadığını görüyoruz. PKK olanaklarını hep kendisi yaratmıştır. Hareketi sıfırdan yükseltmiş, kendi gücüyle yükseltmiştir. Kürt ulusal hareketi şüphesiz PKK'den önce de vardır. Onların mücadelesi de çok değerlidir. Fakat, bilge **Musa Anter**'in de belirttiği gibi, bu hareketlerin çabaları, Kürt ulusal hareketini ancak, eksilerden sıfır noktasına kadar getirebilmiştir. Bu, Kürt toplumunun ne kadar düşürüldüğünü, Kürt toplumunun dipsiz kuyulara itildiğini de göstermektedir. Bu sürecin bilincine varmak çok önemlidir.

Kuvvayi Milliye hareketini kolaylaştıran, Kuvvayi Milliye örgütlenmesinin temel nedeni olan iki olgu daha vardır. Ekim 1917 Devrimi, **Mustafa Kemal** önderliğindeki Kuvvayi Milliye hareke-

tinin, Büyük Britanya, Fransa, İtalya gibi emperyalist devletler karşısında çok büyük bir manevra alanı kazanmasını sağlamıştır. Kuvvayi Milliye örgütlenmesinin temelindeyse, Mondros Mütarekesi'nden sonra, savaşın başlangıcında sürgün edilen Ermenilerin ve Rumların, kendi yurtlarına tekrar dönmeleri olayı vardır. Bu, kısaca şu şekilde gelişmiş bir süreçtir: Birinci Dünya Savaşı'yla birlikte, Marmara ve Ege yörelerinden 700 bin civarında Rum sürgün edilmiştir. Bu Rumlar Yunanistan'a ve Yunan adalarına yerleşmeye çalışmışlardır. Sürgün edilen Rumların taşınmaz mallarına ise çevredeki Müslüman eşraf tarafından el konulmuştur. Bu, İttihat ve Terakki'nin ekonomiyi Türkleştirmek çerçevesinde yürüttüğü planlı, kapsamlı bir operasyondur. Doğu'dan ve Güney'den de Ermeniler sürgün edilmiştir. Rumlardan farklı olarak Ermeni sürgünleri soykırımla gerçekleştirilmiştir. Ermeni kaynaklarına göre bir buçuk milyon, Osmanlı kaynaklarına göre ise en az 800 bin Ermeni soykırımlarla yok edilmiştir. Sürgün edilen, soykırıma uğratılan Ermenilerin taşınmaz malları da çevredeki Müslüman Kürt ve Türk eşrafları tarafından yağmalanmıştır. İşte, Mondros Mütarekesi'nden, yani Osmanlı devletinin yenilgisinden sonra, Rumlar, soykırımlardan geriye kalan Ermeniler, kendi yurtlarına geri dönüp mallarına, mülklerine sahip çıkmaya başlamışlardır. Halbuki bu mallar çevredeki müslüman eşraf tarafından sahip çıkılmış mallardır. İşte müslüman eşraf, yağmaladıkları bu malların ellerinden çıkmasını engellemek için Kuvvayi Milliye'yi oluşturmak gereğini duymuşlardır. Bu, herşeyden önce, Rumların ve Ermenilerin tekrar gelişlerini engellemeye yönelik bir örgütlenmedir. 1919-22 Savaşı, yani Türk Kurtuluş Savaşı, Batı'da Yunanlılarla, Doğu'da ve Güney'de Ermenilerle yapılmış bir savaştır. Kuvvayi Milliye hareketinin sınıf temeli de budur. Kuvvayi Milliyenin bu niteliğinin örgütlenme çabaların kolaylaştırdığı çok açıktır. PKK'de ise, tam tersi bir süreç vardır. Devletin koruculuk dayatması, ihanet dayatması, itirafçılık dayatması örgütlenme çabalarını güçleştirmektedir. Koruculuğun, ihbarcılığın kişilik parçalanmasını getirdiği bilinmektedir. Bunlara rağmen PKK bütün bu güçlükleri aşarak bugünlere gelmiştir. PKK bütün bu güçlükleri tamamen kendi olanaklarıyla, kendi politik ve diplo-

matik becerisiyle aşmıştır. Bilgisiyle, inancıyla, fedakar yaşamayı önemli bir ilke edinerek aşmıştır.

Bazı temel kriterlere göre yapılan bu karşılaştırmada, amaç hiçbir zaman Kuvvayi Milliyeyi küçümsemek veya PKK'yi olduğundan büyük göstermek değildir. Sadece, Kürt halkına karşı, soykırıma kadar varan baskı ve şiddet uygulamalarına rağmen, PKK'nin önlenemez yükselişi karşısındaki düşüncelerimi ve duygularımı belirtmeye çalışıyorum.

Kuvvayi Milliye önderlerinin ve PKK önderlerinin yetiştirme tarzları, dayandıkları toplumsal sınıflar da çok farklıdır. Kuvvayi Milliye önderleri orduda görevli olan subay ve paşalardır. Bu önderlerin bir kısmı silahlı bürokrasinin üst düzey yöneticileridir. 1978'de, PKK'yi kuranların çoğu ise, yoksul emekçi sınıflardan gelen öğrencilerdir. Profesyonel mücadele yürüttükleri için öğrenciliği de bırakmışlardır. Gerek 1978'den önce, gerek 1978'den sonra, PKK'ye katılanlar, hep Kürt toplumunun yoksul, emekçi kesimlerinden gelenler olmuştur. PKK'yle birlikte, Kürt hareketinin önderliğinde büyük bir değişim olmuştur, geleneksel önderlikten kopuş gerçekleşmiştir. PKK başkanı **Abdullah Öcalan**'ın hayat hikayesinin incelenmesi yeni Kürt önderliği hakkında, çok önemli bilgiler vermektedir. Kuvvayi Milliye önderlerini hayat hikayeleriyle, PKK önderlerinin hayat hikayelerinin karşılaştırılması, aradaki farkların ne kadar büyük olduğunu hemen ortaya koymaktadır.

Burada, PKK'nin düşüncesini, örgütlenmesini ve eylemini kavrayabilmek için devletin gücünün irdelenmesi gerekir. Bölgede 200 bine yakın asker vardır. Jandarma Asayiş Kolordu Komutanlığı adıyla yeni bir birim oluşturulmuştur. Polislerin sayısı kat be kat arttırılmıştır. 15 bin civarında özel tim, 50 bin civarında korucu vardır. Her türlü savaş araç ve gereçleri en etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Savaş uçakları, savaş helikopterleri, kobra, süper kobra ve skorskyler, tanklar, toplar, mayınlar vb. her türlü silah yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Bazı alanlarda kimyasal silahlar da kullanılmaktadır.

8 Ekim 1992'de, Güney Kürdistan'a 20 bin civarında bir güçle karadan ve havadan operasyon başlatılmıştır. Bu operasyon

Kürdistan Demokrat Partisi genel başkanı **Mesut Barzani** ve Kürdistan Yurtseverler Birliği genel başkanı **Celal Talabani** ile irtibatlı olarak yürütülmüş, onların gücünden de yararlanılmaya çalışılmıştır. 1994 yılında Mart ayında gerçekleştirilen Zelê operasyonunu hatırlayalım, 52 savaş uçağının 8 savaş helikopterinin kullanıldığı övünülerek anlatılıyordu. 20 Mart 1995'te yine Güney Kürdistan'a, karadan ve havadan kapsamlı bir operasyona başlandığı biliniyor. Bu operasyonda, 35-40 bin civarında bir gücün kullanıldığı yine medya tarafından kıvançla dile getiriliyordu. Ağrı'da, Şırnak'ta, Gabar'da, Cudi'de, Dersim'de, Herekol'de... çok büyük güçler her türlü savaş araç ve gereçleriyle birlikte savaş alanına sürülüyordu. Bunların sadece, PKK'ye karşı değil, PKK'nin, bağrından çıktığı Kürt halkına karşı geliştirilen operasyonlar olduğu da biliniyor. Bunların yanında, Türkiye Cumhuriyeti devletini Afrika'nın, Asya'nın, Latin Amerika'nın 30-40 yıllık devlet geçmişleri olan devletleriyle karıştırmamak gerekir. Türklerin, Selçuklu'dan, Osmanlı'dan gelen bin yıllık devlet geleneği olduğu, imparatorluklar yönettiği biliniyor. Bu uzun dönem sürecince, Türk egemenlik sisteminin kurumlaştığı, güçlü bir ideolojinin oluştuğu da bir gerçektir. Buna rağmen PKK, hâlâ nasıl ayakta kalabilmektedir, gelişebilmektedir, güçlenebilmektedir? PKK'nin Kürt halkına ruh ve heyecan verdiği, halkı Özgürlük Mücadelesi için ayağa kaldırdığı artık çok iyi biliniyor. Kürt toplumunun çeşitli kesimleri yeni yeni örgütlenmeler yaratmaya çalışıyor. Çeşitli alanlarda yükselerek süren ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi kurumlaşmayı pekiştiriyor. Gerilla mücadelesi süresince, PKK'nin ekonomik ve teknolojik olanaklarını büyüt-tüğü, politik ve diplomatik yeteneklerini geliştirdiği gözleniyor.

Bugün PKK Genel Başkanı **Abdullah Öcalan**, bulunduğu yerden 300 km, 500 km uzaklıktaki komutanlarıyla gayet rahat bir şekilde saatlerce konuşabilmektedir, komutanlarıyla birlikte durum değerlendirmesi yapabilmektedir. 7-8 komutanla bir çevrim oluşturup günün askeri ve politik sürecini tartışabilmektedir. Genel Başkan **Abdullah Öcalan**'ın Kürdistan'ın çeşitli alanlarındaki komutanlarıyla sık sık konuşması, durum değerlendirmesi yapması çok önemli bir gelişmedir. Bunların önemli miktarda parayı ve

organizasyonu gerektirdiği açıktır. Teknoloji edinmek kadar kullanmak da önemlidir. Bunlar bilgi sorunu, para sorunu olduğu kadar azim ve cesaret sorunudur; teknolojiyi arama, bulma, kullanma sorunudur. Bunları PKK kendi özgücüsüyle, politik ve diplomatik becerisiyle yaratmıştır. 20 bine yakın gerillanın iâşesi, ibatesi, silah ve cephanelerinin, ayakkabılarının, üniformalarının, iç çamaşırlarının temini, bunların gerilla birliklerine ulaştırılması çok büyük bir organizasyon sorunudur. Bunları PKK'nin azmi, iradesi ve cesareti yaratmıştır. Bu bakımdan PKK, ileride, çeşitli uluslara mensup araştırmacılar tarafından çeşitli yönleriyle incelenecek bir partidir. PKK hareketi, çeşitli kişiler tarafından incelenecektir. Bu nitelikleriyle PKK ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi yürüten halklar için önemli bir model oluşturmaktadır.

PKK'nin düşüncesinin ve örgülenmesinin oluşmasında, eylemlerinin gelişmesinde, genel başkan Abdullah Öcalan'ın çok büyük bir rolü olduğu biliniyor. Apo kişiliğinin Kürt halk kitleleri üzerinde çok büyük bir etki yarattığı, PKK'de önderliğin başlı başına bir kurum olduğu da gerçek...

PKK'yi Bastırma Harekâtı

Türk devletine göre "Kürt sorunu" diye bir sorun yoktur. "Eşkiyalık" sorunu vardır, "terör" sorunu vardır. Kürt devleti, federasyon vs. diyenler, Kürtlerin ulusal ve demokratik haklarından söz edenler, bu "Eşkiyalar"dır, bu "teröristler"dir. "Eşkiyalar"ın, "teröristler"in kökü kazınacaktır. O zaman Kürt sorunu denen sorun ortadan kalkacaktır... Devletin Kürt sorunuyla ilgili görüşü kısaca budur. Bu, her zaman, inkara, imhaya ve asimilasyona dayalı bir görüştür. Devlet gerillaların Kürt halk yığınlarıyla organik bir bağ içinde olduğunun, gerillaların halkın bir parçası, en dinamik bir parçası olduğunun bilincindedir. Korucuların önemli bir kısmının çocuklarının, yakınlarının gerillada olduğunu da bilmektedir. Bu bakımdan gerillayla mücadele etmekten çok, gerillanın temel kaynağı olan gerillanın bağrından çıktığı halkı yok etmeyi daha önemli bir politika olarak yaşama

geçirmeye çalışmaktadır. Kürdistan'da devlet, zamana yayılmış bir soykırım uygulamaktadır. Buna sessiz bir soykırım da denilebilir. Özellikle yabancılar, bilmesin, duymasın diye zamana yayılan ve sessizce sürdürülen bir soykırımdır bu. Fiziki soykırımın ötesinde Kürt dili ve Kürt kültürü üzerindeki soykırım çok daha belirgin bir şekilde ortada durmaktadır.

Toplu köy ve mahalle aramalarında, köy baskınlarında halkın birer ikişer kurşuna dizilmesi, "faily meçhul"lerle binlerce insanın yok edilmesi, zamana yayılmış ve sessiz soykırımın görüntüleridir. Ormanların, köylerin yakılıp yıkılması, yerleşim birimlerinin abluka altına alınması, yerleşim birimlerine gıda ambargosu konulması, zamana yayılmış ve sessiz soykırımın görüntüleridir. Böylesine bir politikanın uygulandığı yerde, düşünce yasaklarının siyasal sistemin önemli bir parçası olması çok doğaldır. Çünkü düşünce yasaklarının bu süreci ve bu sürecin değerlendirilmesini gizlemek gibi çok önemli işlevleri vardır. Soykırıma varan zulüm ve baskı politikalarının uygulandığı bir yerde düşünce yasaklarının, bunları gizlemek gibi, bunların gizlenmesini sağlamak gibi önemli siyasal işlevleri vardır.

Bu baskının ve zulmün, örneğin, Filistin'de Yahudilerin Filistinlilere karşı uyguladığı baskılarla karşılaştırılması, bu uygulamaların nitelikleri ile ilgili çok önemli ip uçları vermektedir. 1988 yılı sonlarında Filistin'de, intifada denilen bir halk hareketi gelişti. Intifadaya çocuklar, kadınlar, gençler, herkes katılıyordu. İsrail polisi ise bu göstericilere karşı plastik mermiler kullanıyordu. Filistin'de göstericilere karşı tanklar, toplar, savaş uçakları, savaş helikopterleri, sekiz tekerlekli panzerler, gerçek mermiler vs. kullanılmıyordu. Ölümler, yaralanmalar az oluyordu. 1990'larda da Kürt serihıldanları başladı. Türk güvenlik güçlerinin, jandarmanın, ordu birliklerinin, polisin, özel timlerin, korucuların bu serihıldanları önlemek için nasıl aktif müdahalelerde bulduklarını çok iyi biliyoruz. Newroz günlerinde bu serihıldanları baskı altına almak için kadınların ve çocukların üzerine sekiz tekerlekli panzerler bile sürülüyordu. Panzerler bazen kadınları, çocukları ezip geçiyordu. 1990'lı yılların başlarında, Kürdistan'da serihıldanlar başlayınca, bazı Kürtler, "Kürdistan da artık Filistin'e benziyor, Kürtler de

intifada gerçekleştiriyor..." şeklinde açıklamalar geliştirdiler. Bu sözlerde, Yahudi ve Türk devleti tarafından uygulanan devlet terörünün niteliğinin bilincine varılmadığı da anlaşılmaktadır. Türk devletinin Kürtlere karşı uyguladığı devlet terörü çok daha ağırdır, yoğunur, kapsamlıdır.

Kürdistan'da uygulanan devlet terörü, Türk siyasetini yakından etkilemektedir. Kürdistan'ın olağanüstü hal yasalarıyla yönetilmesi, daha doğrusu, Kürdistan'ın yönetilmesinde, artık, kararname, kural, kaide, norm... hiçbir ilkenin gözetilmemesi, baskıda ve zulümde küçücük bir kısıtlamanın, ahlaki bir ilkenin söz konusu olmaması, artık, Türk siyasetini de boğmaktadır. Türk siyaseti, artık, Batılı anlamda demokrasiyi savunacak politik oluşumlardan, örgütlenmelerden gittikçe yoksun kalmaktadır. İnsan haklarını, hukukun evrensel ilkelerini savunan örgütler, Türk siyasetindeki ağırlıklarını gittikçe kaybetmektedirler. Kürdistan'ın olağanüstü hal kurumlarıyla yönetilmesi, daha doğrusu, Kürdistan'ın yönetiminde keyfi bir zihniyetin egemen olması, demokratik kurumların günden güne etkisizleşmesine neden olmaktadır.

Bugün, Türk siyasetinde, Milli Güvenlik Kurulu'nun ağırlığı olağanüstü derecede artmıştır. Kürdistan'a ilişkin politikaların saptanması konusunda, Türk siyasal partilerinin, hükümetin, Türkiye Büyük Millet Meclisinin hiçbir ağırlığı yoktur. Bu konuda yetki Milli Güvenlik Kurulu'ndadır. Türk siyasal hayatında, Kürdistan sorunu başta olmak üzere, pek çok önemli konuda esas yetki Milli Güvenlik Kurulu'ndadır. Fakat Milli Güvenlik Kurulu'nun siyasal sorumluluğu yoktur. Siyasal sorumluluk aslında yetkiye sahip olmayan hükümettedir. Türk egemenlik sisteminin bu temel özelliği gerilla hareketinin gelişmesi sürecinde daha açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. Buna bağlı olarak 1913 tarihli Memurin Muhakematı Usulü Kanunu'nun hangi gerekler nedeniyle yürürlükte tutulduğu, 657 sayılı Devlet Personel Yasası'nın; suç işleyen polislerin, askerlerin, özellikle Kürt siyasetçilere karşı cinayet işleseler bile yargılanamaz olmalarının, dokunulmazlık kazanmalarının, Türk siyasal hayatında nasıl belirleyici bir süreç oluşturduğu, yine gerilla mücadelesinin gelişmesi sırasında açıklık kazanmıştır.

Devlet, Kürtlerin ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesine karşı, devletin ve toplumun bütün kurumlarını arkasına alarak mücadele geliştirmeye çalışmaktadır. Türk basını, medya, Türk üniversiteleri, mahkemeler, Türk siyasal partileri vs. resmi ideolojinin gereklerine göre tavır ve davranış sergilemeyi çok önemli bir görev, ulusal bir görev saymaktadırlar. Türk gazetelerinin büyük bir kısmı, medya, resmi ideolojinin aktif sözcüleri gibidirler. 15 Ocak 1996 tarihinde Şırnak'ın Güçlükönak beldesinin Pireder köyü yakınlarında meydana gelen katliam karşısında sergilenen tavır ve davranış medyanın, basının niteliğini açık bir şekilde gözler önüne sermektedir. Bu olayda bir kısmı korucu olan 11 köylü, önce kurşuna dizilmiş, sonra içinde buldukları minibüsle birlikte yakılmışlardır. Olay 17 Ocak'ta bütün televizyonlar ve radyolar tarafından, ertesi gün de gazeteler tarafından, "PKK teröristlerinin işlediği yeni bir cinayet", "Eşkiya PKK'nin nasum Kürt halkını kırması", "Kanlı terör örgütü PKK'dan bir katliam daha" şeklinde duyurulmuştur. Bir-iki gün içerisinde, bu cinayetin devlet güçleri tarafından işlenip PKK'nin üzerine yıkıldığı, açık bir şekilde, bütün delilleriyle ortaya konulduğu halde, medya, basın, özeleştirme yapmaktan, devlet güçlerini eleştirici bir söz etmekten ısrarlı ve dikkatli bir şekilde kaçınmıştır. Medya, basın, devletin yalanlarının, yalana dayalı propagandanın önemli bir aracı haline gelmiştir. Bu hizmetleri karşılığında, devlet, basına, medyaya teşvik tedbirleri adı altında çok geniş krediler vermekte, kredilerin geri ödenmesi konusundaysa hiç hassas davranmamaktadır. Böylece, basını, medyayı kendisine daha çok bağlamaktadır.

Bugün, Türk halkının Kürtlere ve Kürt sorununa ilişkin siyasal düşüncesi de yalana dayalı bu propagandalara göre biçimlenmektedir. Kürdistan'da yürütülen kirli savaş konusunda, Türk halkının hiçbir demokratik tepkisi yoktur. "Falli meçhul" cinayetler konusunda, köylerin yakılması, yıkılması konusunda, milyonlarca insanın yerini yurdunu, evini barkını, doğal çevresini terke zorlanması, sürgün edilmesi konusunda, insanların gözaltına alınıp katledilmeleri konusunda ciddi bir tepki geliştirdiği görülmemiştir. Kürtlere karşı sürdürdüğü kirli savaşta, devletin, Türk halkını da arkasına aldığı, desteğini sağladığı rahatlıkla söylenebilir.

PKK'yi Bastırmada Hizbullah'ın işlevi

PKK'yi bastırma hareketinin en önemli yönlerinden biri; devletin, dinsel inançların, dinsel örgütlenmelerin gelişmesi ve yaygınlaştırılması için çok yoğun bir çaba sarfetmesidir. Gerilla mücadelesi başlar başlamaz uçaklarla ve helikopterlerle hadisler, ayetler atarak, bunları kendi ideolojik çıkarları doğrultusunda yorumlayarak, gerillaya katılımın engellenmesi için çaba harcamıştır. Devlet, dini kullanmayı, dini siyasete alet etmeyi, Hizbullah örgütünü kurdurmaya kadar vardırırıştır. Bazı haberleri yan yana getirdiğimiz zaman ve olgular arasında bir bütünlük kurduğumuz zaman, devletin bu faaliyeti çok açık bir şekilde görülmektedir.

1. 17 Nisan 1987 tarihli *2000'e Doğru* dergisi, "İran'da Binlerce Türk'e Silahlı Eğitim" konulu bir kapak yapmıştır. Bu haberde, "Özellikle Doğu ve Güneydoğulu Alevi ve Kürt yurttaşlar, Müslüman Kardeşler Örgütü tarafından İran'a götürülüyor..." deniliyordu.

2. 16 Şubat 1992 tarihli *2000'e Doğru* dergisinde, "Hizbullah Çevik Kuvvet Merkezinde Eğitiliyor" başlıklı bir haber var.

Bu haber Hizbul Kontra'nın devletle ilişkisi deşifre ediyor.

Haber, *2000'e Doğru*'nün Diyarbakır ve Batman muhabiri Halit Güngen yapmıştı. Halit Güngen bu haberin yayınlanmasından 2 gün sonra "Faili meşgul" kişiler tarafından katledildi.

Devlet Batman, Silvan, Diyarbakır gibi yörelerde PKK ile Hizbullah arasında çatışmaların olduğunu sık sık belirtiyordu. "PKK'nin komünist bir örgüt olması vatandaşların dini duygularını inceltiyor" deniyordu.

3. 7 Şubat 1993 tarihli *2000'e Doğru* dergisinde yine Hizbullah'la ve PKK'yle ilgili çok önemli bir haber var. Bu haberde kısaca şöyle deniyor: "Beyrut'ta PKK yöneticileriyle, Hizbullah örgütünün önde gelenleri 30 Haziran 1992'de bir araya geliyorlar. Hizbullah'ın lideri Hüseyin Xelil, PKK'ye şunu söylüyor: "Türkiye'de Hizbullah adını kullanan örgütü

biz tanımıyoruz, bir ilişkimiz de yok..." Bu haberler bile, Hizbullah'ın devlet destekli bir örgüt olduğunu ortaya koyuyor.

4. Yukarıda sözü edilen 30 Haziran 1992 tarihinde 9-10 gün kadar önce, 21 Haziran 1992'de, Batman'da gerçekleşen bir kontrgerilla eylemine daha değinmek gerekiyor. 21 Haziran'da Batman *İnsan Hakları Derneği* kurucularından Sıddık Tan, Hizbullah tarafından evinde öldürüldü. Sıddık Tan, "PKK ile çatışan Hizbullah'tır" haberleri üzerine, PKK ile bu örgüt arasında ateşkes sağlamak amacıyla, *Hizbullahçı* denen bazı kişileri evine davet etmişti, onlarla konuşmak istiyordu.

5. Sinan Onuş, 16 Mart 1996 tarihli *Aydınlık* dergisinde, "Polis, Çetin Emeç ve Turan Dursun'un katilini yıllardan beri biliyordu, katili önce sakladılar, sonra kullandılar" başlıklı bir haber yayımlandı. Bu yazıda *Hizbullah* için, "Devletin kullandığı cinayet örgütü" deniyor. Hizbul Kontra deşifre olduktan sonra, *İslami Hareket Örgütü* denmeye başlandığı belirtiliyor. Gerek Hizbullah örgütünün gerek *İslami Hareket Örgütü*'nün üst düzey yöneticilerinin aynı kişiler olduğu belirtiliyor. Şefik Polat, İrfan Çağrı vs. İrfan Çağrı'nın örgütünün MHP'ye uzandığı vurgulanıyor. Batman'da Habizbina aşiretinin MHP'ye yakın bir aşiret olduğu anlatılıyor. *İslami Hareket Örgütü*'nün 1987'de kurulduğu, kurucuları arasında Şefik Polat olduğu belirtiliyor. Bütün bu anlatımlarda, Hizbullah'ın kontrgerilla örgütlenmesinin bir adı olduğu hemen ortaya çıkıyor.

6. 18 Ağustos 1995 tarihli *Siyah Beyaz* gazetesinde kültür eski bakanı Fikri Sağlar'ın bir açıklaması yayımlandı. "MGK'nın şeriatçılara desteğini durdurdum" başlığıyla Hasan Uysal tarafından yayınlanan bu haberde, kültür eski bakanı Fikri Sağlar, Milli Güvenlik Kurulu'nun, Avrupa ve Güneydoğu'da yaşayan vatandaşlara dini propaganda uygulanması ve "dinsel ağırlıklı dernek ve vakıfların kurulması"na yönelik talimatından söz ediyor.

Fikri Sağlar, "MGK'nın 'çok gizli' kaydıyla bakanlığa gönderdiği talimat yazısını bakan olunca öğrendim ve karşı yazı yazarak bunları yürürlükten kaldırdım" diyor. Fikri Sağlar açıklamalarını şöyle sürdürüyor:

"Çift gizli mühür vurulmuş, Kültür Bakanlığı'na görev yükleyen MGK kararı... yerine aynı amaca yönelik olmak üzere kültür evleri, Türk kültür merkezleri projesi getirdim. Söz konusu projeler bakanlıkça yürürlüğe konmak üzere, ancak, dinci vakıf ve örgütler için ayrılan paranın yarısı bile verilmedi.

Genelkurmay Başkanlığı'nın 'eşi sıkımbaş, namaz kılıyor, tarikatla bağlantısı var' gerekçesiyle bazı subayları ordudan uzaklaştırmasını sadece, 'göz boyamadan ibaret olduğunu kaydeden Sağlar, bugünkü radikal İslamcı belanın müsebbibi bizzat ordudur. Sözde İslamcılar, ordunun kucağında beslenmiş ve büyütülmüş şimdi önü alınamaz noktaya taşınmıştır. Güneydoğu'da *Hizbullah* neredeyse kurucusu, besleyicisi hatta kullanıcısı da silahlı kuvvetlerin en üst komuta kademesidir. 1985'de, MGK'de alınan karar üzerine *Hizbullah* büyütülüp güçlendirilmiş, hatta kimi silahlı kuvvetler karargahlarında eğitilmiştir...' dedi.

Sağlar, dönemin cumhurbaşkanı *Kenan Evren*'in başkanlığında, Başbakan *Turgut Özal*'ın da katıldığı MGK toplantısında, bu görüşün kabul edilerek Kültür Bakanlığı'nın görevlendirildiği ve bu konuda ilk etapta kullanılmak üzere 350 milyon dolar ayrıldığını bildirdi.

Fikri Sağlar, dönemin Kültür Bakanı ve hala Cumhurbaşkanı *Süleyman Demirel*'in danışmanlığını yürüten *Namık Kemal Zeybek*'in karar uyarınca önce, 'dini tarikatlarla' ilişki kurarak, Almanya başta olmak üzere, büyükelçiliklerin de katkılarıyla çok sayıda dinci vakıf ve dernek kurulduğunu söyledi."

Dinci örgütlerin, bu arada *Hizbullah*'ın Kürt ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesini engellemek için kurulup geliştirildiği çok açık bir gerçektir. Yukarıda, 16 Şubat 1992 tarihli *2000'e Doğru* dergisinde, "*Hizbullah çevik kuvvet merkezinde eğitiliyor*" başlıklı bir haber yayınlandığını belirtmiştik. Haberi yayınlayan *Halit Güngen*'in kontrgerilla tarafından katledildiğini de belirtmiştik. Kültür eski Bakanı *Fikri Sağlar* da ana hatları belirtilen açıklamasında, *Hizbullah*'ın silahlı kuvvetler karargahlarında eğitildiğini bildiriyor. Farklı tarihlerde yayınlanan bu iki belgenin, haberin birbirini doğrulaması, tamamlaması kuşkusuz çok büyük bir öneme haizdir.

7. 8 Şubat 1996 tarihli *Siyah Beyaz* gazetesi, yine *Hasan Uysal* tarafından yayınlanan bir habere yer verdi. Bu, yine *Fikri Sağlar*'ın bir açıklaması. "*Bakan'ın bulamadığı belge!*" başlığıyla yayınlanan bu açıklamada *Fikri Sağlar* şöyle diyor:

"1984-1985 tarihinde MGK'nin Avrupa ve Güneydoğu'da yaşayan vatandaşlara 'dini propaganda uygulaması ve dini ağırlıklı dernek ve vakıfların kurulmasına yönelik talimatı ve talimat uyarınca toplam 350 milyon doları bulan harcamaları kanıtlayan belgeler bayboldu.

Kültür Bakanı *Fikri Sağlar*, 'Göreve gelir gelmez bu işleyişi durdurdum. Ancak şimdi hem MGK kararı, hem de bu konudaki yazışmalar kayıp' dedi. Bakanın bu belgelerin bulunmasına ilişkin talimatı üzerine, müsteşar ve müsteşar yardımcılarının seferber olmalarına karşılık belgelerin bulunamayışı bakanlık içinde, 'köstebek kim?' sorusuna yol açtı.

Kültür Bakanı *Fikri Sağlar*, söz konusu yazışmaların, 'çift mühürlü' birinci derecede gizli olması nedeniyle kayıtlarına girmemiş olabileceğini belirtti. 12 Eylül döneminde MGK'nın, 'PKK ile mücadele'de yurt dışındaki Güneydoğulu yurttaşların 'ülkeye bağlılıklarının sağlanması' gerekçesiyle dinci örgütlenmeleri teşvik ettiğini kaydeden *Sağlar*, 'Şeriatçı örgütlenme bizzat 12 Eylül komutanlarının teşviki ile gerçekleşmiş ve şeriatçı örgütlenme devlet eliyle beslenmiştir. Bu konudaki görev de Kültür Bakanlığı'na verilmiştir. 1991 yılında Bakan olduğumda bu kararı kucağımda buldum. Öğrenir öğrenmez MGK ile yazışıp bunu durdurdum' diye konuştu. *Fikri Sağlar* ayrıca şunları söyledi: 'Göreve geldiğim ilk günlerde önüme MGK kararını koydular. Yurt dışında ve Güneydoğu Anadolu'da, dini propaganda yapılması, dini ağırlıklı dernek ve vakıfların kurdurularak parasal destek sağlanması görevi Kültür Bakanlığı'na verilmiş. Kültür Bakanı *Fikri Sağlar* şöyle devam etti: 'İlk işim bu uygulamayı durdurmak oldu. Talimatın yürürlükten kaldırılması için ise yazdığım yazının MGK'ye iletilmesi amacıyla özel kalem müdiresi *Hediye Mugay*'ı kurye olarak görevlendirdim. MGK'ye aynı amaçlı Kültür Evleri ve Türk Kültür Merkezleri ihdas etmeyi önerdim. Bu isteğimiz kabul gördü ve böylece dinci örgütlenmeye destek talimatı ortadan kalktı.'

Kültür Bakanı Fikri Sağlar, söz konusu belgelerin ortadan kalkmış olmasının kendisini şaşırtmamış olduğunu belirterek şöyle dedi: 'Aradan geçen bunca yıla karşın bakanlıkta istenilen düzende bir örgütlenmenin sağlanamamış olması, bakanlığın bizden önce ne hale getirildiğinin bir örneğidir. Tek başına iktidar olmadan ve bakanlığın tepeden tırnağa yeniden yapılanması sağlanmadan bu durum düzelemez. Ya benden önceki belgeler arasında da yok. Buna çok şaşırmadım, ama üzümlere ifade edeyim ki, şeriatçı örgütlenme için devletin ayırdığı bütçenin üçte biri bile Kültür Evleri için verilmedi...'

Dinci örgütlenmenin, şeriatçı örgütlenmenin devlet tarafından teşvik edildiği artık çok açık. Kürt ulusal hareketinin gelişmesini engellemek için Kültür Bakanı Fikri Sağlar'ın alternatif projesi ise Türk Kültür Merkezleri ve Kültür Evleri kurmak. Buysa bir yanlışın başka bir yanlışla durdurulup sürdürülmesinden başka birşey değildir.

Burada, Türk egemenlik sistemi açısından da üzerine durulması gereken bir olay vardır. Bu, Türk siyasal hayatında, Milli Güvenlik Kurulu'nun ağırlığıyla ilgili bir olaydır. Türk siyasetinde, siyasal partilerin, hükümetin, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin çok ciddi ağırlıkları yoktur. Türk siyasetinde; belirleyici olan, tayin edici olan esas kurum Milli Güvenlik Kuruludur. MGK'nin belirleyici ve tayin edici olan fiili ağırlığı karşısında, siyasal partilerin, hükümetin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin hiçbir kıymeti harbiyeleri yoktur.

Milli Güvenlik Kurul Sekreterliği çok önemli bir kurumdur. Toplumla ilişkiler Başkanlığı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği'ne bağlı bir organdır. Özel Harp Dairesi, şimdiki adıyla, Özel Kuvvetler Komutanlığı ise Genel Kuvvetler Komutanlığı, pek çok alanda, örneğin, kadro, istihbarat, eylem biçimleri... alanlarında birbiri içine geçmiş kurumlardır. Her iki kurumun da örtülü ödeneği vardır. Kadroları gizlidir.

Türkiye'nin güvenlik sisteminde beş önemli kademe vardır. Bunlar protokolde şöyle sıralanır: Cumhurbaşkanlığı, Milli İstihbarat Teşkilatı müsteşarlığı. İlk ikisinin vitrin olduğu çok açıktır. Esas güç, üçüncü, dördüncü ve beşinci kademelerde toplanmıştır. Türkiye'de fiili Başbakanlığın, MGK Genel Sekreterliği tarafından

yürütüldüğü söylenebilir. MGK Genel Sekreterliği, Türkiye'nin sivil-asker, gizli-açık, ekonomik-politik, kültürel, sportif ve bütün eylemliliğinin kesiştiği bir kurumdur. Bunlardan dolayı, bu kurumlar, Türk siyasal hayatını esas belirleyen, tayin eden kurumlardır.

Siyasetçilerin, hukukçuların, üniversite öğretim üyelerinin, baroların vs. bu fiili durumu görmezden geldikleri, incelemedikleri, soruşturmadıkları besbellidir. Milli Güvenlik Kurulu'nun Başbakanlığa bağlı olduğu söylenir. Anayasa böyle yazar. Halbuki,yukarıda belirtilen örneklerde MGK'nin Başbakanlığı tamamen aradan çıkardığı, Kültür Bakanlığı'na doğrudan doğruya direktif verdiği anlaşılmaktadır.

Anti-Demokratik Yapı Ve Türkiye'nin Uluslararası İtibarı

Kürdistan'da yürütülen kirli savaş, imhacı, inkarcı ve asimilasyoncu politika Türkiye'nin uluslararası itibarını çok büyük ölçüde zedelemiştir.

1. Çeşitli uluslararası toplantılara katılan Türk temsilciler bu zedelenmenin rahatsızlığını duymakta ve artık bunları anlatmaktadırlar. 29 Mart 1996 tarihli *Milliyet* gazetesinde **Metin Toker**, *Milletlerarası Basın Enstitüsü'nün (IPI)* Kudüs'teki çalışmalarını anlatıyor. "**Türkiye Kimlerle Aynı Sepette?**" başlıklı yazıda, *Milletlerarası Basın Enstitüsü'nün* raporundan söz ediyor. Bu raporda Türkiye'nin Cezayir, Kamboçya, Çin, Fildişi Sahili, Peru, Nijerya, Ukrayna, Zambiya, Kenya gibi devletlerle aynı kategoride yer aldığını haber veriyor. Raporda Türk devletinin Kürt basınına uyguladığı baskıların çok geniş örneklerle anlatıldığı belirtiliyor.

2. 15 Mart 1996 tarihli *Yeni Yüzyıl* gazetesinde, Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan, *Gazetecileri Koruma Komitesi'nin* raporundan söz eden bir haber var. Raporda, 1995 senesinde 22 ülkede 182 gazetecinin hapse atıldığı anlatılıyor. Gazetecileri hapse atan devletlerin başında 51 gazeteciyle Türkiye'nin geldiği, Türkiye'yi 31 gazeteciyle Etiyopya'nın, 20 gazeteciyle Çin'in, 18 gazeteciyle Kuveyt'in izlediğini belirtiyor. Gazetecilerini cezaevine

koyan ülkeler arasında Burma, Nijerya, Suriye, Endonezya, Cezayir, Zaire gibi ülkeleri de sayıyor.

3. 15 Mart 1996 tarihli *Sabah* gazetesinde, Necati Doğru'nun "CIA'nın Son Raporu"nu değerlendiren bir yazısı var. Bu yazının başlığı, "CIA'nın Son Türkiye Raporu... Ve eski polis şefi Necdet Menzir.. Ve eski vali Hayri Kozakçıoğlu.. Ve eski YÖK Başkanı Mehmet Sağlam..." Bu raporda, özetle, "Dünya devletleri arasında çökme riskine sahip ülkelerin başında Türkiye gelmektedir." denildiği vurgulanıyor. Sözü edilen bu CIA raporundan, 457 sayılı ve 23 Mart 1996 tarihli *Aydınlık* dergisinde de söz ediliyor. Nedret Ersanel'in, "CIA: En Riskli Ülke Türkiye" başlıklı yazısında, riskin, istikrarsızlığın, Kürt sorunu nedeniyle ortaya çıktığı belirtiliyor.

4. 5 Şubat 1996 tarihli *Yeni Yüzyıl* gazetesi, *US News And World Report* dergisinde yayınlanan başka bir CIA raporundan söz ediyor. Bu raporun başlığı da "İstikrarsız Ülkeler" adını taşıyor. Rapor, ABD Başkan Yardımcısı *Al Gore* tarafından hazırlattırılıyor. 1955-1994 yılları arasında, 113 devlet, etnik çatışmalar başta olmak üzere, bazı temel kriterlere göre inceleniyor. Türkiye'nin, Pakistan, Hindistan ve Bangladeş'ten sonra dördüncü sırasında geldiği belirtiliyor. Türkiye'den sonra da, Ermenistan, Benin, Bolivya, Brezilya, Orta Afrika Cumhuriyeti, Haiti, Kırgızistan, Madagaskar, Malavi, Mali, Nijer, Zambiya gibi devletler sıralanıyor.

5. 15 Ocak 1996'da, Şırnak'ın Güçlükönak beldesinin Prider köyü yakınlarında meydana gelen katliamın, güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirildiği, fakat PKK'nin üzerine yıkılmak için çok büyük çabalar harcadığı uluslararası basın ve insan hakları kurumları tarafından da saptanmıştır. Zamana yayılmış ve gizli soykırımın önemli bir göstergesi olan bu olay, kirli savaşın ne boyutlara ulaştığını açıkça göstermektedir. Bu tür soykırımlara başvuran bir devletin, uluslararası itibar araması sadece tebessümle karşlanır.

6. Prider katliamının meydana geldiği zaman diliminin saptanması da önemlidir. 1996 yılının Ocak ayının ikinci haftasında, Avrupa'da *The European* gazetesinde elinde Kürt gerillaların kesilmiş başlarını saçlarından kavrayarak tutan, bu şekilde poz veren Türk askerlerini gösteren fotoğraflar yayınlandı. Fotoğraflar,

savaşın kirli yüzünü, dehşetini, çarpıcı bir şekilde ortaya koyuyordu. Türk devleti, dünya çapında kendi aleyhine oluşan bu kamuoyunu kırmak için önce, fotoğrafta görülenlerin asker üniforması giyinmiş PKK'lı teröristler" olduğunu iddia etti. Sonra da bu iddiasıyla çelişen yeni bir açıklama yaptı, fotoğrafların fotomontaj olduğunu söyledi. İkinci iddiasını sürdürdü. Fakat, *The European* gazetesi Türk devletinin iddiaları üzerine, fotoğrafları, uluslararası ünü olan *Kodak Film* firmasına incelettirdi. Laboratuvarlarda yapılan analizler sonunda fotoğrafların fotomontaj olmadığı saptandı. İşte, devlet, böyle bir süreçte, Prider katliamını gerçekleştirerek, bunu PKK'nin üzerine yıkmaya çalıştı. Böylece PKK'nin "terörist" yüzü bir kere daha gösterilmiş olacaktı. İnsanlığa karşı işlenmiş bir suç, yine insanlığa karşı bir suç işlenerek gizlenmeye çalışılıyordu.

7. Kürdistan'da yürütülen kirli savaş, Türk devletinin uluslararası itibarını her gün biraz daha zedeliyor. *Afrika Ulusal Kongresi Önderi Nelson Mandela*, 1992 yılında, Uluslararası Atatürk Barış Ödülü'nü sırf Kürdistan'da sürdürülen ırkçı ve sömürgeci politikalar nedeniyle reddediyor. Ret gerekçesinde, Kürdistan'da ırkçılık ve sömürgecilik yapan bir devlet, uluslararası barış ödülleri koyarak çirkin yüzünü gizleyemez, deniyor. Bu olgu bile, tek başına, Türk devletinin resmi ideolojiyi sorgulaması için önemli bir nedendi. Fakat, Türk devleti bunları görmezden, duymazdan geliyor, "yedi düvel"i PKK'ye karşı örgütlemeye çalışıyor. Aslında, bunda başarılı olması da mümkün değildir. Çünkü, PKK'nin gerçeklere dayalı diplomasisi çok daha etkili oluyor.

8. Avrupa İnsan Hakları Komisyonu, Kürdistan'dan, yani Olağanüstü Hal Bölgesi'nden yapılan bireysel başvuruları, iç hukuk yollarının tüketilmesi koşulunun aramaksızın kabul ediyor. Türkiye aleyhine bu şekilde yüzlerce dava açılmış. Bu davalar, köylerin, yerleşim birimlerinin yakılması yıkılması, gözaltına alınan insanların katledilmesi, kaybedilmesi, sürgünler gibi olaylar nedeniyle açılıyor.

İç hukuk yollarının tüketilmesi koşulunun aranmaması ne demektir? Bu, Türkiye'de adalet yoktur, hukuk yoktur anlamına gelmektedir. Türkiye'de mahkeme yoktur, yargıç yoktur, hukukun evrensel ilkeleri çiğnenmektedir. Buna rağmen, devlet bundan hiç

rahatsız olmuş görünmüyor. Hala köylerin yakılmasını, yıkılmasını sürdürüyor, hala gözaltına aldığı insanları kaybediyor, katlediyor. Resmi ideolojiyi sorgulayacağı yerde, "yedü düvel"i PKK'ye karşı örgütlemeye, "PKK terörist bir örgüttür" dedirtmeye çalışıyor. Bu politikanın başarısızlığı bir yana, bu uygulamalar Türk ekonomisini, Türk politikasını, CIA raporlarında vurgulandığı gibi çöküş noktasına getiriyor.

9. Türkiye'nin 200 yıla yakın bir zamandır Batılılaşma çabası var. Türkiye, 40 yıla yakın bir zamandır da Avrupa'yla bütünleşme rüyası görüyor. Bu bakımdan Avrupa Birliği'ne tam üye olmak konusunda büyük bir istek duyuyor. **Gümrük Birliği'ni Avrupa Birliği'ne tam üye olmanın bir yolu olarak değerlendiriyor.**

29 Mart 1996'da, İtalya'nın Torino kentinde, Avrupa'nın geleceğini belirleyecek bir toplantı başladı. Hükümetlerarası Konferans denilen bu toplantıya, Kıbrıs, Malta, Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Bulgaristan, Romanya, Estonya, Letonya, Litvanya davet edildiği halde, çok istemesine rağmen Türkiye davet edilmedi. Kaldı ki, Türkiye kendisini o toplantıya davet ettirmek için çok büyük çaba harcadı, araya "itibarlı" bulduğu devletleri koyduğu halde yine davet edilmedi. Slovenya'nın da davet edilmesinin düşünüldüğü bu toplantıya Türkiye davet edilmiyor. Yunanistan veto etti deniliyor. Geriye kalan 14 devlet neden Türkiye'yi savunmadı? Demokrasi eksikliği, Kürdistan'daki devlet terörünü, Türkiye'nin uluslararası forumlarda savunulmasına engel oluyor.

Bu örneklerden açık bir şekilde görülen şudur: Kürt sorunu, Kürdistan'da başlayıp Kürdistan'la sınırlı kalan bir sorun değildir. Kürt sorunu Türk siyasal yaşamını organik olarak etkilemektedir. Kürdistan ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesini bastırma sürecinde devlet yönetimine kurnalsızlık egemen olmuştur. Kürdistan keyfi bir şekilde yönetilmektedir. Kürdistan'da insan haklarının, hukukun evrensel ilkelerinin kıntısı bile yoktur. Bu yönetim biçimi Türkiye'nin genel yönetimini de etki alanı içine almaktadır.

Klasik sömürgelerle, Türkiye-Kürdistan, Irak-Kürdistan, İran-Kürdistan, Suriye-Kürdistan ilişkileri arasında çok önemli bir fark vardır. Klasik sömürgelerle metropoller arasında denizler, okyanus-

lar vardır. Bu durum, emperyalist ve sömürgeci devletin, sömürgeci üzerinde baskı örgütlemesini, baskısını sürekli kılmasını engellemektedir, zorlaştırmaktadır. Eksilen güçlerini, eksilen araç ve gereçlerini tamamlaması zorlaşmaktadır. Buna karşılık sömürgeci karşıklıklar metropole yansımamaktadır. Veya uzun bir aradan sonra yansımaktadır. Bu karşıklıklar metropol ülkenin siyasal yaşantısını organik olarak etkilemektedir. Bu yönetim biçimi metropol ülkede demokrasinin yaşanmasını tehlikeye sokmamaktadır. Kürdistan ise, sömürgeci devletlerin topraklarının uzantısında olan bir sömürgeci Kürdistan'ın devletlerarası sömürge olduğunu, sömürge bile olamadığını daha önceleri de belirtmiştik. Bu durum devletin baskı mekanizmalarının kolayca örgütlenmesini, çalıştırılmasını, sürekli kılınmasını sağlamaktadır. Bu, devlet için kuşkusuz büyük bir avantajdır. Fakat Kürdistan'ın yönetim biçimi Türk siyasetinin tıkanmasının temel nedeni, Kürdistan sorunu konusunda bir çözüme ulaşamamasıdır. Ekonominin düzlüğe çıkamamasının, enflasyonun bir türlü düşürülememesinin temel nedeni yine, Kürdistan'ın yakılıp yıkılmasıdır. Devlet olağanüstü harcamalar yaparak Kürdistan'ı yakıp yıkmaktadır. Buysa hem Türkiye'nin, hem de Kürdistan'ın günden güne yoksullaşmasını getirmektedir. Kirli savaş hem insan kaynaklarını, hem de doğal kaynakları eritmektedir.

Türkiye, Türklerle Kürtler arasında hiçbir fark olmadığını, hiçbir ayırım-gayrım yapılmadığını vurgulamaktadır. Fakat, Kürdistan hep sıkıyönetimlerle, olağanüstü hallerle, kararnamelerle yönetilmektedir.

Türkiye'de hukuk kurumlarının çalışmaması, kurumların birer birer çürümesi, yine Kürt sorununa baskıdan ve zulümden başka hiçbir yol-yöntem düşünülmemesi nedeniyledir. 31 Aralık 1995'de Beytüşşebap'ta meydana gelen ve 15 Mart 1996 tarihli *Hürriyet* gazetesinde **Emin Çölaşan** tarafından haberleştirilen olay, mahkemelerin askeri güç karşısında nasıl etkisiz kaldığını, askeri güç karşısında yargıçların hiçbir hükmünün kalmadığını, hukuk kurumlarının çürütüldüğünü çarpıcı bir şekilde göstermektedir. Öte yandan, gerçeklerin üzerini örtmeye çalışan, yalvaran propagandasını yapan medya ve basın da hiçbir zaman saygınlık elde edemez.

Devlet hayatında, "adalet" in nasıl zedelendiğini göstermek için şu sürece dikkat çekmek gerekiyor. Son zamanlarda, bazı milletvekilleri, bazı insan hakları, kurumları, "faili meçhul" cinayetler, köylerin yakılması yıkılması, gözaltına alınan insanların işkence edilerek öldürülmeleri gibi konularda bazı incelemeler yapıp raporlar hazırlıyorlar. Raporlarında olayları yönlendiren bazı görevlilerin adlarını da açıklıyorlar. Yetkililer, bu olaylar, bu olaylara karışan görevliler hakkında soruşturma açacağı yerde, görevlileri **PKK**'ye hedef gösteriyor iddiasıyla bu raporları hazırlayanlar hakkında soruşturma açtırmaktadırlar.

"Kürt Terörü" nün İçeriği

Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması, Ortadoğu'da, bugüne kadar Türkiye, İran, Irak, Suriye gibi devletlerin her zaman birbirleriyle çok yakın ilişkiler kurmalarını, Kürtlere karşı birbirlerini güçlendiren politiklar uygulamalarını gerekli kılmıştır. Bu devletler, Kürt sorununun müşterek sorunları olduğunun bilincine varmış, buna göre diplomatik ve askeri faaliyetler yürütme gereği duymuşlardır. Bu, devletlerin siyasal isteklerinin ve iradelerinin dışında gelişen nesnel bir sonuçtur. Hatta 1920'li ve 1930'lu yıllarda Sovyetler Birliği-Türkiye ilişkilerinin gelişmesinde de bu konu önemli bir etken olmuştur. Bu yıllarda, Ağrı ayaklanmaları ve Dersim ayaklanmaları sırasında, Sovyetler Birliği-Türkiye ilişkilerinin birbirine çok uyumlu bir şekilde gelişmesinin temel nedenlerinden biri, yine "müşterek sorun" olarak algılanan Kürt sorunudur. Güney Kafkasya'da 1923 yılında kurulan **Kızıl Kürdistan Cumhuriyeti**'nin başına gelenler de, incelenmesi gereken önemli bir konudur. **Kızıl Kürdistan Cumhuriyeti**, 1923 yılında, Ermenistan ve Azarbeycan arasında, Karabağ'ın güneyinde ve Güneydoğusunda, Laçin, Kelbecer gibi yörelerde kurulmuştur. **Kızıl Kürdistan Cumhuriyeti**'nin 1928'de statüsünün düşürülmesi, 1932'de tamamen kaldırılması, daha sonraki yıllarda da bu cumhuriyette yaşayan Kürtlerin Orta Asya'daki çeşitli cumhuriyetlere, Türk kökenli halkların yaşadıkları

cumhuriyetlere sürgün edilmeleri, dağıtılmaları, tarihin gizli kalmış, gizli kalması istenen olgularından biridir. Öte yandan Kürtler tarafından da yeterince aydınlatılmış bir süreç değildir. Bu süreç, ancak, **Hoybun**'un kurulması (1927), Ağrı Ayaklanmaları ve **Troçki**'nin Türkiye'deki sürgün yaşamı (1928-1932 Büyükada) olgularının ışığı altında Türkiye-Sovyetler Birliği ilişkilerinin değerlendirilmesiyle mümkün olabilir.

Yukarıda bölünmenin, parçalanmanın ve paylaşılmanın, Kürdistan'ın iskeletini parçaladığı, Kürt toplumunun beynini dağıttığı söylenmişti. Bunu şu şekilde kavramak da mümkündür: Bölünme, parçalanma ve paylaşılma sonunda Kürtlerin eli ayağı bağlanmıştır. Kürt toplumu zincirlere vurulmuştur. Kürtler, zincire vurulduklarının, zincirin halkalarının daha da kalınlaştırıldığının, sıklaştırıldığının bilincine ancak son yıllarda vardılar. **PKK** mücadelesiyle bu bilinç gelişti. Kürtler bu zincirleri kırmanın, özgürleşmenin mücadelesini veriyorlar. Zincirlerin kırılması sırasında çok büyük gürültüler çıkıyor. İşte başta Türkiye Cumhuriyeti devleti olmak üzere, devletlerin "terör" dedikleri budur. Türk devleti, medyayı, basın-yayın araçlarını etkin bir şekilde kullanarak, yönlendirerek, kamuoyunun dikkatini, "zincirlerden kurtulma mücadelesinde ortaya çıkan gürültüler" yöneltmektedir. Kürtlerin zincirlere nasıl vurulduğunu, zinciri oluşturan halkaların nasıl sıklaştırıldığını, kalınlaştırdığını düşündürmemek, bu gibi konuların kamuoyunun bilincine çarpmasını önlemek için de her önlemini almaktır.

Daha somut bir örnek verelim. Bir kişiyi mal varlığına kolayca el koymak için sandalyeye bağlıyorsunuz. Bu şekilde zor ve baskı uygulayarak ondan bazı beyanlar, imzalar almak için çaba harcıyorsunuz. Sandalyeye bağlanan kişi, bu bağlarından, zincirlerinden kurtulmaya, kıpırdanmaya çalışıyor. Kendisini zincire vuranlara öfkesini dile getiriyor. Etrafında dolaşanlara tekme atmak için çaba sarf ediyor. Ulaşabildiği yerlerini turnaklamak istiyor, yüzlerine tükürüyor. Kendisini bağlayanlara, zincire vuranlara karşı elinden gelen her türlü protestoyu sergiliyor. Kurtulmak için her yolu deniyor... İşte "terör" denilen olgu budur. Kişinin zincire vurulduğu, bunun neden gerçekleştirildiği ise hiç görülüyor.

Kürtlerin gaspedilmiş haklarına kavuşabilmeleri, doğal yaşamlarını sürdürmeleri için her türlü faaliyetlerde bulunmaları, bu çabalarını güçlendirmeleri çok doğaldır. İşte başta Türk devleti olmak üzere, çeşitli devletlerin "Kürt terörü", "PKK terörü" dedikleri olayın içeriği budur. Kırılmaya çalışılan zincirlerin sesleri, tekmeler, turnaklamalar, öfkenin dile getirilmesi "terör" olarak değerlendiriliyor. Ama Kürtlerin zincire vurulmasının konuşulmasını engellemek için, kitlelerin bu bilince ulaşmasını engellemek için her türlü önlem alınıyor.

O halde, "terör"den önce, devlet terörünün konuşulması gerekiyor. Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması, nesnel olarak devlet terörünün örgütlenmesini, devletlerarası terörün örgütlenmesini gerekli kılmıştır. Devlet terörünü görmezden, duymazdan, bilmezden gelerek "Kürt terörü"nden söz etmek, "PKK terörü"nden söz etmek hiç inandırıcı değildir. Kürtlere karşı devletlerarası bir terörün uygulamaya konulduğunu tartışmadan, "Kürt terörü"nden söz etmek, "PKK terörü" şikayet etmek hiç anlamlı değildir. 1988'de Güney Kürdistan'da, Halepçe'de Saddam Hüseyin rejimi, Kürtlere zehirli gaz kullanarak soykırım yapmıştır. Soykırım tehlikesine karşı onbinlerce Kürt de, Güney Kürdistan'dan, Kuzey Kürdistan'a geçmek zorunluluğunu duymuşlardır. Sınırdan önlem alan Türk birliklerinde görevli Türk doktorları da, uluslararası kurumlara ve uluslararası kamuoyuna karşı, "göçmenler üzerinde yapılan incelemelerde kimyasal silah kullanıldığına dair bir iz rastlanmamıştır..." türünden raporlar açıklıyordu. Bu olgu bile Kürtlere karşı, devletlerarası terörün nasıl örgütlendiğini, devletlerin bu konuda nasıl işbirliği yaptığını, bu sürecin nasıl yaşama geçirildiğini açıkça gösteriyor.

Yeni Kürt Toplumunu

Devlet terörünün olağanüstü bir şekilde tırmandırılmasına rağmen, PKK önderliğinde süren ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinin durdurulması, yükselmesinin engellenmesi

mümkün olmamıştır. Ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi Kürt toplumunun yaşadığı en önemli süreçtir. Bu Türk ekonomisinde ve Türk siyasetinde etkilerini her zaman duyurmaktadır. Ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi Kürt toplumunu allak-bullak etmiştir. Toplumsal kurumların, toplumsal ilişkilerin özünde önemli değişimler olmaktadır. Siyasal, toplumsal, kültürel değer yargıları değişmiştir. Kürt halkının siyasal kültür, siyasal ve toplumsal değer yargıları değişmektedir, uluslaşma hızlanmaktadır.

Yaygın ve derin bir savaş süreci yaşanmaktadır. Savaşta, devlet, jandarma, polis, ordu, korucu, özel tim legal güçleri yanında, kontrgerilla gibi illegal güçleri de devreye sokmaktadır. Bu ise savaş hem derinleştirmektedir, hem de yaygınlaştırmaktadır. Köylerin yakılıp-yıkılması, onbinlerce ailenin, milyonlarca insanın göçe zorlanması, temel yaşam kaynaklarının tahribi, insanların, ailelerin doğal yaşamlarını sürdürmelerine engel olmaktadır. Gerillaların cesetlerine ailelerin sahip çıkmaları devleti rahatsız eden olayların başında yer almaktadır. Bunun için devlet çoğu yerde, gerilla cesetlerini ailelerine vermemenin yollarını aramaktadır, keyfi bir şekilde cesetleri vermemektedir, yok etmektedir. Bu ise devletle Kürt halkı arasında yeni yeni sürtüşmelerin meydana gelmesine neden olmaktadır. Bazen bir gerillanın toprağa verilmesi sırasında, üç-beş kişinin daha toprağa verilmesi gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Savaş süresince toplum, geleneklerini yaşayamamaktadır. Doğum törenleri, düğünler, ölüm törenleri gerektiği gibi yaşanmamaktadır. Savaş sürecine paralel olarak bu kurumlar da politik bir içeriğe sahip olmaktadır. Doğum, düğün, ölüm törenleri mecburi göçler nedeniyle maddi olarak yaşanmadığı gibi, siyasal içerik kazanmalarından dolayı, bu törenlerin gerçekleştirilmelerini engellemek için devletin müdahalesi de durmadan artmaktadır. Her ilde, her ilçede, şehitlikler oluşmuştur. 27 Kasım, 15 Ağustos, 21 Mart günlerinde insanlar, aileler şehitlerini ziyaret etmektedir. Bazı yerlerde, insanlar, Cuma namazından sonra şehitlere gitmektedirler.

Özellikle savaş nedeniyle geleneklerin, törenlerin yaşanmaması, onların çözülmesini de getirmektedir. Fakat savaş sürecinde yeni yeni kurumlar da oluşmaktadır. Yeni oluşan kurumların siyasal içerikli olduğu hemen anlaşılabilir. 1980'den önce, Kürtler

çocuklarına, Zozan, Sisi, Delal, Rûken, Rojda, Zana, Mizgîn gibi isimler koyuyorlardı. Günümüzde doğan çocuklara ise, Brûsk, Çekdar, Şoreşger, Şervan, Cudî, Gabar, Zagros, Pêşeng gibi isimler konuluyor.

Şehitlerin mezarlıklarda ziyaret edilmeleri; Kürtlerin, Şeyh Said, Cibranlı Halit, Seyit Rıza, Ali Şer, Kadî Muhammet gibi şehitlerin anılmalarını da getirmiştir. İhsan Nuri, Melle Mustafa Barzani, Dr. Nuri Dersimi, Celadet Bedirhan, Kamuran Bedirhan, Kadri Cemil Paşa, Ekrem Cemil Paşa gibi kişilerin eylemleri yeniden değerlendirilmektedir. Bütün bunlar uluslaşma sürecini hızlandırıcı etkiler yaratmaktadır. Bir halkın geçmişte yaşadığı kıvançlı ve acılı olayların kollektif bir şekilde kutlanması ve anılması, uluslaşmayı sağlayan en önemli dinamiklerden biridir. Ulusal duygunun gelecek nesillere aktarılmasının en önemli yolu da bu anma ve kutlama günleridir. Ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi sürecine anma ve kutlama günleri kurumsallaştı. 27 Kasım, 15 Ağustos, 21 Mart büyük bir coşkuyla kutlanmaktadır. Mazlum Doğan, Hayri Durmuş, Kemal Pir, Haki Karer, Mustafa Karasungur, Mahsum Korkmaz, Ferhat Kurtay, Berivan, Zekiye Alkan.. gibi şehitlerine titizlikle sahip çıkması, PKK 'yi geliştiren, kurumsallaştıran önemli bir olgudur.

Gerilla mücadelesi, kültürel alanda, basın alanında, politik alanda çeşitli örgütlenmelerin, kurumlaşmaların meydana gelmesini de sağlamıştır. Bu kurumlaşmalara engel olmak için devlet çok yoğun önlemler almaktadır. Devlet terörü bu alanlarda da yoğun bir şekilde hissedilmektedir. Örneğin *Mezopotamya Kültür Merkezi'ne Kürt Enstitüsü'ne, Arya Kültür ve Sanat Kurumu'na*, benzer kurumlara, arka arkaya yapılan baskılar, kitlesel gözaltılar, tutuklamalar kurumlaşmaların engellenmesini amaçlamaktadır. Fakat, gerilla mücadelesinin yarattığı güç, moral, coşku o kadar yüksektir ki, devletin bütün baskılarına rağmen bu sürecin önü alınamamaktadır. Bu kurumlaşmaların en önemlisi kuşkusuz ki **MED TV'dir. Özgür Gündem, Özgür Ülke, Yeni Politika** yine bu güç ve moralle yayına girmiş gazetelerdir. Bu gazeteler 1990'lı yıllarda çok büyük işlev gerçekleştirmişlerdir. Bu gazetelerin kolleksiyonlarının çok büyük değeri vardır. **Halkın Emek Partisi**

(HEP), **Demokrasi Partisi (DEP), Halkın Demokrasi Partisi (HADEP)** gibi siyasal parti örgütlenmelerinin temelinde yine böyle bir moral vardır. Anayasa Mahkemesi tarafından arka arkaya kapatılmalarına rağmen, "faili meçhul" cinayetlere, kitlesel gözaltılara ve tutuklamalara rağmen, faaliyet yürütmelerinin engellenmesi konusunda binbir türlü entrikaya rağmen örneğin **HADEP'in** hala ayakta ve dipdiri olması, bu güçten ve moralinden kaynaklanmaktadır. Benzer engellemelerin yukarıda isimleri sıralanan gazeteler için de yapıldığı bilinmektedir. Bu gazetelerin yöneticilerinden, yazarlarından, muhabirlerinden dağıtıcılarından onlarca şehit vardır. 1994 sonunda **Özgür Ülke'nin**, 1994 başlarında da **Demokrasi Partisi'nin** çok güçlü bombalarla havaya uçurulduğu bilinmektedir.

HEP, DEP kuşkusuz, **PKK'nin "yan kuruluşu"** değildir. **HADEP** de öyledir. Fakat bunların **PKK'yi** bağrından çıkaran Kürt halkı tarafından desteklendiği de çok açıktır. **Sürgünde Kürdistan Parlemtosusu** politik kurumlaşmaların başka bir örneğidir. Kürdistan ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi sürecinde diplomasi de kurumlaşmaktadır. Çeşitli devletlerin nezdinde, çeşitli uluslararası kurumlarda Kürt diplomasisinin etkinliği günden güne artmaktadır.

Mücadele, Kürt toplumunun bütün kesimlerini etkilemektedir. Kadınların mücadeleye katılması, gerilla hareketinde etkin görevler almaları, başlı başına büyük bir olaydır. Bu, herhangi bir ulusal ve toplumsal kurtuluş hareketinin gelişkinliğinin seviyesini gösteren en önemli olgulardan biridir. Köylülüğün siyasal kültüründe, geleceğe ilişkin beklentilerinde önemli değişimler olmuştur. Gerillaların kırsal alanlarda, köylülerle içiçe olması, köylülerin siyasal tutumlarının ve davranışlarını çok etkilemiştir. Gerilla mücadelesi, Kürdistan'da işçilerin düşüncelerini de etkilemiştir. Örneğin, Batman'da ulusal mücadele yanında tavır koyan, bu bakımdan Türk-İş ve DISK gibi Türk işçi örgütleri tarafından suçlanan ve afaroz edilen önemli bir Kürt işçi kesimi ortaya çıkmıştır. Mücadele, kasaba insanının düşüncelerini, tutumlarını bile etkilemiştir.

Gerilla mücadelesinin ortaya çıkardığı en önemli kategori,

kanımca aydınlardır. Mücadele sürecinde, Kürt aydınları, "**kendisi için aydın**", "**Kürtler için aydın**" olmaya başlamışlardır. Bunun, Kürt tarihinde henüz yeni başlayan bir süreç olduğu söylenebilir. Bu bakımdan "**faili meçhul**" cinayetlerin, kaçırılıp kaybedilmenin, katledilmenin en önemli hedefi aydınlar olmuştur.

Gerilla mücadelesi sadece Kuzey Kürdistan'da değil, Kürdistan'ın her kesiminde, Kürtlerin yaşadığı her yerde, etkili olmaktadır. Ortadoğu'da Kürtlerin, bölünmenin, parçalanmanın ve paylaşılmanın nedenleri hakkında, daha çok düşünmektedirler. Kürtler, artık, Türkiye'deki, Ortadoğu'daki ve dünyadaki konumları ve statüsizlikleri hakkında daha çok düşünmektedirler, kendi konularını daha çok tartışma ve soruşturmaktalardır.

Eski Kürt toplumu yıkılmıştır. Şeyhlik, aşiret, aşiret reisliği, büyük toprak sahipliği gibi geleneksel ve gerici kurumlar, ancak devletin maddi ve manevi desteğiyle ayakta tutulmaya çalışılmaktadır. Devlet bu kurumları koruculuk adı altında ayakta tutmaya, gericiliği diriltmeye çalışmaktadır. Kürt toplumu altüst olma sürecini yaşamaktadır. Bu altüst olma sürecinde, yeni kurumlar, yeni değerler, yeni ilişkiler oluşturmaktadır. Toplum ileride, çok daha ileri ve çağdaş bir düzeyde yeni dengelere ulaşacaktır. Kürdistan eski Kürdistan değildir.

Mücadele, ulusal olduğu kadar toplumsal bir mücadeledir. Toplumsallık boyutunu, örneğin, koruculuk adı altında yeniden diriltmeye çalışan kesimlerle mücadele oluşturmaktadır. Devletle işbirliği yapan bu sınıfların ulusal talepleri olmadığı bilinmektedir. Kürdistan'da ulusal talepler, aydınlar ve emekçi kesimler tarafından ileri sürülmektedir. Bu kesimlere karşı mücadele geliştikçe, mücadelenin ulusal boyutu hem yaygınlaşmakta, hem de derinleşmektedir.

Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi ve Türk Solu

Yukarıda, Türk devletinin ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesini bastırabilmek için Türk basınını, Türk üniversitesini, Türk siyasal partilerini, yargı organlarını, işçi ve işveren sendikalarını,

Diyanet İşleri Başkanlığı gibi kurumları, sportif kurumları, aile kurumunu, yani sivil toplum örgütleri denilen çeşitli kurumları arkasına aldığı, bunlara resmi ideolojiyi benimsettiğini belirtmiştik. Medyanın, günlük basının, resmi ideolojinin gereklerine göre bir yayın sürdürmesi, PKK'nin açıklamalarının yasaklanması, bu açıklamaları değerlendiren gazetelere çok ağır cezalar uygulanması, kamuoyundan savaş hakkında sağlıklı bilgiler sahibi olmasına engel olmaktadır. **Barolar Birliği**, **Gazeteciler Sendikası** vb. çeşitli kurumlar gibi Türk halkı da kirli savaşa karşı duyarsızdır. Halkın savaşın durdurulması konusunda, devlete, hükümete, siyasal partilere, TBMM'ne vs. hiçbir baskısı yoktur. Türk halkının, kirli savaş konusunda böylesine duyarsızlaştırılması, devlet politikalarını, "**faili meçhul**" cinayetleri, temel yaşam kaynaklarının tahrip edilmesini, ormanların yakılmasını, köylerin yakılıp-yıkılmasını, onbinlerce ailenin, milyonlarca insanın doğal çevrelerinden koparılmasını, köylerini, evlerini barklarını terke zorlanmalarını... destekler bir duruma getirilmesi elbette, başlı başına bir olgudur ve bu olgu zengin olgusal dayanaklarıyla incelenmelidir. Bunun Kürt halkı açısından, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi açısından olumsuzluk olduğu açıktır. Türk halkı, Bosna-Hersek'deki, Çeçenistan'daki, Batı Trakya'daki Müslümanların sorunları karşısında çok hassastır, ama Müslüman Kürtlerin çığlıklarına karşı kulaklarını tıkamıştır. Kürtler için çok olumsuz olan bu durum, hükümet için, baskı ve zulüm politikalarının sürdürülmesi için büyük bir avantajdır. Bu, sahte içi boş "**kardeşlik**" söylemleriyle geçiştiriliyor. Bu duyarsızlık karşısında "**Halkların kardeşliği**" sloganı anlamlı olmuyor. **İnsan Hakları Derneği**, **Çağdaş Hukukçular Derneği** gibi birkaç kurum ve kuruluşun bu konulardaki çok değerli çabalarını elbette dikkatten uzak tutmamak gerekir.

Televizyonlarda, arka arkaya verilen birkaç haberin ve bu haberlere karşı sergilenen tavırların irdelenmesinde yarar vardır. İlk olarak, Kürdistan'daki operasyonlara ilişkin haberler veriliyor. "**Ölü ele geçirilen PKK'li teröristlerin sayısı 130'a yükseldi**" Haber görüntülü olarak veriliyor. Savaş uçakları, savaş helikopterleri uçuyor, dağı, taşı durmadan bombalıyor. Tanklar, ağır toplar,

makinalı tüfekler etrafa ölüm saçıyorlar. Binlerce asker araziye dağılmış... Yollar askeri araçlarla dolu... Daha sonra haber spikeri yeni bir habere geçiyor. "Şeker fiyatlarına % 30, tüpgaz fiyatlarına % 15 zam yapıldı" diyor. "Tüpgaz fiyatlarına 20 gün içinde yapılan ikinci zam halkı bıktırdı. Halk zamlardan şikayetçi..." Arkasından, herhangi bir şehirde, "PKK'lı teröristlerle girdiği çatışmada şehit düşen bir er" cenaze töreninden görüntüler veriliyor.

Türk halkı, kirli savaşı da, zamları da hiç tepkisiz bir şekilde izliyor. Bu iki olgu arasında bağ kurmuyor. Yaşantısını zorlaştıran esas unsurun kirli savaşa yapılan yatırımlar, bu konularda yapılan olağanüstü harcamalar olduğunu düşünmüyor. Oğlunun, yakınının, Kürt bölgelerinde neden öldüğünü, sakat kaldığını düşünmüyor. Türk halkı, "1.5 metre kara ve soğuğa rağmen, binbir fedakarlık göstererek teröre karşı mücadelesini sektirmeden sürdüren Mehmetçik"e dua ediyor, fakat bu koşullarda yaşam mücadelesi veren Kürt gençlerinin, PKK gerillalarının, bu ağır koşullara neden katlandığını, ne istediğini, hangi amaçlara ulaşmak için bu koşullara katlandığını... düşünmüyor.

Bunların ötesinde, devlet, PKK kayıplarını olağanüstü artırarak, kendi kayıplarını olağanüstü derece düşürerek Türk halkını kandırmaya, halka yanlış bilgiler vermeye çalışıyor. Medyayı, basını denetleyerek, yönlendirerek Türk halkına gerçekleri duyurmamaya özen gösteriyor. Türk halkı bundan da çok rahatsız görünmüyor. Fakat ekonomik zorluklar arttıkça devlete, hükümete bazı şeyleri sormak, sesini yükseltmek zorunda kalacaktır.

Türk halkının, çeşitli kurumların kirli savaş konusundaki duyarsızlığı karşısında, PKK, Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi gibi kurumlara, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa, İtalya gibi devletlere Kürt sorununu anlatmaya çalışmaktadır. Kürt sorununun çözümü konusunda duyarlı olmalarını talep etmektedir. Bu durum bir Türk Solu tarafından, "emperyalizme teslim olmak", "Kürtleri emperyalizme satmak", "burjuvaziyle ve emperyalizmle işbirliği yapmak" şeklinde değerlendirilmektedir. marksist-leninist olduklarını özenle vurgulayan bazı sol hareketler,

PKK'yi bu konuda, yoğun bir şekilde eleştirmekte, bazen de suçlamaktadır. Fakat bu yoğun eleştirileri ve suçlamaları yapanlar, şu temel altı konuda hiçbir şey söylememektedirler, bu temel konularda birşey söylememek için özen göstermektedirler.

1) Kürdistan'da emperyalizm esas oyununu, 1920'li yıllarda, daha doğrusu 1915-1925 senelerinde gerçekleştirmiştir. Bu dönemde, zamanın en büyük emperyalist gücü olan Büyük Britanya başta olmak üzere emperyalist ve sömürgeci devletler, Kürdistan'ı ve Kürt ulusunu, Kürtlerin istek ve iradesine rağmen bölmüşler, parçalamışlar ve paylaşmışlardır. Bu süreçte, Büyük Britanya, Fransa, İtalya gibi emperyalist devletlerin en önemli işbirlikçileri kemalistlerdir, Arap monarşileri ve Fars monarşisidir. Bu, dünyada gerçekleştirilen, en önemli "böl-yönet" politikasıdır. Bu politikanın Kürdistan'da, "böl-yönet-yoket" biçiminde uygulandığını daha önce de belirtmiştik. Fakat Türk solcuları bu süreci incelemekten daha özenle kaçınmaktadırlar. Bolşeviklerin kemalistlere yardım etmeleri, kemalistlerin solculuğunu göstermez, Bolşeviklerin duyarsızlığını gösterir. Emperyalistler ve onların kemalist işbirlikçileri tarafından Kürdistan'ın ve Kürt ulusunun bölünmesi, parçalanması ve paylaşılmasına hiç ses çıkarılmaması, Bolşeviklerin bu sürecin bilincine varmadıklarını gösterir. Zira emperyalistlerin, Sovyetler Birliği'ni ciddi bir şekilde sınırlamaları, Bolşevik düşüncesinin ve eyleminin sınırlanması, Ortadoğu'nun zengin petrol kaynaklarının denetlenmesi, Kürdistan'da uygulanan bu politikayla çok yakından ilgilidir. Fakat Türk solu bu süreci hiç konuşmamaktadır, bunun konuşulmaması için önemli bir çaba harcamaktadır.

Kürt sorunu, Kürdistan sorunu, Türk solu tarafından Misak-ı Milli sınırları içinde değerlendirilmektedir. Böylece "Bağımsız Türkiye" gibi sloganlarla, emperyalistlerin ve sömürgecilerin Kürdistan'ı ve Kürt ulusunu bölme, parçalama ve paylaşma eylemi onaylanmış, desteklenmiş olmaktadır. Bu koşullarda, "Bağımsız Türkiye" sloganı, Kürtler için neyi ifade ediyor?

2) Bu çevreler Kürtleri, "emperyalistlerle işbirliği yapıyorlar", "Kürtleri emperyalizme satıyorlar" şeklinde eleştiriyorlar ve suçluyorlar, ama kendi devletlerinin emperyalist devletlerle

işbirliği yapmaları, bu işbirliğini durmadan geliştirmeleri konusunda, kendi devletlerine bir eleştiri yöneltmekten özenle kaçınıyorlar. Köylerin yakılıp-yıkılması, temel yaşam kaynaklarının tahrip edilmesi, Kürdistan'da "failli meçbul" cinayetlerin sıradan bir devlet politikası olarak uygulanması konusunda bir şey dememeye özen gösteriyorlar. ABD, Almanya vs. emperyalist olarak suçlanıyor, ama bu devletlerle işbirliği yaparak Kürdistan üzerindeki emperyalist emellerini yaşama geçirmeye çalışan Türkiye'ye bir şey denilmiyor. Kaldı ki, Kürtlerin, PKK'nin eylemi "işbirliği", kavramı çerçevesinde değerlendirilemez. Bu, ancak Kürt sorununun anlatılması, PKK'nin düşüncesinin ve eyleminin, amaçlarının anlatılması çerçevesinde sürdürülen bir diplomatik faaliyet olarak değerlendirilebilir. Türk Solu ise, ABD, Almanya, Fransa gibi devletlerle siyaset yapmayı, diplomasi geliştirmeyi, "işbirlikçilik" olarak algılıyor. Halbuki, bazı temel ilkelerini mümkün olduğu kadar koruyarak, PKK herkesle, her güçle, her devletle görüşebilir. Bu, politik ve diplomatik bir faaliyettir. Politik faaliyet sürdürülürken taviz de verilir, taviz de koparılır. Politika bilimsel bir faaliyet alanı değildir. Bilimde taviz olmaz.

3) Türk solcularının PKK'yi en çok eleştirdikleri konulardan biri de sosyalizmle ilgilidir, sosyalizmle ilgili olarak ortaya çıkmaktadır. Ulusal sorunun kalıcı çözümünün, tek çözümünün sosyalizmde olduğu, halbuki PKK'nin sosyalizmden gittikçe uzaklaştığı vurgulanıyor. Burada, Türk solunun hiç tartışmadığı, tartışmaktan özenle kaçındığı olguysa, Polonya, Macaristan, Çekoslovakya, Bulgaristan gibi Doğu Avrupa ülkelerinde, Sovyetler Birliği'nde, Arnavutluk'ta vs. sosyalist iktidarların neden yıkılış sürecine girdiğidir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ve Doğu Avrupa'da sosyalist iktidarlar yıkıldıktan sonra, Ermeni-Azeri çatışması başta olmak üzere, Moldovya-Rus, Mesket-Özbekler çatışmalarının neden ve nasıl ortaya çıktığıdır. Romanya'da Macar-Romen çatışmasının, Bulgaristan'da Türklerin Bulgarlaştırılması kampanyasının araştırılması yine önemlidir. 1988 yılında, Halepçe soykırımından önce ve sonra Irak'ta Sovyet danışmanlar vardı? Bu danışmanlar, kimyasal silahların üretilmesinde ve kullanılması konusunda Saddam Hüseyin

rejimine danışmanlık yapıyorlardı. Kimyasal silahlar, yani kitle imha silahları konusunda danışmanlık yapmak... Bu silahların Kürtlere karşı yani dünyanın en mazlum halklarından birine karşı kullanıldığı da biliniyordu. Bu olgu, sosyalist teoriyle ve sosyalist pratikle nasıl bağdaştırılıyor? "Orada zaten sosyalist bir hükümet yoktu", "O devlette zaten sosyalizm hiçbir zaman uygulanmadı.." gibi açıklamalar tatmin edici midir? İşte bu tür sorunlar da sosyalistler tarafından hiç tartışılmamaktadır. Bu sorunlar bilmezden, görmezden, duymazdan, gelinmektedir.

4) Ulusların kendi geleceklerini belirleme hakkı ilkesinin sosyalizmin önemli ilkelerinden biri olduğu bilinmektedir. 1917 Devrimi'yle bu ilkenin eksiksiz bir şekilde yaşama geçtiği de kabul edilmektedir. Örneğin 1960'lı yıllarda, 1970'li yıllarda bu ilkenin mükemmel bir şekilde yaşama geçtiğinden hiç kuşku duyulmuyordu. "Sovyetler Birliği'nden ulusal sorun çözülmüştür" deniliyordu. 1991'de, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonraysa, bunun hiç de böyle olmadığı anlaşıldı. Türk solcuları bu süreci de hiç tartışmıyor. Örneğin 1923'de Kızıl Kürdistan Cumhuriyeti'nin kurulması, daha sonra bu cumhuriyetin statüsünün düşürülmesi, daha sonra da iptal edilmesi, cumhuriyetin tamamen ortadan kaldırılması, arkasından da Kürtlerin Orta Asya'ya sürgün edilmeleri bilmezden, duymazdan gelinmektedir.

Ulusların kendi geleceklerini belirleme haklarından söz edildiği zaman, bu konuyla ilgili olarak Türk solunun, 1960'lı yıllardaki düşüncesine de değinmek gerekiyor. O yıllarda solcular, ulusların kendi geleceklerini belirleme haklarına saygılı olduklarını, fakat bu hakkın ille de ayrılmayı gerektirmeyeceğini, sosyalizmin kurulduktan sonra ulusal sorunun kendiliğinden çözüleceğini vurguluyorlardı. O yıllarda bunları söyleyenler bugün yine sosyalist marksist-leninist olduklarını söylüyorlar, fakat en azından bir kısmı, Kürt sorununda, artık Kürtlere değil, *Milliyetçi Hareket Partisi'ne*, *Alpaslan Türkeş'e*, *Bülent Ecevit'e* daha yakın duruyorlar. Pek çoğu ise artık, *Cumhuriyet Halk Partisi'ni* aşamıyor. Bu bakımdan, 10 yıl Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığı yapmış bir kamu görevlisinin emekli olur olmaz *Milliyetçi Hareket Partisi'ne* kaydolması hiç yadırganmıyor.

5) Türk solcuları sık sık, Kürt sorununun "**Kürt milliyetçileri**" tarafından değil, Türk işçi sınıfının öncülüğünde, emekçi sınıfların öncülüğünde, çözüleceğini vurgulamaktadır. Halbuki Türk işçi sınıfı Kürdistan'da sürdürülen kirli savaş konusunda ağırlığını hiç koymamıştır. Hatta, "**eşkiya ile mücadele**" adı altında, savaştan yana açıklamalar yapmaktadır. Emekçi sınıflara mensup çeşitli kesimler, ücretlerinin yükseltilmesi konusunda yaptıkları gösterilerde, mitinglerde, yürüyüşlerde, "**kirli savaşa karşıyız**", "**kirli savaş durdurulmalıdır**", "**kirli savaş için harcama yapılmamalıdır...**" şeklinde slogan bile atmıyorlar. Bunları dile getiren bir pankart bile taşıyorlar. Halbuki enflasyonun temel nedenlerinden biri, belki en başta gelen nedeni, devletin haddi hesabı olmayan, sorulmayan, sorulamayan, denetlenemeyen savaş harcamalarıdır. Emekçilerin ücretlerine zam yapılamamasının, en azından enflasyon oranında zam yapılamamasının temel nedeni budur. Kaldı ki, bu harcamalarla Kürdistan'ın yakılıp yıkıldığını, milyonlarca insanın sürgün edilip yurdundan, doğal çevresinden koparıldığını daha önce de belirtmiştik. Kürt sorununa böylesine uzak duran, uzak durmak için çaba gösteren bir emekçi sınıfı, bu sorunu nasıl çözecektir? Hele hele bu sorun nasıl, onun öncülüğünde çözülecektir?

6) Marksist-leninist veya bilimsel sosyalist örgütler ve partiler arasında, birbirleriyle çeşitli konularda, epeyce çelişkisi olanlar da vardır. Çeşitli konularda birbirleriyle kıyasıya çekişen, dövüşen bu örgütler, Kürt sorunu söz konusu olduğu zaman veya **PKK** söz konusu olduğu zaman, çok hızlı ve çok rahat bir şekilde birleşebilmektedirler. Aynı terminolojiyle, aynı kavramlarla, **PKK**'ye veya Kürtlere karşı çıkmaktadırlar. Bunlar da üzerinde tartışılan, konuşulan, bilincine varılan konular değildir. Bu konu 1980'den önce de böyleydi. Sovyetler Birliği taraftarı olan, Çin taraftarı olan, Arnavutluk taraftarı olan siyasetler vardı. Bu siyasetler birbirleriyle gerek teorik olarak, gerek pratik olarak çok derin çatışmalar içinde olmalarına rağmen, Kürt sorunu karşısında aynı tutum ve davranışı sergilemiyorlardı.

Bütün bunlar Türk soluyla Kürt solu arasında Kürdistan'ı kavrayış ve yorumlayış bakımından çok büyük farklar olduğunu göstermektedir. Türk solcularının önemli bir kısmı Kürdistan'ın bir

sömürge olduğunu bile söyleyememektedirler. Halbuki Kürdistan, fiili olarak sömürge bile değildir. Türk solunun Filistin Kurtuluş Hareketine ve Kürt hareketine karşı bakışı birbirinden oldukça farklıdır. Türk solundan hiçbir örgüt veya parti, Filistinlilere, "**İsrail Komünist Partisi içinde örgütlenin, Yahudi emekçilerle, Filistinli emekçilerin düşmanları birdir**" dememiştir. Filistinlilerin ayrı örgütlenmeleri çok doğal karşılanmaktadır. Halbuki **İsrail Komünist Partisi** ciddi bir komünist partisidir. Gerek teorik olarak, gerek pratik olarak, her zaman, Filistinlilerin kendi geleceklerini belirleme hakkının savunucusu olmuştur. Filistinlilerin bağımsız devlet kurma hakları da dahil her türlü haklarını ciddi bir şekilde savunmuştur, bu haklar için mücadele etmiştir. Halbuki Türk sol örgütleri hala, Kürtleri, kendi örgütlerinin önderliğinde örgütlemeye çalışmaktadır. Türk solundan hiç bir örgüt, Filistinlilere program dayatmamıştır. Filistinlilere program dayatmayı ne düşünmüş, ne de buna cesaret etmiştir. 1960'ların sonlarında, Filistin'e giden Türk solcularının faaliyetleri incelendiğinde bu husus açıkça görülmektedir. Halbuki Türk sol örgütleri her zaman Kürtlere program dayatmaktadırlar, Kürtlere solculuğu öğretmeye çalışmaktadırlar. Kürtlere karşı vesayet kurumu gibi kabul görmek istemektedirler. Bu tutumun özellikle göçlerle ilgili çok önemli bir nedeni vardır. Bütün bunlara rağmen Kürtler çoktan, Kürt solu olmayı kurumlaştırmışlardır. İşbirliği, dayanışma, ancak bu çerçevede söz konusu olmaktadır.

Kirli Savaş ve Türk Burjuvazisi

Türkiye'de burjuvazinin egemen sınıf olduğu söylenir. Türkiye'nin yönetilmesinde belirleyici gücün burjuvazi olduğu söylenir. Hatta "**Türkiye'yi Türk ve Kürt egemen sınıfları birlikte yönetiyor**" deniliyor. Bu önermenin Kürt tarafının çok yanlış olduğu, olgular tarafından çürütüldüğü gibi, Türkiye'yi burjuvazinin yönettiği de doğru değildir. Türkiye'nin yönetilmesinde, burjuvazinin sanıldığı kadar büyük, etkili bir ağırlığı yoktur. Türkiye'nin yönetilmesinde söz sahibi olan güç Milli Güvenlik

Kurulu'dur. Siyasal partilerin, hükümetin, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, yönetimle ilgili temel konularda, bu konularla ilgili temel politikaların saptanmasında ciddi bir ağırlıkları yoktur.

Kürt toprak ağalarının, aşiret reislerinin, şeyhlerin, egemen sınıflar bloku içinde "Kürt" olarak yer almadıkları çok açıktır. Kürtlerin ulusal ve demokratik haklarıyla ilgili talepler ileri sürmedikçe, bu gibi insanlara, yani geleneksel toplumun temsilcilerine hoşgörüle bakıldığı, bu gibi kesimlerin maddi olanaklarının gelişmesinin teşvik edildiği bilinmektedir. Kaldı ki devlet tarafından, koruculuğun örgütlendirilmesinde rol sahibi olan bu kişilerin kendi öz benliklerini reddettikleri, resmi ideolojinin propagandasını yaptıkları da çok açıktır. Kürtlerin ulusal ve demokratik hakları için biraz çaba harcayan **Behçet Cantürk**, **Savaş Buldan** gibi Kürt işadamlarının kontrgerilla tarafından nasıl katledildiği biliniyor. Bu, çok açıktır. Burada önemli olan Türk burjuvazisinin düşüncesini ve tutumlarını irdelemektir.

Şöyle düşünelim: Örneğin siz, otomobil, üreten, buzdolabı, elektrikli fırını vs. üreten bir firmasınız. Veya tarım araç ve gereçleri, inşaat malzemesi üreten bir firmasınız. Doğal olarak ürettiğiniz malları pazarlamak istersiniz. Örneğin Kürdistan'ın önemli bir pazar olduğunu düşünebilirsiniz. Halbuki Kürdistan'da 12 yıla yakın bir zamandır süren bir gerilla mücadelesi, bir savaş var. Bu, artık savaş boyutlarına ulaşmıştır. Bu savaşta yüzbinlerce asker kullanılıyor. Böyle bir ortam sizin ürettiğiniz mallara talebi sağlar mı? 2500 civarında köy yakılıp yıkılmış, boşaltılmıştır. Öteki yerleşim birimleri bombardımanlarla yıkılmıştır. Ormanlar yakılmış, temel yaşam kaynakları tahrip edilmiştir. Aileler, insanlar, doğal çevrelerinden kopartılmıştır, evlerini barklarını terke zorlanmıştır. Bu şekilde mağdur edilmiş onbinlerce aile, yüzbinlerce insan vardır. Sık sık yapılan toplu köy aramalarında döviz, Türk lirası gibi değerli kâğıtlara, altınlara, mücevhere, bileziğe el konulmakta, yağmalanmaktadır. Bunlar genel olarak arama tutanaklarına da yazılmamaktadır. Buzdolabı, televizyon, elektrikli fırın, otomobil gibi dayanıklı tüketim malları kırılmakta, parçalanmakta, yakılmaktadır. Evler, köyler bombardımanla yıkılmaktadır. Böyle bir ortamda, aileler bu tür dayanıklı tüketim malları satın alabilirler

mi? Kürdistan'da yürütülen savaş, çoğu zaman, devletin, ordu, polis, jandarma gibi legal güvenlik güçlerinin yanında, kontrgerilla gibi illegal güçlerin de etkin bir şekilde kullanıldığı bir savaştır. Savaş "kirli" niteliğini veren daha çok illegal güçlerin bu operasyonlarıdır. Yurtsever Kürtlerin kaçırılıp yok edilmesi, gözaltına alınan insanların, birkaç gün, birkaç hafta veya birkaç ay sonra cesetlerinin bulunması sık sık rastlanan olaylardandır.

Halbuki, biz bu kirli savaşın Türk burjuvazisi tarafından hem maddi olarak, hem de ideolojik ve politik olarak desteklendiğini görüyoruz. Kirli savaşı ısrarlı bir şekilde yürütenlerin amacı ise, Kürt kimliğini ve Kürt kişiliğini dile getirenleri, Kürt kimliğini talep eden herkesi, bu arada geniş Kürt halk yığınlarını tamamen ortadan kaldırmaktır. Hükümetin, devletin bu niyetine ve amacına karşılık Kürtler de bu çok doğal haklarına kavuşmanın mücadelesi içinde olacaklardır. Böyle bir düşüncenin ve politikanın ise toplumda sürekli bir gerginlik ve çatışma yaratacağı kuşkusuzdur. Bu ortam, burjuva düşüncesine, burjuva çıkarlarına uygun mudur? Bugün Kürdistan'da evler yakılırken, yıkılırken, insanlar yeni evler yapabilirler mi? İnşaat malzemeleri için talep yaratabilirler mi? İnsanlar, aileler yarından bile emin değilken, otomobil, buzdolabı, çamaşır makinası gibi tüketim malları için yatırım yapabilirler mi? Bu, rasyonel bir yatırım mıdır? Ekinler yakılırken, tarımda kullanılan bütün üretim araçları yakılırken, parçalanırken, kamyonlara, traktörlere sık sık el konulurken, insanlar tarım araç ve gereçleri için talep yaratabilirler mi? Bu durumda burjuvazi, Kürtlerin de ulusal ve demokratik birtakım hakları olabileceğini, bu hakların doğal olarak yaşanması gerektiğini, sorunun çözümü için devlet şiddetini ve kirli savaşı tırmandırmaktan başka bir yolu neden düşünemiyor?

Bugün Kürdistan'da tarım, hayvancılık durma noktasındadır. Ekinlerin hasat sırasında yakılması, tütün balyalarının, arı kovanlarının yakılması, meyve bahçelerinin, üzüm bağlarının yakılması; kırsal alanların durmadan bombalanması, etkili alanların tanklarla, toplarla, panzerlerle çiğnenmesi, bunlardan daha önemli olarak, kırsal alanların insansızlaştırılması, tarımı durma noktasına getirmiştir. Ağılların yakılması, yaylaların, sürülerin bombalanması,

yayla yasakları, hayvancılığı durma noktasına getirmiştir. Türkiye'nin son yıllarda et ithal etmesinin, buğday ithal etmesinin temel nedeni, devletin, Kürdistan'da, Kürt halk yığınları üzerinde sürdürdüğü baskı ve şiddet politikalarıdır. Burjuvazi, üretimi engelleyen, üretimi durduran politikaları nasıl teşvik edebilir, nasıl onaylayabilir? Kürdistan'da sanayi kuruluşları zaten yetersizdir. Ama on yılı aşkın bir zamandır, bu sanayi kuruluşlarının üretim yapmaları engellenmektedir. Bu kuruluşları binaları, özel timler, jandarmalar, korucular tarafından karakol olarak veya yatacak yer olarak kullanılmaktadır. Sanayinin, tarımın, hayvancılığın durduğu bir yerde, ticaretin de dinamizmini kaybedeceği açıktır.

6 Mayıs 1996 tarihli *Milliyet* gazetesinin *The Wall Street Journal* ekinde **Hugh Hope** tarafından yazılan yazı, Kürt sorunuyla ilgili gelişmeleri de ele alıyor. Yazıda, 2 milyona yakın Kürdün zorla dağdan indirildiği vurgulanıyor. "...daha önce gıda konusunda kendine yeter bir ülke olan Türkiye, 1996 yılında 2.5 milyon dolarlık et ithalatı gerçekleştirmek zorunda kaldı" deniyor. **Hugh Hope**'un İstanbul'da ikamet eden bir yazar olduğu da belirtiliyor.

Aynı gazetede, **Kenneth R. Timmerman** isimli bir yazarın da yazısı var. İki yazı, "*Türkiye projeksiyon Altında*" başlığı altında, aynı sayfada, **Kenneth R. Timmerman**'ınki üstte olmak üzere alt alta yayınlanmış, **Kenneth R. Timmerman**'ın yazısının başlığı "*Laiki Rejimi İran'ı Tehdit Ediyor...*" **Hugh Hope**'un yazısı ise "*...Ancak belirsiz bir gelecekle karşı karşıya...*" başlığını taşıyor.

"*Türkiye projeksiyon Altında*" başlığı altında yayımlanan ve başlıkları da birbirini tamamlayan bu iki yazı Türkiye'nin durumunu ve Kürt sorununun niteliğini, algılanışını açık bir şekilde ortaya koyuyor.

Durmadan tirmandırılan kirli savaş, devlet bütçesinin çok büyük bir kısmını alıp götürmektedir. Devletin kirli savaş için yaptığı harcamaların yıllık 7 milyar dolar civarında olduğu söylenmektedir. Savaş harcamaları kuşkusuz verimsiz harcamalardır. Bu bir tarafa, Kürdistan'ı yakan-yıkan, üretimi durduran, geniş halk kitlelerini yoksullaştıran harcamalar olduğu da bir gerçektir. Böyle bir süreci Türk burjuvazisi nasıl onaylıyor, nasıl teşvik ediyor? Bu

sorunun cevabı çok açık: Gerçek bir burjuvazi olmadığı içindir. Türk burjuvazisi kişilikli bir burjuvazi gibi davranmamaktadır. Milli Güvenlik Kurulu'nun bir piyonu gibi hareket etmektedir. Bugün, Türkiye'nin yönetiminde, *Milliyetçi Hareket Partisi* ve bu partinin genel başkanı **Alpaslan Türkeş**, **Sakıp Sabancı**'dan çok daha fazla söz sahibidir. **Alpaslan Türkeş**'in, Milli Güvenlik Kurulu'na, bu kurum tarafından temsil edilen Türk egemenlik sistemine, bu sistemi ayakta tutan resmi ideolojiye daha yakın olduğu besbellidir. Ama **Sabancı Center**'lerin sahibi, Türkiye'de ve dünyada pek çok yatırımı olan, Türkiye'deki büyük burjuvazinin önemli bir temsilcisi olan **Sakıp Sabancı**, Türkiye'nin yönetiminde sanıldığı kadar söz ve karar, Kürdistan sorunu konusunda, Kürdistan sorununa ilişkin politikaların saptanmasında, hiçbir ağırlığı, hiçbir hükmü yoktur. **Sakıp Sabancı**'nın 1995 yılı Aralık ayında, Diyarbakır'da yaptığı ve Kürt sorunu konusunda çok küçük bir açılım sağlamayı amaçlayan konuşmasından sonra, **Alpaslan Türkeş** tarafından nasıl azarlandığı, bu azardan sonra da, **Sakıp Sabancı**'nın geri adım attığı her zaman hatırlanması gereken bir olaydır.

Burada, üzerinde durulması gereken önemli bir konu da, büyük burjuvazinin ve taşra burjuvazisinin ilişkilerinin incelenmesidir. Taşra burjuvazisine göre, büyük burjuvazinin daha insiyatifsiz olduğu görülmektedir. İki kesimin ekonomik ve mali konularda çatışma içinde olduğu da bir gerçektir. Bu çatışmada, MGK anlayışına daha yakın bir tavır ve davranış sergileyen, taşra burjuvazisinin, Türkiye'nin yönetimindeki ağırlığı, büyük burjuvazinin ağırlığına nazaran daha artabilir.

Sorunun, büyük şehirlerdeki boyutunun da ayrıca incelenmesi gerekir. Yerinden-yurdundan, doğal çevrelerinden kopartılan insanlar önce, Kürdistan'da yakın bir şehire, oradan da Türkiye'nin dört bir tarafına savrulmaktadır.

Çukurova, İçel, Antalya, Aydın, İzmir, Bursa, Kocaeli, İstanbul... Kürt göçleriyle dolup taşmaktadır. örneğin İstanbul'u ele alalım. İstanbul'da artık, hava kirliliği, deniz kirliliği çok önemli sorunlar olarak ortaya çıkmıştır. Kanalizasyon sorunu, trafik sorunu günden güne ağırlaşmaktadır. Hızlı ve yoğun nüfus birlikte

gecekondu sorununu, arsa mafyasını, arazi mafyasını ortaya çıkarmıştır. Yeşil alanlar günden güne azalmaktadır. Zaman zaman su kıtlığı başgöstermektedir, evlerin bodrum katlarını su basmaktadır. Ölüm, yaralanmalar, milyarlarca liralık maddi zararlar meydana gelmektedir. Eğitim sorunu günden güne ağırlaşmaktadır. İstanbul'un, İzmir'in çevresinde, yolu, suyu, elektriği olmayan yeni yeni mahalleler, yeni yeni yerleşim birimleri oluşmaktadır. Bu nüfusa iş olanakları sağlanamadığı, nüfusun fonksiyonel bir hale getirilemediği besbellidir. Bu süreçte, arsa mafyasının, çek-senet mafyasının işlevselleşmeye başladığı da görülmektedir. Yine bu süreçte, hırsızlık, dolandırıcılık, cinayet, bireysel terör gibi suçlar artmaktadır. Yeni yeni yapılaşmalar şehrin tarihsel dokusunu yok etmektedir. Bu da örneğin İstanbul'un, İzmir'in turistik şehir olanaklarını gittikçe azaltmaktadır. Tarihsel doku, yine yapılaşmalar arasında boğulmaktadır. Plansız programsız bu nüfus yığılmasının şehirleşme olmadığı besbellidir. İşsiz güçsüz bu yığınlar tortu işlerle uğraşanların sayısını durmadan arttırmaktadır. Ayakkabı boyacıları, tablacılar, isportacılar... durmadan çoğalmaktadır. Dilencilerin sayısı da kabarmaktadır. İşsiz-güçsüz nüfus yer-altı dünyasını, arazi mafyasını, çek-senet mafyasını yönetenler tarafından gayri meşru işlere yönlendirilmektedir. Şehir, esas özelliklerini her gün biraz daha kaybetmektedir. Beton yapılaşmalar kıyıları kapatmaktadır. Bu sürecin hiçbir plana ve programa dayanmadığı çok açıktır. Bu, sadece İstanbul'un, İzmir'in sorunu da değildir. Çarpık şehirleşme, kıyıların parsellenmesi, İçel, Antalya, Muğla, Bursa gibi bütün Akdeniz, Ege ve Marmara bölgesi şehirlerinde çarpıcı bir şekilde rastlanan olgulardır.

Böyle bir kent, sağlıklı, temiz ve güvenli değildir. Böyle bir kent insanlara, sürekli gıda, su, enerji, sağlık hizmeti sağlayamaz. İş, barınak, gelir, güvenlik ihtiyaçlarını sağlayamaz. Böyle bir anlayış insanların geçmişine değer vermez. Kentte yaşayan çeşitli etnik grupların kültürel özelliklerine ve miraslarına saygı duymaz. Böyle gelişigüzel yığılmaların gerçekleştiği bir kent, vatandaşlara etkileşim ve iletişim alanları, eğlence alanları, parklar, bahçeler yaratamaz. Bu kentlerde hizmetlerin kalitesini yükseltmek de mümkün değildir. Ciddi bir burjuvazinin, gerçek bir burjuvazinin

sağlıklı bir şehirleşme politikası olur. Türk burjuvazisi ise, Kürt sorununa hiç müdahale edemediği için, bu sorunla organik olarak ilişkili olan göç sorununa da müdahale edememektedir. Burjuva, şehirli demektir. Şehirli olmak ise, şehirle ilgili yerleşik değerlere sahip olmak demektir. Şehrin nasıl, ne kadar büyüyeceği, şehrin iç alanlarının nasıl düzenleneceği, bu sürece yapılan dış müdahalelerin nasıl karşılanacağı, burjuvalar ve onların örgütleri tarafından dikkatle izlenmesi gereken bir konudur. Türk burjuvazisi ise bu bilinçten uzaktır. Onun için Türk siyasetinde, sanıldığı kadar ciddi bir pazarlık gücüne sahip değildir. Türk siyasal hayatında, temel konularda, özellikle Kürt sorunuyla ilgili politikaların saptanmasında belirleyici olan Milli Güvenlik Kurulu'dur. Milli Güvenlik Kurulu Türk siyasetinin, Türk egemenlik sisteminin en belirgin kurumudur.

Kirli savaşın ortaya çıkardığı en önemli gelişmelerden biri de gelir dağılımının hızla bozulmasıdır. Kirli savaş, Türkiye'de, özellikle Kürdistan'da gelir dağılımının bozulmasında en önemli etken olarak belirmektedir. Devlet, koruculara, korucubaşlarına çok yüklü maaşlar, primler ödemektedir. Geniş Kürt halk kitlelerinin ise temel yaşam kaynakları tahrip edilmektedir. Evlerin, köylerin yakılması, yıkılması, üretimin engellenmesi, insanların, ailelerin doğal çevrelerinden koparılması, göçe zorlanmaları, bunların gittikçe yoksullaşmalarını getirmektedir. Öte yandan savaşın devamından yarar uman bir sektör oluşmuştur. "PKK ile mücadele ediyoruz" zırhına bürünen özel timler, korucular, bir takım ordu ve polis mensupları, silah kaçakçılığı ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi gayri meşru işlere girişmektedirler ve bu işlerden olağanüstü paralar kazanmaktadır. Korucuların paralarını Kürdistan'da tutmadıkları da ayrıca bir gerçektir. Bütün bunlar gelir dağılımını iyice bozmaktadır. Geniş halk yığınlarının gün geçtikçe daha da yoksullaşmaları, burjuvazinin ürettiği mallara talebi de azaltmaktadır. İnsanların, ailelerin bu malları satın alabilmeleri belirli bir gelir düzeyine ulaşmalarını, bu düzeyi korumalarını, hatta gelir düzeyini gittikçe yükseltmelerini gerekli kılmaktadır. O halde, gelir dağılımının gittikçe bozulması da, burjuvazinin karşı çıkması, engellemesi gereken bir süreçtir.

Kirli savaş Türkiye'nin sadece siyasi itibarını değil, ticari ve mali itibarını da düşürmektedir. Türkiye'de büyük burjuvazi *Gümrük Birliği*'ne katılmak için çok büyük çaba sarfetmiştir. *Avrupa Birliği*'ne tam üye olmak gibi bir amacı da vardır. Kirli savaş büyük burjuvazinin bu amaçlarını gerçekleştirmesini engellemektedir. Büyük burjuvazinin bu yönden de böyle bir savaşı durdurma, Kürt sorununa siyasal çözümler arama yönünde çaba sarfetmesi gerekir. Fakat Türk burjuvazisi bu konunun bilincinde bile değildir.

İnsanların, ailelerin, burjuvazinin ürettiği malları satın alabilmeleri için, bazı mallarını, eşyalarını yenileyebilmeleri için belirli bir gelir düzeyinde olmaları, bu düzeyi korumaları, yükseltmeye çaba sarfetmeleri gerekir. İnsanlar, aileler, ancak böyle bir ortamda üretim yaparlar, üretimlerini artırır, bunların bir kısmını satıp paraya çevirerek çeşitli malları satın alırlar, refah düzeylerini yükseltmeye çalışırlar. Refah düzeyi yükselenler, burjuvazinin ürettiği çeşitli malları, dayanıklı tüketim mallarını, daha çok talep etmeye başlarlar. Çok önemli bir toplumsal ve kültürel sorun olan göçlerin durdurulması, kalkınmanın insanların kendi bölgelerinde gerçekleştirilmesi, ancak böyle bir süreç içinde gerçekleşir. Buysa, Kürt sorununa devlet terörünün tırmandırılmasının dışında demokratik çözümler üretilmesini gerektirir.

Örneğin 10 milyonluk değil de 4-5 milyonluk bir İstanbul düşünelim. Böyle bir İstanbul'un deniz kirliliği, hava kirliliği gibi sorunları olmaz. Bu nüfusuyla trafik önemli bir sorun olarak kendini dayatmaz. 4-5 milyonluk bir İstanbul'da gecekondu sorunu olmaz. Böyle bir kentte arazi ve arsa mafyası, çek-senet mafyası oluşmaz, yeşil alanlar durmadan eksilmez. Deniz kıyılarında beton yapılaşmalar oluşmaz, deniz temizdir, denizlerde çeşitli balıklar yaşar, türleri eksilmez. Böyle bir İstanbul'un altyapısı sağlamdır, kanalizasyon sorunu olmaz. Yağmur yağdığı zaman caddeler, meydanlar göl gibi olmaz. 4-5 milyonluk bir kentte su sorunu, eğitim sorunu, sağlık sorunu gibi sorunlar ortaya çıkmaz. Gerek sağlık bakımından, gerek huzurun sağlanması bakımından güvenli bir şehir söz konusudur. Bu yapıdaki bir İstanbul'da şehrin tarihsel dokusu alabildiğine ortaya çıkarılır, korunur. Bu İstanbul, turizm-

den çok büyük gelir elde eden bir kent olur. Örneğin günümüzde, İstanbul'a yılda bir milyon turist geliyorsa, bu yapıdaki bir İstanbul'a 5-6 milyon turist gelir. Böyle güvenli, temiz, sağlıklı bir kentte turistler daha çok kalır, daha çok para bırakır. Bu, sadece İstanbul için değil, İzmir, Muğla, Antalya, İçel için de böyledir. Bu zihniyet, bu anlayış savaşı gerekli kılmadığı için, savaş için yapılacak masraf, kalkınma için, refahı büyütme, çoğaltma için yapılacaktır. Buysa, cumhuriyetin ilanından itibaren, 1940'lı, 1950'li yıllarda, demokratik bir Kürt politikasının yaşama geçirilmesiyle mümkün olabilirdi. Türkiye bu şansı çoktan kaybetmiştir. Yoğun ve sistematik bir şekilde sürdürülen bir asimilasyon politikası, Türkiye'de çarpık şehirleşmeyi meydana getirmiştir. Bu çarpıtılmış, büzülmüş Türk burjuvazisinin, büyük burjuvazinin, Türk siyasal hayatı üzerinde yeteri kadar ağırlık sahibi olmamasıyla yakından ilgilidir. Kürdistan geri kalmamıştır, özel olarak geri bırakılmıştır. Kürt nüfus geçimini Batı illerinde arasın ve bu süreçte asimile olsun diye Kürdistan'a yatırım yapılmamıştır.

Turizmle ilgili olarak yukarıdaki düşünceye, varsayıma bir kere daha dönmekte yarar vardır. 4-5 milyonluk bir İstanbul'un turizm bakımından çok büyük olanaklar sağlayacağı vurgulanmıştı. Günümüzdeyse kirli savaş için çok büyük harcamalar yapılmakta, hem bu harcamalarla Kürdistan yakılıp yıkılmakta, tarım, hayvancılık, sanayi, ticaret engellenmekte, hem de anormal nüfus yığılmalarıyla büyük şehirler yaşanamaz bir duruma getirilmektedir.

Bütün bunlar, Türk burjuvazisinin, gerçek bir burjuvazi olmadığını temel göstergeleridir. Bunun temelindeyse, burjuvazinin devletin koruyucu kanatları arasında yeşermesi olgusu vardır. Bu bakımdan Türk burjuvazisi, devletin değerlerine, yalana dayalı resmi ideolojinin değerlerine çok bağlı bir burjuvazidir. Bunun için, Şırnak, Cizre, Yüksekova, Lice, Kulp, Hani, Varto gibi Kürt şehirlerinin bombardımanlarla yıkılmasına, halkın kitleler halinde sürgün edilmesine karşı durmamıştır. Şehrin esas sakinleri kitleler halinde sürgün edildikten sonra, kalanların silahlı güçlerin baskısı altında yaşamalarına "huzur", "huzurlu ortam" deniliyor.

İstanbul, İzmir, Adana gibi bazı büyük şehir belediyeleri, sorun-

ların çözümü olarak "vize koymak" gibi bazı çözümleri seslendirmeye başlamışlardır. Bu, Türk burjuvazisinin cılızlığını, kendine özgü bir düşünce sistemi yaratamadığını, kendine özgü bir tavır ve davranış geliştiremediğini, bir kere daha göstermektedir. Türk burjuvazisi, sorunların kaynağına eğilmemekte, onları görmezden gelmekte, sonuçları bastırmaya engellemeye çalışmaktadır.

Son zamanlarda, büyük burjuvazinin Kürt sorunu konusunda çok küçük bazı kıpırdanmalar içinde olduğu gözlenmektedir.

İnsan Hakları Savunucuları ve Kürt Sorunu

Kürt sorunuyla ilgilenmek, Kürtlerin ulusal ve demokratik haklarını savunmak, ilgili kişileri ve kurumları çok büyük belalarla karşı karşıya getirmektedir. İnsan hakları savunucuları ve insan hakları kurumları bunun bilincindedir. Buna rağmen, Kürt sorunu konusunda önemli bir duyarlılık gösterildiği de gözlenmektedir. Fakat Türkiye'de bugünkü koşullarda, Kürt sorunu görmezden gelinerek, insan haklarıyla ilgili ciddi ve inandırıcı bir mücadele yürütülemeyeceği de açıktır. *İnsan Hakları Derneği'nin* Genel Merkez ve taşra örgütlerinin, *Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın*, Kürt sorunu konusunda belirli bir duyarlılığı vardır. Çeşitli olaylar, operasyonlar, izlenmekte, raporlar hazırlanmakta ve kamuoyuna duyurulmaktadır. Bunun yanında insan haklarıyla ilgili çeşitli girişimler de yapılmaktadır. Örneğin 15 Ocak 1996 tarihinde Şırnak'ın Güçlükönak bölgesinde, Prider köyü yakınlarında meydana gelen katliamı incelemek amacıyla "*Barış İçin Biraraya Çalışma Grubu*" oluşturuldu. Bu grup bölgeye iki kere gitti ve ikisinde de ayrı ayrı raporlar hazırladı.

İnsan hakları konusunda çaba sarfetmek, toplumda, demokratik duyarlılığı da geliştirmektedir, bu çaba, kişilerde "hak" bilincinin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na bireysel başvuru hakkının kullanılması sürecinde bu bilinç epeyce gelişmektedir. Köyleri, evleri yakılan yıkılan, yakınları gözaltında kaybedilen,

evlerinin uçaklarla, helikopterlerle, tanklarla, toplarla bombardımanı sırasında yakınlarını kaybeden kişiler, **İnsan Hakları Komisyonu**'na bireysel başvuru yapmaktadır. Bu başvuruları engellemek için çok ağır, çok kapsamlı yeni yeni baskılar gerçekleştirilmektedir. Devlet ilgili kişiyi veya kişileri başvurudan vazgeçirmek için her türlü yöntemi kullanmaktadır. Başvuru yapan bazı kişilerin, kontrgerilla saldırılarıyla katledildikleri de bilinmektedir. Buna rağmen benzer başvurularda devletin vermediği maddi zararlar da söz konusu edilmektedir. Bu konunun üzerinde durulması gereken ikinci yönü ise, evleri, köyleri yakılan yıkılan, bu operasyonlar sırasında yakınlarını kaybeden, doğal çevrelerini terke zorlanan bu ailelerin, kişilerin sergiledikleri tavırları ve davranışlarıdır. Mağdur edilen, doğal çevrelerini terke zorlanan bu ailelerin büyük bir yekün tuttuğu da bilinmektedir. Bunlar, Diyarbakır, Batman, Kızıltepe, İzmir, Bursa, Kocaeli, İstanbul gibi şehirlerin varoşlarına sığınmışlar, çok ağır bir mağduriyet içinde yaşam sürdürüyorlar. Buna rağmen, devlet aleyhine dava açmamışlar. Devletin keyfi operasyonlarıyla, bilinçli bir şekilde mağdur edilen Kürtlerin, evlerini, köylerini, mallarını mülklerini hiç düşünmemeleri ilgi çekicidir. Bu Kürtlerin yurtsever Kürtler olduğunun da ayrıca bilinmesi, saptanması gerekir. Zaten yurtsever oldukları için köyleri, evleri yakılıyor, yıkılıyor. Belirli bir moral ve direnç içinde olmalarına rağmen, "hak"larının peşinde koşturmuyorlar. Değişim derken, bu noktanın saptanmasında da yarar vardır. Özgürlük, eşitlik bilinci geliyor, ama her alanda, özellikle legal anlayışı henüz köklü ve yaygın değil.

Devletin bilinçli bir şekilde verdiği bu mağduriyetin karşısında, başvuru yapanların sayısının, yapmayanlara göre çok çok az olduğu, fakat sayısının her gün biraz daha arttığı bilinmektedir.

İki Kürt ailesi arasında, örneğin küçük bir toprak ihtilafının nasıl büyüdüğü, tarlaların sınırlarının her iki aile arasında nasıl ayrı ayrı çizildiği, tarlaların sınırlarını bir ağaç veya bir çalılık belirliyorsaydı, ağacın veya çalılığın yerlerinin bile değiştirildiği düşünülürse, bu Kürtlerin, devletin bilinçli bir şekilde verdiği mağduriyet karşısında nasıl atıl kaldıkları şaşırtıcıdır. Fakat bu durumun nedenleri de bilinmektedir. İşte insan hakları savunucularının çabaları,

kitlelerde, "hak" bilincinin gelişmesini, devletin de verdiği mağduriyetlerden dolayı dava edilebileceği bilincinin gelişmesini sağlıyor. **Avrupa İnsan Hakları Komisyonu**, Kürdistan'dan, Olağanüstü Hal Bölgesi'nden yapılan başvurulara, iç hukuk yollarının tüketilmesi koşulunu aramamaktadır. Benzer konularda, Olağanüstü Hal Bölgesi'nde dava yürütmenin olanaksız olduğunu bilmektedir. Bu, Türkiye'deki hukuk kurumlarının, uluslararası hukuk kurumları tarafından nasıl algılandığını gösteren önemli bir göstergedir.

Gerilla Mücadelesi ve Kürt Dili

12 yılı aşkın bir zamandır süren gerilla mücadelesinin çok önemli başarılar kazandığı, Kürt halkına ruh ve heyecan verdiği, onu özgürlükleri için ayağa kaldırdığı besbelli bir olgudur. Gerilla, Kürtlerde ulus bilincinin, vatan bilincinin gelişmesi konusunda çok büyük bir rol sahibidir. Fakat gerilla, ulusal kimliğin en temel ölçütü olan Kürt dili konusunda önemli bir heyecan yaratamamıştır. Hatta, gerillanın bu konuda hiç heyecan yaratmadığı da söylenebilir. Bu da insanı şaşırtmaktadır. Halbuki, dil ulusun en önemli özelliğidir. Arap ulusu, Yunan ulusu, Fransız ulusu vs. denildiği zaman somut olarak dile getirilen en önemli şey dildir. Arap dili yoksa, Arap ulusu da yoktur. Yunan dili yoksa Yunan ulusu da yoktur. Veya Fransız dili, Fransızca olduğu için Fransız ulusu vardır.

Dil sadece haberleşme aracı, iletişim aracı değildir. Dil, aynı zamanda, bir halkın, nesiller boyunca birikmiş düşüncelerinin, uzmanlaşmış bilgilerinin, nesillerden nesillere aktararak gelen deneylerin deposudur. Bir dil yok olduğunda dünyayı kendine göre yorumlama ve kavrama biçimi de yok olmaktadır. Bazen Kürt arkadaşlar herhangi bir fıkrayı, bir "mesele"yi anlatmaya çalışırken, "Bunu Türkçe söylemek mümkün değil", "Bu, Türkçe nasıl söylenir bilmiyorum", "Bu husus Türkçe söylendiği zaman anlamı değişiyor..." diyorlar. İşte bu Kürt'e has bir bilgidir, uzmanlaşmış bir bilgidir, ancak Kürtçe ifade edilebilir. Türkçe'yle veya

başka bir dille ifade edildiği zaman ise değerinden epeyce kayıp vermiş olmaktadır.

Gerilla mücadelesi sürecinde Kürt toplumunda yeni ilişkiler, bu ilişkileri açıklayıcı yeni kavramlar ortaya çıkmıştır. Yeni insan, yeni Kürt, yeni toplum ortaya çıkmaktadır. **PKK**'de özellikle Başkan **Abdullah Öcalan**'ın yazılarında sık sık kullanılan "düşmüş", "düşürülmüş Kürt" gibi kavramlar çerçevesinde yapılan analizler, eleştiriler, yeni Kürt'ün, yeni toplumun ortaya çıkmasını sağlayan en önemli itici güçlerden biridir. İşte bu yeni süreçte, Kürt diline, Kürtçe'ye yeteri kadar özen gösterilmemesi, Kürt diline karşı bir heyecan, bir duyarlılık yaratılmaması çok şaşırtıcıdır. Şunu belirtmeye gayret ediyorum, yepyeni bir sürecin başladığı, yeni insanların ortaya çıktığı çok açıktır, fakat sömürgecinin diliyle sağlıklı bir yenileşme yapılamayacağı da besbellidir. Kürt dili ihmal edilerek, sömürgecinin dili ön planda tutularak sağlıklı bir yenileşme olmaz.

Dil ile ulus, ulusal duygu, ulusal bilinç ilişkilerinden söz ederken bir olayı daha anlatmakta yarar vardır. 1993 yılında, **Mezopotamya Kültür Merkezi**'nden bazı arkadaşlar Güney Kürdistan'a gitmişlerdi. Erbil, Süleymaniye, Duhok, Amadiye gibi şehirlerde incelemeler yapmışlardı. Oralarda iki ay kadar kaldılar. **Mezopotamya Kültür Merkezi**'nin şubesini açmaya çalışıyorlardı. Dil ile ilgili olarak şunu anlattılar. Radyolar, televizyonlar Kürtçe yayın yapıyor. Okullarda eğitim Kürt diliyle yapılıyor. Fakat oralarda ufacık bir milli duygu yok. Kahvehanelerde, **Emrah**, **Emel Sayın**, **Ferdi Tayfur**, **Ajda Pekkan**, **İbrahim Tatlıses** dinliyorlar. Televizyonlarda Yeşilçam'ın en kötü filmleri oynatılıyor... Güney Kürdistan'daki Kürtler bunlarla oyalanıp oturuyor. Vatan anlayışı yok, vatan sevgisi yok. Ama herkes doğal olarak Kürtçe konuşuyor.

Bu arkadaşlar, Güney Kürdistan'daki Kürtlerin Kürdistan'ı nasıl algıladıkları konusunda da şunları söylediler: Güney'deki Kürtlerde, Kürtlerin düşmanları konusunda, Kürdistan'daki devletlerarası sömürge baskısı konusunda, ciddi bir bilinç yok. Kuzey Kürdistan'daki milli duygu, Güney'e nazaran çok daha fazla. Kuzey'de özellikle aydınlar, okumuşlar, arasında Kürtçe'nin daha az konuşuluyor olmasına rağmen, Kuzey'deki Kürtler arasında

milli duygu daha fazla. Ayrıca Kuzey'de, milli duygu hergün biraz daha gelişiyor.

Bu da şaşırtıcı bir durumdur. Türk MIT'inin, Kürt kültürünü yozlaştırma faaliyeti üzerinde, Türkiye'nin sömürgeci ve emperyalist emelleri üzerinde elbette durulabilir. Fakat, böyle bir yozlaştırmaya bile tepki gösterilmemesi ilgi çekicidir.

Bütün bunlar bize, dil ile ulus arasındaki ilişkiler konusunda şunları düşündürmektedir. Ulus ile dil arasındaki ilişki, bilim ile özgür eleştiri kurumu arasındaki ilişkiye benziyor. Bu konuda kısaca şunlar söylenebilir. Bilim yönteminin en temel koşulu özgür eleştiridir, özgür eleştiri kurumu işlerlik kazanmadan bilim ortamını oluşturmak mümkün değildir. Özgür eleştiri demokrasinin de en temel koşuludur. Özgür eleştiriyi ise şu şekilde tanımlamak mümkündür. Herhangi bir kişi tarafından ileri sürülen bir düşünce başkaları tarafından eleştirilebiliyorsa, o eleştiriler de herhangi bir cezai yaptırımla karşılaşmıyorsa, o toplumda, o siyasal sistemde özgür eleştiri kurumu çalışıyor demektir. Özgür eleştiri bilim ortamının oluşmasının en önemli şartıdır, demokrasinin işlerlik kazanmasının da en önemli şartıdır. Özgürce ileri sürülen her düşünce bilimsel bir önerme olmayabilir. Fakat bilim yönteminin gerçekleşebilmesi, dört başı mamur bir şekilde uygulanabilmesi için özgür eleştiri kurumunun dinamik bir şekilde işleyebilmesi şarttır. Bilim yöntemi ile özgür eleştiri kurumu arasındaki ilişki çok açık bir ilişkidir. Anlatılması, anlaşılması son derece kolaydır. Çoğu zaman da bu temel ilkenin üzerinde durulmayacak kadar doğru, tartışılmaz olduğu söylenir. Bilimsel gelişmenin temelinde ise özgür eleştirinin olduğu çok açıktır. Türk siyasal sisteminde özgür eleştirinin yasak olduğu, siyasal eleştirinin, resmi ideolojinin eleştirilmesinin cezai yaptırımlarla boğulduğu bilinmektedir. Bu bakımdan Türk üniversiteleri, özellikle sosyal ve siyasal bilimler ve hukuk konularında bilimi üreten bir kurum değildir. Türk üniversitesi, profesörleri, resmi ideolojinin propagandistliğini yapmaktadırlar.

Dil ile ulus arasında da benzer bir ilişki vardır. Güney Kürdistan'da olduğu gibi, halkın tamamen ana dilini yani Kürtçe'yi konuşması ulusal duyguyu, ulusal bilinci yaratmamış olabilir.

Fakat, dil olmadan ulusal sürecin yaratılamayacağı da açıktır. Dil, ulusun, ulusal sürecin en temel şartıdır. Kuşkusuz dil, her şey demek değildir. Kürtçe konuşmakla, Kürtçe yazmakla her şey halledilmiş olmayacaktır. Fakat, ulusal gelişmeyi sağlıklı bir şekilde sürdürmek, yeni toplumu sağlıklı bir şekilde kurmak için Kürt dili vazgeçilmez bir öğedir. Kürtçe konuşmak, Kürtçe yazmak, şüphesiz herşey demek değildir, fakat sömürgecinin dilini ön plana çıkararak, Kürtçe'yi ihmal ederek yeni olan hiçbir şeyin yaratılamayacağı da o kadar açıktır.

Gerilla mücadelesinin, yeni Kürt toplumunu, yeni Kürt insanını yaratma sürecinde olduğunu, nesnel olarak yeni ilişkilerin ortaya çıktığını, yeni toplumsal ve kültürel değerlerin, yeni bir siyasal kültürün ortaya çıktığını belirtmeye çalışıyoruz. Şurası da açıktır. Yeni Kürt insanı, sürgün yaşamına son veren, Kürdistan'a dönmeyi temel bir amaç olarak düşünen, bunu gerçekleştirmeye çalışan bir insandır.

Yeni insanın, düzenden koptuğu ve düzenden kopması gerekliliği üzerinde özenle bir vurgulama yapılıyor. İşte bu süreçte belirtmeye çalıştığımız konu şu olmaktadır. Sömürgecinin dilini kullanarak, sömürgecinin dilinden vazgeçilmediği sürece, sömürgecinin düzeninden kopmak da mümkün değildir. Çünkü, dil, aynı zamanda, bir siyasal sistemin egemenlik ilişkilerini başkalarına ulaştıran en önemli bir vasıta olarak belirmektedir. Türk egemenlik sistemi, Kürdistan'a, Kürt halkına, Türk dili aracılığıyla götürülüyor. Türk egemenlik sistemi, Kürdistan'da Türk dili aracılığıyla kurumlaşıyor, yaygınlaşıyor. Fakat, Kürt dili aracılığıyla, Kürtçe aracılığıyla, Türk egemenlik sisteminin Kürdistan'a taşınması, Kürdistan'da kurumlaştırılması mümkün değildir. Örneğin, Kürtçe'yle, "...bir Türk bayrağı altında yaşıyoruz, başka bir bayrak istemiyoruz, biz Türk Devleti'nden başka bir devlet istemiyoruz... Biz Türkçe okul istiyoruz, Türkçe okumak istiyoruz, başka birşey istemiyoruz, PKK kimmiş, PKK falan istemiyoruz..." gibi sözleri, resmi ideolojinin sloganlarını ifade etmek mümkün değildir. Bu çeşit açıklamalar, Türk egemenlik sisteminin belirtileri, birçok korucubaşının beyanlarından da götürüldüğü gibi, yarım yamalak da olsa, ancak

Türkçe'yle ifade edilebilir. Kürtlere ilişkin bir siyasal birimin oluşturulması, bu siyasal birime ilişkilerin ifade edilmesi, Türk diliyle mümkün değildir. Bu, ancak Kürt diliyle mümkün olabilir.

Bir olay, bir kampanya aracılığıyla, bu düşüncelerimi ifade etmek istiyorum. 1994 yazında, binlerce PKK'li tutsak, iki ay kadar mahkemelere çıkmadı. Mahkemeleri protesto eden bir kampanya sürdürüldü. Ve bu Türk sömürge düzeninden önemli bir kopuş olarak değerlendirildi. Mahkemelerin, yargı organlarının, herhangi bir egemenlik sisteminin en önemli ayaklarından biri olduğu şüphesizdir. Türk egemenlik sisteminin en önemli ayaklarından biri mahkemelerdir, yargı organlarıdır. Kampanya süresince, "Türk mahkemelerini tanımıyoruz...", "Türk mahkemeleri bizi yargılayamaz..." şeklinde açıklamalar yapılmıştır. Bunların gerek yazılı olarak, gerek sözlü olarak Türkçe ifade edildiği açıktır. "Sizi mahkeme olarak tanımıyoruz..." sözü, kuşkusuz, içeriği, anlamı çok büyük olan bir sözdür. buna rağmen, siz bunları Türkçe olarak ifade ettiğiniz zaman, düzenden kopmuş falan olmuyorsunuz. Ne söylerseniz söyleyin Türkçe konuşursanız, düşüncelerinizi, ancak Türkçe'yle ifade ederseniz, mahkemeye, mahkeme üyeleriyle sizin aranızda küçük de olsa bir bağ kurulacaktır. Türkçe konuştuğunuz zaman, konuşmanızın içeriği ne olursa olsun mahkeme üyeleri sizi de kendilerinden biri olarak algılayacaktır. Halbuki, bu kadar iddialı beyanların değil, çok daha mütevazı olan sözleri, savunmaları, örneğin kendinizi, eyleminizi, Kürt diliyle ifade ettiğiniz ve bu tavrınızı kararlı bir şekilde sürdürdüğünüz zaman... İşte o zaman sömürgeci düzenden kopmuş olursunuz. Çünkü o zaman dilinizle, tavrınızla çok farklı bir halk olduğunuzu, siyasal düşüncenizden ve eyleminizden dolayı zorla yargılandığınızı anlatmış olursunuz.

70 yılı aşkın bir zamandır, Kürt dili, Kürtçe neden inkar ediliyor? Alpaslan Türkeş, Bülent Ecevit, Süleyman Demirel, Yekta Güngör Özden gibi Türk siyasetçileri Kürtçe eğitim, Kürtçe televizyon gibi çok basit taleplere neden şiddetle karşı çıkıyorlar? Bunun elbette incelenmesi gerekir. "Kürtler bizim kardeşimizdir, Türkiye'de ikinci sınıf vatandaş yoktur, herkes birinci sınıf vatandaşdır. Bin yıldır beraber yaşıyoruz. Türkiye'de hiçbir ayırım gayrim yoktur, ama Kürtçe televizyon olmaz, Kürtçe

eğitim olmaz... anayasamız buna izin vermez..." Kürtçe'ye ısrarla karşı çıkışın, eşitlikten, kardeşlikten söz ederken bile ısrarla karşı çıkışın nedenleri nelerdir acaba? Kanımca Kürtler bu ısrarla karşı çıkışın bilincinde değillerdir. O bakımdan dil söz konusu olduğu zaman birtakım ertelemeleri kolayca öne sürebiliyorlar. "Devletimizi kuralım, Kürtçe işi kolayca hallolur..." En belirsiz, en tehlikeli cevap da budur herhalde. 1960'larda ve 1970'lerde Türk Solcuları, Kürt sorunu söz konusu olduğu zaman, "sosyalizmi bir kuralım, Kürt sorunu kendiliğinden çözülür, şimdi güçlerimizi bölmeyelim, ayrı örgüt yapmak, Kürt sorununu öne çıkarmak, burjuvazinin, emperyalizmin değirmenine su taşır, halbuki, omuz omuza mücadele etmek esastır..." diyorlardı. Bunların bir kısmının, bugün ideolojik olarak, Kürt sorunu konusunda *Milliyetçi Hareket Partisi*'ne daha yakın durduğunu ama yine de sosyalist olduklarını vurguladıklarını daha yukarıda da belirtmiştim.

Kürdistan'ı, örneğin Afrika sömürgeleriyle, Kürt dilini de Afrika dilleriyle karıştırmamak gerekir. Kürt kimliğinin ve Kürdistan kimliğinin inkar edilmesinden dolayı Kürdistan'ın sömürge bile olamadığını belirtemiyoruz. Örneğin Afrika dillerinden hiçbiri, Büyük Britanya, Fransa, Belçika, İspanya veya portekiz tarafından reddedilmiş değildir. Kürtçe ise, Türk Devleti tarafından ısrarla inkar edilmektedir. Kürtçe'nin inkar edilmesi, sömürgeciliğin dilinden vazgeçilmemesi, ancak, devletin anlayışlarını, devletin Kürtçe'yi inkar eden, Kürtçe'yi ilkel sayan savunmalarını güçlendirmektedir.

Afrika dilleriyle Kürt dilini şu bakımdan da birbirleriyle karıştırmamak, birbirine benzetmemek gerekir. Afrika'da, herhangi bir ülkede dil, çok büyük bir parçalanmışlık gösteriyordu. Kabileler farklı farklı diller konuşuyorlardı. Onlardan birisinin resmi dil yapılması, olanaklı görünüyordu. Bu bakımdan bağımsızlıktan sonra İngilizce'yi, Fransızca'yı, Portekizce'yi resmi dil olarak kabul ettiler. Yeni alfabelerini de hazırlamaya başladılar. Kürtçe'yi Afrika dilleriyle karıştırmamak gerekir. Bu dillere göre Kürtçe çok gelişkin bir dildir. Alfabetinin hazırlanması gibi bir sorunu yoktur. Yazı dili olarak çoktan kullanılmaktadır. Kürtçe'nin

kullanılmasıyla, dilin işlerlik kazanmasıyla aşılabilecek sorunlardır.

Kürtçe'de de çok fazla bölünmeler olduğu gibi, bir aşiretin öteki aşireti anlamadığı resmi ideolojinin bir söylemidir, art niyetli bir söylemdir. Bunun ne kadar art niyetli bir söylem olduğunu belirtmek için bir anımı anlatmayı gerekli görüyorum. 1963 yılında Şemdinli'de askerlik yapıyordum. Rubaruk sınır köyünde de bulundum. Yedek subaydım. 1963 yılı, Temmuz, Ağustos, Eylül ayları. O zaman Rubaruk'da küçük bir karakol vardı. Kerpiçten yapılmış, tek katlı, basit bir karakoldu. 8-10 asker görev yapıyordu. Görev yapan askerler bir mangadan fazla değildi. O zaman Güney Kürdistan'da **Mele Mustafa Barzani** yönetimindeki **Kürdistan Demokrat Partisi** öncülüğünde, Irak yönetimine karşı ulusal mücadele yürütülüyordu. **Şeyh Reşit** önderliğindeki Bradost aşireti, Kürtlerin ulusal mücadelesine karşı Irak Hükümetiyle işbirliği yapıyordu. Irak'ta ise Baasçılar iktidardaydı. 1963 Şubat'ında, **Baasçılar**, **Abdülkerim Kasım**'ı askeri bir darbeye devirip iktidarı ele geçirmişlerdi.

Barzan aşiretine ve Bradost aşiretine bağlı Kürtler birbirlerinin köylerini yakıyorlardı. Hükümet kuvvetlerinin, savaş uçaklarıyla ve ağır toplarla yaptığı bombardımanların sesi yanında, makinalı tüfek sesleri de kolayca duyuluyordu.

Şemdinli'den sınır köylerine, örneğin Rubaruk'a erzak katırlarla taşınyordu.

Aslında, Bitlis'te 34. Piyade Alayı'nda askerlik yapıyordum.

Kürtlerin Güney Kürdistan'da gelişen mücadelelerine karşı sınırlarda önlem almak için, Muş, Bingöl, Bitlis, Erciş alaylarından bazı birlikler, Hakkari yöresindeki birlikleri takviye ile görevlendirilmişti. Bitlis alayından gönderilen birlik de, Mayıs-Ekim ayları arasında 5 ay, Başkale, Yüksekova, Şemdinli, Oramar yörelerinde görev yapmıştı. Türk hükümeti o zaman Barzaniler hakkında "eşkiyalar" nitelemesi yapıyordu. Türk komutanlar **Şeyh Reşit** hakkında çok olumlu sözler ediyorlardı.

O zaman Şemdinli köylerinde sık sık keşfe çıkıyorduk, köyleri dolaşıyorduk. Bir keresinde, Rubaruk'da bir manga askerle birlikte, sınır kesimlerinde keşfe çıkmıştık. Epey ilerledik, bu arada dere

yataklarını falan geçtik. Bir noktada birkaç silahlı peşmerge bize yaklaştı, bazı şeyler söyledi. Manga içerisinde, Kars'ın Arpaçay kazasından bir er vardı. Çok güzel Kürtçe konuşuyordu. Peşmergelerle ben konuştum, bu er de tercüme etti. Sınırı geçmişiz, Irak'a, Onların yöresine girmişiz. Onu hatırlatıyormuş. Bu uyarı üzerine geldiğimiz yoldan geri döndük. O zaman sınır taşları vardı ama hiç belirgin değildi. Dereler kuruydu, su akıyordu. Bazı yerlerde sınır bir köyü bölüp geçiyordu. Arpaçaylı er Barzanlı peşmergelerle çok rahat anlaştı. Bu konuşmada hiçbir pürüz olmadı. O zamanlar, **"Kürtlerin aslı Türktür, Kürtçe de Türkçe'nin bir şivesidir. Bağımsız bir Kürt dili yoktur..."** şeklindeki bilgiyi inandırıcı bulmuyordum ama, bu bilginin resmi görüşün belirli bir etkisi olduğu da besbelliydi. Fakat, yukarıda anlatmaya çalıştığım bu olgu, bu olguya benzer olgular bu bilgiyi epeyce sarsıyordu. Arpaçay'dan Barzan'a 500-600 kilometrelik bir alanda aynı dili konuşan, birbirleriyle çok rahat anlaşılan insanlar...

1963 yılı yaz aylarında, Şemdinli'de, Haruna, Tisi, Sirünüs, Bembo, Şapatan, Nehri, Benavok, Bésosin, Zerîn, Bédav, Nugaydan gibi köylere sık keşfe çıkıyor, köylülerle konuşuyordum. Genel olarak 7-8 askerle, en fazla bir manga askerle keşfe çıkıyordum. Arpaçaylı er bu sırada tercümanlık yaparak çok yardımcı oluyordu. Bu da kuşkusuz devletin Kürtlerle ilgili olarak bilmesini istediği bilgileri sarsıyordu, fakat esas sarsıcı etkiyi Arpaçaylı erin Barzanlı peşmergelerle rahatça konuşması yapmıştı.

O zamanlarda da köylülere un, şeker, tuz, gaz vs. karneyle veriliyordu. Buna rağmen köylülerin bir kısmının gıdalarını Güney'e geçirdiklerini ve bunu sürekli olarak yaptıklarını gözlemlemiştim.

Bu raporlarda şimdi neler yazıldığını bugün çok merak ediyorum. 1960'ların sonlarında, aylık **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi** yayımlanıyordu. Dergide istihbaratçı bir emekli albayın da, Kürtlerle ilgili bazı yazıları ve anıları yer alıyordu. O yazılardan 1962-1963 yıllarında istihbaratçı albayın da Hakkari yörelerinde dolaştığı anlaşılıyordu. Bir keresinde albay, yazılarında, aşiretler ve Nakşibendilik tarikatı hakkında benim raporlarda yazdığım gözlemleri aynen kullanmıştı, bunu kendi gözlemleri gibi anlatıyordu. Rapordan, o raporları hazırlayanlardan hiç söz etmiyordu.

Kürtçe'nin yaygın bir şekilde konuşulduğuna dair bu küçük anıdan sonra, esas konumuza dönelim. Kürdistan'da "**beyinsel sömürgecilik**" denen bir sömürgecilik türünün yaşanmakta olduğunu, bunun klasik sömürgecilikte izlenen süreçlerden çok çok ağır sonuçlar yarattığını belirtmiştik. Klasik sömürgecilikte önemli olan toprak üzerinde bir sömürgeciliktir. Sömürüyü arttırmak için üretimi arttırıcı önlemleri yaşama geçirmek esastır. Klasik sömürgeler kurulurken, sömürgeciliğin sonsuza kadar sürecek bir yönetim biçimi olamayacağı da biliniyor. Kürdistan'daysa, Kürtler üzerindeki egemenliğin sonsuza kadar sürüp gitmesini sağlamak, muhalefet odaklarının belirmesini engellemek için "**beyinsel sömürgecilik**" denen bir yöntem uygulanmaktadır. Resmi görüş beyinlerin en küçük hücrelerine kadar şırınga edilmektedir. Bir taraftan Kürt dilinin inkar edilmesi, bir taraftan da Kürt'e ait her türlü izin yok edilmeye çalışılması, resmi görüşün en önemli gereklerindedir. Devletin bu politikasında önemli başarılar kazandığı da bilinen bir gerçektir. İnsanların kendilerini inkar etmeleri, insanların kendi özlerine, öz benliklerine ihanet etmeleri ancak bu çerçevede değerlendirilebilir.

Resmi görüşün Kürtlerin beyinlerinin hücrelerine kadar şırınga edildiğini gösteren bir sözcük vardır: "**Türkü**" sözcüğü. Kürtler sık sık "**Kürt türküleri**" söylediklerini belirtiyorlar. Aydınlar, siyasetçiler, gerillalar, esnaf, çiftçiler vs. herkes bu sözcüğü sık sık kullanıyor. Örneğin, gerillaların bile "**Gerilla Günlüğü**" anlatımlarında, örneğin nöbet mahallerinde, "**Kürtçe türkü**" mırıldanmaya başladıklarını yazdıklarını görüyoruz. Halbuki, türkü, Türklerin bir kurumudur. Türkçe koşukların melodiyile ifade edilmesine türkü deniyor. Bu bakımdan, "**Yunan türküsü**", "**Rus halk türküleri**", "**Norveç türküsü**", "**Arap türküsü**"... denmiyor. Türküye nazaran şarkı sözcüğü şarkı sözcüğünün daha enternasyonal, "**şarka ait**" olduğu söylenebilir. "**Arap halk şarkıları**", "**Yunan halk şarkıları**", "**Rus halk şarkıları**" vs. denebilir. Kürtlerin, "**ezgi**", "**ağıt**", "**şarkı**" gibi sözcükler dururken durmadan "**türkü**" sözcüğünü kullanmalarını irdelemeye çalışıyorum. "**stran**", "**klam**" gibi sözcüklerin, "**ezgi**", "**ağıt**", "**şarkı**" şeklinde değil de "**türkü**" sözcüğüyle Türkçe'ye çevrilmesinin

yanlış olduğunu, fakat çok büyük bir yanlış olduğunu belirtmeye çalışıyorum. "**Türkçe**" sözcüğünün hiçbir sorgulamaya gerek kalmadan, "**Kürt türküsü**" şeklindeki tamlamalarla kullanılması, aslında şuur altına yerleşmiş bir durumu gösterir. Bunun sorgulamaya, gerek duyulması, "**beyinsel sömürgecilik**" in çarpıcı bir örneğidir. Kürtlerin, her şeyden önce beyinlerinin sömürgeleştirildiğine işaret eder. Beyinlerin böylesine sömürgeleştirilmesinden sonra, toprak üzerinde, üretim üzerinde, üretim ilişkileri üzerinde sömürgeciliğin sürdürülmesi hiç sorun değildir.

Dil sorunu sanıldığından çok daha önemli bir sorundur. Bunun bilincine varılmadan sağlıklı bir tavrın sergilenmesi de mümkün değildir. Yeni insanın, yeni toplumun, sömürgecinin diliyle geliştirilmesi çabası, doğal yasalara da aykırıdır. Bunun kalıcı başarılarla ulaşması olasılığı da yoktur. Bu, Türk dilinin, Türkçe'nin küçümsemesi olarak değerlendirilmemelidir. Kürtçe'nin çok ihmal edildiği, bu ihmalin, aslında, sömürgecinin tezlerini ve anlayışını güçlendirdiği, halbuki, Kürtçe'ye önem vermek gerektiği vurgulanmaya çalışılmaktadır. Sömürgecinin dilini kullanarak sömürge düzeninden, sömürge ilişkilerinden kopmak mümkün değildir. Kürtler yeni insanı yaratmaya, yeni toplumu kurmaya çalışırken yeni bir egemenlik ilişkisi de geliştirmeye çalışmalıdırlar. Zaten eskinin yıkılması, yeninin yaratılması, yeni bir egemenlik ilişkisi geliştirmek anlamına da gelmektedir. Bu yeni sürecin dili de kaçınılmaz olarak Kürtçe olmak durumundadır. Eski düzen, devletin yardımıyla ve teşvikiyle, koruculuk örgütlenerek, korucubaşları yaratılarak, koruculara rütbelere verilerek ayakta tutulmaya çalışılmaktadır. Egemen dil Türkçe, ancak bu sürecin, bu ilişkilerin ifade edilmesinde geçerli bir dildir. Bu bakımdan korucular, korucubaşları medya huzurunda, yarım yamalak da olsa, Türkçe konuşmaktadırlar. Herhangi bir coğrafyada, yeni bir dil, ancak yeni bir egemenlik ilişkisinin gelişmesiyle güç kazanmaktadır. Belli bir coğrafyada, belli birdilin kaybolması, orada, yeni egemenlik ilişkilerinin gelişmeye başladığı bir sürece paralel olarak görülen bir olgudur.

Kürdistan'da yoğun olarak yaşanan toplumsal alt-üst olma durumu geleneksel yapıları, bu arada aşiret düzenlerini de hızla

çözmektedir. Modernleşme yoğun ve yaygın bir şekilde gelişmektedir.

Devlet ise modernleşmeyi durdurmaya gayret etmektedir. Bunun için koruculuğu örgütleyerek bu sınıfları ayakta tutmaya çalışmaktadır. Van, Hakkari, Şırnak yörelerindeki korucubaşlarının, devlet tarafından ısmarlanan programlarda, sunucular tarafından nasıl takdim edildiklerini unutmamak gerekir. "Batyan Aşireti Reisi...", "Tayan Aşireti Reisi...", "Guyan Aşireti Reisi", "Jirki Aşireti Reisi...", "Pinyaniş Aşireti Reisi", "Tatar Aşireti Reisi...", "Pervari Aşireti Reisi..." Bu takdim şekli, devletin onlara yeniden ruh verme, ayağa kaldırma isteğiyle ilgilidir. Devlet bütün Kürtlerin bu ilişkiler içinde, yani aşiret ilişkileri içinde olduğunu, "Özgürlük", "eşitlik", "Kürt federasyon", "özerklik" vs. diyenlerin de dejenere olmuş, bozulmuş Kürtler olarak algılanması gerektiğine dair programlar, yayınlar yaptırıyor. Türk Devleti'nin Kürtler üzerindeki egemenliğinin sonuza kadar sürdürülmesi, ancak bu şekildeki bir Kürt imajı aracılığıyla mümkün olabilir.

İşte korucubaşları bu ortamda, yarım yamalak da olsa Türkçe konuşuyorlar. Kürtler için, dil, kültür alanında hiçbir şey istemediklerini vurguluyorlar. Devlet, bu korucubaşlarını şal-şapikle de programa çıkarabilir, fakat, akıcı, güzel bir Kürtçe konuşmalarına, gerçekten Kürtçe konuşmalarına, tercüman kullanılmasına, herhalde izin vermez... Devlet tarafından bilinçli bir şekilde, oluşturulan, yaratılan bu mizansenin bilincine varmak gerekir.

Devlet, geleneksel kurumları başka alanlarda da ayakta tutmaya, geleneksel değerlerin yaşanmasına teşvik etmeye çalışıyor. Örneğin 1996 yılı Nisan ayında, televizyonlarda, Urfa gibi yörelerde "namus cinayeti", "töre cinayeti" adı altında cinayet haberleri verildi. "Aile meclisi toplandı, 17 yaşındaki genç kız...'ın, 14 yaşındaki... tarafından, boğazı kesilerek öldürülmesine karar verildi..." diyor. 1993-1995 yılları arasında Başbakan olan Tansu Çiller'in, Kürt dili ve Kürt kültürü söz konusu olduğu zaman söylediklerini hatırlayalım: "Bu konulardaki kurumlaşmalarına katıyen izni vermeyeceğim" *Özgür Ülke*'nin bombalanarak havaya uçurulması sırasında da buna benzer sözler sarfediyordu.

Bir tarafta "kurumlaşmalarına izin vermeyeceğim..." deniyor. Geleneksel kurum olan "aile meclisi" teşvik ediliyor, modernleşmenin, özgürleşmenin bir göstergesi olan dil, sanat, edebiyat kurumlarının faaliyet göstermesi yasaklanıyor. Bütün bu süreçte, Kürtlerin hala geleneksel ilişkiler içinde olduğuna dair bir izlenim yaratılıyor. Bu Kürtlerin devletin değerlerine bağlı oldukları ısrarla vurgulanıyor. Geleneksel ilişkileri yaşayan bu Kürtlerin de Türk diline bağlılıkları dile getirilmiş oluyor. Bu ilişkiler içindeki Kürtler üzerinde Türk egemenliğinin sonuza kadar sürdürülebileceği hesaplanıyor. Bu Kürtler üzerinde, Türklerin her zaman, ekonomik, kültürel, siyasi, psikolojik üstünlüğünün olacağı düşünülüyor.

Dil konusunda, sorunun farklı bir yönü üzerinde daha durmakta yarar görüyoruz: 12 Nisan 1996 tarihli *Demokrasi* gazetesinde, **Kaymakam'dan İşgüzarlık** başlığı altında şu haber yayımlandı.

"Van'ın Çaldıran ilçesi kaymakamı Orhan Şefik Güldibi, 8 Nisan günü ilçeye bağlı bütün köylerin muhtarları ile bir toplantı yaptı. İlçe kaymakamlık binasında yapılan toplantıda Kaymakam Güldibi, muhtarlardan köylerinde Kürtçe konuşulmamasını isteyerek, 'hepimiz Türküz ve dilimiz de Türkçe'dir. Evlerimizde bundan başka bir dil konuşulmamalıdır. Siz de evlerinizde bu acayip dili bırakıp Türkçe konuşun, çocuklarınıza Türkçe öğretin' uyarısında bulundu. Güldibi, muhtarları, söylenenlerin yapılmaması halinde, köylerine su, elektrik ve telefon vermemekle tehdit etti. Orhan Şefik Güldibi, yaklaşık bir ay önce, Çaldıran Kaymakamlığı'na atanmıştı."

Yine aynı gazetede, yukarıda sözü edilen haberin hemen altında başka bir haber daha yer alıyordu. Bu haberde, Çaldıran ilçesine bağlı, Yekmal, Metkuli, Guleset, Sixsıcu köylerine 9 Nisan tarihinde jandarmalar tarafından baskınlar düzenlendiği, pek çok köylünün ve bazı muhtarların gözaltına alındığı yer alıyordu. Operasyonları yürüten birlik komutanı olan yüzbaşı, köylülerin *HADEP*'e oy vermelerinin cezasını çektiklerini söylüyordu. Köylüler hakkında, *PKK*'ye yardım ettikleri konusunda iddialar vardı.

9 Nisan'da köylere yapılan baskınların, kaymakamın 8 Nisan

toplantısıyla yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Kaymakamın Kürtçe'yi hem yasaklaması, hem de acayip dil demesi ilgi çekicidir. Kürtler, gerek aydınlar, gerekse toplumun öteki kesimleri, Kürtlere ve Kürtçe'ye ilişkin bu tür saptamalara tepki göstermiyorlar. "Kürtçe ilkel bir dildir, üç-beş kelimesi bile yoktur", "Kürtler ilkel, geri bir halktır, kendilerini yönetecek yeteneğe sahip değildirler, bu bakımdan tarihte, hep, başkaları tarafından, Türkler, Araplar, Farmlar tarafından yönetilmişlerdir", "Kürtler zavalı, ilkel bir halktır, uygarlığa hiçbir katkıları olmamıştır", "Bağımsız Kürt Devleti olmaz, federasyon olmaz, özerklik olmaz, zaten bunlar onlar için de iyi değildir..." Bu tür saptamalara, önermelere, örneğin Kürt aydınları ciddi bir tepki göstermiyorlar. Bu, geçmişte de böyleydi. Fakat, Kürt aydınları, "Kürtlerin de uygarlığa büyük katkıları vardır, şunları şunları Kürtler keşfetmişlerdir...", "Kürtlerin uzun bir tarihi vardır, tarihteki şu şu halklar Kürtlerin atalarıdır", "Tarihte şu olayı gerçekleştiren şahsiyet Kürttür, şu olayı gerçekleştiren şahsiyet de Kürt'tür..." biçimindeki önermelere şiddetle tepki gösteriyorlar. Bu tür incelemeleri yapan, bu konularda düşünce açıklayan kişileri "karşı resmi ideoloji yapmak"la, "milliyetçilik yapmak"la, "ırkçılık yapmak"la suçluyorlar. Bu, Kürt aydınında görülen, kolayca izlenebilen, çok belirgin bir tavidir, çok da şaşırtıcıdır. Kürtler ve Kürtçe hakkında aşağılayıcı ve horlayıcı olan, inkarcı ve asimilasyoncu olan, gerçekleri aksettirmekten çok çok uzak olan bu önermelere, saptamalara hiç tepki göstermeyenlerin, Kürtlere, ruh, heyecan ve moral vermesi muhtemel olan, tarihsel gerçekleri aksettirmesi de daha büyük bir olasılık olan incelemelere şiddetle tepki göstermesi irdelenmesi gereken bir durumdur.

70 yılı aşkın bir süredir diliyle, kültürüyle inkar edilen, yok sayılan; adı, dili ve ülkesinin adı yasaklanan, vahşi bir asimilasyona tabi tutulan, kültürel ve fiili bir soykırıma uğratılan bir halkın bu tür morale ve heyecana ihtiyacının olacağı düşünülmemesi ilgi çekicidir. Bu tutumun sergilenmesinde resmi ideolojiye ilişkin bir boyut şüphesiz vardır. Çünkü, Kürtler ve Kürtçe hakkında aşağılayıcı ve horlayıcı görüşler, daha çok resmi ideologlar

tarafından ileri sürülmektedir. Onların düşüncelerini eleştirmek ise suçtur, cezayı gerektirir. Bu davaların Devlet Güvenlik Mahkemelerinde, Ağır Ceza Mahkemelerinde, Asliye Ceza Mahkemelerinde ayrı ayrı görüldüğü bilinmektedir. Fakat bu tutumun, resmi ideoloji boyutu dışında, psikolojik, ruhsal boyutları da vardır. Bu tutum, Kürt aydınlarını, Türk aydınlarına daha çok yaklaştırmaktadır. Türk aydınları, Kürtlerin, köksüz, dilsiz, kültürsüz olduklarını düşünmeyi tercih ediyorlar. Böyle olunca, Kürtleri Türklerle bütünleştirmek, fakat bu bütünleştirmede Kürtlere hiçbir kişilik vermemek, bunu da "kardeşlik", "enternasyonalizm" gibi kavramlarla örtmeye çalışmak daha kolay olmaktadır. Buna rağmen, "karşı resmi ideoloji oluşturmak" yanlış bir değerlendirmedir. Resmi ideoloji devletle birlikte oluşan bir kavramdır, fakat, antidemokratik devletle birlikte oluşan bir kavramdır. Cezai bir yaptırım içermesi, resmi ideoloji kavramının temel niteliğidir.

"Milliyetçilik yapmak", "ırkçılık yapmak" gibi suçlamalar üzerinde de durmak gerekir. Dilleri, kültürleri çok ağır baskılarla karşı karşıya olan Kürtlerin, "biz milliyetçi değiliz, devrimciyiz, enternasyonalistiz..." demeleri, "halklar kardeşdir" vs. demeleri, bunları da ancak Türk diliyle söylemeleri, bu baskılarla mücadeleden kaçtıkları, bunu da "enternasyonalizm", "kardeşlik" gibi kavramlarla örtmeye çalıştıkları anlamına gelir. Halbuki, Kürtler, dil ve kültür üzerinde bu baskılara karşı durmak durumundadırlar. Bu da onların milli değerlere, ulusal değerlere sahip çıkmalarını, milliyetçi olmalarını gerektirir. "Türk milliyetçiliği"nin ve "Kürt milliyetçiliği"nin içeriği çok çok değişiktir. Türk milliyetçiliği, örneğin, Kürtleri, Çerkezleri, Lazları vs. asimile etmeyi, temel bir politika olarak uyguladığı için kabul edilmiyor. Kürtlerin ise, hiçbir halkı, ulusu, asimile etmek gibi bir isteği yok, böyle bir düşüncesi yok. Kürtlerin mücadelesinin baskıdan kurtulma mücadelesi olduğu, eşitlik ve onur mücadelesi olduğu çok açıktır. Türk milliyetçiliği, Türk dilinin ve Türk kültürünün Kürtlere ve öteki halklara dayatılması yüzünden ırkçı bir nitelik kazanıyor. Kürtlerin dillerini ve kültürlerini komşu halklara dayatmak, onların dilini ve kültürünü yasaklamak, onları Kürtleştirmek gibi bir niyeti ve

düşüncesi kuşkusuz yok.

Öte yandan, "milliyetçilik" in feodal sınıfların, burjuvazinin ideolojisi olduğu, Kürtler için doğruluk payı taşıyan görüşler değildir.

Kürtlerde ulusal talepler ileri sürenler, devrimci ideolojiyle donanmış, çoğu zaman da demokratik düşünceyi benimsemiş küçük burjuva kökenli insanlardır. Kürt feodallerin, burjuvaların ise devletle işbirliği yaptıkları, Kürdistan'da resmi ideolojinin propagandistliğini üstlendikleri açık bir gerçektir. Bunların koruculuk adı altında örgütlendirildikleri, korucuların kendi kimliklerini inkar ettikleri, ulusal ihanet sürecine girdikleri için koruculuğun örgütlendirildiği biliniyor. Bu düşüncelerin özellikle korucubaşları için doğru olduğu tartışılmaz bir gerçek. Bu örgütlenmede yer alan aşiretlerin, aşiret reislerinin, şeyhlerin, toprak ağalarının değil ulusal talepler ileri sürmek, Kürtlerin, dil, kültür vs. konularında hiçbir şey istemediklerini ısrarla haykırdıkları her zaman görülüyor. Bunların, modernleşen, ulusal talepler ileri süren Kürtlere, devlet propagandasından da esinlenerek "Ermeni" dedikleri de biliniyor. Bu bile, bu kesimlerin ne büyük bir şizofrenasyon yaşadıklarını açık bir şekilde ortaya koyuyor.

Bu sınıflara mensup bazı kişilerin ulusal mücadelede yer aldıkları, mücadelede etkili bir tavır ve davranış sergiledikleri yakından gözlenen bir gerçek... Bunların devlet tarafından çok yoğun bir baskı altına alındığı, hatta, **Behçet Cantürk**, **Savaş Buldan** örneklerinde görüldüğü gibi, kontrgerillanın hedefleri oldukları da biliniyor. Öyleyse, Kürtler, "milliyetçilik", "ırkçılık" gibi bazı kavramları yeniden değerlendirmek durumundadırlar. Kendi dilini bilmeyen bazı Kürtlerin, "**Ben Kürt milliyetçisi değilim...**" demeleri büyük bir aymazlıktır, duyarsızlıktır. Ona şu sorulmalıdır: "**Sen kendi ana dilini bile konuşamıyorsun, neden milliyetçi değilsin?**" Bazı doğal yaşam süreçlerinin "milliyetçilik", "devrimcilik" gibi kavramlarla ilişkilendirilmesi yanlıştır. Örneğin insanlar doğal olarak Türkçe konuşuyor. Bundan dolayı onlara şu veya bu nitelik verilmiyor. Kürtçe konuşmanın da böyle doğal bir süreç olarak algılanması gerekir. İşte bu doğallığı sağlayabilmek için, Kürtlerin ulusal değerlere sahip çıkmaları "milliyetçilik" yapmaları gerekiyor.

Öte yandan, Kürt sorununu, Misak-ı Milli çerçevesinde düşünen Türk devrimcilerinin, aslında, Türk milliyetçiliği yaptıkları da çok açık bir gerçektir. Örneğin "**Bağımsız Türkiye**" sloganı milliyetçi bir slogandır. Emperyalistler ve sömürgeciler tarafından çizilen sınırların, Kürdistan'ın bölünmesinin, parçalanmasının ve paylaşılmasının onaylanması anlamına gelir. **Dr. Hikmet Kıvılcımlı** 'yı bile sınırlarından geçirmeyen Arnavutluk'un, **Enver Hoca**'nın milliyetçi olduğu söylenemez mi?

Önderliğin Üslubu

Bu yazının başında, Önderlik'in PKK'de çok önemli bir kurum olduğunu belirtmiştik. Başkan **Abdullah Öcalan**'ın başlı başına bir kurum olduğunu da belirtmiştik. Burada, Başkan'ın konuşma üslubuna, özellikle kongrelerde sergilediği bir üsluba değinmek gereğini duyuyoruz. Önderlik sık sık "**ben**" diye konuşmaktadır. Örneğin, "**Bütün bu olanakları ben yarattım, siz hiçbir şey yaratamadınız**", "**falanca işi ben yaptım, sizin doğru dürüst gerçekleştirdiğiniz bir iş var mı?**" PKK'nin, ARGK'nin, ERNK'nin, partinin, ordunun, cephenin, parti, ordu, cephe mensuplarının eleştirilmesi, eleştirinin sürekli kılınması şüphesiz çok önemlidir. Fakat sürekli olarak "**ben**"e vurgulama yapan bir Önderlik'in kongre tarafından eleştirilmemesi de sağlıklı bir gösterge değildir.

Bu söylemin iki önemli sakıncası vardır. Biricisi politiktir, 1970'lerden 27 Kasım 1978'e, 1978'den 15 Ağustos 1984'e, 1984'ten günümüze kadar PKK'nin çok önemli bir kurumlaşmayı gerçekleştirdiği önemli bir gerçektir. Bu kurumlaşma, Kürdistan'da Türkiye'de, Ortadoğu'da, Avrupa'da giderek bütün dünyada, adım adım büyüyerek, çoğalarak gerçekleştirmiştir. PKK'nin geleceğinin en önemli teminatı da bu kurumlaşmadır. Bu kurumlaşmanın olumasında **Abdullah Öcalan**'nın çok büyük bir rolü olduğu, başlı başına rolü olduğu tartışmasız bir gerçektir. Buna rağmen "**ben**"li söylem böyle bir kurumlaşmaya zıt bir söylemdir. Kurumlaşma, "**Apolaşma bilinci**"nin gelişmesi ve yaygınlaşmasını da getirmektedir. PKK'nin verdiği ruh ve heye-

canla, büyük bir kitle, kadın-erkek, genç-yaşlı, çocuklar, herkes ayağa kalkmıştır. Herkes, özgürlük hareketini geliştirmek için bitmez tükenmez bir çaba sergilemektedir.

Bugün artık, PKK ve Başkan Abdullah Öcalan, birçok devletle ve kurumla çeşitli politik ve diplomatik görüşmeler gerçekleştiriyor. Bu sürecin bundan sonra daha da yoğunlaşacağı açıktır. İşte bu görüşmeler sırasında, Başkan, karşı tarafın herhangi bir önerisi karşısında, "Bu öneriyi Başkanlık Konseyi'ne götürebilirim" diyebilmelidir. "Bu öneriyi Merkez Komite'de görüşmeliyiz...", "Bu konuyu 6. Kongre'de tartışmalıyız..." diyebilmelidir. Bunlar kurumlaşmanın da göstergeleridir. Karşı tarafa, bütün önemli sorunları, sırf kendi isteğiyle ve iradesiyle çözdüğü, hiç kimseye danışma gereğini duymadığı izlenimini yaratan bir önder, konuştuğu kişiler üzerinde çok kolay başedilebilir bir örgüt, parti veya önderle karşı karşıya olduğu düşüncesini yaratır. Halbuki, "bu öneriyi yönetim kurulunda tartışmalıyız, sonucu daha sonra bildiririz.." diyen bir önder, hem örgütün, hem de kendi ağırlığını daha da arttırmış olur. Örgütün ağırlığı arttıkça kendi saygınlığı artar. Kendi saygınlığı arttıkça örgütünün saygınlığı artar. Bu bakımdan "ben" yerine "biz" çok daha mütevazi, fakat sağlıklı bir söylemdir.

Bu söylemin ikinci sakıncası ruhsal ve psikolojiktir. Örneğin PKK'yle yeni tanışan, PKK'yi yeni tanıyan, PKK'yi Önderlik'i anlamaya, kavramaya çalışsan bir kişi, bir araştırmacı veya gazeteci düşünelim. "ben" söylemi bu gibi kişileri rahatsız edici bir etki yaratır. Bunlardan bazılarının PKK hakkında, Önderlik hakkında haksız, değerlendirmeler yapmalarına neden olur. Bütün bunlardan dolayı, Başkan'ın daha mütevazi bir söylem geliştirmesinde büyük yararlar vardır.

Sonuç: Toplumsal ve Politik Olaylarda Düşüncenin Yöntemi

1. Bu yazıda, PKK'yle ve Kürt toplumunda yaşanan süreçlerle ilgili bazı objektif değerlendirmeler yapılmaya çalışıldı. Benzer

yazılar herhangi bir kitapta, dergide veya gazetede yayımlandığı zaman bu yayınlar, "terör örgütünü övmek", "terör örgütünü desteklemek", "terörü kıskırtmak" iddialarıyla toplatılıyor ve dağıtımı yasaklanıyor. Yazarlar ve yayıncılar hakkında, Terörle Mücadele Yasası'nın, çeşitli maddelerine göre çeşitli davalar açılıyor.

Halbuki, televizyonlard, radyolarda, gazetelerde, her gün, PKK aleyhindeki propagandalar yoğun bir şekilde sürdürülüyor. Bunların tirajlarının milyonlarca olduğu da biliniyor. O zaman devlet, 3-4 bin civarındaki kitabın veya derginin, 10-15 bin civarındaki gazetenin etkisinden neden korkuyor, neden rahatsızlık duyuyor? Kendi televizyonları, radyoları ve gazeteleriyle, bu düşünceleri eleştirip yanlışlığını ortaya koyacağı yerde, neden yasaklıyor? Bu süreçte düşünce yasaklarının siyasal işlevi nedir? Özgür eleştiri neden yasaktır?

Herhangi bir örgütün veya kişinin suçlanmasının, aşağılanmasının serbest olduğu, bu sürecin ilgili insanlara maddi ve manevi ödüller bile getirdiği bir yerde, o örgüt veya kişi hakkında, değil övücü sözler etmek, bazı objektif değerlendirmelerin bile yasaklanması, suç sayılması, bizlere neyi düşündürmelidir?

15 Ocak 1996 günü, Şırnak'ın Güçlükonak beldesinin Prider köyü yakınlarında meydana gelen katliamla ilgili haberlerin nasıl geliştiğinin bu açıdan incelenmesi gerekir.

Bu arada, "terör" kavramı üzerinde de durmak gerekiyor. Terör, herhangi bir kişinin, başkalarına kendi düşüncesini kabul ettirmek için ve başkalarının düşüncelerini açıklamalarına engel olmak için kaba kuvvet kullanmaktır. Bizim, hiç kimseye, düşüncelerimizi kabul ettirmek için baskı yapmamız söz konusu değildir, hiç kimseye, düşüncelerini açıklamasına engel olmak için şiddet uygulamamız söz konusu değildir. Bu, çok açık. Fakat, devlet, düşüncesini, görüşünü, yani resmi ideolojiyi kabul ettirebilmek için bize çok yoğun bir baskı yapıyor. Devlet, resmi ideolojiye göre tavır ve davranış sergilememiz için bize sistematik bir baskı sürdürüyor, düşüncelerimizi açıklamamızı engellemek için baskıyı durmadan tırmandırıyor. Devlet, devlet terörünü gizlemek için de, durmadan, bizleri "terörist" olmakla suçluyor.

2. Türkiye'de televizyonların, radyoların milyonlarca izleyicinin olduğu biliniyor. Devlet, televizyonlar, radyolar, gazeteciler aracılığıyla kendi düşüncelerini, resmi görüşü yayıyor. İstedığı olayın kamuoyunda duyurulmasını sağlıyor, istemediğinin yayımına yasak koyuyor. Haberleri kamuoyuna kendi kavramlarıyla, kendi terminolojisiyle duyuruyor. Devlet, kendisinin çok geniş bu olanaklarına rağmen, **MED TV'nin** yayınlarından çok büyük rahatsızlık duyuyor. **MED TV'nin** yayımını durdurmak için, ilgili devletler ve kurumlar nezdinde çok yoğun bir kampanya yürütüyor. **MED TV'den**, yayınlarından böylesine rahatsız olmanın nedenleri nelerdir?

Yukarıda sözü edilen ve 15 Ocak 1996 tarihinde Şırnak'ta meydana gelen katliam, yine Türk birlikleri tarafından 8 Nisan 1996 tarihinde başlatılan ve bir hafta kadar süren, Lice-Kulp-Genç üçgenindeki operasyonların Türk televizyonları ve **MED TV** tarafından çok çok farklı verilmesi, sürece ilişkin haberlerin, **MED TV'den**, gerçeğe daha sadık bir şekilde verilmesi bizlere neleri düşündürmelidir?

3. Devlet Kürt sorununun çözümünde devlet terörünü, daha da tırmandırmaktan başka hiçbir şey düşünmüyor. Devlet, gerilladan daha çok, gerillayı bağrından çıkaran geniş Kürt halk yığınlarını hedef almıştır. Halka karşı, zamana yayılmış sessiz bir soykırım sürdürmektedir. Kürdistan'da bu askeri operasyonlar sürerken Türk iç siyaseti tıkanma noktasına gelmiştir. Siyasal kurumlar çözüm üretememektedir. Yolsuzluk, dolandırıcılık, rüşvet, nüfuz suistimali almış başını yürümüştür. TBMM'de temsil edilen, hükümet ortaklığı yapan ve ana muhalefet görevi yürüten siyasal partilerin liderleri birbirlerini yolsuzluk dosyalarıyla tehdit etmektedirler. Kirli savaş için yapılan olağanüstü harcamalar, sorulmayan, sorulmayan ve denetlenemeyen harcamalar Türk ekonomisinin dengelerini alt-üst etmiştir. Enflasyon bir türlü düşürülemez. Enflasyonun düşürülememesi, toplumsal huzursuzlukların tırmandırılmasını da getirmektedir.

Düşünce yasaklarının siyasal sistemin çok önemli bir parçası olduğu bir yerde, yolsuzluk, dolandırıcılık gibi yüzkızartıcı, gayri meşru işlerin yoğunluk kazanması çok doğaldır.

"**Vatanı, Türk milletini çok seviyoruz**" diyenlerin, düşünce özgürlüğüne en fazla karşı olanlar olduğu, fakat yolsuzluklara, dolandırıcılıklara en fazla bulaşanlar olduğu da gözlenmektedir.

Savaşın sürüp gitmesini isteyen, silahlı bir lobinin olduğu da gözlenmektedir. Bir kısım özel tim mensupları ve korucular, polisler ve askerler, "**PKK ile savaşıyoruz**" maskesi altında silah kaçakçısını ve uyuşturucu kaçakçılığını bizzat yürütmektedirler. Kürtlerin çok doğal haklarını inkar etmenin, silahlı güçler ve devlet terörü yoluyla ulusal ve demokratik hakları baskı altında tutmanın ne boyutlara ulaştığı elbette düşünülmelidir.

4. Türkiye Cumhuriyeti Devleti kompleksleri olan bir devlettir. Kürtlere karşı, durmadan büyüklük kompleksi sergilemektedir. "**Eşkiyayı muhatap alamayız**", "**Eşkiyaya taviz vermeyiz**", "**Teröristlerle masaya oturulmaz**" gibi söylemlerle Kürt halkı dışlanmaya çalışılmaktadır. Devlet, daha dün kadar, sarı, kırmızı, yeşil renkleriyle, bu renkleri taşıyan insanlarla, yoğun bir mücadele yürütüyordu. **Demokrasi Partisi** milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasını gerektiren en önemli olayın, milletvekillerinin TBMM'de, 6 Kasım 1991 tarihinde yapılan yemin töreninde, sarı, kırmızı, yeşil renkleri olan mendiller taşımaları olduğu hatırlardadır. Devlet bu renklere karşı yıllarca savaş yürüttü, ama buna rağmen bu renkleri kullananların sayısı daha da artıyordu. Sonunda devlet, bu renkleri devletleştirdi. 1996 Newroz'una varan günlerde, devlet, sarı, kırmızı, yeşil renklerinin ilk defa, Selçuklular tarafından kullanıldığını açıkladı.

Sarı, kırmızı, yeşil renkleri gibi Newroz da devletleştirildi, Newroz'un kitlesel kutlanmasını, özgürlük mücadelesini simgeleyen bir bayram olarak kutlanmasını engelleyemeyen devlet, Newroz'u "**Ergenekon'dan çıkış**" bayramı olarak ilan etti. Newroz'u, "**Nevruz**" şeklinde yazmaya ve konuşmaya başladı.

Kürtlere karşı büyüklük kompleksi sergileyen devlet, Batı'ya karşı, durmadan aşağılık kompleksini açığa vurmaktadır. Kendisini, Avrupa Birliği'nin zirve toplantısına davet ettirmek için her yolu denemektedir. Buna rağmen, yalvar-yakar politikasında bir türlü başarılı olamamakta, bu sefer kendini yeni bir zirveye davet ettirmek için, araya yeni yeni gayri resmi araçlar koymaktadır. İş

görüşmesi için ABD'ye giden cumhurbaşkanına, ABD başkanı tarafından yemek verilmesini sağlamak için ayrı bir diplomasi yürütmektedir, buna rağmen başarılı olamamaktadır. "ABD Başkanı Cumhurbaşkanımızla yarım saat görüşecekti, halbuki görüşme 50 dakika sürdü, bu da Türkiye'nin ABD nezdindeki itibarını gösterir..."denerek övünülmektedir. ABD Başkanı Clinton'un İsviçre'de, Suriye Devlet Başkanı Hafız Esat'la 5 saat konuştuğu unutulmaktadır... Bunlar, küçüklük kompleksinin dışı vurumundan başka bir şey değildir. Kürtlere karşı durmadan büyüklük taslayan, Kürtleri dışlamayı sistematik bir şekilde sürdüren bir yönetimin, Batı karşısında, boynunun devamlı eğit kalması, aslında Kürt sorunuyla ilişkilendirilmesi gereken bir tutumdur.

5. Ortadoğu'da 70 yılı aşkın bir zamandır, Türkiye, İran, Irak, Suriye devletleri arasında, nesnel olarak işbirliği, uyumlu bir politika vardı. Kürtler "müşterek düşman"dı. Kürtlere karşı müşterek karar almak ve uygulamak gereği vardı. İdeolojik tutumları ne olursa olsun "müşterek düşman"Kürtler, bunları birbirlerine yaklaştırıyordu. Sovyetler Birliği'ne bağımlı Irak ile, ABD'ye bağımlı Türkiye veya İran arasında, "müşterek düşman" Kürtler, nesnel olarak yapıştırıcı bir rol oynuyordu. Günümüzdeyse, Ortadoğu'daki bu blok içinde bazı çelişkilerin ortaya çıktığını, çelişkilerin gittikçe büyüdüğünü, derinleştiğini görüyoruz. Türkiye-Suriye, Türkiye-İran ilişkilerinde görülen soğumanın nedenleri neler olabilir? Bu gelişmede, Ortadoğu politikasında ortaya çıkan ve gittikçe güçlenen Kürt etkeninin rolü nedir? Daha doğrusu, Ortadoğu'da, PKK'nin düşüncesi ve eylemi doğrultusunda, politik ve askeri olarak güçlenen Kürt etkeninin rolü nedir.

Kürdistan'ın eski Kürdistan olmadığı, Kürtlerin eski Kürtler olmadığı, açık bir gerçektir. Kürdistan, Kürt toplumu, hızla değişmektedir. Hiç değişmeyen, kaskatı bir resmi ideolojiyle, çok hızlı bir şekilde değişen, dinamik bir toplumu yönetmek mümkün müdür?

6. 1995 baharını ve yaz aylarını hatırlayalım. Türkiye'de medya, basın, coşkulu bir şekilde, petrol boru hatlarından bahsediyordu. Hazar petroleri, petrol boru hatlarıyla, Bakü'den Ceyhan'a

akıtılacaktı. Hazar petroleri, uluslararası piyasalara, Ceyhan'dan ulaştırılacaktı. Türkiye, petrole boğulacaktı. ABD, bu hattın gerçekleşmesi için, Türkiye'ye çok yoğun ekonomik ve siyasal destek veriyordu. 1995'in sonbahar aylarında, erken üretim Azeri petrolü kavramı ortaya atıldı. Erken üretim petrolünün, Bakü-Novorossisysk (Rusya) ve Bakü-Supsa (Gürcistan)'dan eş zamanlı ve eşit miktarda akıtılacağı kanışulmaya başlandı. Rusya Federasyonu'yla Türkiye'nin petrol boru hatları politikası birbirleriyle çelişiyordu. Rusya petrolün tamamının kendi toprakları üzerinden geçmesini istiyordu. Bakü-Supsa hattı, Bakü-Ceyhan ana petrol boru hattının devreye sokulmasının ön aşaması olarak değerlendiriliyordu.

Bugünlerde, yani 1996 yılının Nisan ayındaysa, Türkiye'nin petrol boru hatları politikasının tamamen iflas ettiği, artık medya ve basın tarafından da ifade ediliyor. Erken üretim Azeri petrolünün tamamının Rusya üzerinden uluslararası pazarlara ulaştırılacağı söyleniyor. Bakü-Ceyhan hattının da gündemden düştüğü belirtiliyor.

Kürt sorunuyla petrol boru hatları politikası arasında ne gibi ilişki vardır? Türkiye PKK'yi "eşkiya örgütü", "terör örgütü" olarak değerlendirmekte, buna kendisi de inanmaktadır. Halbuki Kürtler Ortadoğu'da PKK'nin düşüncesi ve eylemi doğrultusunda yükselen bir güçtür. Rusya Federasyonu, Ortadoğu'da yeni yeni yükselen bu gücü saptamış olamaz mı? Bu durumda, Rusya Federasyonu-Türkiye'nin petrol boru hatları- Kafkasya ilişkilerine, Kürtler yeni bir boyut, yeni bir etken olarak katılmış olamaz mı?

1995 yılı sonbaharını hatırlayalım. Türkiye Gümrük Birliği'yle kazanacaklarını sayıp döküyor. Büyük bir heyecan var. Hükümeti, koalisyonu oluşturan partiler, 24 Aralık 1995 genel seçimlerinde, bunun propagandasını yapıyorlar. Bugün ise, *Gümrük Birliği* süreci tıkanmış durumda. *Gümrük Birliği* süreciyle Türkiye'nin sağlayacağı kazançların hiçbirisi ufukta gözüküyor. "Yunanistan, Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye vermeyi vaat ettiği fonların verilmesini veto etti." deniyor. Burada önemli olan, geriye kalan 14 devletin, neden Türkiye'yi savunmadığı, neden Yunanistan'ı iknaya çalışmadıklarıdır. Kürdistan'da baskı ve

zulümden başka hiçbir politika uygulamayan, devlet terörünü tırmandırmaktan başka hiçbir şey yapmayan, tek taraflı ateşkes sürecinde bile Kürt gerillalara 30 bin kişilik ordularla saldıran bir devleti, etkin bir şekilde savunmak mümkün müdür?

Türkiye'nin Ortadoğu, Kafkasya ve Balkanlar politikalarında, bu politikaları uygulamaları şu veya bu yönde gelişmesinde Kürt sorununun rolü nedir? Türkiye'nin, *Avrupa Birliği*, *Avrupa Konseyi*, *Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı*, *Türk İşbirliği ve Kalkınma ajansı* gibi kurumlarla ilişkilerinin şu veya bu şekilde gelişmesinde Kürt sorununun ne gibi engelleyici veya geliştirici etkileri vardır?

7. Türk kamuoyu, Çeçenistan'daki, Bosna-Hersek'teki, Filistin'deki, Lübnan'daki müslümanlara yapılan baskılara karşı çok hassastır. Tepkiler hemen gösterilmektedir. Rus zulmü, Sırp zulmü, İsrail zulmü, Batılıların tepkisizliği hemen protesto edilmektedir. Devlet de bu tür protestoların gerçekleşmesini teşvik etmektedir. Türk halkı, kendi devletinin Kürdistan'da müslüman Kürtlere karşı gerçekleştirdiği zulümleri, görmezden, duymazdan ve bilmezden gelmektedir. Hatta susarak bunu onaylamaktadır. Devlet de Kürtlerin bu zulüm karşısında, duygularını açıklamalarına tepki göstermelerine, protesto geliştirmelerine şiddetle engel olmaktadır. Türk halkı, Türk devletinin bu düşüncesini, anlayışını iyi kavradığı için, Kürdistan'daki zulümler karşısında büyük bir duyarsızlık içindedir. zaman zaman halkların kardeşliği gibi içi boş sloganlarla, duyarsızlığını gizlemeye çalışmaktadır.

Türkiye, baskı ve zulüm karşısında, Kürtlerin, duygularını açıklamalarını, protesto geliştirmelerini engelleme politikasını, Almanya'da da empoze etmeye çalışmaktadır. 16 Mart 1996 günü Kürtler, Almanya'nın Dortmund şehrinde, Halepçe soykırımının yıl dönümünü anmaya hazırlanıyorlardı. Alman hükümeti, Kürtlerin soykırımı, soykırımı uğratılan binlerce Kürt insanının anılmasını yasakladı. Kürtler anma programını gerçekleştirmedi ısrar ettiler, polisla aralarında çatışma çıktı. Türkiye, Alman hükümetinden, Kürtlere kendisinin reva gördüğü muamelenin aynen yapılmasını istemektedir. Yargısız infazlar, "faili meçhul" cinayetler vs...

8. Doğayı, tarihi, toplumu, insanı kavramanın en önemli yolu

şüphesiz bilim yöntemidir. Bilim yönteminin en temel özelliği ise özgür eleştiridir. Özgür eleştiri bilim yönteminin vazgeçilmez bir koşuludur. Özgür eleştiri kurumunun dinamik bir şekilde işlemediği bir toplumda bilimin gelişmesi mümkün değildir. Özgürce ifade edilen her düşüncenin bilimsel bir önerme olmadığı açıktır, fakat bilim yönteminin temel koşulu özgür eleştiridir. Özgür eleştiri demokrasinin de temel koşuludur. Türkiye'de özgür eleştirinin yasak olduğu, düşünce yasaklarının da siyasal bir işlevinin olduğu yakından bilinen bir gerçektir. Bu yasaklara rağmen bu insanlar kendi zihinlerini özgürleştirmek, beyinlerindeki karakolları yıkmak durumundadırlar.

Herhangi bir düşünce eleştirilebiliyorsa, bu eleştiriden dolayı herhangi bir cezai yaptırımla karşılaşılıyorsa, o toplumda, hem bilim ortamı güçlenir, hem de demokratik bir siyasal sistem gelişir.

PKK'yle ilgili haberler, yazılar, yorumlar konusunda da, özgür eleştiri esas olmalıdır. İlgili yazıların eleştirileceği, yanlışlarının gösterilebileceği yerde, yasaklanması, yazarlara, yayıncılara cezai yaptırımlar uygulanması, bir yerde, devletin haksızlığını, çaresizliğini, güçsüzlüğünü de ortaya koymaktadır.

Düşünce yasaklarının siyasal sistem içinde, çok önemli işlevlerinin olduğu besbellidir. En hafif deyişle "ayıplar"ın oluşmasını, mümkün olduğu kadar engelleyen, oluşmaları kısa zamanda deşifre eden, çok kısa zamanda, yargı organlarını devreye sokan sistemlerdir. Bütün bunların temel koşulu ise özgür eleştiri kurumunun etkili, dinamik bir şekilde çalışmasıdır.

9. Şu ilişkiye de değinmek gerekir. Türk siyasetçileri, devlet ve hükümet yöneticileri, "biz düşünce özgürlüğüne karşıyız, çünkü devletimizi, vatanımızı, Türk milletini, Atatürk'ü çok seviyoruz" diyorlar "Kürt sorunu demokrasiyle çözülmez, sorunun tek çözümü vardır, silahlı çözümü yaygınlaştırmaktır, derinleştirmektir. Zaten Kürt sorunu diye bir sorun yoktur, eşkiyalık vardır, terör sorunu vardır, bunlarla da ancak silahlı mücadele edilir..." diyenlerin çok ağır yolsuzluklara, dolandırıcılıklara, zimmet suçuna bulaştıkları da açıkça görülmektedir. Türk siyasal partilerinin liderlerinin, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde, birbirlerini yolsuzluk dosyalarıyla tehdit ettikleri de bilinmektedir. Bu üç

olgusal ilişki arasında, yani, düşünce özgürlüğüne karşı olmak, devleti, vatani, Türk milletini, **Atatürk**'ü çok sevmek ve yolsuzluk olaylarına bulaşmak arasında organik bir bağ vardır. Bu ilişkilerin doğruluğu, çeşitli olaylar ve kişilerin tutumlarıyla sınanabilir.

Dolandırıcılık o kadar artmıştır, gelişmiştir ki, dolandırıcılar, **Atatürk**'ün adını kullanarak, Atatürkçü vakıfların ve derneklerin adını kullanarak çok büyük paralar kazanabilmektedirler. Hatta, **Başbakan**'ın namusuna tevdi edilmiş örtülü ödenek"ten milyarlarca lira para sızdırabilmektedirler. Bu, nasıl Atatürkçülüktür? **Atatürk**'le ilgili bazı objektif değerlendirmeler cezalarla karşılaşırken, " **Atatürkçülüğü yaymak**"adı altında dolandırıcılara bile para dağıtılmaktadır.. Bu ilişkiler üzerinde de elbette durulmalıdır.

10. 24 Nisan 1996 tarihli **Hürriyet** gazetesinde, "1996 bütçesinde, "Türk-İslam sentezi"ne devletten para yardımı" başlıklı bir haber yayımlandı. Bu habere göre, **Ahmet Yesevi Vakfı**'na 10 milyar, **Türk Ocağı Vakfı**'na 15 milyar; **Türk Ocağı ve Aydınlar Derneği**'ne 10 milyar; **Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı**'na 35 milyar; **Atatürkçü Düşünme Derneği**'ne 5 milyar lira para yardımı yapılmış...

Bizim kitaplarımız, toplatılıyor, yasaklanıyor, dağıtımı engelleniyor. Kitaplar hakkında dava açılıyor. Davalar, ağır cezalara ve ağır para cezalarına mahkûmiyetle sonuçlanıyor.. Ama, devlet, kendi düşüncesini savunan, yaygınlaştıran vakıflara da çok yoğun para yardımında bulunuyor. Onları geliştiriyor, gelişmelerini teşvik ediyor. Onları maddi ve manevi olarak destekliyor. Bu ilişkileri de soğukkanlı bir şekilde irdelemek gerekiyor. Devletin böylesine yoğun ve yaygın desteğinde olan bir düşünce üretimi bilimsel olabilir mi? Devletin bazı kişilere ve kurumlara yoğun bir şekilde uyguladığı baskı tırmandırdığı devlet terörü onların bilimsel bilgi üretmelerine engel olabilir mi? Böylesine bir ödül ve ceza sistemi devletin kendine güvensizliğinin bir göstergesi değil midir?

TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM DİNAMİĞİ OLARAK PKK

Abdülmelik Fırat, 1996 yılı başlarında, bir süre İstanbul'da, **Sağmalcılar Cezaevi**'nde kaldı. Bu süre içinde, **Demokrasi** gazetesinde çok önemli yazılar yayımladı. **Melik Fırat**, 1957'den beri, çeşitli dönemlerde milletvekili olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde bulunmuştu. 24 Aralık 1995 Genel Seçimlerinden önce Erzurum bağımsız milletvekiliydi. **Demokrasi** gazetesinde, bu dönemlere ilişkin bazı anıları anlatıyordu. Ayrıca, cezaevi yaşantısına, koğuş arkadaşlarına ilişkin birkaç yazı yayımladı. 29 Ocak 1996 tarihli **Demokrasi** gazetesinde "Harran" başlığıyla yayımlanan yazı, Kürt toplumundaki, toplumsal dönüşümü, değer yargılarındaki ve siyasal beklentilerdeki köklü değişmeyi göstermesi bakımından irdelenmesi gereken bir yazıdır.

Bir Olgu: Baba-Oğulun, Ailenin Aynı Davada Tutsak Olarak Yer Almaları

Melik Bey bu yazısında iki koğuş arkadaşını anlatıyor. Biri 70 yaşında **Apê Muhammet Harran**, biri de 17 yaşında **Heval Hasan**. **Apê Muhammet Harran**, Lice'nin Hüseyin köyünden. 4 oğlu çeşitli tarihlerde gerilla mücadelesine katılmış. Mücadele sürecinde, çeşitli zamanlarda ve çeşitli alanlarda dördü de şehit

düşmüş. Apê Harran'ın kardeşi Hamza kaybedilmiş. Hamza'nın cesedi kaçırılıp kaybedilişinden 11 ay sonra köye 300 metre mesafede, toprak altında tesadüfen bulunmuş. Yeğeni İhsan Diyarbakır'da tutuklanmış, iki yıldan beri kendisinden haber alınamıyor, izine rastlanamıyor. Apê Harran'ın 140 hanelik Hüseyin köyü, devlet tarafından, evleriyle, bağlarıyla, bahçeleriyle, ağaçlarıyla ve eşyalarıyla beraber dipten yakılmış... Köyü terke zorlandıktan sonra, 30'a yakın aile mensubuyla beraber Diyarbakır'a sığınmışlar. Apê Harran 1995 yılı Ekim ayında İstanbul'a gelmiş, İstanbul'da yakalanarak Bayrampaşa Cezaevi'ne konulmuş. Melik Beyin ifadesiyle, "Diyarbakır'deki zarok ve sebileri şimdi Allah'a emanet. Ama Apê Harran, sabır, metanet ve serhildanın müessesem bir abidesidir."

Çoğalan Olgular

Oğluyla birlikte mahkemeye çıkarılan bir baba ve babasıyla birlikte cezaevine konulan bir oğul.. bu olgular, olgusal ilişkiler hangi sürecin göstergeleridir? Ailenin, ulusal ve toplumsal mücadelede, bütün fertleriyle, daha yoğun bir şekilde yer alması ne zamandan beri görülen bir süreçtir? Örneğin, 1960'larda, 1970'lerde böyle bir süreç saptanabiliyor mu? Bu ilişkilerin biraz irdelenmesinde yarar vardır.

1994 yazında, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ne, bizim koğuşa, çevre cezaevlerinden birinden bir arkadaş getirildi. 40'lı yaşlarını sürüyordu. PKK davası tutsaklarındandı. Kalp rahatsızlığı vardı, tedavi için gelmişti, dindar bir kişiydi, namaz kılıyordu. Bir sohbetimiz sırasında, bana, "*Kürdistan Üzerinde Emperyalist Bölüşüm Mücadelesi 1915-1925*" kitabıyla ilgili bazı sorular sormuştu. Bu, Kürtlerde, çok çok seyrek rastlanan bir durumdur. Kürt arkadaşlar benimle karşılaştıkları zaman sık sık "İsmail ağabey şimdi hangi kitap üzerinde çalışıyorsun?", "Yeni bir kitap var mı, ne zaman yayınlanır?" gibi sorular soruyorlar. Bunlar, heyecanlı bir okur havası verilerek sorulan sorular... Aslında, kitaplarımın fazla okunmadığını yakından biliyorum. Bu bakımdan Gıyasettin bey, ender Kürtlerdendi. Sohbetimiz sırasında bilgili ve bilinçli olduğunu,

yoğun ulusal duygulara sahip olduğunu farkettilim. Şeyh ailesinden geliyordu. Bu aile, Şeyh Said Kürt ayaklanmasına katılmıştı, devlete yakın duran bir aileydi.

Sohbet sırasında, bu arkadaşın oğlunun da cezaevinde olduğunu, onun da PKK davası tutsaklarından olduğunu, aynı koğuşa kaldıklarını öğrendim. Oğlunun kendisine, "baba"dan çok "heval" sözcüğüyle hitap ettiğini de söyledi. "Koğuştaki ilişkilerimizde, artık ben de heval sözcüğünü kullanıyorum" dedi.

1996 yılı başlarında, bizim koğuşa cezaevlerinden birinden çok genç bir arkadaş daha geldi. Tutuklandığında henüz lise öğrencisiymiş... Veysi ismindeki bu arkadaş da PKK tutsağıydı, kalp rahatsızlıkları vardı, tedavi için gelmişti. Bir gün ziyaret için babası geldi. Ziyarete, bir süre ben de sohbet etme fırsatı buldum. Baba, politik süreçle, ulusal mücadeleyle çok yakından ilgiliydi. MED TV'den duyduklarını, Başkan Apo'nun mesajlarını uzun uzun anlattı. Devletin, MED TV'nin izlenmesini engellemek için çanak antenlerle mücadele ettiğini, buna rağmen, mahallede herkesin MED TV'yi izlediğini, devletin engellemelerine karşı teknik olanaklar geliştirdiklerini anlattı. PKK davasıyla ilgili olarak kendisinin de iki yıl kadar cezaevinde kaldığını, bir kaç ay önce tahliye olduğunu söyledi.

Baba-oğulun aynı nedenlerden dolayı tutuklanması, araya karşılaşılan bir olay değildir. Kürdistan'ın çeşitli kesimlerinde sık sık karşılaşılan bir olaydır. Bartın, Yozgat, Malatya, Diyarbakır, Mardin, Muş gibi cezaevlerinde, bu ilişkiler içinde olan pek çok PKK davası tutsağı vardır. Buna benzer olan başka bir olgu da aynı aileden birden çok kişinin gerilla mücadelesine katılmasıdır. İki kardeşin, üç kardeşin, dört kardeşin mücadeleye katıldığı durumlara sık sık rastlanmaktadır. Mücadele sürecinde, iki kardeşin, üç kardeşin, dört kardeşin şehit olduğu durumlar oldukça fazladır. Yine bu süreçte rastlanan, izlenebilen ve gözlenebilen başka bir olgu da, aynı aileden birçok kişinin bu dava nedeniyle takibata uğramaları ve tutuklanmalarıdır. Bazen aynı aileye mensup kişiler, kardeşler "faili meçhul" denen, fakat failinin devlet güçlerinin olduğu besbelli olan cinayetlere kurban gidebilmektedir. Yakından tanıdığım bir aile var. Dört erkek çocukları var. Çocuklardan biri

gerillada ve mücadeleyi sürdürüyor. Biri, çatışmalarda yakalanmış, İstanbul'da cezaevinde. Biri de şehir çalışmalarından dolayı tutuklanmış, Ankara'da cezaevine konmuş. Dördüncü çocuk henüz küçük, ilkokul çağında. Ana-baba, cezaevleri arasında mekik dokuyor. **Halkın Demokrasi Partisi** çevresinde siyasal faaliyetler yürütüyorlar. Çeşitli kitle gösterilerine katıldıklarından dolayı hem ana hem de baba hakkında davalar açılmış. Cezaevi ziyaretlerinin ve parti çalışmalarının dışında bu davalara da katılıyorlar. Bu ailenin çok yakını olan başka bir aile daha var. Erkeğin kızkardeşinin, yani yukarıda, kısaca sözünü etmeye çalıştığım çocukların halalarının çocukları... Onlar da gerillaya katılmış. İki erkek kardeşin, ikisi de gerillaya katılmış. Ara sıra haberleri geliyor. Bu aile Serhat Eyaletinde oturuyor. Erkek okur-yazar, emekli bir işçi. Halanın kocası evde, yatıyor, hasta. Aileler toplumun alt-orta kesimlerine mensuplar, emekçi aileler. Kadınlar **MED TV** izliyor. Ziyaret günlerinde, Başkan **Apo**'nun mesajlarını kendilerine göre yorumlayıp bizlere anlatıyorlar.

Başka bir aile daha tanıyorum. Bu ailenin de üç çocuğu var, çocuklarının üçü de **PKK**'ye katılmış. Kızkardeş gerillada, mücadeleyi sürdürüyor. Erkek kardeşlerden biri çatışmada şehit düşmüş. Diğer erkek kardeş cezaevinde. Şehirlerde çalışma yürütürken tutuklanmış. Ana-baba süreci yakından izliyor. Kürt toplumunun alt-orta kesimine mensup, emekçi bir aile... Sivas yöresinden, Sivas tarafından, tanıdığım başka bir aile daha var. Üç kardeş. Kız kardeş 7 yılı aşkın bir zamandır gerillada, ara sıra haberleri geliyor. Erkek kardeş cezaevinde. Üçüncü çocuk ufak, henüz ilkokula gidiyor. Ankara Cezaevinde, koğuştaki tanıştığım, uzun uzun sohbet ettiğim bir arkadaş var. Siirt yöresinden. Kendisi artık dede. 35-36 yaşlarında. Tedavi için burada. Mücadeleye 1984'ten daha önce katılmış. Çatışmada ağır yaralı olarak ele geçmiş. Çatışmada ağır yaralı olarak ele geçtiğinde dört çocuğu var. Küçük çocuklar... Daha sonra köyleri, devlet tarafından yakılmış, yıkılmış. Köyün, ailenin temel yaşam kaynakları tahrip edilmiş. Aile, doğal çevrelerini terk edip Çukurova, Mersin taraflarında bir köşeye sığınmak zorunda kalmış. Zaman zaman ziyarete geliyorlar. Gerek hastanede, gerek cezaevinde, ilgilerini,

doğal, makul bir şekilde sürdürüyorlar. 1996 Mayıs'ında yine ziyarete gelmişlerdi. Arkadaş, ailesiyle, o ziyarette yaptığı konuşmalara ilişkin bazı bilgiler verdi. Oğlunun artık büyüdüğünü ve gerillaya katıldığını, kendi isteğinin de bu olduğunu söyledi. Damadının ve kızının da, gerillaya çok yakın kişiler olduğunu belirtti. Birkaç tane torunu var. Tatvan yöresinden tanıdığım bazı aileler var. Köylü, emekçi aileler var. Bu ailelere mensup gençler, 1980'li yılların sonlarından beri gerillaya katılmışlar. Ailelerin birer ikişer, bazılarının üç şehidi var. Gençlerin gerillaya katılmalarından dolayı köyler yakılmış, yıkılmış, aileler, doğal çevrelerinden sürülmüşler. Tatvan'a, İzmir'e, İstanbul'a sığınmışlar. Bu aileleri yakından tanıma fırsatı buldum. Bu ailelerden birinde iki şehit, dört tutuklu vardı. Erkek kardeşlerinden ikisi gerillada şehit düşmüşler. Baba, Tatvan'da tutuklu, kızkardeş İstanbul'da cezaevinde, erkek kardeş Ankara'da cezaevinde, bir erkek kardeş de gerillada mücadeleye devam ediyor. Baba 63-64 yaşında, politikayı, ulusal mücadeleyi oldukça yakından izliyor. 25-30 yıl önce **Kürdistan Demokrat Partisi** saflarındaymış, **PKK**'nin çok daha ciddi, kararlı ve başarılı olduğunu söylüyor. Amcanın çocukları da gerillada. Amca da İzmir'e sığınmış. Amca, imam, yani Melle imiş. Tatvan'da, 25-30 yıl önceleri o da **KDP** saflarındaymış. Köyleri yakılan-yıkılan öteki ailelerin durumu aşağı yukarı böyle...

Bunların dışında, bir de, yardım-yataklık kavramı çerçevesinde gelişen olaylar var. Malatya, Konya, Erzurum, Zile, Mardin, Muş gibi cezaevlerinde, haklarında, bu ilişkiler, bu iddialar çerçevesinde dava görülmüş pek çok yaşlı kadın ve erkek var. Burada, torun, baba, dede olmak üzere üç neslin, aynı zamanda, fakat farklı cezaevlerinde tutuldukları da görülmektedir. Köyler, evleri yakılan yıkılan, temel yaşam kaynakları tahrip edilen ailelerin önemli bir kısmının, Çukurova, Mersin gibi yörelere sığındığını belirtmiştim. Bunlar, şehirlerin çevrelerinde çadırlardan mahalleler oluşturuyorlar. Hiçbir alt yapısı olmayan, soğuklara ve sıcaklara karşı dayanıksız yerleşim birimleri... Fakat, tahribat, soruşturma, buralarda hiç eksik olmuyor. Konya'da avukatlık yapan bir arkadaş, 1995 baharında birgün, 7 çocuklu bir ailenin reisinin gözaltına alındığını, daha sonra da tutuklandığını söylemişti. Bu gibi durumlar pek çok

yaşanıyor. Bu gibi durumlarda olan pek çok aile var. Bunların köy-leri, evleri barkları yıkılmış, yakılmış. Çok farklı bir ülkeye sığınıyorlar, çadırlarda yaşam sürdürüyorlar, takibattan, tutuklanmaktan kurtulamıyorlar. Bu durumu, *"ailenin, çocukların rahatını bozmamak için, Kürt sorununda aktif bir şekilde taraf olamadım..."* diyen bazı kişilerin tutumlarıyla karşılaştırmak çok öğretici olabilir.

Bütün bunlar, mücadelenin ne kadar yaygınlaştığını ve kökleştiğini göstermek için belirtilmiyor. Bu olgular ve olgusal ilişkiler yaygınlaşmayı ve kökleşmeyi muhakkak gösteriyor, fakat burada vurgulamak istediğimiz esas boyut, ailenin, bir bütün olarak ulusal ve toplumsal mücadeleye karşı gösterdiği tavırdır. Babanın, daha sonra da oğlunun mücadeleye katılması veya önce oğulun mücadeleye katılması, daha sonra da babanın mücadeleye kazanılması, aile içinde, mücadeleyi sürekli kılan bir anlayışı, tutum ve davranışı geliştirmektedir. Veya, önce oğulun veya kızın daha sonra da babanın mücadeleye katılması, gerilla düşüncesinin ve eyleminin bütün aileyi sarıp sarmaladığını göstermektedir. Bir aile içinde, birden çok evladın, kardeşin gerillaya katılması, mücadelede aktif görevler üstlenmesi, ailenin, çocuklarını sakınmak için hiçbir çaba harcamadığını açıklamaktadır. Çocukların sakınılması şöyle dursun, çoğu zaman, mücadeleye katılmaları yönünde teşvik söz konusu olmaktadır. İşte bu, Kürt toplumunda ulusal ve toplumsal mücadeleye karşı gösterilen tutumlarda çok büyük, çok köklü bir değişim yaşandığını göstermektedir. Bunlar, siyasal kültürün arttığını ve siyasal beklentilerin büyüdüğünü de göstermektedir. Bunun PKK'yle birlikte, yani gerilla mücadelesiyle gelişen bir süreç olduğunun da belirtilmesi gerekir. Bu süreci belirtmek için, Kürtlerin son kırk yıllık toplumsal tarihine kısaca göz atmak gerekir.

1960'lardan 1990'lara Büyük Dönüşüm Nasıl Gerçekleşti?

Kürtlerin son kırk yıllık toplumsal tarihinde incelenmesi gereken bazı olgular var, bu olgular çerçevesinde gelişen bazı

süreçler var. 1959 yılının sonlarında meydana gelen **"49'lar"** çok önemli bir olaydır. **"49'lar Davası"** olarak anılmaktadır. 1963 yılı baharında meydana gelen **"23'ler"** yine önemli bir olaydır. **"23'ler Davası"** adıyla anılan bu davada da 23 kişi mahkeme huzuruna çıkartılmıştır. Gerek **"49'lar Davası"**, gerek **"23'ler Davası"**, Ankara'da, Genelkurmay Askeri Mahkemesi'nde görülmüştür. 1965'de, illegal bir şekilde Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi kurulmuştur. 1969-1970 yıllarında da **Devrimci Doğu Kültür Ocakları** kurulmuştur. Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi davası, 1968-1969 yıllarında Antalya'da, gizli bir şekilde görülmüştür. Bu davada da çoğu tutuklu 15'e yakın Kürt yargı önüne çıkarılmıştır. 12 Mart rejiminde Diyarbakır Sıkıyönetim Askeri Mahkemelerinde **Devrimci Doğu Kültür Ocakları** davası görülmüştür. Bu davada pek çoğu tutuklu yüze yakın devrimci ve demokrat Kürt yargılanmıştır. Yine 1971'de, Diyarbakır'da, **Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi** davası önemli bir dosyadır. Bu davada da büyük bir kısmı tutuklu 35 civarında Kürt yurtseveri mahkeme huzuruna çıkarılmıştır.

Bu davalara ilişkin yargılama süreçlerini ana hatlarıyla incelediğimiz zaman, kısa, özet bir şekilde şunları vurgulamak mümkündür: Bir kere, baba-oğulun aynı zamanda ve aynı dosyada, bir arada yargılanmalarına hiçbir davada rastlanmamaktadır. Dayı-yeğen gibi bazı akrabalara rastlanmaktadır, fakat bu çok seyrek bir durumdur. İki kardeşin aynı davadan aynı dosyadan dolayı tutuklanmaları durumuna da çok seyrek bir şekilde rastlanmaktadır. Kardeşlerin aynı zamanda, fakat farklı alanlarda, ulusal ve demokratik harekette yer almaları, yine seyrek bir şekilde rastlanan bir ilişkidir.

1950'lerin, 1960'ların ve 1970'lerin Kürt yurtseverlerine ilişkin olarak incelenmesi gereken çok daha önemli bir konu vardır. Örneğin 1971 rejiminde, Diyarbakır'da, sıkıyönetim tutukevinde, babalarını veya yakınlarını, amcalarını, dayılarını, ağabeylerini vs. ziyaret gelen çocuklar vardı. Diyelim, 10 yaşından küçük çocuklardı ve 10 yaş çağlarını yaşıyorlardı. Bu çocuklar, günümüze kadar büyüdüler, çeşitli fakültelerde eğitim gördüler, doktor, mühendis, avukat, öğretmen, müteahhit... gibi çeşitli mesleklerin sahibi oldu-

lar. Devlet kurumlarında, özel firmalarda önemli görevler üstlenenler var. Babalarıyla veya yakınlarıyla, bu çocukların politik tutum ve davranışlarını incelediğimiz zaman çok çarpıcı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Genel olarak ve kabaca, bu gençlerin apolitik oldukları, politikayla ilgilenmedikleri, ulusal ve toplumsal mücadeleye uzak durmaya özen gösterdikleri görülmektedir. Diyelim ki, babalar veya o zamanın yakınları, 60'lı, 50'li, 40'lı yaş çağlarını yaşıyor. Babalarla, dedelerle, amcalarla, dayılarla, Kürt sorununu, gerilla mücadelesini, PKK'yi vs. konuşmak, tartışmak mümkün. Fakat gençler bu tür tartışmalara girmekten özenle, ısrarla kaçınıyorlar, apolitik bir tavır sergiliyorlar. Veya PKK hakkında, o kadar olmadık, akıl almaz ve haksız şeyler söylüyor ki, bu koşullarda konuşmayı sürdürmek de anlamlı olmuyor, konuşma kesiliyor... Babaların, aile yakınlarının, amcaların, dayıların vs. geçmişteki politik mücadeleye katıldıkları, ulusal mücadele içinde yer aldıkları halde, gençlerin bu mücadeleden uzak durmaya dikkat etmeleri, apolitik bir tavır ve davranış sergilemeleri neyi gösterir? Bu ilişkiler neyi anlatır? Bu sorulara verilecek yanıt çok karmaşık değildir. Ailenin, babanın, kendi çocuğunu ulusal mücadeleden sakındığını gösterir. Veya aile yakınlarının, gençleri ulusal mücadeleden sakınmak için çaba harcadıklarını gösterir. Bir anlamıyla, "sigortalı" denebilecek bu mücadele, geçmişteki Kürt hareketlerinin en önemli özelliklerinden biridir. Bu bakımdan baba-oğul bir arada, aynı zamanda, aynı davada, aynı dosyada yargı huzuruna çıkarılanlar görülmediği gibi, çocuklarını ulusal davadan uzak tutmak için önemli bir çaba sarfetmişler. Çocukların, eğitimlerini sürdürmeleri sırasında, ulusal davaya bulaşmalarını önlemek için tedbirler almışlar.

Baba veya ailenin yakını, amca, ağabey vs. şöyle düşünüyor olmalı: Ben bu hareketlere katıldım. Takibat, karakol, mahkeme, cezaevi... aile büyük acılar çekti, benden sonrakiler bu acıyı tatmasın... Bu insani duyguyu anlamak mümkündür, ailenin çocuklarını sakınmasını kavramak mümkündür. Fakat, ulusal mücadele böyle yürümüyor. Ulusal mücadele, sömürge yönetimlerinden daha köklü bir şekilde kopuşun gerçekleşmesini gerekli kılıyor. Bu gereklilik ulusal mücadelenin doğasında var. Bu mücadeleye

katılan herkese büyük acılar çektiği, sadece ilgili kişiye değil, ailesine de acılar çektiği bilinen bir gerçektir. Bu da mücadelenin bir doğasıdır. O zaman, bütün bunları bilmek, bunlara katılmak, bu şekilde, bunları aşmaya çalışmak gerekir. Fakat, çocukları sakınan bir mücadele sürekli bir ulusal kurtuluş mücadelesi yaratmaz, bu da çok açıktır...

Böyle bir mücadele pratiğinin Kürtlerde, sadece 1950'lerde, 60'larda, 70'lerde değil, çok daha önceki yıllarda yaşandığını saptamak da mümkündür. Örneğin, Şeyh Said Kürt Ayaklanması'ndan sonra ailenin toplumsal yaşamının, politik tavırlarının incelenmesi, bir bakıma "sigortalı" denebilecek "kaçak" denebilecek mücadele yürütüldüğünü göstermektedir. bir kere, ailenin, katliamlar, idamlar, sürgünler, talanlar karşısında, büyük, ağır zorluklar, acılar çektiğini yakından biliyoruz. Fakat, "af" dönemlerinden sonra, sürgüne gönderilen tekrar yerlerine yurtlarına dönmelerinden sonra, politik mücadeleye katıldığını da yakından biliyoruz. Bu dönemlerden sonra, politikaya katılanlar, hep Kürtleri ezmeyi, hatta Kürtlüğü yok etmeyi hedefleyen temel bir politika uygulayan partilerde yer almışlardır. Bu partilerde ulusal mücadele yürütülemeyeceği çok açıktır. Melik Fırat'ın bu ilişkilere ilişkin cevaplarını biliyoruz. "Devletin gazabından korunmak, fakat, yine karınca kararınca mücadeleyi sürdürmeye çalışmak..." Bunu, "ulusal mücadele yapmak, fakat bunu sömürgeciye hissettirmemek", "sömürgeciye hissettirmeden ulusal mücadele yürütmek" şeklinde değerlendirmek mümkündür... Böyle bir mücadele mümkün müdür? Sömürgeciye hissettirmeden ulusal mücadele yapılabilir mi? Nitekim Melik Bey'in de Yasıada mahkemelerine, ilk milletvekilliğine, "55 Ağalar"a ilişkin anılarını ancak 1990'larda anlatabilir olması, aileyi, kendini, ulusal mücadeleden sakınmak olarak değerlendirilebilir. Halbuki, bu anıların 1960'larda anlatılması, o zaman politik mücadele ve ulusal mücadele yürüten kişileri ideolojik bakımdan daha donanımlı kılabilirdi.

Esasen, Kürtlerin bu eksik mücadele yöntemini, gerek 19 yüzyıldaki Kürt ayaklanmalarında, gerekse, daha önceki Kürt ayaklanmalarında da görmek mümkündür. 16. yüzyıl, 17. yüzyıl hatırlayalım. Örneğin hanedan ailelerden bir kardeşin İran

Sarayıyla öteki kardeşin Osmanlı Sarayıyla ilişkiler geliştirdiklerini görüyoruz. Osmanlılarla veya İranla yapılan mücadeleler sırasında, bir kardeşin ayaklananlarla beraber hareket ettiği, öteki kardeşin devletle birlikte hareket ettiği durumlara sık sık rastlanmaktadır. Bu ilişkileri dramatik bir şekilde yaşayan ailelerden biri de Bedirhaniler'dir. Bu ailenin bir kısım üyeleri sürgünlerde çürütülürken, bir kısmına da kamu hayatında en üst görevler veriliyordu. Kürtleri diliyle, kültürüyle inkar eden resmi ideolojinin propagandistliğini yapma görevi, bu ailenin, öz benliğini inkar eden bir kısım üyelerine veriliyordu.

Bu tür ilişkiler yaşanmasının, Kürt toplumunun önemli bir zaafı olduğu açıktır. İşte bu zaafın, 1980'lerde, PKK'yle birlikte aşıldığını görüyoruz. Baba-oğulun aynı davada yer almaları, aile içinde ulusal mücadelenin sürekliliğini göstermesi bakımından önemlidir.

Birkaç gün önce, havalandırmada bazı Kürt arkadaşlarla sohbet ediyorduk. Otlardan, mantarlardan, gerillanın doğanın bu olanaklarından yeteri kadar yararlanıp yararlanmadığından konuşuyorduk. Genç bir arkadaş, biraz da özlemine dile getirerek şunları söyledi: "Mayıs ayı, otların, mantarların iyice büyüdüğü, geliştiği bir aydır. Bu mevsimde, bir taraftan babam, bir taraftan anam bizleri çocukları kırlara göndermeye çalışırdı. 'Çevreye hevaller gelmişlerdir, yerlerini öğrenin, yiyecek ihtiyaçlarını ve öteki ihtiyaçlarını götürün...' derlerdi. 'Soran olurlarsa ot topluyoruz, mantar topluyoruz, deyin' derlerdi. Elimizde torbalar, bohçalar, çoşkuyla kırlara açılırdık. Ot aramaya, mantar aramaya başlardık. Ashında aradığımız gerillalardı. Eğilir, kalkardık, ama, tepeleri, tepecileri arardık... Gerillaları da muhakkak bulurduk... En iyi mantarları da onlar bize verirlerdi. Bize kucak kucak mantar verirlerdi... Biz de, daha sonra, onlara, bulgur, pirinç, fasulye, şeker gibi yiyecekler götürürdük. Sabun götürürdük. O zamanlar benim ağabeyim de gerillaydı. Fakat, bir yıl kadar önce köyümüzün civarında gerçekleşen bir çatışmada şehit düşmüştü. Birkaç sene sonra ben de gerillaya katıldım. Küçüksün diye, bir sene kadar beni çatışmalara falan göndermediler... Köyümüzden

başka gerillalar da vardır..."

Burada, aile içinde, mücadelenin süreklilik kazandığı, ailenin bütünüyle mücadeleye kazanıldığı görülmektedir. Çocukların mücadeleden sakınılması, PKK'yle birlikte kırılmış bir tutum ve davranıştır. Bu bakımdan PKK'nin düşüncesinin ve eyleminin ayrıntılarıyla incelenmesi gerekir. PKK'nin düşüncesinin kitleleri, aileleri nasıl sarıp sarmaladığı, PKK'nin geniş kitlelere ve ailelere nasıl güven verdiği incelenmelidir. 1980'lerde, silahlı mücadelenin başlamasından gerek önce, gerek sonra PKK'de bu ilişkiler herhalde şöyle gelişti: PKK'ye katılan veya PKK'ye kazanılan bir kişi, kendisiyle birlikte ailesini de sürecin içine almaya çalıştı. Aile buna başlangıçta tepki göstermiş olabilir, giderek bu tepkisi kırıldı ve sürecin önemli bir unsuru haline geldi. Takibat, karakol, mahkeme, cezaevi ziyareti... PKK'nin düşüncesinin ve eyleminin kitlelere doğru yaygınlaşmasında önemli rol oynadı. Başka bir ifadeyle, devletin yoğun baskısı, kitlesel baskılar, PKK'nin düşüncesini ve eylemini yaygınlaştırdı. PKK'yi kitleler karşısında inanılır ve güvenilir kıldı. Devlet terörünün durmadan tırmandırılması, PKK'yi devlet karşısında önemli bir taraf haline getirdi, bunlar da mücadeleyi sürekli kıldı...

Örneğin, ben, gerek ailemden, gerek akrabalarımın, komşularımın hiçkimseyi dönüştürebilmiş, ulusal demokratik harekete kazanabilmiş değilim. Yazılar veya kitaplar bazı Kürtler üzerinde etkili olmuş olabilir veya yaşantım bazı Kürtleri etkilemiş olabilir, fakat, aile çevresi, akrabalar ve komşular üzerinde böyle bir etkilenme veya etkileme hiç olmadı, bu çok açık. Etrafımdaki halka genişledikçe, etkilemenin arttığı da söylenebilir. Örneğin, bugün, Diyarbakır'da, herhangi bir kahvehaneye otursam, etrafımda, kısa zamanda, önemli bir kalabalık birikebilir, "İsmail Ağabey gelmiş" diyerek, herkes başkalarını haberdar edebilir... İskilip'de ise, mahallemizde veya aile çevremizde hiç böyle olmuyor. Orada da, sokakda veya çarşıda, tanıdıklarla selamlaşıp konuşuyoruz, fakat konuşmalar kısa oluyor, ayrıca orada kalıyor... İşte, bu ilişkiler PKK'de çok farklı geliyor. Herhangi bir PKK militanı önce ailesini dönüştürüyor, giderek, akrabalarını, komşularını dönüştürüyor. Aileyi merkez, çekirdek kabul edersek,

merkezden çevreye doğru önemli bir gelişmenin yaşandığı gözleniyor.

PKK'yi, kendisinden önceki Kürt siyasetlerinden, Kürt örgütlenmelerinden ayıran en önemli fark budur. Bunu ziyarete gelen çocukların konuşmalarından, tutumlarından anlamak da mümkündür. Çocuklar, gerillaya tutkulu, mücadeleye bağlı bir şekilde büyüyor.

Daha önceki Kürt siyasetleriyle PKK'nin dayandığı sınıf bakımından da bazı farklılıklar var. Daha önceki Kürt siyasetleri, eğitim görmüş, devrimci ve demokratik düşünceleri benimsemiş küçük burjuva unsurlar tarafından kuruluyordu. Bu, Kürt toplumunun orta sınıflarına, bazen orta-üst sınıflarına tekabül ediyordu. 1970'lerde, PKK'yi kuranlar da, eğitim görmüş devrimci ve demokratik ideolojiyi benimsemiş küçük burjuva insanlardı. Fakat, bugün, PKK hareketinin geniş ölçüde, toplumun emekçi sınıflarına dayanan bir hareket olduğu gözlenmektedir. Bu da, toplumun alt-orta sınıflarına tekabül etmektedir. Yoksul köylülükten önemli bir destek almaktadır. Mücadelenin kararlı bir şekilde sürdürülmesi bu sınıf dayanağıyla yakından ilintilidir.

Yukarıda, "49'lar"dan, "23'ler"den, Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi'nden, Devrimci Doğu Kültür Ocakları'ndan söz ettik. Bu davalardan dolayı tutuklanan ve hüküm alan kişilerin, kısaca, PKK'ye karşı tutumlarının incelenmesinde de yarar vardır. TKDP'nin tabanı geniş ölçüde PKK'ye katıldı, daha doğru bir söylemle, PKK bu taban içinde örgütlendi. Bu kesim içinde kurucu olanların sayısı da oldukça fazla. "49'lar", "23'ler" ve DDKO mensupları PKK'ye uzak durdular, bu kesimin çocukları da genel olarak apolitik bir tutum sergiliyor. Son üç kategori içinde PKK'ye yakınlaşan, sempati duyanlar kuşkusuz var. Bunların çocukları apolitik değil, gerillada yer almasalar bile, çeşitli Kürt siyasetleri içinde faaliyet yürütüyorlar...

PKK'ye karşı tutumu belirleyen önemli bir etken ilgili kişinin yaşamını nerede sürdürdüğüdür. Eğer Kürdistan'da ikamet ediyorsa, yaşamını Kürdistan'da sürdürüyorsa, düşünceler sergilenen tavır ve davranışlar PKK'ye daha yakın oluyor. Türkiye'de ikamet ediliyorsa, düşünceler, tutumlar PKK'ye daha uzak oluyor.

Kadınların Mücadeleye Katılması

Herhangi bir ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinin gelişkinliğinin seviyesini belirten en önemli gösterge kadınların mücadele içindeki durumudur. Kadınların mücadeleye katılımının azlığı veya çokluğu, mücadelede aktif görevler üstlenip üstlenmemeleri, mücadelenin seviyesini açık bir şekilde göstermektedir. Bütün dünyada bu böyledir. Kadınların mücadeleye karşı büyük bir ilgi duydukları, büyük bir katılım sağladıkları görülmektedir. Genç kızların gerillada aktif görevler aldıkları da gözlenmektedir. 20 bin civarında olan gerillanın beşte birinin kadın olduğu söylenebilir.

Şeyhlerin, şeyh ailelerinin Kürt toplumunun en geleneksel, en kapalı kesimlerinden biri olduğu bilinir. Bu ailelerden kız yeğenler dayılarıyla veya amcalarıyla ancak kapı ardından görüşebilir. Yani kapalı kapının bu tarafında kız yeğen, öbür tarafında da amca ya da dayı. Bu toplumda, gelenekselliğin, kapalılığın çarpıcı bir örneğidir. İşte, böyle katı kuralların geçerli olduğu bir şeyh ailesinden bile, gerillaya katılmış genç kızlar var. Bunlardan daha önemlisi de genç kız ile ailesi arasındaki ilişkilerin sürüyor olmasıdır. Bu PKK'nin düşüncesinin ve eyleminin geleneksel toplumu çatlatıcı, geleneksel ilişkileri değiştiren güce sahip olduğunu göstermektedir. Kürtlerde, kadınların gerilla mücadelesine katılması, gerillada aktif görevler almaları, PKK'yle birlikte yaşanan bir süreçtir. Ondan önce, tek-tük peşmergelere katılmış kadınlar olabilir, fakat, gerillada, sürekli faaliyet yürütmeleri, gittikçe çoğalmaları, kadın birliklerinin kurulması PKK'yle yaşama geçmiştir.

PKK'nin bir özelliği de etnik kökenlerinin çeşitliliğinde görülmektedir. Kürtlerin dışında Türk, Arap, Çerkez, Asuri, Laz, Ermeni, Azeri vs. gerillalarda vardır. Bunların dışında çeşitli Avrupa ülkelerine mensup gerillaların da zaman zaman PKK'de faaliyet yürüttükleri gözlenmektedir.

Sonuç: Kürtlerde Aydınlanmanın Belirmesi

Kürdistan'da, son on yılı aşkın bir zamandır yaşananlar, gözlenen toplumsal değişim, siyasal kültürün artması, uluslaşmanın

gelişmesi doğal bir sürecin sonucu değildir. Değişmeler ve dönüşmeler toplumun iç dinamiklerinin işlemesi sürecinde ortaya çıkan bir siyasal hareketin, **PKK'nin** doğal toplumsal ilişkilere bilinçli bir müdahalesinin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Kürt toplumunda gözlenen bu değişmelerin ve dönüşmelerin en temel dinamiği **PKK'dir**, **PKK'nin** düşüncesi ve eylemidir. Devlet, bu değişimi ve dönüşümü durdurmak, etkisiz hale getirmek için çok yoğun çaba harcamaktadır, topluma, başta askeri yollarla olmak üzere değişik yollarla müdahale etmektedir. Aslında, bu müdahaleler sürecinde ortaya çıkan çelişmeler ve çatışmalar, değişimi ve dönüşümü daha da hızlandırmaktadır. Bu süreçte **PKK**, hem ulusal planda, hem Türkiye'de, hem Ortadoğu ölçeğinde, hem de daha geniş bir uluslararası ölçekte iyice kurumlaşmıştır.

Bu çelişme ve çatışma sürecinin en önemli sonuçlarından, en önemli özelliklerinden biri Kürt aydınının ortaya çıkmaya başlamasıdır. Kürt aydını, toplumsal bir kategori olarak ortaya çıkmaktadır. Eski toplumda, aydın kuşkusuz vardır, fakat bu aydın, Türk aydınının kötü bir kopyasıdır, çoğu zaman da, Türk aydınına tepkilerini dile getirerek veya bu tepkisellik içinde varlığını kanıtlamaya çalışmaktadır. Gerek solda, gerek sağda yer alsın, Türk aydınının düşüncesini, tavır ve davranışını belirleyen en önemli ideoloji, en önemli görüş ise Kemalizmdir, yani resmi ideolojidir. Eski toplumda, Türk aydınının kötü bir kopyası olan Kürt aydını, asimilasyonun en önemli aracı olmuştur, devletin değerlerini Kürdistan'a taşıyan önemli bir kesim olmuştur. Gerilla mücadelesi, Kürt toplumunun aydınına ortaya çıkarmaya başlamıştır. Kürt aydını, bu süreçte, Kürt halk gerçekliğini tanıdı, halkla birlikte bu gerçekliği yaşadı, paylaştı, bu süreç içinde dönüştü. Bu bakımdan, Kürt aydını belirir belirmez, devletin, "**faili meçhul**" cinayetlerinin en önemli hedefi olmuştur. Çünkü, devlet, artık, bu kesime büyük bir öfke duymaya başlamıştır. Çünkü asimilasyonun, devletin değerlerinin taşıyıcısı olarak değerlendirilen bu kesim, artık bu süreçten kopmaktadır, bilakis, Kürt uluslaşmasının önemli bir dinamiği haline gelmeye başlamıştır...

Vedat Aydın'dan Ferhat Tepe'ye, Mehmet Sincar'dan Muhsin Melik'e, Musa Anter'den Hüseyin Deniz'e, Hafiz Akdemir'den

Aysel Malkaç'a, Behçet Cantürk'ten Savaş Buldan'a, Sıddık Bilgin'den Mehmet Şen'e, Mele Ahmet Demir'den Nazım Babaoğlu'na, Şevket Epözdemir'den Mele Süleyman'a, Halit Güngen'den Kemal Kılıç'a, Yahya Orhan'a... onlarca yurtseverin düşüncelerinin, yaşamlarının, kontrgerillaya nasıl hedef olduklarının incelenmesi, Kürt aydınının nasıl oluştuğuna dair önemli ipuçları vermektedir. Her şhadetten sonra, aile yakınlarının kamuoyuna yaptığı açıklamalar Kürt aydınının nasıl biçimlenmeye başladığını göstermektedir. Bu, aydının herkesten daha çok bilgi birikimine sahip bir kategori olmaktan ziyade, resmi ideolojiyi eleştiren, uluslararası ilişkilerde kendi konumunun bilincine varan, devletin dayatmalarına karşı yeni bir tavır ve davranış sergileyen bir kategori olmasıyla yakından ilgilidir. Yukarıda, üniversite bitirmiş, gerek devlet bürokrasisinde, gerek özel sektörde önemli görevler üstlenmiş, bilgi birikimi yüksek fakat apolitik tavırlar sergileyen bazı Kürt kesimlerinin yeni nesillerinden söz etmiştik. Bunlar "**aydın**" kategorisi içinde yer alabilir mi?

Esnaftan, çiftçilerden, müteahhitlerden, şoförlerden, muhtarlardan, bakkallardan, imamlardan, eczacılardan, iş adamlarından, doktorlardan, avukatlardan, sendikacılardan, işçilerden, köylülerden, ev kadınlarından, öğrencilerden... yüzlerce kişinin yaşantılarının, eylemlerinin, düşüncelerinin, özelemlerinin, beklentilerinin irdelenmesi, aydın kategorisinin oluşumu hakkında önemli bir fikir vermektedir. Burada, bu toplum kesimlerine mensup olan ve "**faili meçhul**" cinayetlerde yok edilen herkesin "**aydın**" olarak değerlendirilmediği, böyle bir düşüncenin ve niyetin olmadığı açıktır. Şunu belirtmeye çalışıyoruz. Aydın, bu kesimlerin, devletle olan ilişkilerinin bilincine varmaları, Türkiye'deki, Ortadoğu'daki ve dünyadaki statüsüzlüğüünün bilincine varmaları, bu ilişkilerin algılanması sürecinde ortaya çıkıyor. Gazetecilerin, insan hakları savunucularının, **HEP, DEP, HADEP** gelişiminde siyasal faaliyet yürütenlerin, avukatların, doktorların... özel olarak hedef seçilmeleri birinci planda dikkate alınması gereken bir süreçtir.

KÜRT AYDINI

Daha önceki, "Toplumsal dönüşüm dinamiği olarak PKK" başlıklı yazıda, "Kürt aydını Türk aydınının kötü bir kopyasıdır" demiştik. Kürtlerde aydın kategorisinin 1980'lerden itibaren gelişen gerilla mücadelesi sürecinde belirlemeye başladığını da belirtmiştik. Bu yazıda, bu düşünceleri biraz daha temellendirmeye çalışacağız.

20. Yüzyılın başında, Kürtlerin okur-yazar kesimleri daha çok İstanbul'da yaşıyorlardı. **Bedirhaniler'in, Cemilpaşazadelerin, Seyit Abdülkadir ailesinin, Babanlar'ın**, okur-yazar ve eğitim görmüş olan nesilleri İstanbul'u mekan tutmuşlardır. Mutkili Xelil Xeyali, Vanlı Memduh Selim Bey, Madenli Mehmet Şükrü Sekban, Liceli Ahmet Ramız, Bitlisli Kemal Fevzi, Diyarbakırlı Doktor Fuat, Hakkarili Abdurrahman Zapsu, Malatyalı Abdullah Cevdet, Mahabatlı Muhammet Mihri, Süleymaniyeli Şükrü Baban bu kişilerin önde gelenlerindedir. 1908'de gerçekleşen 2. Meşrutiyetle birlikte, Kürtler de *Kürt Teavün ve Terakki Cemiyeti* gibi örgütler içinde, *Hêvî, Jîn* gibi dergiler etrafında toparlanmaya başladılar. Bu çerçevede Kürt diline ve edebiyatına, Kürt tarihine, Kürt toplumuna ilişkin duygular ve düşünceler ileri sürüldü. Bu süreç, kuşkusuz rahat, düz bir çizgide büyüyerek, çoğalarak gelişmedi. Hükümetlerin, özellikle *İttihat Terakki* yöneticilerinin sık sık gerçekleştirdikleri baskılarla kesintiye

uğradı. Fakat ana çizgi budur. Kürtler ilk fırsattan yararlanarak bu tür çabalarını geliştirmeye devam ettiler.

19. yüzyılın başından itibaren Osmanlı toplumunda milliyetçilik hareketleri gelişmeye başladı. Balkanlarda gelişen bu hareketlere tepki olarak Türk milliyetçiliği de belirlemeye başladı. Yeni Osmanlılar, Jön Türkler çizgisinde Türk milliyetçiliği geliştirdi. 1912 Balkan Savaşı yenilgisinden sonraysa, Türk milliyetçiliği ırkçı bir içerik kazandı. Birinci Dünya Savaşı öncesinde ve savaşın ilk yıllarında bu düşünce ve eylem epeyce gelişti. Türk ırkçılığını, Turancı düşünce ve uygulamalardan, ziyade, Türk devlet ve hükümet yöneticilerinin Kürtlere, Ermenilere, Rumlara, Asurilere, Çerkezlere vs. ilişkin duyguları, düşünceleri ve uygulamaları belirliyordu.

Osmanlı toplumunda milliyetçi duygular ve düşünceler ilk önce toplumun iyi eğitim görmüş okur-yazar, "münevver" kesimleri arasında gelişti. Yalçın Küçük, "münevver" in, Türk aydınının, "Tercüme Odası"nda yetiştiğini söyler. Tercüme Odası, 1820'li yıllarda dışişleri bürokrasisini modernleştirmek için oluşturulan bir kurumdur. 19. yüzyılın, ordunun, içişleri yönetiminin, tıbbiyenin, adaletin ekonominin modernleştirilmesi için de girişimler yapılmış, kurumlar, kurallar oluşturulmuştur. Türk aydınının temel mekanı, olduğu ortam bu devlet kurumlarıdır. Türk aydını, bu kurumlar içinde belirmiş, gelişme göstermiştir. Devlet bürokrasisinde, daha alt kademelerinde görev alsalar da, Kürtler için de durum budur. Fakat Türklerle Türk olmayanlar, örneğin Kürtler arasında büyük bir fark vardır. Türkler Osmanlı Devletinin egemen kesimidir. Örneğin Kürtler ise Türk egemen kesiminin içinde tutulmaya çalışılan bir kesimdir. Türk olmayan Müslüman Osmanlılar için durum budur.

İmparatorluğun egemen kesimi olan Türkler, Türk gerçekliğini anlamaya, kavramaya çalışmaktadırlar. Türklerde milliyetçi duygular ve düşünceler gelişmektedir. Okur-yazar olan ve eğitim görmüş olan Kürtlerin durumu ise çok farklıdır. Kürdistan'dan, Kürt halkından uzakta kalan Kürtler, Kürdistan'ı ve Kürt toplumunu, Kürt halk gerçekliğini nasıl kavramış olabilir? Kürtlerin İstanbul'da yaşayan, eğitim görmüş bu kesimleri de orduda, İçişleri, Dışişleri ve Maliye bürokrasisinde, Adalet ve Sağlık alanlarında

önemli görevler alıyorlardı. Bazılarının çok önemli görevler aldığı da biliniyor. Bu görevler, onların Kürdistan'a, Kürt halk gerçekliğine ilişkin olguların algılanmasını ve algılanmamasını nasıl etkilemiş olabilir? Yeni Osmanlılar ve Jön Türkler çizgisinde temel düşüncenin devleti korumak ve kurtarmak, devleti yatanıyla ve milletiyle bir ve beraber tutmak endişesinden kaynaklandığı biliniyor. Böyle bir düşünce Türk olmayan Osmanlı uyruklarını, Rumları, Ermenileri, Bulgarları, Arapları, Kürtleri, Asurileri, Arnavutları, Çerkezleri vs. nasıl etkilemiş olabilir?

Sürgünlerin ve hapisanelerin Türk aydınının oluşumunda çok büyük bir role sahip olduğu belirtilmektedir. **Demirtaş Ceyhun**, Çeşitli incelemelerinde bu görüşü dile getirmiştir. 19. yüzyılda, Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinde, Yeni Osmanlıların, Jön Türklerin yurt dışında, özellikle Avrupa'da sürgün yaşadıklarını görmekteyiz. **Namık Kemal**, **Ziya Paşa** gibi yeni Osmanlılardan sonra **Ahmet Rıza Bey**, **Prens Sabahattin**, **Mizancı Murat Bey** gibi jön Türkler de zaman zaman sürgün hayatı yaşamışlardır.

Sürgün yaşamı, "150'likler" biçiminde Cumhuriyet'in ilk yıllarında da sürmüştür. Sürgün yaşamının en önemli özelliği, bu hayatı yaşayanların kısa veya uzun bir müddet sonra ülkeye dönmeleri, çoğu zaman da devlet bürokrasisinde önemli, üst düzey bir görev alarak yaşamlarını sürdürmeleridir.

Yeni Osmanlılar veya Jön Türkler döneminde, özellikle ikinci dönemde Kürtlerin de sürgün edildikleri veya sürgün yaşamına zorlandıklarını görüyoruz. **Bedirhaniler'in** ilk Kürt gazetesi olan **Kürdistan'**ı 1898 yılında Mısır'da çıkardıkları biliniyor. Fakat, yeni Osmanlıların ve Jön Türklerin sürgün yaşamları ve sürgünden dönmeleri ile Kürtlerin sürgün yaşamları ve sürgünden dönmeleri arasında çok büyük bir fark vardır. Kürtler ya sürgünden hiç dönmemişler veya ancak, İstanbul'a dönebilmişlerdir, fakat hiçbir zaman Kürdistan'a dönüş söz konusu olmamıştır. Örneğin, **Kamuran Bedirhan**, **Celadet Bedirhan**, **Süreyya Bedirhan**, **Ekrem Cemil Paşa**, **Kadri Cemil Paşa**, **Nurettin Zaza**, **Nuri Dersimi**, **Memduh Selim Bey...** gibi Kürtlerin sürgünden dönmeleri mümkün olmamıştır. Bunun yanında Kürtlerin okur-yazar ve eğitim görmüş kesimlerinin çok büyük bir kısmının da

Kürdistan'a dönüş gibi bir bilinci olmamıştır. Buysa, bu kişilerin Kürt halk gerçekliğiyle karşılaşmalarına, Kürt halk gerçekliğinin bilincine varmalarına engel olmuştur. Kürtlere, Kürdistan'a Kürt diline ilişkin duyguları şüphesiz vardır, fakat bunlar, sadece duygu düzeyinde kalmıştır. Etkili bir Kürt siyasal hareketi yaratacak bir düşünceye ve düşünce üretimine varmamıştır.

Cezaevleri halk gerçekliğinin kavranmasında önemli bir rol oynamıştır. **Nazım Hikmet**, **Sabahattin Ali**, **Orhan Kemal**, **Kemal Tahir**, **Kerim Korcan**, **Rıfat Ilgaz**, **Hasan İzzettin Dinamo**, **Vedat Türkali**, **Hikmet Kıvılcımlı**, **Aziz Nesin**, **Çetin Altan** gibi yazarların, aydınların düşüncelerinin oluşmasında cezaevlerinin önemli bir payı vardır. Türk insanının ruhunun derinliklerine inilmesinde, Türk toplumunun yapısının kavranmasında cezaevi sürecinin katkısı büyüktür. Bu yazarların, aydınların, genel olarak Türkiye'deki cezaevlerinde kaldıkları bilinmektedir. Kürtlerin eğitim görmüş ve okur-yazar olan kesimleri de duygularından ve düşüncelerinden dolayı devletin cezai yaptırımlarıyla karşı karşıya kaldıkları zaman, genel olarak Türkiye cezaevlerinde kalmışlardır. Devlet, bu kişileri Kürdistan'daki cezaevlerinde tutmamak için çok önemli bir çaba harcamıştır. Örneğin 1960'lardan **49'lar**, **23'ler**, **Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi** davası tutsakları hep Türkiye'deki cezaevlerinde tutulmuşlardır. Kürtlerin okur-yazar ve eğitim görmüş olan bu kesimlerini Kürdistan'da tutmama, önemli bir devlet politikası olarak yaşama geçirilmiştir. 1950'li yılların sonlarında, **Musa Anter**, **Canip Yıldırım**, **Abdurrahman Efem Dolak** gibi bazı Kürt aydınlarının Diyarbakır'da mahkeme huzuruna çıkarıldıkları, Diyarbakır cezaevlerinde tutuldukları görülmektedir. **Dicle Kaynağı**, **İleri Yurt** gibi gazetelerde yayımlanan yazılarından dolayı bu yurtseverler zaman zaman cezaevlerine konulmuşlardır.

1987'den önce Türk Ceza Yasası'nda, "Emniyet-umumiye nezareti altında tutulmak" şeklinde formüle edilmiş bir hüküm sık sık uygulanırdı. Bu, sürgün cezasıydı. Düşünce açıklamalarıyla ilgili davalarda, ağır hapis cezalarıyla birlikte verilirdi. Ağır hapis cezasının ifazı yapıldıktan sonra sürgün cezasının infazına başlanırdı. Örneğin 141-142. maddeler gereğince verilen ağır hapis

cezaları yanında o cezaların yarısı kadar da sürgün cezası verilirdi. Sürgün yeri olarak Kastamonu, Edirne, Çanakkale, Balıkesir, Afyon, Kütahya, Çankırı, Uşak, Konya, Zonguldak, Çorum, Yozgat gibi Türk şehirleri seçilirdi. Tek parti döneminde **Cevat Şakir Kabaağaçlı**, **Refik Halit Karay** gibi aydınlar, yazarlara sürgün cezası sık sık uygulanmıştır. 1960'larda, yukarıda kısaca belirtilen davalardan dolayı Kürtler için de bu ceza sık sık gündeme gelmiştir. Kürtlerin sürgün cezaları da Türk şehirlerinde infaz edilmiştir. Kürtlerin okur-yazar olan ve eğitim görmüş olan kesimlerini Kürdistan'dan uzak tutmak ve bu kesimlerin Kürt halk yığınlarıyla organik bağlar kurmasını, engellemek çok önemli bir devlet politikası olmuştur. Zaten, Kürdistan'ı Kürt aydınları için cehennem haline getirmek, bu kesimleri Kürdistan'dan uzak tutmak için her uygulama yapılmıştır. Sık sık yapılan baskınlar, toplu ev aramaları, kitapların, dergilerin, yazıların çok önemli bir suç unsuru sayılmaları, gözaltılar, mahkemeler... özellikle bu kesimi canından bıktırmak için bilinçli bir şekilde yaşama geçirilmiştir. Halka ideolojik ve politik bakımdan öncülük edebilecek, örgütlenmesine ve direnç gücü oluşturulmasına yardımcı olabilecek bu toplum kesimlerini Kürdistan'da tutmamak önemli bir devlet politikası olmuştur. Bu devlet politikasının önemli iki sonucu vardır: Birincisi bu kesimin asimilasyonunun daha hızlı ve etkili bir şekilde sağlanmasıdır. İkincisi de bu kesimlerin Kürt halk gerçekliğinden uzak tutulmasıdır. Milli duygular bu kesimde de şüphesiz vardır fakat resmi görüş ve bu görüşe uygun uygulamalar doğrultusunda bu duygular gittikçe erimektedir, giderek yok olmakla sadece tortusu kalmaktadır.

Burada, Türk aydınlarının cezaevlerinde ve sürgün yaşadıkları yerlerde Türk halkını iyice tanıdıkları, Türk halkıyla organik bağlar kurdukları, bu süreçte başarılı oldukları söylenmiyor. Sürgünlerini Kürdistan'da bile yaşayamayan, Kürdistan'daki cezaevlerinde bile kalamayan Kürt aydınlarının, Kürdistan'ı ve Kürt halkını hiç tanıyamadıkları vurgulanmak isteniyor. **Demirtaş Ceyhun**, Türk aydınlarının sürgün yaşamlarında da, Türk halkıyla organik bağlar kuramadığını, Türk halkını, Türkiye'yi tanımadığını söylemektedir.

Böyle bir uygulama sürecinde toplumsal kategori olarak Kürt

aydınının belirmesi mümkün değildir. Maddi koşullar bu kategorinin oluşmasına engel olmaktadır. Ülkesinden ve halkından kopmuş, ülkesine dönmeyi hiç düşünmeyen, böyle bir bilince de sahip olmayan insanların Kürt halk gerçekliğini kavramaları mümkün değildir. Devletin Kürdistan'daki uygulamalarını halkla birlikte yaşayamayanların, bu yaşama ortak olmayanların, ne Kürt halk gerçekliğini, ne de bu gerçekliği ırkçı ve sömürgeci politikalar doğrultusunda kullanma sürecini kavramaları olası değildir. Böyle bir sürecin toplumsal bir kategori olarak "**aydın**"ı ortaya çıkarması da mümkün olmaz. Bunun Kürt toplumuna iyice yabancılaşmış bir kesim olduğu besbellidir.

Örneğin, bu kadar büyük nüfusa ve ülke genişliğine rağmen, Kürtlerde bağımsızlık düşüncesi oluşmamıştır. Halbuki, çok çok küçük nüfusa ve ülke genişliğine sahip olan halklar bağımsız devletler oluşturmuşlardır. Birleşmiş Milletler'e üye 185 bağımsız devletin nüfusları ve ülke genişlikleriyle, Kürtlerin Ortadoğu'daki nüfusu ve Kürdistan'ın ülke olarak genişliği ayrı ayrı karşılaştırıldığı zaman çok çarpıcı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Kürtlerin, Ortadoğu'da ve Dünyada hiçbir statüye sahip olmalarını, statüsüzlüklerini, başka halklarla, ülkelerle karşılaştırmamış olmaları, bu olgusal ilişkilerin, statüsüzlüklerinin bilincine varmamış olmaları, bu temel çelişkinin Kürtlerde dürtükleyici bir etki yaratmamış olması, kısaca Kürtlerin aymazlığı, Kürt aydınının oluşmamasıyla, toplumsal bir kategori olarak aydının belirmemesiyle ilgili bir süreçtir.

Bu şekildeki bir maddi yapının, yani eğitim görmüş olan, okur-yazar olan kesimlerin, İstanbul, Ankara, İzmir gibi Türk şehirlerinde yaşadığı, Kürdistan'daki köklerinden iyice koptuğu, mal-mülk alarak Türk şehirlerine kökleştiği koşullarda bağımsızlık düşüncesinin oluşmaması doğaldır. Milliyetçi düşüncelerin ve hareketlerin oluşmasına aydınların çok önemli katkılar yaptıkları bilinen bir gerçektir. Ülkesinden ve halkından kopan, üstelik, halkını düşman gören bir ülkenin, devletin şehirlerinde oturan okur-yazar ve eğitim görmüş kesimlerin toplumsal bir kategori olarak "**aydın**"ı oluşturamayacakları, dolayısıyla bağımsızlık düşüncesi üretemeyecekleri besbellidir.

Böyle bir ortamda bu kesimin ürettiği düşünceler, ya Türk aydınının ürettiği düşüncelerin bir kopyası, çoğu zaman da silik bir kopyası olarak veya bu düşüncelere bir tepki olarak o düşüncelerin aksini ifade etmek şeklinde belirecektir. Türk aydınının temel özelliği ise her zaman devleti korumak ve kurtarmak olmuştur.

Hiçbir devrimci ve demokratik içeriğe sahip olmayan "kardeşlik", "kardeşçe yaşamak", "Türk-Kürt kardeşliği" gibi sloganlar böyle bir süreçte ortaya atılıyor. "Bin yıldır, kardeşçe, eşitlik anlayışı içinde beraber yaşıyoruz" deniyor. Fakat, "eşitlik" olup olmadığı hiç sorgulanmıyor, sorgulayanlar, "eşitlik olmadan kardeşlik olmaz" diyenler ağır cezai yaptırımlarla karşı karşıya kalıyor. O halde, bu sloganlar sadece, ırkçı ve sömürgeci politikaları gizleme, saptırma işlevi görüyor. Somut ilişkileri ise hiç yansıtmıyor. Türk devlet ve hükümet yöneticilerinin, resmi ideolojinin gereklerine göre tavır ve davranış sergileyen Türk basınının, Türk siyasal partilerinin vs. bu sloganı sık sık dile getirmeleri anlaşılabilir, fakat, bunları Kürtlerin de somut ilişkileri ifade eden bir kavrammış gibi kullanmaları büyük bir aymazlıktır. Köy halkının bok yedirilerek cezalandırılmasından sonra bile "kardeşlik"ten söz edilmesi, kavramın içeriğinin nasıl boşaltıldığını, kavramın, en küçük bir devrimci ve demokratik içeriğinin kalmadığını göstermektedir. Bu kavram aracılığıyla ifade edilen düşünce, cılız, kötürüm bir düşüncedir. Kürtlerin, böylesine cılız, kötürüm bir düşünceyi, hiçbir somut ilişkiyi ifade etmeyen, sadece baskıları gizleyen, bu amaç doğrultusunda kullanılan bir düşünceyi ısrarla tekrarlamalarının temel nedenini yukarıda belirtmiştik.

Türk aydınının bu özelliği Tercüme Odası döneminden beri sürüp gelmektedir. Halbuki, devletin değerlerini taşımak, bu değerlerin koruyuculuğunu yapmak, aydın kavramındaki düşüncenin ve eylemin içeriğiyle zıt bir tutumdur. Çünkü, kavramın içeriğinin özünde, yerleşik toplumsal, siyasal, ekonomik ilişkilere, ahlaki değerlere muhalefet anlamı vardır. Buysa Kürt halk gerçekliğiyle, Kürtlerin özlemleri ve beklentileriyle derinden çelişme halindedir. Çünkü, devletin de değerleri, Kürtleri tümüyle, diliyle, kültürüyle asimile etmeyi, yok etmeyi amaçlamaktadır. Kürtlerin okur yazar

olan ve eğitim görmüş olan kesimlerinin Kürdistan'ın dışında, Türkiye şehirlerinde yaşamaları bu temel çelişkinin üzerini örtmektedir. Örneğin, herkes her şey Türkiye'de, hiçbir ayırım gayrim yok, dil, ırk ve mezhep bakımından hiçbir fark gözetilmiyor. Herkes vali oluyor, general oluyor, yargıç oluyor, profesör oluyor... vs. denir. Bunun Kürt kimliğinin inkarı, kendi özünün inkarı pahasına gerçekleştirildiği dikkatlerden uzak tutulur. Bu ilişkinin insanların bilincine çarpmaması sağlanır. Yani herşey olan, her şey olabilen Kürtlerin Kürt olamadıkları, sadece Kürt olamadıkları anlaşılmaz... Burada Kürtlerin durumu, kendini, özgürlük alanının dışında bırakan duvarları ören, bu duvarları gittikçe yükselten, giderek tamamen kapayıp bu kapalı mekanda boğulan ipek böceğinin, kendi kozasını ören ipek böceğinin durumuna benzer.

Cumhuriyet'ten, sonra, Kürtlerin asimilasyonu ve tek ulus, yani Türk ulusu yaratma çabaları karmaşık bir süreçtir. Türk aydınları, Kürtlerin asimilasyonuna ve tek ulus yaratma çabalarına küçücük bir eleştiri yapmak şöyle dursun, bu süreci, "devrimcilik", "demokratik" diye alkışlamışlardır. Kaldı ki, bunun baskıyla, zulümle, soykırımlarla gerçekleştirilen bir sürece olduğu da bilinmektedir. Bu süreçte Türkler, bütün Türk değerlerine, aynen kendileri gibi Kürtlerin de sahip çıkmalarını istemektedirler. Kürtlerin kendi değerlerine sahip çıkma girişimlerini yadırgamakta, tepkiyle karşılamaktadırlar. Bütün bunlar, sürecin nasıl karmaşıklaştığını, ilişkilerin nasıl çarpıtıldığını açık bir şekilde göstermektedir. Bu sorunlar, Kürtlerin okur-yazar, eğitim görmüş kesimlerinin, Türk şehirlerindeki konumlarıyla yakından ilgili sorunlardır... Avrupa'nın en azından bazı Kürtlerde aynı etkileri yaratmadığı, çok farklı, olumlu etkiler de yarattığı izlenen ve gözlenen bir süreçtir...

Gerek Osmanlı Devleti'nde, gerek Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin "aydın"ın niteliği üzerinde durulurken resmi ideolojik kurumu üzerinde de durmak gerekiyor. Her iki dönemde de resmi ideoloji önemli bir kurumdur, siyasal sisteminde en önemli kurumdur. Osmanlı'da dinsel otorite ve siyasal otorite Halife-Sultan'ın şahsında birleşmiştir. Bunun çok güçlü bir dinsel-politik önderlik olduğu açıktır. Osmanlı aydını bu düzenle çatışarak, bu düzen ile mücadele ederek kendi kimliğini bulmuyor. Batılılaşma sürecinde,

bu düzen içinde yer alarak var olmaya çalışıyor. Halbuki, Batı'da aydın, kurulu düzenlerle, daha doğrusu egemen kilise düzenleriyle çatışarak, bu düzenlerle mücadele ederek kendi kimliğini bulmuştur.

Resmi ideoloji kurumu, Cumhuriyet'ten sonra da varlığını sürdürmüştür. Resmi anlayışın dışındaki düşüncelerin ve inançların yargılanması ve cezalandırılması konusunda Osmanlı düzeni ile Cumhuriyet düzeni arasında önemli bir fark yoktur. Tek partili siyasal sistemin veya çok partili siyasal sistemin yürürlükte olması da bu konuda önemli bir değişken değildir. Resmi ideolojiye aykırı düşüncelerin ve inançların yargılanması, mahkum edilmesi, çok partili siyasal sistem içinde de sürüp gitmektedir. Yukarıda, Osmanlı'da halife-Sultan'ın şahsında, dinsel ve politik önderliğin birleştiği çok güçlü bir önderliğin hüküm sürdüğünü belirtmiştik. Türk siyasal sisteminde de, bu gün siyasal partilerin, hükümetin, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin hiçbir kıymet-i harbiyesi yoktur. Bunlar sadece vitrin kurumlarıdır. Türk siyasal sisteminde belirleyici olan esas güç esas iktidar, Milli Güvenlik Kurulu'nda odaklanmaktadır. Milli Güvenlik Kurulu'nun fiili iktidarı karşısında, kuvvetler ayrılığı prensibinin, yasama, yürütme ve yargı gücünün ayrı ayrı olmaları, birbirlerinin alanına müdahale etmemeleri prensibinin ciddi bir değeri yoktur. Milli Güvenlik Kurulu'nun bu fiili gücü, günümüzde, Türk egemenlik sisteminin en önemli özelliğidir. Bu, sorgulanamayan, hesap sorulamayan bir iktidar odağıdır.

Resmi ideolojinin çok güçlü ve etkili bir şekilde işlediği toplumlarda fiili olarak yaşanan ise şudur: Bu ortamda, genel olarak, resmi ideolojiyle çatışarak, resmi ideolojiyle, mücadele ederek değil, resmi ideolojiyle bütünleşerek muhalefet yapmaya çalışan yazarlar, basın mensupları, profesörler... vs. oluşuyor. Bugün, Türkiye'de, resmi ideolojinin en önemli boyutunun Kürt sorunu olduğu biliniyor.

Kürt Aydınının Toplumsal Kategori Olarak Belirmesi

Gerilla mücadelesinin en önemli sonuçlarından biri, bir toplumsal kategori olarak Kürt aydınının belirmeye başlamış olmasıdır.

Kürdistan 70 yıl aşkın bir zamandır olağanüstü hal mevzuatıyla yönetilmektedir. Yığınsal baskı uygulamaları sürecinde, toplumun eğitim görmüş olan ve okur-yazar olan kesimleri Kürdistan'ı terketmişlerdir. Daha doğrusu bu kesimler Kürdistan'ı terke zorlanmışlardır. 1980'lerin ortalarından itibaren bu yığınsal baskılar katmerlenerek büyümüş, çoğalmıştır. Fakat, eskiden rastlanmayan, yeni bir süreç de hemen göze çarpmaktadır. Kürdistan'daki insan hakları savunucuları, **Halkın Emek Partisi, Demokrasi Partisi ve Halkın Demokrasi Partisi** yöneticileri ve üyeleri **Yeni Ülke, 2000'e Doğru, Özgür Gündem, Özgür Ülke, Yeni Politika, Azadi, Newroz, Özgür Halk** gibi gazetelerin ve dergilerin muhabirleri, yazarları ve dağıtıcıları... devletin Kürt halkına karşı gerçekleştirdiği operasyonları bizzat yaşamışlar, bu operasyonlara karşı direnmişlerdir. Bu yurtseverler arasında doktorlar, avukatlar, öğretmenler, mühendisler, iş adamları vs. vardır. İşçiler, köylüler, çiftçiler, din adamları vardır. Her türlü baskıya ve zulme rağmen, bu insanlar yaşamlarını Kürdistan'da sürdürmeye çalışmışlardır. İşte Kürt aydını böyle bir süreçte, bu ortamda, bu ilişkiler ağı içinde ortaya çıkıyor. Bu, devlet için kuşkusuz rahatsız edici bir durumdur. Bu bakımdan Kürt aydını toplumsal bir kategori olarak belirir belirmez "**failli meçhul**" cinayetlerin birinci plandaki hedefi oluyor. Böylece geniş yığınların örgütsüz, gevşek kalmaları amaçlanıyor.

Gerillaya katılmış bir memur, bir sohbetimizde şunları söylemişti... Gerillaya katılmadan önce köyümüzün 10-15 km. ötesindeki komşu köyleri bile bilmiyordum. Ne gidip görmüştüm, ne de böyle bir ihtiyacı hissetmişim. Gerillaya katıldıktan sonra hem çevre köyleri, hem de eyaletteki bütün köyleri birer birer tanıdım. Bazen üç-dört gün yürüyor dost köylerde konaklıyorduk. Giderek öteki eyaletlerdeki köyleri de tanımaya başladım. Bu süreçte ülkemizin güzelliklerini de kavradım. Kürdistan'ı sadece coğrafi olarak tanımiyordum, halk gerçekliğimizi de tanımaya başladım. Halkımız ne ekip ne biçiyor, ne yiyor ne içiyor? Zulme neden boyun eğiyor, nasıl direniyor... Bunları yakından kavramaya başladım. Kadınlarımız nasıl yaşıyor, çocuklarımız nasıl büyüyor, halkımızın yaşadığı mekanlar sağlığa ne kadar elverişlidir, hastalıklarla nasıl

başediliyor, devlet operasyonları köyden köye nasıl geliştiriyor... Bütün bunların bilincine varmaya başladım. Halkımızın yoksulluğunun devlet tarafından korkunç bir şekilde aşağılandığının bilincine vardım. Ağrılarıyla, ezgileriyle, halkımızın, uğradığı yaşadığı zulümleri nasıl ifade ettiğini kavradım. Bunca emeğe, didinmeye ve çileye rağmen diz boyu yoksulluğun nedenleri üzerinde düşünmeye başladım. Bütün bu süreçte hareketimizin ne kadar meşru temeller üzerinde geliştiğine daha güçlü bir şekilde kanaat getirdim. Bu, beni gerillaya, PKK'ye daha çok bağladı. Halkımızın gerillaya sahip çıktığını, varını yoğunu gerilla için ortaya koyduğunu da yakından gördüm. Halkımıza da bağlandım...

Benzer anlatımları PKK'ye katılmış öğretmenlerden, sağlık memurlarından, işçilerden, köylülerden, din adamlarından, iş adamlarından, müteahhitlerden vs. çok duydum. Kararlı ve inançlı bir şekilde sürdürülen, kişisel çıkar hedeflemeyen mücadelenin, toplumun öteki kesimlerini de hem moral olarak hem düşünce olarak etkilediği açıktır. Aydın böyle bir ortamda, bu ilişkiler ağı içinde bu ortamda beliriyor.

Gerilla zaman içinde hem kendini değiştirdi, yetkinleştirdi, hem de çevresini değiştirdi. Çevresinde yaptığı en önemli değişikliklerden biri Kürt aydınının toplumsal bir kategori olarak oluşmaya başlamış olmasıdır. Bu, Kürtlerin eğitim görmüş olan, okur-yazar olan, İstanbul, Ankara, İzmir gibi Türkiye şehirlerindeki oturan kesimlerinin düşüncelerini ve moral yapılarını da etkilemiştir. Avrupa'da yaşayan Kürtleri de etkilemiştir. Bu kesimler içinde de Kürt aydını belirmeye başlamıştır. Gerilla mücadelesi sürecinde gerek Türkiye'nin çeşitli yerlerindeki, Avrupa'daki Kürtler, Kürt halk gerçekliğini daha yakından kavramış, Kürtlere, Kürdistan'a, Kürt diline ve Kürt kültürüne ilişkin daha tatmin edici eserler ortaya koymuşlardır; Kürtlerin tarihine, diline, kültürüne ilişkin önemli tartışmalar başlatmışlardır.

Selahattin Çelik, o günlerde yayına hazırlanmakta olan "15 Ağustos Nasıl Bir Toplum Yarattı?" isimli eserinde, mücadelenin Kürt toplumunun çeşitli kesimlerinde nasıl dönüşüm gerçekleştirdiğini, ulusal bilincin, bu kesimler arasında nasıl yaygınlaşmaya ve kökleşmeye başladığını olgulara dayalı bir

şekilde göstermektedir. Araştırmacı **Selahattin Çelik** bu süreci "Ağrı Dağı'nı taşımak" tabiriyle anlatmaktadır. Araştırmacının, mücadele sürecinde, yaşlı bir köylüden bu tabir, gerillanın, Kürt toplumunda "Ağrı Dağı'nı taşımak" kadar zor ve büyük işi başardığını anlatmaktadır. Toplumsal bir kategori olarak Kürt aydınının belirmesi de bu zor büyük işlerden biridir. Şehirler, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi için, elbette, çok önemli alanlardır. Şehirler, ancak, gerilla mücadelesi sürecinde gerçek değerlerini buldular.

Her silahlı mücadelenin veya gerilla mücadelesinin toplumsal bir kategori olarak aydını ortaya çıkarmayacağı açıktır. Örneğin Güney Kürdistan'da da uzun yıllar silahlı mücadele yürütüldü, fakat bu mücadelenin böyle bir kategorinin oluşmasını sağladığı söylenemez. Bu da PKK'nin düşüncesiyle ve eylemiyle ilgili bir olgudur. Güney Kürdistan'daki Kürt siyasal partilerinin, düşünceleri ve eylemleriyle PKK'nin düşüncesi ve eylemi karşılaştırıldığı zaman bu husus hemen ortaya çıkmaktadır.